

GMINA RACIAŹ

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY RACIAŹ NA LATA 2017 – 2020 Z PERSPEKTYWĄ DO 2023 ROKU

Zespół autorski:

mgr Janina Kawalczewska
mgr inż. Emilia Winiarska
Iwona Marczak
mgr inż. Dariusz Winiarski

Konsultacja naukowa:
dr Witold Lenart

SPIS TREŚCI

1. STRESZCZENIE	5
2. WPROWADZENIE	18
2.1. Podstawa prawna opracowania	18
2.2. Cel i zakres Programu	18
2.3. Zasady wdrażania i monitoring Programu	33
2.4. Metodyka opracowania Programu i główne jego uwarunkowania	33
3. PODSTWOWE DANE O GMINIE RACIAŹ	35
3.1. Położenie geograficzne i struktura administracyjna	35
3.2. Ludność i sołectwa	38
3.3. Pozarolnicza działalność i rolnictwo	41
3.4. Infrastruktura komunikacyjna	42
3.5. Infrastruktura społeczna	43
3.6. Turystyka i rekreacja	45
3.7. Osadnictwo i zabytki	45
4. STAN ŚRODOWISKA I JEGO ZAGROŻENIA	48
4.1. Warunki naturalne i rzeźba terenu	48
4.2. Warunki klimatyczne	48
4.3. Jakość powietrza	49
4.4. Zasoby geologiczne, powierzchnia ziemi	58
4.5. Charakterystyka hydrologiczna i hydrogeologiczna Gminy Raciąż	64
4.5.1. Wody powierzchniowe	64
4.5.2. Wody podziemne	69
4.5.4. Melioracje wodne	78
4.6. Klimat akustyczny	81
4.7. Pola elektromagnetyczne (PEM)	82
4.8. Zasoby przyrody	84
4.8.1. Lesistość, zadrzewienia	84
4.8.2. Formy ochrony przyrody	85
4.8.3. Zielone Płuca Polski	93
4.8.4. Sieć ECONET-Polska	93
4.9. Odpady	93
4.10. Poważne awarie	111
4.11. Inne działania horyzontalne w Gminie Raciąż	113
4.11.1. Planowanie przestrzenne	113
4.11.2. Świadomość ekologiczna mieszkańców	113

4.11.3. Zarządzanie ochroną środowiska	114
5. Wnioski z diagnozy	116
6. Prognoza trendów w polityce ochrony środowiska w Gminie Raciąż	122
7. Cele, kierunki interwencji i zadania	122
7.1. Poprawa jakości powietrza, ochrona klimatu i adaptacja do zmian klimatu	123
7.2. Ochrona przed hałasem	126
7.3. Ochrona przed polami elektromagnetycznymi	126
7.4. Oszczędne gospodarowanie wodami i ochrona wód	126
7.5. Ochrona powierzchni ziemi i surowców naturalnych	127
7.6. Właściwe gospodarowanie odpadami	128
7.7. Ochrona zasobów przyrodniczych	129
7.8. Ochrona przed poważnymi awariami i zjawiskami ekstremalnymi	129
7.9. Wyższa świadomość ekologiczna mieszkańców i edukacja ekologiczna	130
8. PROGRAM ZADANIOWY	131
9. HARMONOGRAM REALIZACJI ZADAŃ	147
10. SYSTEM REALIZACJI PROGRAMU	159
10.1. Wdrożenie, zarządzanie i monitoring realizacji zadań Programu.	159
10.2. Cykl zarządzania	159
10.3. Podmioty zaangażowane w realizację Programu	161
10.4. Bariery w realizacji Programu	162
10.5. Instrumenty realizacji Polityki ochrony środowiska w Gminie	162
10.6. Źródła finansowania przedsięwzięć środowiskowych	166
10.7. Monitoring realizacji Programu	172
10.8. Harmonogram procesu wdrażania Programu	172
11. WYKAZ SKRÓTÓW	174
12. MATERIAŁY ŹRÓDŁOWE	174
13. SPIS TABEL	176
14. SPIS RYSUNKÓW	177

1. STRESZCZENIE

„Program ochrony środowiska dla Gminy Raciąż na lata 2017-2020 z perspektywą do 2023r” (POŚ) zapewnia realizację polityki ochrony środowiska w Gminie na kolejne lata. Jest to drugi POŚ dla Gminy Raciąż. Do opracowania POŚ zobowiązuje wójta art. 17 ust 1 ustawy Prawo ochrony środowiska. Przed jego uchwaleniem przez Radę Gminy projekt POŚ podlega zaopiniowaniu przez Zarząd Powiatu Płońskiego. Z wykonania POŚ wójt sporządza co 2 lata raport, który przedstawia Radzie Gminy i Zarządowi Powiatu.

Program opracowano, biorąc pod uwagę strategiczne dokumenty międzynarodowe, Unii Europejskiej, krajowe, województwa mazowieckiego, powiatu płońskiego i Gminy Raciąż związane z realizacją zasady zrównoważonego rozwoju i polityki ochrony środowiska, w tym szczególnie:

- nową Agendę na Rzecz Zrównoważonego Rozwoju 2030 przyjętą podczas Szczytu w Nowym Jorku (wrzesień 2015),
- VIII. Program działań w zakresie ochrony środowiska Unii Europejskiej,
- Strategię Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko – perspektywa do 2020r. (BEiS),
- Projekt Strategii na Rzecz Odpowiedzianego Rozwoju (SOR),
- Krajowy Plan Gospodarki Odpadami 2014 (Kpgo2014),
- Program Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032,
- Narodową Strategię Edukacji Ekologicznej,
- Strategię Rozwoju Województwa Mazowieckiego,
- Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego,
- Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego na lata 2014-2020,
- Projekt Programu Ochrony Środowiska dla Województwa Mazowieckiego do roku 2022,
- Projekt Wojewódzkiego Planu Gospodarki Odpadami dla Województwa Mazowieckiego na lata 2016-2021 z uwzględnieniem lat 2022-2027,
- Program małej retencji dla Województwa Mazowieckiego,
- Program ochrony środowiska dla powiatu płońskiego na lata 2013-2016 z perspektywą do roku 2021,
- dokumenty strategiczne Gminy Raciąż, w tym:
 - ✓ Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Raciąż,
 - ✓ uchwalone przez Radę Gminy miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego,
 - ✓ Strategię Rozwoju Gminy Raciąż,
 - ✓ Raport z realizacji programu ochrony środowiska dla Gminy Raciąż do 2011 roku,
 - ✓ Program usuwania azbestu dla Gminy Raciąż na lata 2013-2032,
 - ✓ Projekt założeń planu zaopatrzenia Gminy Raciąż w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe.

Program składa się z:

- diagnozy stanu środowiska w Gminie,
- analizy SWOTCH,
- celów, kierunków interwencji i zadań,
- harmonogramu realizacji zadań,
- systemu realizacji Programu.

Do opracowania POŚ wykorzystano z danych na koniec 2015 bądź 2014 roku GUS, GIOŚ i MWIOŚ w Warszawie, Urzędu Marszałkowskiego Województwa Mazowieckiego, RDOŚ w Warszawie, Starostwa Powiatowego w Płońsku, Urzędu Gminy w Raciążu i jego jednostek.

Gmina Raciąż jest gminą wiejską, zlokalizowaną wokół Miasta Raciąż, w powiecie płońskim (największa gmina w powiecie), w województwie mazowieckim. Jest gminą

rolniczą zamieszkałą przez blisko 8500 mieszkańców – żyjących w 62 wsiach, 53 sołectwach. Bezrobocie wynosiło 14,8%. Podmiotów gospodarczych było 325. 49,7% aktywnych zawodowo mieszkańców pracuje w rolnictwie. Nie ma w Gminie zakładów stwarzających uciążliwość dla środowiska. Sieć drogowa wynosi 787,2 km, w tym drogi: krajowe 13,569 km, powiatowe 102,2 km, gminne 439,49 (większość dróg ma nawierzchnię utwardzoną). W Gminie funkcjonują 3 komunalne oczyszczalnie ścieków, 1664 szamba, 390 przyłączy kanalizacyjnych. Ilość odprowadzonych ścieków komunalnych 51300m³/rok. Stopień skanalizowania wynosi 20%, a stopień zwodociągowania 91%. Jest 5 stacji uzdatnia wody, 2099 przyłączy wodociągowych. Zużycie wody wynosiło 119500 m³/dobę. Wody powierzchniowe płynące przez teren Gminy (Raciążnica, Karsówka) są złej jakości (zanieczyszczone są fosforanami, fosforem ogólnym, azotanami, BZT₅). Przez teren Gminy przebiegają linie energetyczne – źródła PEM (110 kV, 15kV, 0,4 kV). Źródłem hałasu są samochody.

Wody podziemne przekazywane mieszkańcom do celów spożycia, po ich uzdatnianiu, są dobrej jakości. 6492 ha gruntów jest zmeliorowana, 1870 ha gruntów wymaga melioracji. Wg danych WIOŚ Delegatura w Ciechanowie dobra jest jakość powietrza w Gminie, ale wg danych Urzędu Marszałkowskiego przekroczone są standardy jakości powietrza dot. PM₁₀, PM_{2,5}, benzo(a)pirenu, O₃ (poziom celu długoterminowego) – dlatego dla strefy mazowieckiej (w której jest Gmina Raciąż), Samorząd Województwa Mazowieckiego przyjął programy ochrony powietrza. Na terenie Gminy są 2 elektrownie wiatrowe.

Znajduje się 15 kopalń kruszywa, na wydobycie którego koncesję wydał Starosta Płoński. Powierzchnia terenu po eksploatacji kopalni wymagająca rekultywacji wynosi 37249,5m². Gleby są mało zanieczyszczone. Na terenie Gminy znajduje się bogactwo przyrodnicze, które objęte jest następującymi formami ochrony przyrody:

- fragment Nadwkrzańskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu (zarządzany przez Samorząd Województwa Mazowieckiego),
- Zespół Przyrodniczo – Krajobrazowy Pólka Raciąż,
- 3 użytki ekologiczne znajdujące się w granicach Nadwkrzańskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu,
- 9 pomników przyrody zarządzanych przez Gminę,
- wiele parków zabytkowych,
- bogactwo siedliskowe (torfowisko nakredowe i mechowiska), bogata awifauna (4 gatunki ptaków zagrożonych wyginięciem), liczne gatunki ptaków zasługujące na ochronę wg dyrektyw UE. Przez teren Gminy biegnie Sieć Econet – bardzo ważny korytarz ekologiczny.

Lesistość wynosi 14,95%. W granicach Zespołu Przyrodniczo – Krajobrazowego znajduje się teren wskazany do włączenia do sieci obszarów Natura 2000 „Kłocie Raciąskie” o powierzchni 188,1 ha (kod 7230).

100% nieruchomości na terenie Gminy objęta jest zbiórka odpadów komunalnych zmieszanych, 78% - selektywną zbiórką. Przeciętnie wytwarzano 108 kg odpadów zmieszanych /mieszkańca/rok, 194 kg/odpadów segregowanych/mieszkańca/rok. Na terenie Gminy zlokalizowany jest 1 PSZOK. Odpady zabiera z nieruchomości PGK Sp. z o. o. w Płońsku i transportuje w celu ich przetwarzania w RIPOK w Płońsku. Zinventaryzowano 188,66 Mg wyrobów zawierających azbest. Na terenie Gminy nie odnotowano poważnych awarii przemysłowych, katastrof, powodzi. Mieszkańcy interesują się sprawami ochrony środowiska (o czym świadczy wdrażanie nowego systemu gospodarowania odpadami, zainteresowanie kanalizacją itp.). Problemy ochrony środowiska rozwiązywane są zgodnie z kompetencjami przez Władze Gminy, Powiatu Płońskiego, Samorządu Województwa Mazowieckiego i WIOŚ Delegatura w Ciechanowie. Z diagnozy stanu środowiska wynikają następujące ustalenia:

Powietrze, ochrona klimatu	
mocne strony	słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> – dobra jakość powietrza, – brak dużych źródeł emisji zanieczyszczeń powietrza, – dobrze warunki solarne dla energetyki odnawialnej, korzystne warunki dla lokalizacji siłowni wiatrowych, możliwości rozwoju energetyki z biomasy, 	<ul style="list-style-type: none"> – niewykorzystanie energii ze źródeł odnawialnych, – znaczny wpływ na jakość powietrza działalności rolniczej, komunikacji samochodowej, ogrzewania domów, stosowania niskiej jakości węgla, spalania odpadów, – przekroczenie poziomów dopuszczalnych PM₁₀, PM_{2,5}, poziomu alarmowego i docelowego ozonu w powietrzu, – energochłonność budynków i oświetlenia,
szanse	zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> – uchwalenie przez Sejmik Województwa Mazowieckiego programów ochrony powietrza w zakresie pyłu PM₁₀, PM_{2,5} benzoapirenu i ozonu w celu osiągnięcia dopuszczalnych poziomów, – wymiana samochodów, innych pojazdów na nowoczesne, niskoemisyjne, – rozwój ścieżek rowerowych, – wdrożenie tzw. ustawy antysmogowej, – upowszechnienie stosowania odnawialnych źródeł energii, – możliwość pozyskania środków w ramach RPOWM 2014-2020 na cele związane z ochroną powietrza i klimatu, 	<ul style="list-style-type: none"> – dalszy wzrost liczby samochodów i innych pojazdów korzystających z dróg publicznych i wzrost emisji zanieczyszczeń, – napływ zanieczyszczeń spoza terenu Gminy, – małe środki finansowe zewnętrzne wspomagające realizację OZE, stosowanie paliw ekologicznych, – brak regulacji prawnych dot. jakości paliw, – brak spójnej polityki energetyczno - klimatycznej.

Zasoby geologiczne, powierzchnia ziemi

mocne strony	słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> – dobra jakość gleb, – duża ilość terenów niezdegradowanych, niezanieczyszczonych, – brak terenów zagrożonych ruchami masowymi, – zrekultywowana znaczna część wyrobisk po eksploatacji surowców, 	<ul style="list-style-type: none"> – brak ważnych zasobów surowcowych na terenie Gminy, – zagrożenie dla jakości gleb, chemizacja rolnictwa, – występujące wyeksploatowane wyrobiska, wymagające rekultywacji, – zagrożenie erozją wietrzną powierzchni ziemi na skutek długotrwałej suszy, małej lesistości.
szanse	zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> – wdrożenie polityki i przepisów dotyczących ochrony powierzchni ziemi, gospodarowania ziemią, surowcami naturalnymi. 	<ul style="list-style-type: none"> – utrata gleb biologicznie czynnych i ich przekształcenie na cele budowlane, infrastrukturalne, – zmiany klimatyczne powodujące m.in. przesuszanie gruntów, – zagrożenie dzikimi składowiskami odpadów.
Wody	
mocne strony	słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> – wysoki stopień zwodociągowania Gminy, rozwój sieci wodociągowej – dobra jakość wód z ujęć, – wystarczająca przepustowość 3 oczyszczalni ścieków o wysokim stopniu oczyszczania ścieków, – rozwój budowy indywidualnych, przydomowych oczyszczalni ścieków i budowy zbiorczych sieci kanalizacyjnych. 	<ul style="list-style-type: none"> – brak izolacji wód czwartorzędowych, narażenie wód powierzchniowych i podziemnych na zanieczyszczenia, – zła jakość wód powierzchniowych, – niewystarczająca retencja wodna, – nielegalny zrzut ścieków lub odprowadzanie ścieków nieoczyszczonych do środowiska, – brak kanalizacji opadowej, – niski stopień skanalizowania terenu Gminy, – negatywne oddziaływanie rolnictwa na jakość wód.

szanse	zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> – realizacja programu małej retencji, – możliwość pozyskania środków zewnętrznych na budowę systemu retencji i kanalizacji. 	<ul style="list-style-type: none"> – słaba izolacja czwartorzędowego piętra wodonośnego, – występujący deficyt wodny spowodowany coraz częstszym występowaniem suszy, – zanieczyszczenia wód substancjami ze spływów powierzchniowych w wyniku działalności rolniczej, – brak zainteresowania mieszkańców oczyszczaniem ścieków, – wzrost zagrożenia podtopieniami spowodowanymi opadami nawałnymi na skutek zmiany klimatu, – wzrost zagrożenia suszą na skutek zmian klimatu.
Hałas	
mocne strony	słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> – brak źródeł uciążliwego hałasu przemysłowego, 	<ul style="list-style-type: none"> – brak pomiarów poziomu hałasu na terenach chronionych, – niezadawalający stan dróg,
szanse	zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> – uwzględnienie w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego ograniczeń wynikających z dopuszczalnych poziomów hałasu dla różnych sposobów gospodarowania terenami. 	<ul style="list-style-type: none"> – wzrost liczby samochodów korzystających z dróg, powstawanie działalności gospodarczych z udziałem źródeł o wysokim poziomie mocy akustycznych.
Pola elektromagnetyczne	
mocne strony	słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> – brak przekroczeń dopuszczalnych poziomów PEM w środowisku, 	<ul style="list-style-type: none"> – brak pomiarów poziomów PEM w środowisku,
szanse	zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> – rozwój osadnictwa mieszkaniowego, rekreacyjnego z racji braku przekroczeń PEM. 	<ul style="list-style-type: none"> – atrakcyjność terenu powodująca presję na lokalizowanie inwestycji będących źródłem PEM.

Formy ochrony przyrody	
mocne strony	słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> – znaczna powierzchnia terenów cennych przyrodniczo z bogatą różnorodnością biologiczną objętych formami ochrony przyrody, – walory krajobrazowe, przyrodnicze stwarzające możliwość rozwoju turystyczno – rekreacyjnego, 	<ul style="list-style-type: none"> – słaby nadzór nad obszarem chronionego krajobrazu i innymi formami ochrony przyrody, – brak danych w Urzędzie Gminy nt. nowych zadrzewień, zakładania zieleni, – brak inwentaryzacji przyrodniczej, – znaczne rozdrobnienie lasów, niska lesistość, – brak najwyższych form ochrony przyrody, – degradacja pomników przyrody i starodrzewia w zabytkowych parkach, – degradacja terenów leśnych na skutek nadmiernej penetracji ludzi i ekspansji gatunków obcych,
szanse	zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> – wykorzystanie funduszy zewnętrznych na ochronę, pielęgnację obszarów cennych przyrodniczo i pomników przyrody oraz zwiększenie lesistości, – współpraca z administracją lasów państwowych, Powiatem Płońskim, Zarządem Mazowieckich Parków Krajobrazowych, – powołanie nowych form ochrony przyrody, krajobrazu jako szansa dla rozwoju ekoturystyki, 	<ul style="list-style-type: none"> – częste zmiany przepisów prawnych dotyczących ochrony przyrody, – małe zainteresowanie terenem przez RDOŚ, Urząd Marszałkowski Województwa Mazowieckiego, administrację lasów państwowych, – wzrost presji urbanizacyjnej, – małe zainteresowanie społeczeństwa ochroną przyrody i krajobrazu.
Świadomość ekologiczna	
mocne strony	słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> – zaangażowanie nauczycieli, szkół i przedszkoli w edukację ekologiczną społeczeństwa, – zaangażowanie pracowników Urzędu Gminy w rozpowszechnienie informacji o środowisku i jego ochronie wśród społeczeństwa, 	<ul style="list-style-type: none"> – nie badano poziomu świadomości ekologicznej społeczeństwa, – brak ośrodka edukacji ekologicznej, – małe zainteresowanie społeczeństwa procedurami ooś oraz informacjami o środowisku,

szanse	zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> – możliwość pozyskania środków zewnętrznych na edukację ekologiczną, – możliwość współpracy Urzędu Gminy, szkół z Regionalnym Centrum Edukacji Ekologicznej w Płocku, ośrodkami edukacji przyrodniczo – leśnej prowadzonej przez Nadleśnictwa, Zarządem Mazowieckich Parków Krajobrazowych, – nowe trendy w edukacji ekologicznej urzędników, radnych, społeczeństwa. 	<ul style="list-style-type: none"> – brak zainteresowania udziałem Gminy, społeczeństwa w projektach edukacyjnych.
Poważne awarie, inne zagrożenia ekstremalne	
mocne strony	słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> – brak zakładów stwarzających poważne awarie przemysłowe, 	<ul style="list-style-type: none"> – potencjalne zagrożenie z racji transportu drogowego materiałów niebezpiecznych, gazu – gazociągiem, – brak parkingów dla samochodów przewożących materiały niebezpieczne,
szanse	zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> – bezpieczeństwo ekologiczne mieszkańców, 	<ul style="list-style-type: none"> – potencjalne zagrożenia naturalne (susza, ulewne deszcze, wichury itp.).

Odpady	
mocne strony	słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> – poprawa sytuacji w gospodarce odpadami komunalnymi, – wzrost zainteresowania mieszkańców segregacją odpadów i usuwaniem wyrobów zawierających azbest, – funkcjonujący PSZOK, – realizacja programu usuwania wyrobów zawierających azbest, 	<ul style="list-style-type: none"> – brak badań składu morfologicznego odpadów, – niski stan świadomości ekologicznej mieszkańców, firm dot. gospodarki odpadami, – objęcie tylko części nieruchomości selektywną zbiórką odpadów, – brak zbierania niektórych rodzajów odpadów, w tym niebezpiecznych.
szanse	zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> – gospodarowanie odpadami w obiegu zamkniętym, ograniczenie marnotrawstwa żywności, 	<ul style="list-style-type: none"> – niska egzekucja prawa dot. gospodarki odpadami przez administrację publiczną.
Zagadnienia horyzontalne	
szanse	zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> – wzrost znaczenia Mazowsza na mapie gospodarczej, społecznej i znacząca pozycja w Unii Europejskiej, – środki finansowe ze źródeł krajowych i Unii Europejskiej na realizację przedsięwzięć proekologicznych, – innowacje, postęp technologiczny w ochronie środowiska sprzyjający zielonym technologiom, zielonym zakupom, – popyt w Warszawie i krajach Unii Europejskiej na żywność produkowaną metodami ekologicznymi, – położenie Gminy w pobliżu Warszawy, Ciechanowa, Płońska, Płocka, – współpraca z sąsiednimi gminami, – tworzenie zielonych miejsc pracy, 	<ul style="list-style-type: none"> – ciągle zmieniające się prawo ekologiczne, nakładające na Gminę nowe zadania, – brak spójnych rozwiązań instytucjonalnych w zakresie ochrony środowiska.

Na podstawie wniosków z diagnozy, ustalono:

1. **nadrzędny cel polityki ochrony środowiska w Gminie Raciąż na lata 2017-2020**
dążenie do osiągnięcia zrównoważonego rozwoju Gminy Raciąż poprzez zachowanie walorów i zasobów środowiska przyrodniczego, poprawę jakości środowiska, rozwój infrastruktury ochrony środowiska oraz wysokie bezpieczeństwo ekologiczne.
2. **Cele szczegółowe i kierunki interwencji dla niżej wymienionych celów głównych:**
 - 2.1. **Poprawa jakości powietrza, ochrona klimatu i adaptacja do zmian klimatu:**
 - zapewnienie dobrej jakości powietrza na terenie Gminy i ograniczenie stężenia zawartych w nim zanieczyszczeń do poziomu dopuszczalnego określonego standardami jakości powietrza. Głównymi kierunkami interwencji podejmowanych dla osiągnięcia tego celu będą:
 - ✓ zmniejszanie wielkości emisji z lokalnych źródeł niskiej emisji komunalnej (kotły indywidualne i piece w instytucjach, firmach, osób fizycznych opalane paliwami stałymi), oraz w firmach stosowanie technologii ograniczających emisję pyłów, benzo(a)pirenu,
 - ✓ ograniczanie emisji z rolnictwa (w tym związków odorowych),
 - ✓ zmniejszenie emisji związanej z gospodarowaniem odpadami,
 - ✓ edukacja mieszkańców i firm w zakresie zanieczyszczeń powietrza, ochrony klimatu
 - ✓ ograniczenie emisji z transportu.
 - redukcja emisji gazów cieplarnianych o 20% w 2020 roku w stosunku do emisji w roku bazowym 2007. Głównymi kierunkami interwencji podejmowanych dla osiągnięcia tego celu będą:
 - ✓ poprawa efektywności energetycznej i wspieranie działań w tym zakresie prowadzonych przez wszystkich użytkowników energii w Gminie;
 - ✓ wspieranie i promocja odnawialnych źródeł energii.

Adaptacja do zmian klimatu nie jest oddzielnym obszarem interwencji Programu. Kierunki interwencji związane z adaptacją do oczekiwanych zmian klimatu zawarte są w innych obszarach, m.in. w:

- ochronie wód i gospodarce wodnej (zwiększanie retencji wód w glebie oraz pojemności retencyjnej, budowa systemu kanalizacji deszczowej), właściwa konserwacja urządzeń wodnych,
 - poprawie jakości powietrza (zwiększanie udziału OZE w wytwarzaniu energii elektrycznej, ciepłej);
 - ochronie powierzchni ziemi (rekultywacja terenów zdegradowanych w kierunku wodnym, leśnym),
 - ochronie zasobów przyrodniczych Gminy (tworzenie i utrzymanie enklaw zieleni, dających ochronę przed upałem w trakcie występowania długotrwałych upałów, zalesienia).
- 2.2. **Ochrona przed hałasem**
 - zapewnienia dobrego klimatu akustycznego na terenie Gminy poprzez:
 - ✓ procedury oos i planowania przestrzennego minimalizujące narażenie mieszkańców Gminy na ponadnormatywny hałas,

- ✓ prowadzenie monitoringu narażenia mieszkańców Gminy na hałas poprzez pomiary kontrolne i podejmowanie działań ograniczających występowanie hałasu ponadnormatywnego.

2.3. Ochrona przed polami elektromagnetycznymi

Cel zapewnienia nie przekraczania dopuszczalnego poziomu PEM będzie realizowany poprzez:

- działania w zakresie procedur ooś i zagospodarowania przestrzennego zapewniając odpowiedni poziom ochrony mieszkańców i środowiska przed promieniowaniem elektromagnetycznym, w tym m.in. poprzez:
 - ✓ uwzględnianie zasady ograniczonego użytkowania terenów położonych w zasięgu źródeł promieniowania elektromagnetycznego z linii elektroenergetycznych,
 - ✓ wprowadzenie pasa technologicznego wzdłuż linii elektroenergetycznych (w pasie tym, zgodnie z obowiązującymi przepisami, nie mogą być lokalizowane budynki mieszkalne, szkoły, przedszkola i inne budynki przeznaczone do stałego pobytu ludzi).
- prowadzenie monitoringu pól elektromagnetycznych i podejmowanie działań naprawczych w przypadku stwierdzenia przekroczeń dopuszczalnych poziomów PEM w środowisku,
- edukację ekologiczną społeczeństwa dotyczącą oddziaływania PEM.

2.4. Oszczędne gospodarowanie wodami i ochrona wód

Cele szczegółowe i kierunki interwencji w zakresie gospodarowania wodami i ochrony wód, to:

- poprawa jakości wód powierzchniowych i podziemnych na terenie Gminy i dążenie do osiągnięcia dobrego stanu wód w Gminie. Cel ten będzie realizowany m.in. poprzez:
 - ✓ dalszą rozbudowę sieci kanalizacyjnej, likwidację nielegalnych zrzutów ścieków do środowiska, nieszczelnych szamb oraz dotrzymanie parametrów oczyszczania ścieków wynikających z Prawa wodnego i pozwoleń wodno - prawnych;
 - ✓ budowę systemu przydomowych oczyszczalni ścieków na terenach, gdzie nie będzie zbiorczej kanalizacji;
 - ✓ monitorowanie jakości wód podziemnych i powierzchniowych, podejmowanie działań naprawczych w przypadku stwierdzenia pogarszania się jakości tych wód;
 - ✓ kontrolę gospodarowania ściekami, kontrolę właścicieli nieruchomości w zakresie posiadania przez nich umów na wywóz nieczystości, zachęcanie do przyłączania nieruchomości do gminnej sieci kanalizacyjnej bądź budowy przydomowych oczyszczalni ścieków.
- ochrona przed deficytem wody, suszą i powodzią w Gminie w związku ze zmianami klimatu. Cel ten będzie realizowany poprzez:
 - ✓ wspieranie efektywnego i racjonalnego wykorzystania wód przez wszystkich użytkowników: mieszkańców, podmioty gospodarcze, instytucje publiczne;

- ✓ modernizację, rozbudowę i efektywne wykorzystywanie urządzeń wodnych wspierających ochronę przed deficytem wody, suszą i powodzią;
- ✓ zwiększenie retencji wodnej i gruntowej, w tym budowę zbiornika retencyjnego w dolinie Raciążnicy oraz lokalne retencionowanie w małych zbiornikach.
- zapewnienie wody pitnej wysokiej jakości dla wszystkich mieszkańców Gminy, co będzie realizowane poprzez:
 - ✓ modernizację i rozbudowę urządzeń stacji uzdatniania wody oraz gminnej sieci wodociągowej;
 - ✓ realizację prac w celu skutecznej ochrony ujęć wody i niedopuszczanie do pogorszenia jakości ujmowanych wód;
 - ✓ monitorowanie jakości wody do picia i podejmowanie działań naprawczych w przypadku stwierdzenia niewłaściwej jakości wody.

Ochrona wód będzie realizowana poprzez procedury oos oraz edukację ekologiczną społeczeństwa.

2.5. Ochrona powierzchni ziemi i surowców naturalnych

Podstawowe cele szczegółowe w tym obszarze to:

- ochrona powierzchni ziemi przed degradacją. Cel ten będzie osiągniany poprzez:
 - ✓ ograniczenie trwałego przekształcania gleb i zabudowy terenów biologicznie czynnych poprzez stosownie procedur oos i w decyzjach o warunkach zabudowy minimalnej powierzchni takich terenów,
 - ✓ przeciwdziałanie zanieczyszczeniu gleb, w tym ograniczenie nadmiernej chemizacji rolnictwa, stosowania osadów ściekowych, gnojowicy,
- ochrona zasobów surowców naturalnych, poprzez:
 - ✓ racjonalną i efektywną eksploatację surowców zgodnie z koncesjami geologicznymi,
 - ✓ rekultywację wyrobisk po eksploatacji surowców w kierunku wodnym lub leśnym.

2.6. Właściwe gospodarowanie odpadami

Najważniejszymi celami szczegółowymi w Programie będą:

- doskonalenie systemu gospodarowania odpadami komunalnymi poprzez:
 - ✓ kontrolę gospodarowania odpadami i egzekwowanie przepisów prawa,
 - ✓ rozwijanie gminnego systemu selektywnego zbierania odpadów komunalnych,
 - ✓ prowadzenie działań informacyjnych i edukacyjnych w zakresie zmniejszania wytwarzania odpadów komunalnych oraz ich selektywnej zbiórki,
 - ✓ sprawozdawczość w zakresie gospodarowania odpadami firm, gminy,
- osiągnięcie wymaganych poziomów recyklingu i przygotowania do ponownego użycia określonych rodzajów odpadów,
- doskonalenie systemu gospodarowania odpadami innymi niż komunalne, właściwe postępowanie z odpadami zawierającymi azbest, z komunalnymi osadami ściekowymi i odpadami niebezpiecznymi.

2.7. Ochrona zasobów przyrodniczych

Będzie on wdrażany poprzez realizację następujących celów szczegółowych:

- wzmocnienie i integrację systemu zarządzania terenami zieleni i obszarami cennymi przyrodniczo w Gminie poprzez:
 - ✓ sprawowanie nadzoru nad obszarami i obiektami objętymi różnorodnymi formami ochrony przyrody;
- zachowanie istniejących zasobów przyrodniczych Gminy poprzez:
 - ✓ uwzględnienia w decyzjach środowiskowych i decyzjach o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu ochrony różnorodności biologicznej, walorów przyrodniczych i krajobrazowych na terenie Gminy,
 - ✓ uwzględnienie obszarów cennych przyrodniczo, zieleni w decyzjach środowiskowych i decyzjach o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu aby zachować korytarz ekologiczny, zapobiegać fragmentaryzacji przestrzeni przyrodniczej;
 - ✓ ograniczenie antropopresji na tereny o znacznych walorach przyrodniczych (m.in. oddziaływania budownictwa, transportu).
- poprawa struktury przyrodniczej i krajobrazowej w Gminie, osiągnąony m.in. poprzez:
 - ✓ rewitalizację istniejących obiektów zieleni, pomników przyrody, zabytkowych parków podworskich;
 - ✓ ochronę lasów, wzbogacanie w nich różnorodności biologicznej, zwiększenie lesistości;
 - ✓ poprawę warunków bytowania dziko żyjących zwierząt w Gminie;
 - ✓ poprawę warunków bytowania zwierząt domowych,
 - ✓ edukację przyrodniczą.

2.8. Ochrona przed poważnymi awariami i zjawiskami ekstremalnymi

Jednym z celów Programu jest zapobieganie wystąpieniu awarii i zjawisk ekstremalnych oraz eliminacja i minimalizacja ich skutków, jeśli do nich dojdzie. Dla realizacji tego celu w latach 2017 – 2020 wdrażane będą działania w ramach następujących kierunków interwencji:

- rejestr zagrożeń poważnymi awariami i zjawiskami ekstremalnymi w Gminie i monitorowanie działań podejmowanych dla minimalizacji prawdopodobieństwa ich wystąpienia;
- kontrola instalacji stwarzających ryzyko wystąpienia poważnej awarii, współpraca z instytucjami,
- zapewnienie odpowiedniego wyposażenia jednostek OSP odpowiedzialnych za ochronę mieszkańców przed skutkami awarii i zjawisk ekstremalnych;
- informowanie i edukacja mieszkańców dot. źródeł zagrożenia poważnymi awariami i zjawiskami ekstremalnymi i sposobów postępowania w przypadku ich wystąpienia.

2.9. Wyższa świadomość ekologiczna i edukacja ekologiczna

Podstawowym celem działań w zakresie edukacji ekologicznej jest podniesienie poziomu świadomości ekologicznej mieszkańców Gminy, organizacji społecznych i zwiększenie poziomu wiedzy, umiejętności w zakresie zachowań proekologicznych. Główne kierunki działań w tym obszarze, to:

- edukacja ekologiczna dzieci i młodzieży, dorosłych oraz podnoszenie kwalifikacji ekorozwojowych przez nauczycieli, zarządzających firmami i pracowników, rolników;

- upowszechnianie informacji o środowisku i większy udział mieszkańców w zakresie zachowań sprzyjających efektywnej ochronie środowiska przyrodniczego;
- organizacja gminnych imprez i kampanii ekologicznych.

W/w celom zapisano wskaźniki pozwalające na monitorowanie osiągania celów wraz z wartościami bazowymi dla 2015 roku i docelowymi do 2020 roku, przypisano im kierunki interwencji, zadania, podmioty odpowiedzialne za realizację zadań oraz istotne ryzyka dla realizacji zadań (uzależnione od pozyskania środków finansowych, nieprzestrzegania ustaleń decyzji, brak zaangażowania podmiotów itp.). Zadania zapisane w POŚ mają w harmonogramie określone podmioty odpowiedzialne za ich realizację, szacunkowe koszty realizacji, źródła finansowania, przybliżone terminy realizacji i uzyskane efekty.

Określono system realizacji POŚ, na który składają się:

- wdrożenie POŚ, w tym komunikacja ze społeczeństwem,
- zarządzanie Programem,
- dotarcie z POŚ do podmiotów zaangażowanych w jego realizację,
- instrumenty prawne, administracyjne, ekonomiczne, społeczne ułatwiające realizację POŚ.

Przybliżono źródła finansowania planowanych zadań. Wg szacunków na realizację POŚ potrzeba co najmniej 70 981 tys złotych (biorąc pod uwagę fakt, iż na tym etapie nie oszacowano kosztów realizacji niektórych zadań).

Program opracowano zgodnie z Wytocznymi do opracowania wojewódzkich, powiatowych i gminnych programów ochrony środowiska (Ministerstwo Środowiska wrzesień 2015). Uwzględniono aspekty środowiskowe kraju, województwa mazowieckiego, powiatu płońskiego w celu wspierania zrównoważonego rozwoju i wdrażania prawa wspólnotowego.

Ustala realizację przedsięwzięć, ich usytuowanie, rodzaj zadań planowanych w innych dokumentach strategicznych Gminy Raciąż. Planowane przedsięwzięcia wpłyną na poprawę stanu środowiska i jakość życia mieszkańców, nie spowodują oddziaływań skumulowanych ani transgranicznych. Ewentualne znaczące oddziaływanie na środowisko mogą wystąpić podczas realizacji niektórych zadań infrastrukturalnych, ale będą to oddziaływania krótkotrwałe o niewielkim zasięgu.

Przed Radą Gminy, Wójtem Gminy Raciąż, pracownikami Urzędu Gminy olbrzymie wyzwanie polegające na rozpropagowaniu polityki ochrony środowiska w Gminie wśród społeczeństwa, firm, urzędów, instytucji, którym zapisano realizację zadań, aby osiągnąć cele zapisane w Programie.

2. WPROWADZENIE

2.1. Podstawa prawna opracowania

O przystąpieniu do opracowania Programu ochrony środowiska dla Gminy Raciąż Wójt postanowił w marcu 2016 roku, zapewniając realizację polityki ochrony środowiska w Gminie na kolejny okres, bowiem zgodnie z art. 17 ust. 1 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 roku Prawo ochrony środowiska (POŚ) (tekst jednolity Dz. U. z 2013 roku, poz. 1232 z późniejszymi zmianami) wójt gminy zobowiązany jest do sporządzenia gminnego programu ochrony środowiska uwzględniając cele zawarte w strategii, programie tj. zespole działań mających na celu stworzenie warunków niezbędnych do realizacji ochrony środowiska, zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju (art. 13 i 14 POŚ). Program przygotowano na 4 lata z określeniem działań perspektywicznych obejmujących kolejne lata. Projekt Programu podlega zaopiniowaniu przez Zarząd Powiatu Płońskiego. Zgodnie z art. 18 ustawy POŚ Program uchwała rada gminy, a z wykonania Programu wójt sporządza co 2 lata raport, który przedstawiony jest radzie gminy oraz zarządowi powiatu.

Ustawa z dnia 11 lipca 2014 r. o zmianie ustawy – Prawo ochrony środowiska oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2014 r. poz. 1101) zmieniła zasady sporządzania programów ochrony środowiska. Przestała obowiązywać Polityka ekologiczna państwa, na której opierały się dotychczasowe programy, a nowe programy ochrony środowiska mają realizować cele zawarte w strategiach, programach i dokumentach programowych, o których mowa w ustawie z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz. U. z 2014 r. poz. 1649 z późn. zm.).

Jednocześnie, zgodnie z art. 14 ust. 1 ustawy o zmianie ustawy – Prawo ochrony środowiska oraz niektórych innych ustaw, programy ochrony środowiska uchwalone w celu realizacji Polityki ekologicznej państwa na lata 2009-2012 z perspektywą do roku 2016, przed dniem wejścia w życie ustawy, zachowały ważność na czas, na jaki zostały uchwalone, jednak nie dłużej niż do dnia 31 grudnia 2016 r. Program ochrony środowiska dla Gminy Raciąż był opracowany do roku 2011, przyjęty był uchwałą Rady Gminy Raciąż 30 marca 2005 roku. Ostatni raport z realizacji w/w Programu przedłożono Radzie Gminy Raciąż 10 lipca 2008r. Niniejszy dokument jest drugim programem ochrony środowiska dla Gminy Raciąż i pierwszym opracowanym na nowych zasadach.

2.2. Cel i zakres Programu

Wymieniony wyżej Program ochrony środowiska dla Gminy Raciąż opracowany był w okresie obowiązywania „Polityki ekologicznej państwa na lata 2003 – 2006 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2007 – 2010”. Zgodnie z art. 17 ust. 1 ustawy *Prawo ochrony środowiska* programy ochrony środowiska sporządzane są w celu realizacji polityki ochrony środowiska, zbieżnej z założeniami najważniejszych dokumentów strategicznych i programowych. Polityka ochrony środowiska z kolei prowadzona jest na podstawie strategii rozwoju, programów i dokumentów programowych, o których mowa w ustawie z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju. W uzasadnieniu do nowelizacji ustawy *Prawo ochrony środowiska* wskazano, że w ramach nowego systemu dokumentów

strategicznych wiodącym dokumentem dla obszarów środowisko i gospodarka wodna jest *Strategia Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko – perspektywa do 2020 r. (BEiS)* oraz projekt *Strategii na Rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju (SOR)*. BEiS potraktowano jako podstawę do wyznaczenia zakresu *Programu ochrony środowiska dla Gminy Raciąż na lata 2017 – 2020 z perspektywą do 2023 roku zwany dalej Programem*. W *Strategii BEiS* przedstawiono 3 cele:

Cel 1. Zrównoważone gospodarowanie zasobami środowiska,

Cel 2. Zapewnienie gospodarce krajowej bezpiecznego i konkurencyjnego zaopatrzenia w energię,

Cel 3. Poprawa stanu środowiska.

Cel 2 nie odnosi się bezpośrednio do problematyki środowiska naturalnego, ale jako kierunki interwencji wymienia m.in. wzrost znaczenia rozproszonych, odnawialnych źródeł energii i rozwój systemu zaopatrywania nowej generacji pojazdów wykorzystujących paliwa alternatywne, czyli działania wpływające na poprawę jakości środowiska. Przedstawione w *Strategii BEiS* kierunki i działania związane z energetyką zostały uwzględnione w *Programie* w odniesieniu do oddziaływania na środowisko w skali Gminy (m.in. emisja do powietrza, wytwarzanie odpadów). Podobnie zagadnienia związane z zarządzaniem przestrzenią zostały uwzględnione w zakresie, w jakim wpływają na stan środowiska.

Od 1 maja 2004 roku Polska jest członkiem Unii Europejskiej. Dlatego też strategie i programy wdrażane na poziomie krajowym, wojewódzkim, powiatowym i lokalnym powinny wspierać osiągnięcie celów unijnych. Dotyczy to także celów ochrony środowiska Unii Europejskiej. Przy tworzeniu niniejszego programu uwzględniono cele, zasady i wytyczne *Siódmego Programu Działań* w zakresie ochrony środowiska Unii Europejskiej.

Poprzez realizację *Programu* wdrażane będą także inne cele UE: ochrona, zachowanie i poprawa kapitału naturalnego Unii, m.in.: przekształcenie Unii w zasobooszczędną, zieloną i konkurencyjną gospodarkę niskoemisyjną; ochrona obywateli Unii przed związanymi ze środowiskiem presjami i zagrożeniami dla zdrowia i dobrostanu czy lepsze uwzględnianie problematyki środowiska i większa spójność polityki w rozwoju krajów Unii Europejskiej.

Program ochrony środowiska dla Gminy Raciąż na lata 2017-2020 z perspektywą do 2023 r. podzielony jest na dwie podstawowe części. Pierwsza z nich to diagnoza, gdzie na podstawie analizy realizacji *Programu* ochrony środowiska dla Gminy Raciąż obowiązującego do 2011 oraz oceny stanu obecnego zidentyfikowano główne wyzwania ochrony środowiska w Gminie w ramach analizy SWOT. Część druga przedstawia cele, kierunki interwencji i zadania, a także zasady wdrażania oraz monitoringu realizacji *Programu*.

Program obejmuje następujące obszary:

- jakość powietrza, ochronę klimatu i adaptację do zmian klimatu,
- zagrożenie hałasem,
- pola elektromagnetyczne,
- gospodarowanie wodami (w tym jakość wód powierzchniowych i podziemnych) ochronę wód,
- powierzchnię ziemi, surowce naturalne,
- gospodarowanie odpadami,

- zasoby przyrodnicze,
- zagrożenia poważnymi awariami i zjawiskami ekstremalnymi,
- świadomość ekologiczną mieszkańców i edukację ekologiczną.

W powyższych obszarach dokonano diagnozy obecnej sytuacji, określono główne źródła i rodzaje zagrożeń, wskazano na pozytywne elementy, które są konsekwencją realizacji wcześniejszego programu ochrony środowiska oraz określono zagrożenia i bariery dla realizacji zaplanowanych zadań. Podjęto także próbę określenia trendów zmian, zwłaszcza negatywnych, których istnienie może być wskazówką dla określenia celów i kierunków interwencji w nadchodzących latach. Na jej podstawie określono cele, kierunki interwencji i zadania. Wynikają one przede wszystkim ze zidentyfikowanych zagrożeń i problemów, ale także z obowiązujących dokumentów o charakterze strategicznym oraz aktów prawa miejscowego, krajowego, wspólnotowego oraz międzynarodowego (ratyfikowanych umów dotyczących ochrony środowiska i zrównoważonego rozwoju).

W Programie przedstawione zostały działania Gminy oraz innych podmiotów funkcjonujących na terenie Gminy Raciąż, których działalność ma znaczący wpływ na jakość środowiska, w tym organów i instytucji szczebla krajowego, wojewódzkiego i powiatowego. Zadaniem programu ochrony środowiska jest realizowanie polityki ochrony środowiska. Kwestie ochrony środowiska obecne są również w innych dokumentach Gminy. W związku z tym dokonana została analiza tych dokumentów pod względem zgodności z celami i kierunkami działań przedstawionymi w Programie.

Program ochrony środowiska jest dokumentem, dla którego przeprowadza się strategiczną ocenę oddziaływania na środowisko (SOOS) – zgodnie z przepisami ustawy z dnia 3 października 2008 roku o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (j.t. Dz. U. z 2016r., poz. 353 ze zmianami). W ramach tej procedury zapewnia się udział społeczeństwa, pozarządowych organizacji, którzy będą mogli zgłaszać uwagi i wnioski do projektu Programu. Zdaniem przygotowujących Program zawarte w nim treści strategiczne, jak i grupy zadań wraz z postulowanymi sposobami realizacji są zgodne z zasadami zrównoważonego rozwoju i wspierają ochronę środowiska. Jednocześnie skala przestrzenna postulowanych przedsięwzięć jest bardzo mała, a środki którymi będzie dysponować samorząd należą do wyjątkowo skromnych. Ponadto w Programie wielokrotnie zapisano deklarację wynikającą z ponawianego wielokrotnie stanowiska Rady Gminy, że rozwój tego fragmentu Mazowsza powinien być budowany w pełnej zgodzie z poszanowaniem zasobów i walorów środowiska, w tym przyrody, a walory te winny być traktowane jako szansa dla tego rozwoju. W tej sytuacji opracowujący Program w uzgodnieniu z organem samorządowym skłaniają się do opinii, że przeprowadzanie dla tego Programu strategicznej oceny oddziaływania na środowisko i opracowywanie Prognozy skutków środowiskowych nie jest niezbędne. Podobne stanowiska zajęły: Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Warszawie, który pismem WOOŚ-III.410.700.2016D stwierdził, że projekt Programu nie jest dokumentem, dla którego zgodnie z art. 46 i art. 47 ustawy z dnia 3 października 2008 roku o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko, wymagane jest przeprowadzenie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko (Załącznik Nr 3) oraz Państwowy

Wojewódzki Inspektor Sanitarny w Warszawie, który w opinii sanitarnej ZS.9022.2050.2016 nie stwierdził potrzeby przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko dla dokumentu pn. „Program ochrony środowiska dla Gminy Raciąż na lata 2017 – 2020 z perspektywą do 2023 roku” (Załącznik Nr 4). Stosowne konsultacje dotyczące dokumentu będą przeprowadzone zgodnie z procedurami dotyczącymi uchwał Rady Gminy.

Zgodność Programu ochrony środowiska z innymi dokumentami strategicznymi

Możliwość realizacji celów założonych w niniejszym Programie będzie zależała od kilku czynników, w tym przede wszystkim możliwości ich sfinansowania oraz zgodności zaplanowanych kierunków interwencji oraz zadań z celami i zadaniami proponowanymi przez inne dokumenty strategiczne – przede wszystkim opracowanymi i przyjętymi na poziomie gminnym. Jednocześnie, z punktu widzenia tworzenia racjonalnej polityki ekologicznej, cele *Programu* nie mogą być sprzeczne z priorytetami dokumentów sporządzonych na poziomie powiatowym, wojewódzkim i krajowym. Działania Programu powinny wspierać osiągnięcie celów, które zostały przyjęte na tych poziomach.

Cele niniejszego Programu są spójne z celami *Siódmego Programu Działań* w zakresie ochrony środowiska UE. Realizacja *Programu* wspierać będzie osiągnięcie tych celów na poziomie lokalnym. Cele *Poś* są także spójne i wdrażają postanowienia podstawowych, krajowych dokumentów strategicznych, w tym *Strategii BEiŚ* oraz projektu Strategii na Rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju.

W Polsce nie ma obecnie dokumentu strategicznego, który dotyczyłby wyłącznie zagadnień ochrony środowiska i/lub zrównoważonego rozwoju. Wycofana w 2015 roku Polityka Ekologiczna Państwa była przez ponad 20 lat dobrym, a niekiedy nawet bardzo dobrym, zbiorem zasad oraz zalecanych kierunków rozwojowych, pozwalających budować cywilizację zrównoważonego rozwoju i jednocześnie pozwalać na monitorowanie i ewaluację działań realizowanych przez administrację rządową i samorządową. Agregacja zapisów strategicznych w postaci RPO ulokowała ochronę środowiska przy branży energetycznej i częściowo rolniczej. Zabrakło miejsca na ważną problematykę zrównoważonego rozwoju.

Ogólnopolskim dokumentem strategicznym, który ma rysować nową wizję rozwoju kraju jest (w postaci projektu poddanego konsultacjom) Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju (SOR), która została opracowana na podstawie przyjętego w lutym 2016 roku Planu na rzecz odpowiedzialnego rozwoju. Kwestie środowiskowe znalazły się w tym dokumencie w odległym miejscu jako jeden z obszarów wpływających na osiągnięcie celów Strategii, przy czym Strategia nie identyfikuje jako celu osiągnięcie wyższych standardów środowiska ani lepszego wdrażania zasad zrównoważonego rozwoju. Z drugiej strony dokument ten wskazuje w bardzo wielu miejscach potrzebę skutecznych działań na rzecz zachowania zasobów przyrodniczych dla przyszłych pokoleń, silnych kroków mających na celu ochronę takich zasobów jak woda, lasy, gleba i surowce mineralne wreszcie starania o poprawę ładu przestrzennego. W wymiarze lokalnym SOR może być inspiracją do wyboru trafnych działań prośrodowiskowych. Jednak nie pozwala na tworzenie długofalowych i bogatszych koncepcji. W przypadku Raciąży wykorzystano wspomniane zapisy formułując cele ochrony środowiska przede wszystkim traktujące o poprawie jego stanu oraz lepszym (racjonalniejszym)

wykorzystaniu zasobów. Bezpośredni związek z zapisami Programu mają zawarte w VI rozdziale SOR główne kierunki interwencji w sektorze ochrony środowiska.

Chodzi kolejno o:

- zwiększenie dyspozycyjności zasobów wodnych i osiągnięcie wysokiej jakości wód; w warunkach gminy szczególne znaczenie ma proekologiczne zarządzanie lokalnymi zasobami wodnymi, zarządzanie wodami opadowymi wraz z rozwojem różnych form retencji oraz modernizacja i budowa urządzeń do oczyszczania i podczyszczania ścieków. Ważnym zadaniem dla gminy jest aktywne włączenie się do projektu strategicznego „woda dla rolnictwa”. W raciąskich warunkach fizjograficznych jest to trudne i odpowiedzialne wyzwanie;
- likwidację źródeł emisji zanieczyszczeń powietrza (w SOR pisze się także o zmniejszeniu ich oddziaływania). Tu samorząd powinien sam zaproponować działania, gdyż zapisy SOR mają charakter ogólny,
- ochrona gleb przed degradacją. Gmina Raciąż nie należy do zagrożonych pod tym względem. Zatem zadaniem jest tu przede wszystkim ochrona racjonalnych form wykorzystania przestrzeni rolniczej i przyrodniczej oraz walka z lokalnymi źródłami dewastacji pedosfery,
- zarządzanie zasobami dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego. Warty wpisania do planowanych działań Gminy jest wdrażanie zapisów Europejskiej Konwencji Krajobrazowej. Należy podkreślić, że krajobraz Pradoliny Raciąskiej należy do szczególnie wymagających w zakresie zachowania jego walorów i przeciwdziałania nietrafnym posunięciom przestrzennym. SOR eksponuje działania zalesieniowe z podkreślanym aspektem zwiększania dostępności biomasy leśnej. Problem ten wymaga uważnego potraktowania w sytuacji bardzo niskiej jakości siedlisk przeznaczonych w gminie do zalesienia;
- polityka surowcowa. Ten kierunek interwencji nie ma w Gminie Raciąż zastosowania, gdyż torf, jako surowiec mineralny, nie jest już traktowany jako potencjalne paliwo a sieć odkrywek dostarczających kruszywa jest praktycznie zamknięta. Natomiast przywołać należy postulat wspierania lokalnej innowacyjności w przeróbce i wykorzystaniu surowców z wtórnego obiegu,
- oddziaływanie na jakość życia w zakresie klimatu akustycznego i oddziaływania pól elektromagnetycznych. SOR zajmuje się tu wyłącznie zadaniami krajowymi, w tym legislacyjnymi. W skali gminnej ważne są praktycznie dwa nurty: wyprowadzenie ruchu samochodowego z centrów miejscowości oraz usuwanie pojedynczych źródeł hałasu i PEM metodami administracyjnymi. To drugie zadanie będzie aktualne jeszcze przez wiele lat,
- gospodarka odpadami. Zadania gminy w tym zakresie są bardzo rozległe i szczegółowo analizowane w Programie. SOR powtarza postulat intensyfikowania systemów selektywnego zbierania odpadów, w tym odpadów nadających się do biodegradacji. Nie precyzuje koniecznych dróg walki z przyrostem masy wytwarzanych odpadów oraz niekorzystnymi trendami zmian w ich strukturze. Ten ostatni aspekt dotyczy już kwestii pomijanych w SOR, jakimi są wyzwania zrównoważonego rozwoju.

15 kwietnia 2014r., na podstawie art. 14 ust. 3 ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju Rada Ministrów przyjęła do realizacji Strategię „Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko – perspektywa do 2020 r.” (dalej Strategia BEiŚ). Głównym celem Strategii BEiŚ jest pogodzenie wzrostu gospodarczego w Polsce, przez zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego i dostępu do nowoczesnych, innowacyjnych technologii, a także wyeliminowanie barier administracyjnych utrudniających „zielony” wzrost z jednoczesną dbałością o środowisko. Jest to szczególnie istotne w kontekście wymagań prawnych oraz konieczności zachowania zasad zrównoważonego rozwoju, zarówno w aspekcie gospodarczym, jak i społecznym. Zasada zrównoważonego rozwoju ma być realizowana m.in. poprzez racjonalne korzystanie z zasobów naturalnych oraz zmianę dotychczasowych wzorców produkcji i konsumpcji, co powinno wpłynąć na poprawę jakości życia obecnych obywateli i przyszłych pokoleń.

Strategia BEiŚ obejmuje dwa niezwykle istotne obszary: energetykę i środowisko. W Strategii BEiŚ zostały wskazane kluczowe reformy i niezbędne działania, które powinny zostać podjęte w perspektywie do 2020 r. Dokument ten wskazuje także konieczność prowadzenia skoordynowanych działań w obszarze energetyki i środowiska.

Strategia BEiŚ tworzy swego rodzaju pomost między środowiskiem i energetyką, stanowiąc jednocześnie impuls do bardziej efektywnego i racjonalnego prowadzenia polityki w obu obszarach tak, aby wykorzystać efekt synergii i zapewnić spójność podejmowanych działań.

Podstawowe zadanie Strategii BEiŚ polega na zintegrowaniu polityki środowiskowej z polityką energetyczną tam, gdzie aspekty te przenikają się w dostrzegalny sposób, jak również wytyczenie kierunków, w jakich powinna rozwijać się branża energetyczna oraz wskazanie priorytetów w ochronie środowiska.

Cel strategii to poprawa stanu środowiska. Realizację tego umożliwiają następujące kierunki działań:

- zapewnienie dostępu do czystej wody dla społeczeństwa i gospodarki, racjonalne gospodarowanie odpadami, w tym wykorzystanie ich na cele energetyczne,
- wspieranie nowych i promocja polskich technologii energetycznych i środowiskowych,
- promowanie zachowań ekologicznych oraz tworzenie warunków do powstawania „zielonych” miejsc pracy.

W zakresie gospodarowania odpadami, Strategia BEiŚ wprowadza działania mające na celu zapewnienie funkcjonowania systemu selektywnego zbierania/odbierania odpadów komunalnych poprzez intensyfikację edukacji ekologicznej, mającej na celu m.in. ograniczenie wytwarzania odpadów u źródła zarówno u producentów, jak i konsumentów, kształtowanie właściwych wzorców konsumpcyjnych, budowę infrastruktury do selektywnego zbierania odpadów komunalnych oraz pełne wdrożenie nowego systemu gospodarki odpadami komunalnymi, zgodnie z ustawą o utrzymaniu czystości i porządku w gminach.

W tej sytuacji dokumenty strategiczne niższej rangi terytorialnej powinny w większym stopniu stosować się do dokumentów regionalnych, gdzie utrwaliły się cenne myśli z PEP oraz do dorobku międzynarodowego (np. ONZ) oraz Unii Europejskiej. Szczególnie aktualny jest najnowszy dokument ONZ i związana z nim dyskusja programowa. **Mowa**

o Milenijnych celach rozwoju. Wymieniamy je tu, by doszukać się związków z problemami Gminy Raciąż.

1. Zlikwidowanie ubóstwa i głodu, czyli ograniczenie sfer wykluczenia
2. Zapewnienie powszechnego i bogatego jakościowo nauczania na poziomie podstawowym, czyli dostosowanie oferty edukacyjnej gminy do ambicji rozwojowych.
3. Wspieranie zrównoważenia w prawach mężczyzn i kobiet oraz wzmocnienie pozycji kobiet, czyli równoważenie roli obu płci w sferze odpowiedzialności za przyszłość rejonu.
4. Zmniejszenie wskaźnika umieralności dzieci.
5. Poprawa stanu zdrowia kobiet ciężarnych i położnic.
6. Zwalczanie chorób społecznych, w tym wywołanych zanieczyszczeniami i zagrożeniami środowiska.
7. Zapewnienie stanu równowagi ekologicznej środowiska,
 - a) Włączenie do polityki i programów działania każdego kraju zasad zrównoważonego rozwoju oraz zahamowanie utraty zasobów środowiska naturalnego,
 - b) Zmniejszenie o połowę liczby ludzi nie mających dostępu do wody zdatnej do picia i do urządzeń sanitarnych,
 - c) Doprowadzenie, do 2020 roku, do znacznej poprawy warunków życia co najmniej 100 milionów ludzi mieszkających w slumsach i podobnych obiektach niemieszkalnych a więc radykalna poprawa jakości substancji mieszkaniowej i całego osadnictwa wraz z usunięciem zagrożeń immisyjnych.
8. Rozwijanie i wzmocnianie światowego partnerstwa w sprawach rozwoju.
 - a) Dalsze rozwijanie otwartego, opartego na ustalonych regułach, przewidywalnego, niedyskryminacyjnego systemu handlu i finansów, łącznie ze zobowiązaniem do prawidłowego sposobu rządzenia, rozwoju i zmniejszania ubóstwa – zarówno w skali krajów, jak i skali lokalnej,
 - b) Udostępnienie, we współpracy z sektorem prywatnym, korzyści z nowych technologii, także w dziale szeroko rozumianej sozotechniki i infrastruktury zgodnej z zasadami zrównoważonego rozwoju.

Zapisy Celów Milenijnych zostały rozwinięte w tzw. 17 celach zrównoważonego rozwoju (2015). Podczas Szczytu Zrównoważonego Rozwoju, który odbył się w **Nowym Jorku w dniach 25-27 września 2015 r. kraje przyjęły nową Agendę na Rzecz Zrównoważonego Rozwoju 2030, która zawiera Cele Zrównoważonego Rozwoju.** Siedemnaście Celów Zrównoważonego Rozwoju oraz powiązane z nimi zadania przyczynią się do budowy świata. Cele i zadania są ukierunkowane na wzrost gospodarczy, rozwój społeczny i ochronę środowiska. Zarówno Agenda jak i Cele i zadania mają powszechny charakter, bowiem dotyczą zarówno krajów rozwijających się, jak i rozwiniętych. Dotyczą one wszystkich ludzi, w centrum uwagi znajdują się takie kwestie jak poprawa jakości życia ludzi, ochrony socjalnej i środowiska, w którym żyją.

Cel 1: Wyeliminować ubóstwo we wszystkich jego formach na całym świecie. Zredukować liczbę rodzin permanentnie wymagających pomocy materialnej.

Cel 2: Wyeliminować głód, zapewnić bezpieczeństwo żywnościowe i lepsze odżywianie, promować zrównoważone rolnictwo. W większym stopniu wykorzystać lokalne możliwości zaopatrzenia w zdrową i tanią żywność.

Cel 3: Zapewnić życie w zdrowiu oraz promować dobrobyt dla wszystkich ludzi w każdym wieku. Określić zagrożenia zdrowotne w Gminie pochodzące od „zawinionych” czynników lokalnych.

Cel 4: Zapewnić dostępną dla wszystkich (inkluzywną) i jakościowo dobrą edukację oraz promować uczenie się przez całe życie. Wzmocnić związki formalnej edukacji z wyzwaniem Gminy oraz zorganizować szerszą platformę dla edukacji ustawicznej.

Cel 5: Osiągnąć równość płci i wzmocnić pozycję kobiet i dziewcząt.

Cel 6: Zapewnić dostępność wody dla wszystkich ludzi oraz zrównoważone zarządzanie wodą i infrastrukturą sanitarną.

Cel 7: Zapewnić wszystkim dostęp do stabilnej, zrównoważonej i nowoczesnej energii po przystępnej cenie. Uruchomić program rozwoju OZE i rynku prosumenckiego w Gminie.

Cel 8: Promować trwałe, obejmujące wszystkie pola i aspekty zrównoważony wzrost gospodarczy, pełne i produktywnie zatrudnienie oraz godną pracę dla wszystkich ludzi.

Cel 9: Budować odpowiednią infrastrukturę, promować zrównoważoną industrializację oraz wspierać innowacyjność, w tym związaną z lokalnymi zasobami, tradycjami i potencjałem ludzkim.

Cel 10: Zmniejszyć nierówności w obrębie państwa, regionów i w Gminie.

Cel 11: Uczynić miasta i osiedla bezpiecznymi, odpornymi i zrównoważonymi miejscami dostępnymi w równym stopniu dla wszystkich. Szczególnie w zakresie tzw. Bezpieczeństwa ekologicznego.

Cel 12: Zapewnić zrównoważoną konsumpcję i zrównoważone wzorce produkcyjne.

Cel 13: Podjąć pilne działania zwalczające zmiany klimatyczne i ich skutki. Ustanowić zbiór zaleceń lokalnych adaptacji do ocieplenia klimatu.

Cel 14: Chronić morza i oceany oraz wykorzystywać ich zasoby w zrównoważony sposób.

Cel 15: Chronić, przywrócić i promować zrównoważone wykorzystywanie ekosystemów lądowych, zarządzać lasami w sposób zrównoważony, zwalczać pustynnienie, zatrzymać i odwrócić proces degradacji gleby, powstrzymać straty w bioróżnorodności. Ocenić potencjał biomasy w gminie i wskazać kierunki wzrostu pokrycia terenu przez zbiorowiska leśne, zadrzewienia i zbiorowiska nieleśne w zgodzie z prognozami przemian klimatycznych.

Cel 16: Promować pokojowe i inkluzywne społeczeństwa, sprzyjające zrównoważonemu rozwojowi; zapewnić wszystkim ludziom dostęp do wymiaru sprawiedliwości; tworzyć efektywne, obywatelskie i inkluzywne instytucje na wszystkich szczeblach. Wzmocnić lokalną administrację ochrony środowiska.

Cel 17: Wzmocnić sposoby implementacji Celów i odnowić światowe partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju, także w wymiarze lokalnym.

Krajowy Plan Gospodarki Odpadami 2014 (Kpgo 2014)

Rolą planów gospodarki odpadami jest podjęcie działań mających na celu dostosowanie obecnej gospodarki odpadami do wymogów unijnych. Krajowy Plan Gospodarki Odpadami zakłada wzrost ilości wytwarzanych odpadów oraz zmiany ich składu

w efekcie rozwoju gospodarczego kraju. W związku z tym konieczne staje się podjęcie działań zmierzających do zapobiegania powstawania odpadów, ograniczenia ilości odpadów i ich negatywnego oddziaływania na środowisko oraz działań wspomagających prawidłowe postępowanie z odpadami w zakresie zbierania, transportu, odzysku i unieszkodliwiania odpadów, a także zapewnienie odpowiedniego sposobu realizacji planu zamykania instalacji niespełniających wymagań w zakresie ochrony środowiska oraz planu redukcji ilości odpadów komunalnych ulegających biodegradacji. Według Kpgo2014 poziom selektywnego zbierania odpadów w najbliższych latach będzie wzrastać, co wpłynie na zmiany ilości i składu odpadów niesegregowanych.

Zgodnie z ustawą o odpadach Kpgo 2014 jest nadrzędnym dokumentem w zakresie gospodarki odpadami. Celem nadrzędnym, określonym w Planie, jest osiągnięcie systemu gospodarki odpadami zgodnego z zasadą zrównoważonego rozwoju, w którym w pełni realizowane są zasady zintegrowanej gospodarki odpadami, a w szczególności hierarchia postępowania z odpadami, która polega przede wszystkim na zapobieganiu ich powstawaniu. Kolejnymi działaniami w zakresie gospodarki odpadami jest przygotowanie ich do ponownego użycia, recykling oraz inne metody odzysku i unieszkodliwiania. Najmniej pożądanym sposobem zagospodarowania odpadów jest ich składowanie.

Główne cele strategiczne zawarte w Kpgo 2014 to:

- uniezależnienie wzrostu ilości wytwarzanych odpadów od wzrostu gospodarczego kraju,
- zwiększenie udziału odzysku, w tym w szczególności odzysku energii z odpadów, zgodnego z wymaganiami ochrony środowiska,
- zmniejszenie ilości odpadów kierowanych na składowiska,
- wyeliminowanie praktyki nielegalnego składowania odpadów,
- utworzenie i uruchomienie bazy danych o produktach, opakowaniach i gospodarce odpadami (BDO).

Kpgo 2014 formułuje również dodatkowe cele szczegółowe dla poszczególnych grup odpadów. W przypadku odpadów komunalnych są to:

- zmniejszenie ilości odpadów komunalnych ulegających biodegradacji kierowanych do składowania, ograniczenie do 2020 r. ilości składowanych odpadów ulegających biodegradacji do poziomu nie większego niż 35% masy tych odpadów, w stosunku do całkowitej masy odpadów wytworzonych w 1995 r.,
- przygotowanie do ponownego wykorzystania i recykling materiałów odpadowych, przynajmniej takich, jak: papier, metal, tworzywa sztuczne, szkło z gospodarstw domowych i w miarę możliwości odpadów innego pochodzenia, podobnych do odpadów z gospodarstw domowych, na poziomie minimum 50% ich masy do 2020r.

Program Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032 (POKzA)

Program Oczyszczania Kraju z Azbestu realizuje wnioski zawarte w Raporcie z realizacji w latach 2003-2007 Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski poprzez wprowadzenie priorytetowych zadań legislacyjnych, uruchomienie wsparcia finansowego dla działań prowadzonych przez

jednostki samorządu terytorialnego oraz usprawnienie systemu monitoringu realizacji Programu.

W dokumencie zostały wyznaczone następujące cele:

- usunięcie i unieszkodliwienie wyrobów zawierających azbest,
- minimalizacja negatywnych skutków zdrowotnych, spowodowanych obecnością azbestu na terytorium kraju,
- likwidacja szkodliwego oddziaływania azbestu na środowisko.

Ww. cele powinny być realizowane m.in. przez następujące działania:

- zadania legislacyjne,
- działania edukacyjno-informacyjne: skierowane do dzieci i młodzieży, szkolenia pracowników administracji rządowej i samorządowej, opracowywanie materiałów informacyjnych i edukacyjnych, ocenę i promocję technologii uniecznawiania włókien azbestu w odpadach azbestowych, organizację krajowych i międzynarodowych szkoleń, seminariów, konferencji, kongresów i udział w nich,
- zadania w zakresie usuwania wyrobów zawierających azbest obejmujące: usuwanie wyrobów zawierających azbest z obiektów budowlanych, oczyszczanie terenów nieruchomości, oczyszczanie obiektów użyteczności publicznej, miejsc publicznych, terenów byłych zakładów produkujących wyroby zawierające azbest, budowę składowisk odpadów azbestowych oraz budowę instalacji i urządzeń do unieszkodliwiania włókien azbestu w odpadach azbestowych, zadania wspierające, w tym wsparcie finansowe opracowywania programów usuwania wyrobów zawierających azbest oraz oczyszczania terenów z azbestu na wszystkich szczeblach,
- monitoring realizacji Programu w postaci Elektronicznego Systemu Informacji Przestrzennej procesu usuwania wyrobów zawierających azbest,
- działania w zakresie oceny narażenia i ochrony zdrowia.

Program tworzy m.in. następujące możliwości:

- składowanie odpadów azbestowych na składowiskach podziemnych,
- wdrażanie nowych technologii umożliwiających unieszkodliwianie włókien azbestu,
- pozostawianie w ziemi – w dopuszczonych prawem przypadkach – wyrobów azbestowych wycofanych z użytkowania.

Narodowa Strategia Edukacji Ekologicznej

W Strategii Edukacji Ekologicznej zostały zidentyfikowane główne cele edukacji środowiskowej oraz wskazane możliwości ich realizacji.

Zawarte w Strategii cele dotyczą najważniejszych kwestii i obszarów działania. Dodatkowo są powiązane z zadaniami zawartymi w Narodowym Programie Edukacji Ekologicznej oraz programach lokalnych, które mogą służyć szybkiej realizacji zadań edukacyjnych promujących idee ekorozwoju przez poszczególne podmioty realizujące projekty edukacyjne.

Podstawowe cele, zdefiniowane w Narodowej Strategii Edukacji Ekologicznej, to:

- upowszechnianie idei ekorozwoju we wszystkich sferach życia, uwzględniając również pracę i wypoczynek człowieka, czyli objęcie permanentną edukacją ekologiczną wszystkich mieszkańców Rzeczypospolitej Polskiej,

- wdrożenie edukacji ekologicznej jako edukacji interdyscyplinarnej na wszystkich stopniach edukacji formalnej i nieformalnej,
- promowanie dobrych doświadczeń z zakresu metodyki edukacji ekologicznej,
- tworzenie wojewódzkich, powiatowych i gminnych programów edukacji ekologicznej, stanowiących rozwinięcie Narodowego Programu Edukacji Ekologicznej, a ujmujących propozycje wnoszone przez poszczególne podmioty, realizujące projekty edukacyjne dla lokalnej społeczności,
- promowanie dobrych doświadczeń z zakresu metodyki edukacji ekologicznej.

Wojewódzkie dokumenty strategiczne

Wojewódzkimi dokumentami strategicznymi są:

- Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego do roku 2030,
- Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego,
- Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego na lata 2014-2020,
- Program ochrony środowiska województwa mazowieckiego na lata 2011-2014 z uwzględnieniem perspektywy do 2018 r.
- Wojewódzki Plan Gospodarki Odpadami (WPGO) dla województwa mazowieckiego.

Aktualnie prowadzone są prace nad nowym Programem ochrony środowiska w województwie mazowieckim do roku 2022 oraz Wojewódzkim Planem Gospodarki Odpadami dla Województwa Mazowieckiego na lata 2016-2021 z uwzględnieniem lat 2022-2027.

Oto charakterystyka głównych zapisów zawartych w ww. dokumentach:

Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego do roku 2030 Innowacyjne Mazowsze

Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego do 2030r. stanowi aktualizację Strategii z 2006 r. W dokumencie znajdują się cele i kierunki działań uwzględniające zmiany zewnętrznych i wewnętrznych uwarunkowań rozwoju regionu, a także determinanty unijnej i krajowej polityki regionalnej. Strategia konstytuuje działania podejmowane przez władze województwa, a jej zakres znacząco określa procesy rozwojowe regionu. Jest to ważny dokument w przypadku powstawania dokumentów programowych i planistycznych na poziomie województwa, jak również regionalnego programu operacyjnego, strategii sektorowych, programów, planów i działań.

Atutami województwa mazowieckiego sprzyjającymi jego dalszemu rozwojowi są:

- największy potencjał gospodarczy i ludnościowy wśród województw,
- pozycja lidera przedsiębiorczości w Polsce,
- duży udział podmiotów działających w branżach najczęściej generujących innowacje oraz firm z kapitałem zagranicznym,
- rozwinięty sektor usługowy – najwyższy wskaźnik PKB w kraju związany głównie z sektorem usług,

- położenie województwa w ciągach europejskich korytarzy transportowych z węzłem w Warszawie,
- silna pozycja w przemyśle rolno-spożywczym, wyspecjalizowane obszary produkcji rolnej, stanowiące bazę surowcową (owoce, warzywa, mleko) dla przetwórstwa rolno-spożywczego,
- zasoby przyrodnicze o znaczeniu europejskim, występowanie zasobów wód leczniczych i geotermalnych - wysoki poziom gazyfikacji obszaru metropolitalnego Warszawy i dużych miast,
- wzrastający ruch turystyczny w skali kraju, w tym zwłaszcza w Warszawie.

Strategia określa główny cel, którym jest spójność terytorialna, rozumiana jako zmniejszenie dysproporcji rozwoju w województwie mazowieckim oraz wzrost znaczenia Obszaru Metropolitalnego Warszawy w Europie, co w konsekwencji przyczyni się do poprawy jakości życia mieszkańców. Jednym z celów strategicznych jest zapewnienie gospodarce zdywersyfikowanego zaopatrzenia w energię przy zrównoważonym gospodarowaniu zasobami środowiska, który będzie realizowany poprzez działanie m.in. w kierunku odzysku i unieszkodliwiania odpadów.

Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego na lata 2014-2020

Program został opracowany na podstawie pakietu legislacyjnego dla polityki spójności na lata 2014-2020, przedstawionego przez Komisję Europejską w 2011 r. oraz dokumentów europejskich i krajowych o charakterze strategicznym.

Podstawą do wyznaczenia obszarów wsparcia dla dwufundusowego Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Mazowieckiego na lata 2014 - 2020 jest przede wszystkim Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego do 2030 r. Innowacyjne Mazowsze, a także ustalenia przyjęte w projekcie aktualizacji Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego.

RPO WM 2014-2020, którego głównym celem jest inteligentny, zrównoważony rozwój zwiększający spójność społeczną i terytorialną przy wykorzystaniu potencjału mazowieckiego rynku pracy, stanowi narzędzie realizacji polityki rozwoju prowadzonej przez Samorząd Województwa Mazowieckiego. Dokument uwzględnia cele tematyczne zdefiniowane przez Komisję Europejską oraz odpowiada na zidentyfikowane wyzwania regionu w zakresie stymulowania rozwoju społecznego i gospodarczego, w powiązaniu z celami nakreślonymi przez Strategię Europa 2020.

Piąta priorytetowa oś (Gospodarka przyjazna środowisku) Programu mówi, iż powiązanie ze sobą działań z zakresu gospodarki wodnej, gospodarki odpadami, kultury i ochrony przyrody przyczyni się do rozwoju gospodarczego regionu i poprawy jakości życia mieszkańców, będzie sprzyjać wzmocnieniu efektywności podejmowanych interwencji i tym samym osiągnięciu większego efektu środowiskowego. Zakres czynników zidentyfikowanych w ramach przeprowadzonej diagnozy wskazuje na konieczność podejmowania synergicznych działań dotyczących wskazanych obszarów. Działania rozproszone, ograniczające się tylko do jednej z dziedzin, nie będą przynosiły zamierzonych efektów oraz nie będą miały charakteru trwałego.

Projekt Programu Ochrony Środowiska dla Województwa Mazowieckiego do roku 2022

Projekt Programu zawiera następujące cele:

- ✓ *Ochrona klimatu i jakości powietrza*
- OP.I. Poprawa jakości powietrza przy zapewnieniu bezpieczeństwa energetycznego w kontekście zmian klimatu
- OP.II. Osiągnięcie poziomu celu długoterminowego dla ozonu
 - ✓ *Zagrożenia hałasem*
- KA.I. Poprawa klimatu akustycznego w województwie mazowieckim
 - ✓ *Pola elektromagnetyczne (PEM)*
- PEM.I. Utrzymanie dotychczasowego stanu braku zagrożeń ponadnormatywnym promieniowaniem elektromagnetycznym
 - ✓ *Gospodarowanie wodami*
- ZW. I. Osiągnięcie dobrego stanu jednolitych części wód powierzchniowych i podziemnych
- ZW. II. Ochrona przed zjawiskami ekstremalnymi związanymi z wodą
 - ✓ *Gospodarka wodno-ściekowa*
- GW. I. Prowadzenie racjonalnej gospodarki wodno-ściekowej
 - ✓ *Zasoby geologiczne*
- ZG. I. Racjonalne gospodarowanie zasobami geologicznymi
 - ✓ *Gleby*
- OGL. I. Ochrona gleb przed negatywnym oddziaływaniem antropogenicznym, erozją oraz niekorzystnymi zmianami klimatu
 - ✓ *Gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów*
- GO. I. Gospodarowanie odpadami zgodnie z hierarchią sposobów postępowania z odpadami, uwzględniając zrównoważony rozwój województwa mazowieckiego
 - ✓ *Zasoby przyrodnicze*
- ZP. I. Ochrona różnorodności biologicznej oraz krajobrazowej
- ZP. II. Prowadzenie trwale zrównoważonej gospodarki leśnej
- ZP. III. Zwiększanie lesistości
 - ✓ *Zagrożenia poważnymi awariami*
- PAP.I. Ograniczenie ryzyka wystąpienia poważnych awarii przemysłowych oraz minimalizacja ich skutków

Projekt Wojewódzkiego Planu Gospodarki Odpadami (WPGO) dla województwa mazowieckiego na lata 2016 – 2021 z uwzględnieniem lat 2022 -2027. Celem WPGO jest zapewnienie, że system gospodarki odpadami w województwie będzie zgodny z przepisami krajowymi dotyczącymi ochrony środowiska przed odpadami, a także, że w województwie osiągnięte zostaną unijne i krajowe cele w tym zakresie.

Program małej retencji dla Województwa Mazowieckiego (2008) mający na celu:

- poprawę struktury bilansu wodnego zlewni, czyli przede wszystkim zmniejszenie udziału szybkiego odpływu powierzchniowego na rzecz zdecydowanie powolniejszego odpływu gruntowego. Powoduje to obniżenie przepływów

- maksymalnych w ciekach i podniesienie przepływów niżówkowych, zwiększa zasilenie zasobów wód gruntowych i dostępną retencję glebową,
- zwiększenie zasobów dyspozycyjnych dla potrzeb produkcji rolniczej oraz zwiększenie retencji glebowej,
 - poprawę jakości wód, przede wszystkim w odniesieniu do substancji biogenych, aktywniej pobieranych przez roślinność, np. na terenach zalewowych, w rowach melioracyjnych i w specjalnie kształtowanych biofiltrach, szczególnie na obszarach intensywnej gospodarki rolniczej,
 - ograniczenie erozji wodnej gleb i cieków, poprzez zmniejszenie szybkości spływu wód, w tym opadowych, wspólnie z zabiegami fito- i agromelioracyjnymi,
 - zwiększenie różnorodności biologicznej i poprawę biologicznego funkcjonowania krajobrazu, zarówno w dolinach rzek, jeśli uległy one znaczącym przekształceniom antropogenicznym, na obszarach zdegradowanych mokradeł, jak i w terenach intensywnie użytkowanych rolniczo,
 - podniesienie wizualnych walorów krajobrazu i turystyczno-rekreacyjnej wartości obszaru,
 - poprawa mikroklimatu.

Program ochrony środowiska dla powiatu płońskiego na lata 2013 – 2016 z perspektywą do roku 2021

Program ma za zadanie pomóc w rozwiązywaniu istniejących problemów, a także przeciwdziałać zagrożeniom, które mogą pojawić się w przyszłości.

Głównym celem Programu ochrony środowiska dla powiatu płońskiego jest określenie polityki zrównoważonego rozwoju powiatu płońskiego.

Program uwzględnia uwarunkowania zewnętrzne i wewnętrzne, w tym ekologiczne, przestrzenne, społeczne i ekonomiczne uwarunkowania rozwoju powiatu, określa priorytetowe działania ekologiczne oraz harmonogram zadań ekologicznych.

Główne funkcje Programu ochrony środowiska dla powiatu to:

- realizacja polityki ekologicznej państwa na terenie powiatu płońskiego,
- strategiczne zarządzanie regionem w zakresie ochrony środowiska i gospodarki odpadami,
- wdrażanie zasady zrównoważonego rozwoju,
- przekazanie informacji na temat zasobów środowiska przyrodniczego oraz stanu poszczególnych komponentów środowiska,
- przedstawienie problemów i zagrożeń ekologicznych,
- pomoc przy planowaniu wydatkowania środków finansowych, a także podstawa do ubiegania się o środki finansowe z funduszy krajowych i zagranicznych,
- organizacja systemu informacji o stanie środowiska i działaniach zmierzających do jego poprawy.

Program ochrony środowiska dla Gminy Raciąż na lata 2017 – 2020 z perspektywą do 2023 roku jest spójny z dokumentami strategicznymi Gminy Raciąż:

- studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Raciąż przyjętego Uchwałą Rady Gminy Nr XXVII/1/2002 z dnia 15 lutego 2002r. zmienionego Uchwałą Rady Gminy Raciąż Nr XVI/116/2008 z dnia 25 kwietnia 2008r,
- miejscowymi:
- ✓ planami zagospodarowania przestrzennego dla:
 - części gminy Raciąż w m. Budy Kraszewskie, Kraszewo – Gaczuły, Kraszewo – Rory, Pólka – Raciąż – uchwała Rady Gminy Nr XXIX/201/2009 z dnia 16 lipca 2009r. (plan pod zbiornik wodny),
 - fragmentów wsi: Budy Kraszewskie, Cieciersk, Dobrska Kolonia, Dobrska Włościany, Draminek, Druchowo, Stare Gralewo, Nowe Gralewo, Grzybowo, Kaczorowy, Kiniki, Kiełbowo, Kossobudy, Koziębrowy, Krajkowo, Nowy Komunin, Kraszewo Gaczuły, Kraszewo Podborne, Lipa, Łempin, Nowe Młodochowo, Folwark Raciąż, Pólka-Raciąż, Szapsk, Sierakowo, Strożęcín, Unieck, Witkowo, Żukowo Wawrzonki, Żychowo - uchwała Rady Gminy Nr XXXI/26/2002 z dnia 9 sierpnia 2002 r.
- Raportem z realizacji Programu ochrony środowiska dla Gminy Raciąż do 2011 roku,
- Programem usuwania azbestu dla Gminy Raciąż na lata 2013 – 2032 (Uchwała Rady Gminy Raciąż NR XXV/135/2012 z dnia 14 grudnia 2012r.);
- Strategią Rozwoju Gminy Raciąż (w trakcie aktualizacji),
- Projektem Założeń planu zaopatrzenia Gminy Raciąż w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe ,
- uchwałami Rady Gminy Raciąż dotyczącymi gospodarowania odpadami komunalnymi,
- sprawozdaniem Wójta Gminy Raciąż z zakresu gospodarowania odpadami komunalnymi za 2015 rok.

Korzystano także z innych dokumentów strategicznych Województwa Mazowieckiego, a w szczególności:

- Programu ochrony powietrza dla stref województwa mazowieckiego, w których został przekroczony poziom docelowy benzo(a)pirenu w powietrzu oraz programu ochrony powietrza dla strefy mazowieckiej, w której zostały przekroczone poziomy dopuszczalne pyłu zawieszonego PM10 i pyłu zawieszonego PM2,5 w powietrzu,
- Planu działań krótkoterminowych dla strefy mazowieckiej, w której istnieje ryzyko występowania przekroczenia poziomu alarmowego i docelowego ozonu w powietrzu,
- Programu zwiększenia lesistości dla Województwa Mazowieckiego do roku 2020.

2.3. Zasady wdrażania i monitoring Programu

Zarządzanie wdrażaniem Programu

Program uwzględnia wszystkie komponenty środowiska, zarządzanie ochroną środowiska oraz kreowanie właściwych postaw ekologicznych wśród społeczeństwa i podmiotów korzystających ze środowiska.

„Program ochrony środowiska dla Gminy Raciąż na lata 2017-2020 z perspektywą do 2023 roku” będzie wykorzystany do :

- zarządzania Gminą w zakresie ochrony środowiska,
- racjonalnej gospodarki przestrzennej i rozwoju społecznego, gospodarczego zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju,
- planowania budżetu,
- ubiegania się o fundusze celowe ze źródeł krajowych, Unii Europejskiej i innych zagranicznych,
- działań w zakresie edukacji ekologicznej, informacji i promocji Gminy.

Realizacja polityki ochrony środowiska w Gminie będzie procesem ciągłym, aktualizowanym stosownie do sytuacji społeczno - gospodarczej kraju, województwa, powiatu, gminy oraz zmieniających się przepisów prawa.

2.4. Metodyka opracowania Programu i główne jego uwarunkowania

Za postawę opracowania „Programu ochrony środowiska dla Gminy Raciąż na lata 2017 - 2020 z perspektywą do 2023 roku” przyjęto:

- VII Program Działań w zakresie ochrony środowiska Unii Europejskiej,
- Strategię Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko – perspektywa do 2020 roku,
- projekt Strategii na Rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju,
 - projekt Programu ochrony środowiska dla Województwa Mazowieckiego do roku 2022,
 - projekt Wojewódzkiego Planu Gospodarki Odpadami dla Województwa Mazowieckiego na lata 2016 – 2021 z uwzględnieniem lat 2022 – 2027,
- Program ochrony środowiska powiatu płońskiego na lata 2013-2017 z perspektywą do roku 2021,
- Strategię rozwoju Gminy Raciąż,
- analizę prowadzonych aktualnie działań dla poprawy stanu środowiska w Gminie Raciąż,
- dane uzyskane z Urzędu Gminy Raciąż, Wojewódzkiego Zarządu Melioracji i Urządzeń Wodnych O/Ciechanów Inspektorat w Płońsku, Urzędu Marszałkowskiego Województwa Mazowieckiego,
- Raport o stanie środowiska woj. mazowieckiego za rok 2014 – WIOŚ W-wa 2015 rok oraz dane WIOŚ w Warszawie Delegatura w Ciechanowie,
- Program małej retencji województwa mazowieckiego,
- Program zwiększenia lesistości dla województwa mazowieckiego,
- raport z realizacji Programu ochrony środowiska Gminy Raciąż i sprawozdania z wdrożenia systemu gospodarowania odpadami komunalnymi.

Jako punkt odniesienia dla Programu przyjęto stan środowiska oraz infrastruktury środowiska na terenie Gminy na koniec 2015 roku. Wersję roboczą Programu poddano konsultacji z zespołem Gminy Raciąż.

Projekt Programu został przedstawiony zgodnie z ustawą z dnia 3 października 2008r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowiska (j. t. Dz. U. 2016, poz. 353 z późn. zm.) do konsultacji społecznych. Wystąpiono do Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Warszawie i Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego w Warszawie z wnioskiem o odstąpienie od sporządzenia Prognozy oddziaływania na środowisko dla projektu Programu, a jeśli to nie nastąpi, wówczas uzgodnienie zakresu i stopnia szczegółowości informacji wymaganych w Prognozie oddziaływania na środowisko dla projektu dokumentu. Organy te uznały, że nie jest wymagana strategiczna ocena oddziaływania na środowisko.

Program został opracowany zgodnie z metodologią właściwą dla planowania strategicznego, określoną wytycznymi Ministra Środowiska do opracowania wojewódzkich, powiatowych i gminnych programów ochrony środowiska (2015).

Od początku pracy nad Programem uznano, że proces jego przygotowania winien odbywać się z udziałem społecznym. O przystąpieniu do prac nad Programem Urząd Gminy poinformował społeczeństwo, organizacje społeczne i instytucje na stronie internetowej. Zaproponowano mieszkańcom, organizacjom społecznym, instytucjom, zgłaszanie swoich propozycji, uwag i wniosków do Programu, podając kontakt do Urzędu Gminy w Raciążu.

Projekt Programu przedstawiono w Urzędzie Gminy podczas spotkania.

Uwagi zgłaszane podczas spotkania zostały wzięte pod uwagę przy konstruowaniu ostatecznej wersji projektu Programu.

3. PODSTWOWE DANE O GMINIE RACIAŻ

3.1. Położenie geograficzne i struktura administracyjna

Gmina Raciąż położona jest w części północno-zachodniej powiatu płońskiego województwa mazowieckiego, około 75 km od Warszawy, 40 km od Płocka, 29 km od Płońska.

Gmina otacza swymi gruntami Miasto Raciąż, a graniczy z gminami:

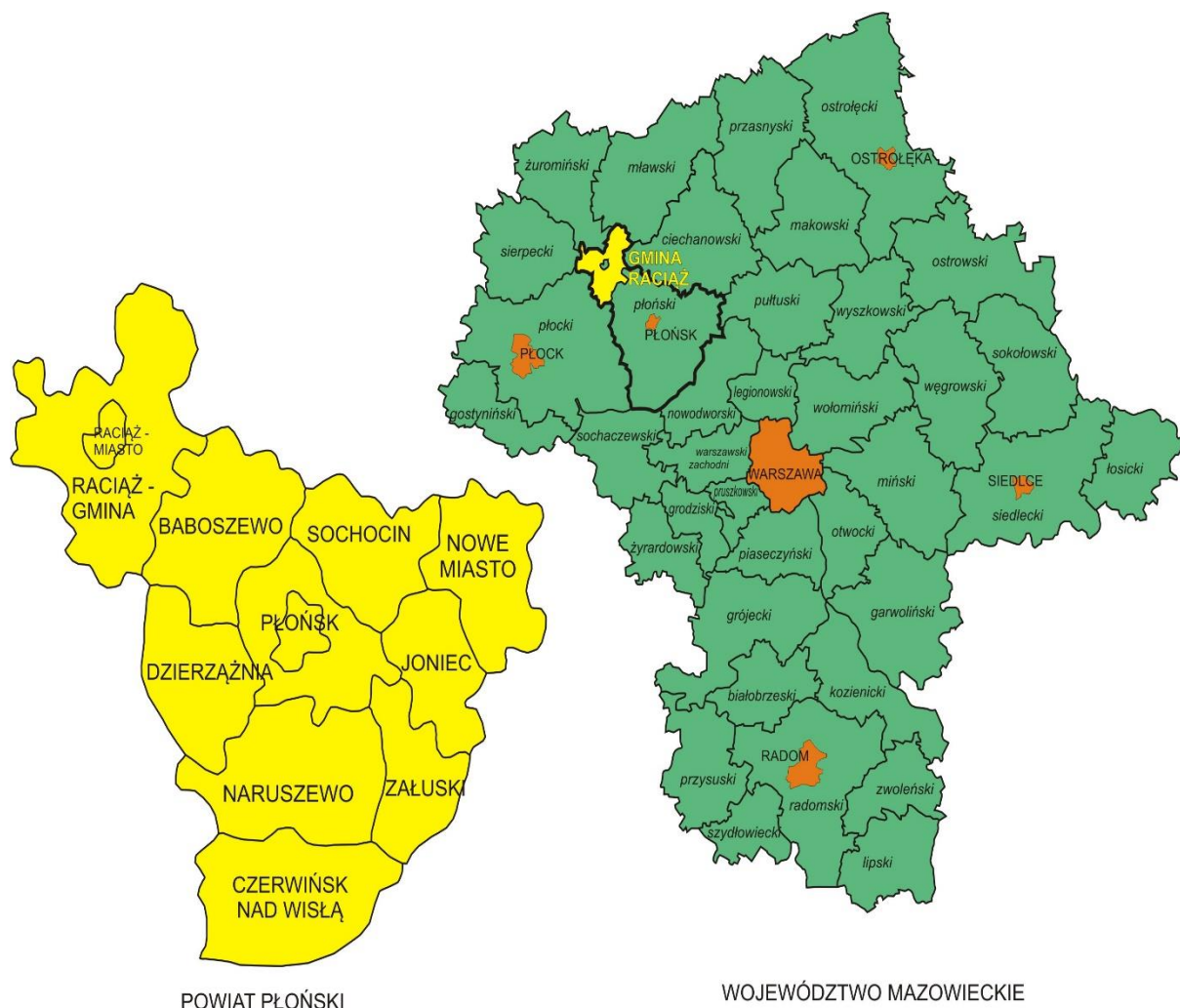
- od północy: Siemiątkowo (powiat żuromiński), Radzanów i Strzegowo (powiat mławski),
- od wschodu: Glinojeczek (powiat ciechanowski) i Baboszewo (powiat płoński),
- od południa: Starożreby (powiat płocki),
- od zachodu: Drobin (powiat płocki) i Zawidz (powiat sierpecki).

Rysunek Nr 1: Gmina Raciąż.

Źródło: <http://raciaz.e-mapa.net/>

Siedzibą władz Gminy jest miasto Raciąż. Gmina jest młodą jednostką administracyjną. Do roku 1992 wchodziła w skład gminy miejsko – gminnej Raciąż. Jest największą gminą wiejską w powiecie płońskim. Zajmuje powierzchnię 24286,91 ha (242 km²), co stanowi niemal 17,6% powierzchni całego powiatu płońskiego.

Rysunek Nr 2: Położenie Gminy Raciąż na mapie województwa mazowieckiego i powiatu płońskiego.

Gmina ma charakter rolniczy: produkcja rolna prowadzona jest na dobrych warunkach przyrodniczo – glebowych, w tradycyjnie wysokiej kulturze rolnej, co stanowi o charakterze rolniczym i wysokim poziomie rolnictwa.

Do istotnych czynników pozytywnie wyróżniających Gminę Raciąż należy także dobry stan środowiska naturalnego oraz występowanie na tym obszarze licznych zabytków i obiektów sakralnych.

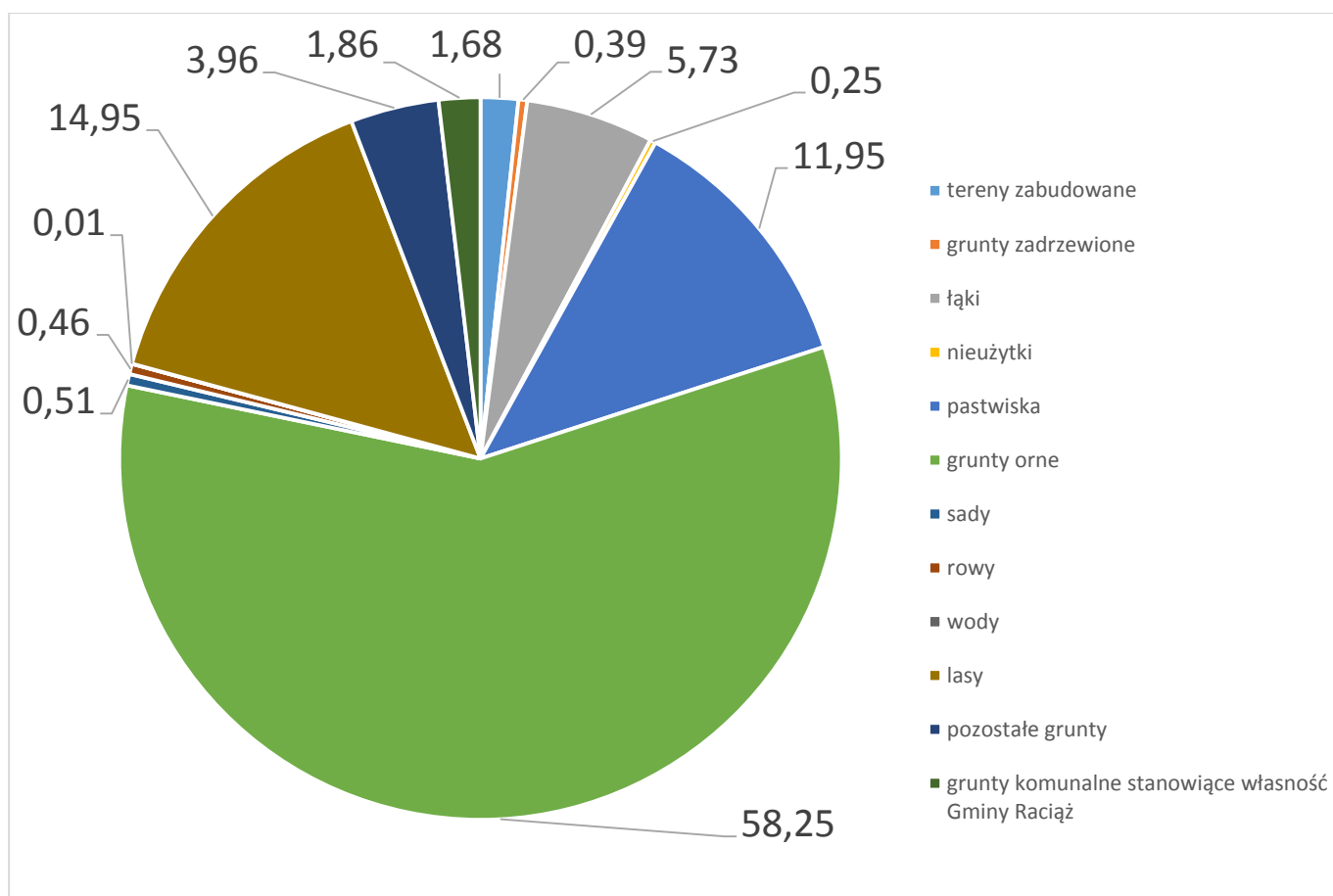
Dobry stan środowiska to jeden z atutów Gminy sprzyjający produkcji ekologicznej żywności i rozwojowi agroturystyki - zwłaszcza w miejscowościach położonych nad rzeką Raciążnicą i tam, gdzie znajdują się sztuczne zbiorniki wodne.

Struktura użytkowania gruntów w Gminie przedstawia się następująco:

- **powierzchnia ogółem (osoby prawne i fizyczne): 23835,5901 ha (98,14%), w tym:**
 - ✓ tereny zabudowane: 407,2864 ha (1,68%),
 - ✓ grunty zadrzewione: 94,6038 ha (0,39%),
 - ✓ łąki: 1391,3774 ha (5,73%),
 - ✓ nieużytki: 62,3994 ha (0,25%),
 - ✓ pastwiska: 2901,7307 ha (11,95%),
 - ✓ grunty orne: 14146,6211 ha (58,25%),
 - ✓ sady: 123,0501 ha (0,51%),
 - ✓ rowy: 112,1423 ha (0,46%),
 - ✓ wody: 3,04181 ha (0,01%),
 - ✓ lasy: 3632,2567 ha (14,95%),
 - ✓ pozostałe grunty: 961,1241 ha (3,96%),

- **grunty komunalne stanowiące własność Gminy Raciąż – stan na dzień 31.12.2015r - 451,3199 ha (1,86%), w tym:**
 - ✓ park wiejski, tereny zielone - 0,03 ha,
 - ✓ drogi - 329,5634 ha,
 - ✓ ogrody działkowe - 4,6000 ha,
 - ✓ działki budowlane - 11,5499 ha,
 - ✓ działki przem. usług. handl. - 8,1861 ha,
 - ✓ grunty pod obiekty i urządzenia komunalne - 12,542 ha,
 - ✓ grunty rolne - 12,8857 ha,
 - ✓ grunty pod budowę zbiornika wodnego - 64,24 ha,
 - ✓ nieużytki - 0,8 ha,
 - ✓ obiekty sportowe - 6,3228 ha,
 - ✓ ośrodki zdrowia 0,6 ha,

W Gminie przeważają grunty orne; lesistość wynosi zaledwie 14,95 % (przy średniej w województwie 23,1%, a w kraju 29%).

Rysunek Nr 3: Struktura użytkowania gruntów w Gminie Raciąż (%)

3.2. Ludność i sołectwa

Gmina Raciąż jest jedną z 229 gmin wiejskich województwa mazowieckiego. Wśród 12 gmin powiatu płońskiego zajmuje 2 lokatę pod względem liczby ludności. Gminę zamieszkuje 8489 mieszkańców (9,7% ludności powiatu), a gęstość zaludnienia wynosi 36 osób/km².

W strukturze płci przeważają mężczyźni, których jest w gminie 4317.

Lokalne uwarunkowania demograficzne kształtują:

- ujemny poziom przyrostu naturalnego w ostatnich latach,
- ujemne saldo migracji;
- powolne odmładzanie się lokalnej społeczności (spadek odsetki osób w wieku poprodukcyjnym).

62,5% mieszkańców gminy Raciąż jest w wieku produkcyjnym, 18,3% w wieku przedprodukcyjnym, a 19,2% mieszkańców w wieku poprodukcyjnym.

W skład Gminy Raciąż wchodzi 62 miejscowości przynależne do 53 sołectw.

Tabela Nr 1: Liczba ludności w Gminie Raciąż z podziałem na miejscowości – stan na 19.10.2015r. – dane wg. ewidencji ludności

Lp.	Miejscowość	Ludność		
		Kobiety	Mężczyźni	Ogółem
1.	Bielany*	83	81	164
2.	Bogucin*	25	39	64
3.	Budy Kraszewskie*	58	65	123
4.	Charzyny*	48	55	103
5.	Chyczewo*	16	15	31
6.	Cieciersk*	96	98	194
7.	Ćwiersk*	56	59	115
8.	Dobrska - Kolonia*	73	70	143
9.	Dobrska - Włóściany*	36	39	75
10.	Draminek	28	28	56
11.	Drozdowo*	89	87	176
12.	Druchowo*	33	40	73
13.	Folwark - Raciąż*	52	41	93
14.	Grzybowo*	44	49	93
15.	Jeżewo - Wesel*	103	109	212
16.	Kaczorowy*	164	146	310
17.	Kielbowo*	47	59	106
18.	Kiniki*	43	48	91
19.	Kocięcin - Brodowy*	70	73	143
20.	Kocięcin - Tworki	16	26	42
21.	Kodłutowo*	151	172	323
22.	Kossobudy*	103	99	202
23.	Koziebrody*	282	305	587
24.	Kozolin*	69	66	135
25.	Krajkowo*	108	104	212
26.	Krajkowo - Budki	25	21	46
27.	Kraszewo - Czubaki*	66	82	148
28.	Kraszewo - Falki*	65	64	129
29.	Kraszewo - Gaczuły*	94	95	189
30.	Kraszewo - Podborne*	58	75	133
31.	Kraszewo - Rory	31	24	55
32.	Kraszewo - Sławęcín	32	27	59
33.	Kraśniewo*	54	49	103

34.	Kruszenica*	28	27	55
35.	Lipa*	32	35	67
36.	Łempin*	85	100	185
37.	Łempinek*	19	20	39
38.	Malewo*	18	20	38
39.	Mała Wieś*	61	59	120
40.	Młody Niedróż	34	38	72
41.	Nowe Gralewo*	49	64	113
42.	Nowe Młodochowo*	52	65	117
43.	Nowy Komunin*	69	74	143
44.	Pęsy*	17	16	33
45.	Pólka - Raciąż*	136	150	286
46.	Sierakowo*	95	78	173
47.	Sikory	17	14	31
48.	Stare Młodochowo	26	24	50
49.	Stare Gralewo*	115	108	223
50.	Stary Komunin*	58	41	99
51.	Stary Niedróż	30	26	56
52.	Strożęcín*	105	116	221
53.	Szapsk*	116	105	221
54.	Szczepkowo*	122	101	223
55.	Unieck*	196	188	384
56.	Wępiły*	61	75	136
57.	Witkowo*	64	64	128
58.	Zdunówek*	27	35	62
59.	Złotopole*	42	47	89
60.	Żukowo - Strusie*	24	25	49
61.	Żukowo - Wawrzonki	108	132	240
62.	Żychowo*	48	60	108
Razem Gmina		4172	4317	8489

*sołectwo

Źródło: Urząd Gminy Raciąż

Tabela Nr 2: Przyrost naturalny ludności w Gminie Raciąż

Lata	Małżeństwa	Urodzenia	Zgony	Przyrost naturalny
2002	101	114	95	+ 19
2003	91	85	113	- 28
2004	69	98	123	- 25
2005	82	104	121	- 17
2006	116	98	115	- 17
2007	115	92	121	- 29
2008	130	101	115	- 14
2010	90	96	115	- 19
2011	88	91	123	- 32
2012	80	84	116	- 32
2013	92	86	90	- 4
2014	97	93	125	- 32

Źródło: Urząd Gminy Raciąż

3.3. Pozarolnicza działalność i rolnictwo

W gminie Raciąż na 1000 mieszkańców pracuje 40 osób. 51,1% wszystkich pracujących ogółem stanowią kobiety, a 48,9% mężczyźni.

Bezrobocie w gminie Raciąż wynosiło w 2014 roku 14,8% (16,7% wśród kobiet i 13,4% wśród mężczyzn), przy 9,6% bezrobociu w województwie mazowieckim.

Wśród aktywnych zawodowo mieszkańców gminy Raciąż 535 osób wyjeżdża do pracy do innych gmin, a 84 pracujących przyjeżdża do pracy spoza gminy - tak więc saldo przyjazdów i wyjazdów do pracy wynosi - 451.

49,7% aktywnych zawodowo mieszkańców gminy Raciąż pracuje w sektorze rolniczym (rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo), 16,5% w przemyśle i budownictwie, a 11,0% w sektorze usługowym (handel, naprawa pojazdów, transport, zakwaterowanie i gastronomia, informacja i komunikacja) oraz 1,7% pracuje w sektorze finansowym (działalność finansowa i ubezpieczeniowa, obsługa rynku nieruchomości).

Działalność gospodarcza rozwija się głównie w działach rolnictwo, łowiectwo i leśnictwo, budownictwo, usługi, handel, przemysł i w bardzo małym stopniu turystyka. Rolnictwo stanowi przeważający sektor w gospodarce gminy.

Powierzchnia gruntów ornych w gminie wynosi 14146,6211ha. Liczba gospodarstw indywidualnych to 1556, średnia pow. gospodarstwa 6,5 ha. Uprawiane się głównie: pszenica, żyto, ziemniaki, buraki cukrowe oraz facelia błękitna.

Produkcja zwierzęca oparta jest głównie na hodowli bydła i trzody chlewnej. Pozostałe kierunki produkcji, takie, jak: konie, owce, zwierzęta futerkowe i inne są produkcją marginalną.

W gminie zarejestrowanych jest 325 podmiotów gospodarczych (stan na 31 XII 2014r), m.in. w sektorze rolniczym, przemysłowym i budowlanym. Liczba ta ma tendencję rosnącą.

Na terenie Gminy nie wytwarza się wyrobów związanych z lokalną tradycją (rzemiosło, drobna wytwórczość) oraz nie oferuje się specyficznych, związanych wyłącznie z tym terenem usług. Słabo rozwinięta jest także infrastruktura na rzecz przedsiębiorczości.

Obecnie do największych firm należą:

- „Domino” Zakład Rozbioru Mięsa w m. Pólka-Raciąż,
- Przedsiębiorstwo „MIK” Roboty Ziemi i Drogowe w m. Kossobudy,
- ATM-RD Sp. z o.o. w Warszawie - Stacja Paliw w Sierakowie,
- BIO-MED. Sp. z o.o. w Strożęcinie.

Ponadto funkcjonują Kółka Rolnicze w Kraszewie Czubakach, Bogucinie, Kaczorowach oraz Rolnicza Spółdzielnia Produkcyjna w Uniecku.

Wydano decyzje o środowiskowych uwarunkowaniach dla dwóch dużych przedsięwzięć tj.

- polegającego na Budowie Zakładu Wylęgarni Piskląt w m. Kossobudy na wniosek „CEDROB” S.A.;
- polegającego na Zmianie sposobu użytkowania części budynku magazynowego na stację demontażu pojazdów wycofanych z eksploatacji wraz z zapleczem biurowo – socjalnym oraz punktem sprzedaży części odzyskanych na działce o nr ew. 23/1 w miejscowości Nowe Gralewo.

Na terenie Gminy Raciąż budowana jest Instalacja do wytwarzania produktów przez mieszanie, emulgowanie lub konfekcjonowanie chemicznych półproduktów lub produktów podstawowych, w miejscowości Witkowo, gmina Raciąż.

3.4. Infrastruktura komunikacyjna

Sieć drogowa Gminy Raciąż obejmuje łącznie 787,2 km, z czego drogi krajowe – 13,569 km, powiatowe – 102,2 km, gminne – 439,49 km, w tym o nawierzchni utwardzonej 128,23 km, a rolnicze 231,941 km. Drogi rolnicze są to drogi dojazdowe do pól – nieutwardzone – w 95% stanowią własność Gminy, nie zaliczane do dróg gminnych.

Nie wszystkie drogi na terenie Gminy Raciąż są przystosowane do przyjęcia znacznie zwiększonego ruchu, zwłaszcza samochodów ciężarowych. Niektóre drogi nie spełniają parametrów technicznych, właściwych dla występującego ruchu.

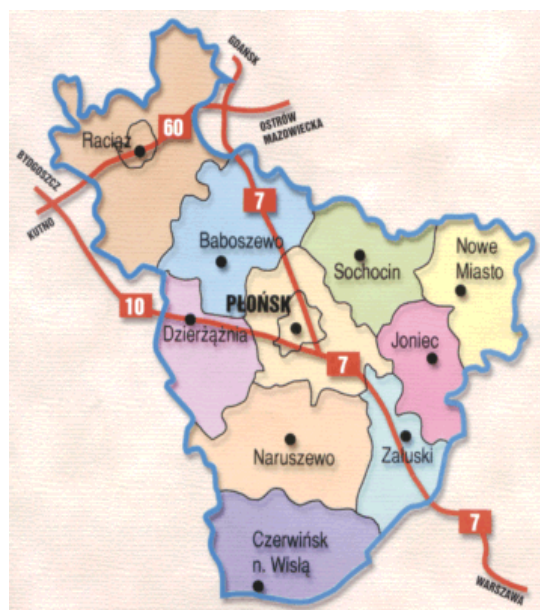
Drogi gminne realizują powiązania między jednostkami osadniczymi a miastem Raciąż, są słabo przygotowane do zwiększającego się systematycznie ruchu kołowego.

Uzupełnieniem transportu kołowego w Gminie jest transport kolejowy. Przez teren Gminy przebiega linia kolejowa jednotorowa niezelektryfikowana relacji Sierpc - Płońsk – Nasielsk. Znaczenie tej linii znacznie zmalało. Ze stacji Raciąż wybudowano bocznice kolejową do Cukrowni w Gliniojecku, która jest używana głównie w okresie jesiennym. Transportowane są wówczas do zakładu buraki cukrowe.

Ze względu na wymogi ochrony środowiska naturalnego wskazany byłby rozwój transportu kolejowego.

Gmina Raciąż położona jest w pobliżu dróg krajowych Nr 10 (Warszawa - Szczecin) i Nr 7 – prowadzącej z Żukowa k. Gdańska przez Warszawę do granicy ze Słowacją w Chyżnem. Przez teren Gminy przechodzi droga krajowa Nr 60 Płock –Ciechanów –Białystok. Ostatnie dziesięciolecie podniosło znaczenie drogi Nr 60, jako osi komunikacyjnej Wschód – Zachód, co powoduje wzrost obciążenia tej drogi.

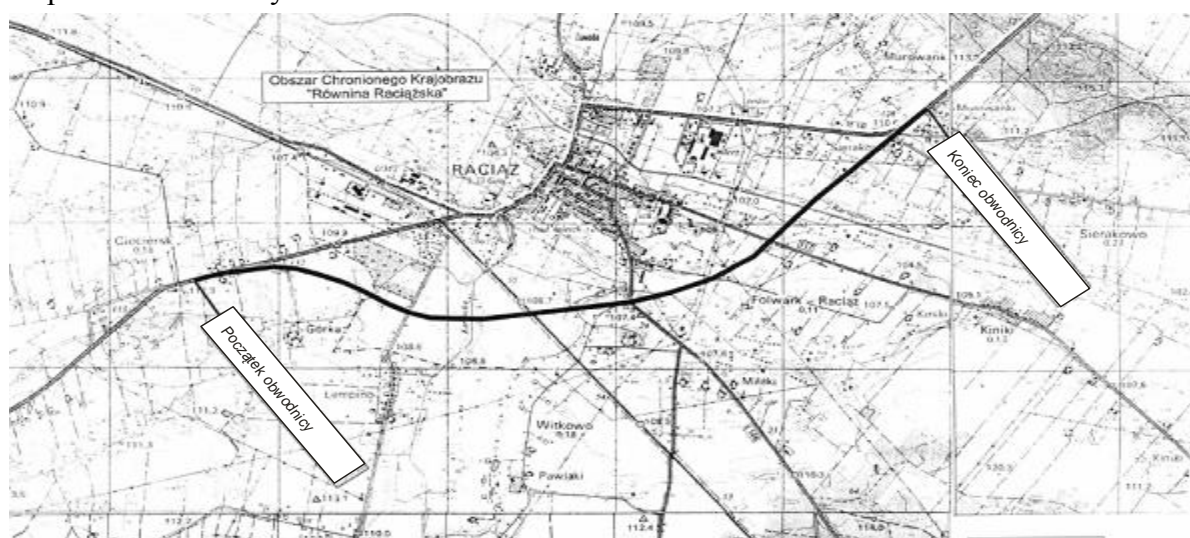
W zakresie komunikacji zbiorowej głównym przewoźnikiem jest PKS, obsługujący większość miejscowości w Gminie. Raciąż posiada połączenia autobusowe z dużymi miastami: Warszawą, Płockiem, Ciechanowem, Płońskiem i

Rysunek Nr 4: Mapa dróg krajowych

innymi ośrodkami miejskimi.

W latach 2008-2009 zbudowana została obwodnica miasta Raciąż o długości 4,592 km w ciągu drogi krajowej nr 60 (jednojezdniowa droga o klasie GP o obciążeniu 115 kN/oś ruchu głównego przyspieszonego), przebiegająca też przez teren Gminy.

Rysunek Nr 5: Obwodnica Raciąży. Źródło. <http://www.gddkia.gov.pl/>

3.5. Infrastruktura społeczna

Oświata

Na terenie Gminy funkcjonują następujące placówki oświatowe:

- 6 placówek wychowania przedszkolnego w miejscowościach: Kajakowo, Stare Gralewo, Unieck, Kodłutowo, Kraszewo-Gaczuły, Koziębrodę;
- Zespoły Szkół Podstawowej i Gimnazjalnej w: Koziębrodach, Krajkowie, Starym Gralewie, Uniecku.

Wśród uczniów przeważają uczniowie szkół podstawowych (65%); ok. 35% - to gimnazjaliści.

Na terenie Gminy Raciąż nie funkcjonują szkoły ponadgimnazjalne. Młodzież z terenu Gminy uczęszcza m.in. do szkół na terenie miasta Raciąż tj. do:

- Liceum Ogólnokształcącego im. mjr Henryka Dobrzańskiego "Hubala",
 - Zespołu Szkół Społecznego Towarzystwa Oświatowego w Raciążu,
 - Zasadniczej Szkoły Zawodowej w Raciążu,
- oraz innych miejscowości.

Kultura

Do 31 sierpnia 2015 roku funkcjonowała Gminna Biblioteka Publiczna w Raciążu. Specyfika lokalizacyjna gminy wiejskiej powoduje, że na terenie Gminy nie funkcjonuje dom kultury oraz inne placówki kulturalne. Mieszkańcy mogą korzystać z tych placówek usytuowanych w Raciążu lub pobliskim Płońsku. Zostało zawarte porozumienie międzygminne z Gminą Miasto Raciąż w zakresie powierzenia zadania publicznego polegającego na realizacji zadań gminnej biblioteki publicznej dla Gminy Raciąż.

Opieka zdrowotna i społeczna

Usługi z zakresu podstawowej opieki zdrowotnej dla mieszkańców Gminy prowadzą:

- Grupa Zdrowie w Gralewie,
- Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej ASMED w Gralewie,
- Grupa Zdrowie w Uniecku,
- Centrum Medyczne Grupa Zdrowie Kraszewo – Czubaki,
- Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej ASMED w Koziębrodach.

Usługi lecznictwa zamkniętego i specjalistyczne porady lekarskie dostępne są w Raciążu i Płońsku. Na terenie gminy działa punkt apteczny w Uniecku, ponadto mieszkańcy zaopatrują się w leki w Raciążu.

Mieszkańcy objęci są pomocą Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Raciążu. Teren gminy podzielono na 4 rejony socjalne. Każdemu z rejonów przypisano jednego pracownika socjalnego. Adresatami wsparcia socjalnego są najczęściej rodziny cierpiące niedostatek z powodu ubóstwa bądź bezrobocia, rodziny wielodzietne, niewydolne opiekuńczo i wychowawczo, dotknięte przemocą i uzależnieniami oraz osoby niepełnosprawne.

Udział osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej wyniósł w 2014 roku 12,8%. Wydatki na pomoc społeczną i pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej wyniosły 4777,7 tys. zł. (*Dane GUS na dn. 31.12.2014r*).

Organizacje pozarządowe i społeczne

Bogactwem Gminy są jej mieszkańcy, którzy aktywnie działają w organizacjach pozarządowych. Ochotnicze Straże Pożarne prowadzą działalność ratowniczo-gaśniczą oraz kulturalną. Najstarsze powstały niemal wiek temu. Należą do nich jednostki w Uniecku, Krajkowie, Koziębrodach i Szapsku.

Przy jednostce OSP Krajkowo działa orkiestra strażacka, a przy jednostce OSP Unieck istnieje drużyna sportowa. Wszystkie jednostki posiadają remizy strażackie.

Ponadto działają koła łowieckie kultywujące tradycje łowieckie, uczniowskie kluby sportowe, Koła Gospodyń Wiejskich współuczestniczące w organizacji dożynek, różnych imprezach gminnych, powiatowych, wojewódzkich. Aktywnie funkcjonujące stowarzyszenie i fundacje przedstawia tabela Nr 3.

Tabela Nr 3: Organizacje pozarządowe i społeczne Gminy Raciąż

lp	Forma prawna organizacji	Nazwa
1	Stowarzyszenia i fundacje	1. Stowarzyszenie Regionalne Koziebrody, 2. Fundacja Domy Samotnych Matek z Dziećmi w Kraśniewie, 3. Fundacja Ludzi i Miejsc Ziemi Płońskiej w m. Pólka-Raciąż
2	Ochotnicze Straże Pożarne -Stowarzyszenia	OSP Bogucin, OSP Dobrska Kolonia, OSP Jezewo Wesel, OSP Kaczorowy, OSP Krajkowo, OSP Kodłutowo, OSP Koziebrody, OSP Kraszewo Gaczuły, OSP Szapsk, OSP Unieck
3	Koła Łowieckie <i>(dzierżawiące obwody łowieckie na terenie Gminy)</i>	1. Koło Łowieckie Św. Huberta w Raciążu 2. Koło Łowieckie nr 320 w Mińsku Mazowieckim 3. Wojskowe Koło Łowieckie nr 322 - POBUDKA Warszawa 4. Koło Łowieckie Koziebrody 136 – Raciąż 5. Koło Łowieckie Ratusz nr 16 – Warszawa 6. Koło Łowieckie przy Ministerstwie Rolnictwa w Warszawie nr 32 7. Wojskowe Koło Łowieckie 310 „SOBÓL” 8. Koło Łowieckie KOLIBER 9. Koło Łowieckie Bielik
4	Kluby sportowe	1. Ludowy Klub Sportowy "JUTRZENKA UNIECK" w Uniecku
5	Uczniowskie Kluby Sportowe	1. Uczniowski Klub Sportowy w Krajkowie 2. Ludowo-Uczniowski Klub Sportowy „LUKS” w Starym Gralewie
6	Koła Gospodyń Wiejskich	1. KGW w Kraśniewie 2. KGW w Koziebrodach

Na terenie Gminy działa Orkiestra Dęta w Krajkowie, Klub Seniora w Szapsku oraz Zespół Ludowy „Krajkowiacy”.

3.6. Turystyka i rekreacja

Gmina Raciąż jest dobrym miejscem na uprawianie rekreacji i turystyki pieszej, rowerowej, kajakiem np. rzeką Raciążnicą, której spokojny charakter zachęca do rekreacyjnych, rodzinnych spływów. Na jej atrakcyjność wpływają dwa czynniki: bogata historia gminy Raciąż oraz walory przyrodnicze.

Władze Gminy zachęcają mieszkańców Gminy do pielęgnowania tradycji lokalnych, rozwoju turystyki weekendowej, przeznaczonej zwłaszcza dla osób lubiących ciszę i spokój, zdrową żywność, wiejskie krajobrazy. Zapraszają także mieszkańców dużych miast do osiedlania się tu na stałe, z dala od zgiełku wielkomiejskiego, korzystając z dogodnego dojazdu do miejsc pracy w Warszawie, Płocku, Płońsku, Ciechnowie.

Gospodarstwa agroturystyczne na terenie Gminy Raciąż:

- Gospodarstwo agroturystyczne Sielanka Raciąż – w m. Pólka-Raciąż.
- Gospodarstwo agroturystyczne Przystanek Natura Ewa Godlewska-Czubkowska – w m. Pólka Raciąż.

3.7. Osadnictwo i zabytki

Najstarsze ślady osadnictwa na terenie Gminy Raciąż datowane na czasy między 4300 a 4000 rokiem p.n.e. pochodzą z rejonu wsi Drozdowo, gdzie znaleziono topór ze złamanym ostrzem, wykonany z rogu jelenia. Stanowi on ślad pobytu ludności kultury wstęgowej rytej. Z okolic m.in. Drozdowa, Kossobud, Szapska i Szczepkowa pochodzą również inne ciekawe znaleziska.

Intensywny rozwój osadnictwa w tym regionie zaczął się na początku procesu tworzenia się państwa polskiego – pod koniec X wieku. Miejsca warte odwiedzenia przedstawia tabela Nr 4.

Tabela Nr 4: Zabytki w Gminie Raciąż

Lp.	Numer rejestru	Wpis do rejestru			Przedmiot ochrony	Zakres ochrony	Miejsce położenia zabytku	
		Organ	Data	Nr decyzji			Adres	Gmina/powiat
1	163 A-178	Urząd Wojewódzki w Ciechanowie Wydział Kultury i Sztuki	1-03-1976	KL.III.680- 17/76	Park podworski w Kraśniewie o pow.2,7 ha	Park podworski w Kraśniewie o pow.2,7 ha	Kraśniewo	Raciąż/płoński
2	162 A-177	Urząd Wojewódzki w Ciechanowie Wydział Kultury i Sztuki	1-03-1976	KL.III.680- 16/76	Park podworski w Kaczorowach	Park podworski w Kaczorowach	Kaczorowy	Raciąż/płoński
3	230 A-194	Wojewódzki Konserwator Zabytków w Ciechanowie	1-06-1980	KL.III.530- 19/80	Park podworski w Drozdowie	Park podworski w Drozdowie, składający się z dworu murowanego i ogrodu kwatrowego o pow. 6,40 ha, obejmujący nieruchomości nr 136 i 158	Drozdowo	Raciąż/płoński
4	375 A-287	Wojewódzki Konserwator Zabytków w Ciechanowie	8-02-1995	KL.III.5340 -3/94/95	Zespół podworski w Żukowie Wawrzonkach	W skład Zespołu wchodzi poniższe chronione z uwagi na wartości kulturowe elementy: 1.Dwór mur. z ok. 1935r. 2.Park z systemem stawów, z końca XIX w wraz z kamienną rzeźbą z ok. 1900r. 3.Dwa budynki mieszkalne pracowników folwarcznych z pocz.XX w. 4.Spichlerz mur pocz. XX w. 5.Obora mur pocz XX w. 6.Chlewnia mur k. XIX w. 7.Stodołamur/glin. Pocz. XX w. 8.Kuźnia mur ok. 1900r. 9.Lodownia mur pocz. XX w.	Żukowo Wawrzonki	Raciąż/płoński

						10. Warsztaty techn. ok. 1955r. oraz warstwa kulturowa, sięgająca minimum XVI w.		
5	419 A-328	Wojewódzki Oddział Państwowej Służby Ochrony Zabytków	25-06- 1998	KL.III.5340 -11/98	Zespół kościoła parafialnego rzym- kat w Uniecku	Drewniany budynek kościoła p.w. Św. Jakuba powstały w 1871r. Drewniana dzwonnica wzniesiona w XIX w. Cmentarz przykościelny	Unieck	Raciąż/płoński
6	417 A-326	Wojewódzki Oddział Państwowej Służby Ochrony Zabytków	24-06- 1998	KL.III.5340 -10/98	Zespół kościoła parafii rzym.-kat. w Gralewie	Murowany budynek kościoła p.w. Św. Małgorzaty powstały w pocz. XVI w i ok. 1925r. Murowana dzwonnica wzniesiona ok. 1925r.	Gralewo	Raciąż/płoński
7	418 A-327	Wojewódzki Oddział Państwowej Służby Ochrony Zabytków	25-06- 1998	KL.III.5340 -9/98	Zespół parafialnego kościółka rzym.-kat. P.w. Św. Jakuba w Koziebrodach	Murowany budynek kościoła powstały w 4 ćw. XIXw. i rozbudowany na pocz. XX w. Obszar cmentarza przykościelnego wraz z jego warstwą kulturową	Koziebrody	Raciąż/płoński
8	825	Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej	07.06.1969	KL.III.70.1 1/69	Cmentarzysko kurhanowe z okresu rzymskiego	Cmentarzysko kurhanowe z okresu rzymskiego	Bogucin	Raciąż/płoński
9	A-71	Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej	09.06.1958	KL.IV.R.24 3/7158	Kościół parafialny p.w. Św. Trójcy w Krajkowie	Budynek kościoła z XIV w. wraz z wystrojem wewnątrz i najbliższym otoczeniem w promieniu 50 m, dzwonnica z XIX w.	Krajkowo	Raciąż/płoński

4.STAN ŚRODOWISKA I JEGO ZAGROŻENIA

4.1. Warunki naturalne i rzeźba terenu

Obszar gminy Raciąż położony jest w obrębie bardzo zdenudowanej wysoczyzny polodowcowej o powierzchni lekko falistej. Dominującą rolę w ukształtowaniu powierzchni tego terenu odegrała akumulacja lodowca i wód płynących. Obszar ten charakteryzuje się mało urozmaiconą rzeźbą. Nachylenia terenu w przewadze nie przekraczają 5 %, lokalnie tylko w obrębie zboczy zwiększają się do 5 – 8 % i nieco powyżej 8 %.

W krajobrazie wysoczyzny polodowcowej występują niewielkie pagórki wydymowe oraz spłaszczone wzniesienia, rozcięte płytkimi szerokimi dolinami bocznymi i obniżeniami.

Wysoczyzna rozcięta jest dolinami rzeki Raciążnicy (dopływu Wkry) i Karsówki (*prawy dopływ Raciążnicy*).

Wyróżniono tu dwie powierzchnie tarasów: I – szeroki taras zalewowy rzeki Raciążnicy, mający kierunek z północnego zachodu na południowy wschód na omawianym terenie. Wznosi się on od 1,0 – 3,0 m nad średni poziom wody w rzece. W okresie stanów powodziowych zalewane są tylko obniżenia w obrębie tarasu zalewowego. Koryto rzeki jest na ogół uregulowane, wcięte w dno doliny od 1,0 – 2,5 m; II taras nadzalewowy erozyjno – akumulacyjny wyniesiony jest od 2,0 – 5, 0 m nad średni poziom wody w rzece. Powierzchnia jego jest prawie płaska.

Dolina rzeki Karsówki ma kierunek zbliżony do południkowego. Taras wznosi się od 1,0 – 3,0 m nad średni poziom wody w rzece, a szerokość jego waha się od 100 – 200 m. W okresie stanów powodziowych taras jest zalewany tylko w obrębie zagłębień. Powierzchnia tarasu jest płaska, koryto rzeki uregulowane, wcięte w dno doliny od 1,5 – 2,5 m. II taras nadzalewowy rzeki Karsówki jest tarasem erozyjno – akumulacyjnym o powierzchni płaskiej wyniesionym od 2,5 - 5,0 m nad poziom wody w rzece.

Gmina Raciąż rozbudowana jest głównie w obrębie wyżej wymienionych tarasów nadzalewowych. Powierzchnie o łagodnych spadkach do 5 % występujące na przeważającej części omawianego terenu, stwarzają warunki sprzyjające rozwojowi różnych form zabudowy.

4.2. Warunki klimatyczne

Gmina Raciąż – wg podziału Polski na regiony klimatyczne (wg W. Okołowicza) położona jest w regionie mazowiecko – podlaskim. Klimat na tym obszarze posiada cechy klimatu przejściowego, z przewagą cech kontynentalnych, który charakteryzuje: występowanie znacznych amplitud rocznych temperatury powietrza wzrastających ku wschodowi, występowanie długiego ciepłego lata i długiej zimy chłodniejszej niż na zachodzie kraju, średnia roczna suma opadu niższa od przeciętnej dla Polski.

Na obszarze Gminy Raciąż dominują wiatry zachodnie (W), często występują również południowo – zachodnie (SW). Średnia prędkość wiatrów dolnych dla roku wynosi ok. 3,2 m/s, przy czym ich wartości są wyższe zimą, a niższe latem.

Temperatura powietrza nie wskazuje istotnego zróżnicowania lokalnego. Średnia temperatura roczna wynosi 7,3⁰C.

Północno-zachodnie rubieże Mazowsza należą do najsuchszych rejonów kraju. Opad atmosferyczny w latach suchych, których notuje się 2-3 w każdym dziesięcioleciu obniża się do około 400 mm (opad mierzony), co oznacza fizyczną dostawę poniżej 500 mm wody rocznie. Zagroza to wegetacji wielu roślin użytkowych, ale też ogranicza rozwój lasów, zadrzewień i zakrzaczeń. W sytuacji globalnego ocieplenia dodatkowym negatywnym zjawiskiem notowanym na omawianym terenie jest wzrost parowania potencjalnego (większe usłonecznienie, dłuższe okresy z niskim zachmurzeniem, wyższe temperatury i niedosyty wilgotności). Powoduje to zwiększanie parowania terenowego (rzeczywistego) nawet jeśli suma opadów pozostaje niezmienna. Procesy te są szczególnie groźne na obszarach o podłożu słabo retencjonującym wody w warstwach gruntu chronionych utworami słaboprzepuszczalnymi. Z powyższego wynika, że Gmina Raciąż należy do najsilniej narażonych na deficyt bilansu wodnego. Wymusza to działania oszczędzające wodę oraz zmiany gospodarki, w tym rolnej, w kierunku form wodooszczędnych.

4.3. Jakość powietrza

Głównymi źródłami zanieczyszczenia powietrza jest emisja powodowana przez źródła lokalne oraz zanieczyszczenia napływające spoza terenu Gminy, w zależności od kierunku wiatru.

Głównymi źródłami emisji zanieczyszczeń powietrza jest energetyczne spalanie paliw w kotłowniach lokalnych opalanych węglem, transport drogowy, rolnictwo i inna działalność gospodarcza. Zmiana źródeł ciepła jest uzależniona od sytuacji ekonomicznej i świadomości ekologicznej mieszkańców Gminy oraz dostępności innych paliw. Obecnie głównym paliwem jest drewno i odpady z jego przeróbki oraz węgiel (są to paliwa najtańsze). Nośniki ciepła takie, jak: gaz propan butan, olej opałowy i energia elektryczna są znacznie droższe i są rzadziej stosowane jako paliwo. Gaz ziemny musi być doprowadzony gazociągiem. Należy zwrócić uwagę na możliwość wykorzystania źródeł energii cieplnej o charakterze odnawialnym np. biomasy, energii Słońca. Źródłem biomasy mogą być uprawy energetyczne wierzby prowadzone na nieużytkach i terenach niezagospodarowanych oraz biomasa z upraw rolniczych. Aby poprawić jakość powietrza, należy przyspieszyć procesy modernizacyjne w kotłowniach i stopniowo przechodzić na paliwo ekologiczne.

Gmina Raciąż ma charakter typowo rolniczy. Nie ma tu dużych ferm hodowlanych będących źródłem uciążliwości odorowej. Należy pamiętać, że nawet niewielkie niezorganizowane emisje zanieczyszczeń odorowych, przy zaistnieniu niekorzystnych warunków atmosferycznych, mogą stanowić uciążliwość dla mieszkańców. Do źródeł wytwarzających gazy złownonne (odory) można zaliczyć:

- odory towarzyszące hodowli (składowanie bądź nawożenie obornikiem, gnojówką, gnojowicą),
- odory towarzyszące chemizacji w rolnictwie (stosowanie oprysków),
- zbiorniki bezodpływowe (szamba), źle funkcjonujące oczyszczalnie ścieków,
- źródła emisji gazów złownonnych z indywidualnych palenisk domowych, (np. spalanie odpadów z tworzyw sztucznych, gumy w paleniskach domowych) oraz spalanie odpadów na powierzchni ziemi, wypalanie traw, ściernisk.

Na pogorszenie warunków aerosanitarnych wpływać mogą również zakłady usługowe, stacje benzynowe oraz wspomniane wyżej środki transportu drogowego i zakłady „Domino” Zakład Rozbioru Mięsa w m. Pólka Raciąż, Spółka BIO MED. w m. Strożęcina prowadząca działalność polegającą na kompostowaniu odpadów i produkcji nawozu mineralno – organicznego „GRAMED”.

Zanieczyszczenia powietrza to głównie: dwutlenek węgla, dwutlenek siarki, tlenki azotu, pyły, benzoapiren, węglowodory aromatyczne. Dwutlenek siarki emitowany jest przede wszystkim przez kotłownie lokalne przy spalaniu węgla. Źródłem emisji tlenków azotu jest spalanie węgla, koksu i paliw samochodowych (transport samochodowy). Pyły emitowane są do atmosfery wraz ze spalinami pochodzącymi ze spalania paliw stałych, z działalności rolniczej, komunikacji samochodowej. Podobnie jest z emisją dwutlenku węgla. Szczególnie uciążliwa jest emisja pyłu PM 10 i PM2,5. Źródłem emisji węglowodorów jest komunikacja, stacja paliw.

W gminie Raciąż nie prowadzono badania jakości powietrza.

Aktualny stan jakości powietrza do celów projektowych (wartości średnioroczne) dla Gminy Raciąż na podstawie danych WIOŚ w Warszawie, Del. w Ciechanowie (wyniki obliczeń z wykorzystaniem modelu matematycznego) wynosi:

- pyłu zawieszonego PM10 – 20,0 $\mu\text{g}/\text{m}^3$,
- PM2,5 – 16,0 $\mu\text{g}/\text{m}^3$,
- SO₂ – 4,0 $\mu\text{g}/\text{m}^3$,
- NO₂ – 6,0 $\mu\text{g}/\text{m}^3$,
- CO - 320,0 $\mu\text{g}/\text{m}^3$,
- benzen - 0,6 $\mu\text{g}/\text{m}^3$,
- Pb – 0,05 $\mu\text{g}/\text{m}^3$.

Dane WIOŚ Del. w Ciechanowie – Załącznik Nr 1.

Aktualny stan jakości powietrza określono dla substancji wymienionych w rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 24 sierpnia 2012r. w sprawie poziomów niektórych substancji w powietrzu (Dz. U. z 2012r. poz. 1031).

Oceny jakości powietrza dokonuje się w strefach:

- klasy A – jeżeli stężenia zanieczyszczeń na terenie nie przekraczają odpowiednio poziomów dopuszczalnych, docelowych, poziomów celów długoterminowych,
- klasy B – jeżeli stężenia zanieczyszczeń na terenie strefy przekraczają poziomy dopuszczalny, lecz nie przekraczają poziomów dopuszczalnych powiększonych o margines tolerancji (tylko dla PM2,5),
- klasy C – jeżeli stężenia zanieczyszczenia na jej terenie przekraczają poziomy dopuszczalny lub docelowy, powiększone o margines tolerancji, w przypadku gdy ten margines jest określony,
- klasa C1 – jeśli stężenia PM2,5 przekraczają poziom dopuszczalny dla fazy II,

- klasa D1 – jeżeli stężenie ozonu w powietrzu na jej terenie nie przekraczały poziomu celu długoterminowego,
- klasa D2 – jeżeli stężenia ozonu na jej terenie przekraczały poziom celu długoterminowego.

W wyniku rocznej oceny jakości powietrza za 2015 rok przeprowadzonej w województwie mazowieckim przez WIOŚ w Warszawie, po przeanalizowaniu wszystkich dostępnych i zgromadzonych danych pomiarowych, dotyczących poziomów stężeń poszczególnych zanieczyszczeń oraz wyników obliczeń z wykorzystaniem modelu matematycznego wynika, że:

- strefa mazowiecka (z Gminą Raciąż) uzyskała w wyniku klasyfikacji strefę A dla zawartości SO₂ w powietrzu pod kątem ochrony zdrowia (tabela Nr 5).

Tabela Nr 5: Klasyfikacja strefy mazowieckiej na podstawie parametrów kryterialnych określonych dla SO₂, pod kątem ochrony zdrowia

Lp.	Nazwa strefy	Kod strefy	Symbol klasy w strefie dla poszczególnych czasów uśredniania stężeń SO ₂				Decydująca metoda oceny		Symbol klasy strefy dla SO ₂
			1 godz.		24 godz.		1 godz.	24 godz.	
			pomiar	model	pomiar	model			
1	strefa mazowiecka	PL1404	A	A	A	A	pomiar	pomiar	A

Źródło: Roczna ocena jakości powietrza w województwie mazowieckim raport za rok 2015 – WIOŚ Warszawa 2016

poziom dopuszczalny dla SO₂: 24 h - 125 µg/m³, 1 h - 350 µg/m³;

- również strefa mazowiecka (w tym Gmina Raciąż) zaliczona została do strefy A pod względem zawartości NO₂ (tabela Nr 6),

Tabela Nr 6: Klasyfikacja strefy mazowieckiej na podstawie parametrów kryterialnych określonych dla NO₂, pod kątem ochrony zdrowia

Lp.	Nazwa strefy	Kod strefy	Symbol klasy w strefie dla poszczególnych czasów uśredniania stężeń NO ₂				Decydująca metoda oceny		Symbol klasy strefy dla NO ₂
			1 godz.		24 godz.		1 godz.	24 godz.	
			pomiar	model	pomiar	model			
1	strefa mazowiecka	PL1404	A	A	A	A	pomiar	pomiar	A

Źródło: Roczna ocena jakości powietrza w województwie mazowieckim raport za rok 2015 – WIOŚ Warszawa 2016

poziom dopuszczalny dla NO₂: – stężenie średnioroczne - 40 µg/m³, 1 h - 200 µg/m³;

- strefa mazowiecka zaliczona została do strefy A pod względem zawartości CO w powietrzu – tabela Nr 7

Tabela Nr 7: Klasyfikacja strefy mazowieckiej na podstawie parametrów kryterialnych określonych dla CO, pod kątem ochrony zdrowia

Lp.	Nazwa strefy	Kod strefy	Symbol klasy w strefie dla poszczególnych czasów uśredniania stężeń NO ₂				Decydująca metoda oceny	Symbol klasy strefy dla CO
			pomiar	model	pomiar	model		
1	strefa mazowiecka	PL1404	A	A	A	A	pomiar	A

Źródło: Roczna ocena jakości powietrza w województwie mazowieckim raport za rok 2015 – WIOŚ Warszawa 2016

poziom dopuszczalny dla CO: – 8h (średnia krocząca) – 10 000 $\mu\text{g}/\text{m}^3$;

- strefa mazowiecka zaliczona została do strefy A pod względem zawartości benzenu w powietrzu – tabela Nr 8

Tabela Nr 8: Klasyfikacja strefy mazowieckiej na podstawie kryteriów określonych dla benzenu, pod kątem ochrony zdrowia

Lp.	Nazwa strefy	Kod strefy	Decydująca metoda oceny	Symbol klasy strefy dla benzenu
1	strefa mazowiecka	PL1404	pomiar	A

Źródło: Roczna ocena jakości powietrza w województwie mazowieckim raport za rok 2015 – WIOŚ Warszawa 2016

poziom dopuszczalny benzenu: rok kalendarzowy- 5 $\mu\text{g}/\text{m}^3$;

- pył PM10 – poziomy stężenie pyłu PM10 w województwie były bardzo wysokie. Pomiary prowadzone były na 18 stanowiskach pomiarowych. We wszystkich strefach na wszystkich stanowiskach oprócz 1 (Granica-KPN), pomiary potwierdzają przekroczenia normy dobowej dla pyłu, związanej z częstością przekraczania poziomu dopuszczalnego. Na dwóch stanowiskach stwierdzono przekroczenia poziomu średniorocznego. Przy klasyfikacji stref wykorzystano również przestrzenne rozkłady stężeń pyłu PM10 uzyskane w wyniku modelowania, które wskazują na przekroczenia normy dobowej we wszystkich strefach i rocznej w 3 (bez m. Płock). W związku z tym 4 strefom nadano klasę C, w tym też mazowieckiej.

Tabela Nr 9: Klasyfikacja stref z uwzględnieniem parametrów dla różnych czasów uśredniania stężeń – PM10, pod kątem ochrony zdrowia

Lp.	Nazwa strefy	Kod strefy	Symbol klasy w strefie dla poszczególnych czasów uśredniania stężeń PM10				Decydująca metoda oceny		Symbol klasy strefy dla PM10
			24 godz.		rok		24 godz.	rok	
			pomiar	model	pomiar	model			
1	strefa mazowiecka	PL1404	C	C	C	C	pomiar	pomiar	C

Źródło: Roczna ocena jakości powietrza w województwie mazowieckim raport za rok 2015 – WIOŚ Warszawa 2016

poziom dopuszczalny dla PM₁₀: – rok kalendarzowy - 40 $\mu\text{g}/\text{m}^3$, stężenie 24 h - 50 $\mu\text{g}/\text{m}^3$;

- pył PM_{2,5} – pomiary prowadzone były na 14 stanowiskach pomiarowych. PM_{2,5} sprawdzane były w dwóch kategoriach – dotrzymania poziomu dopuszczalnego faza I i faza II. Na wszystkich stanowiskach został przekroczony poziom dopuszczalny faza II (20 $\mu\text{g}/\text{m}^3$). Przy klasyfikacji stref wykorzystano również przestrzenne rozkłady stężeń pyłu PM_{2,5} uzyskane w wyniku modelowania. We wszystkich strefach nastąpiło przekroczenie poziomu dopuszczalnego faza II, dlatego otrzymują klasę C1, a także poziomu dopuszczalnego faza I, dlatego otrzymują klasę C.

Tabela Nr 10: Klasyfikacja strefy mazowieckiej z uwzględnieniem parametrów dla różnych czasów uśredniania stężeń – PM_{2,5}, pod kątem ochrony zdrowia

Lp.	Nazwa strefy	Kod strefy	Symbol klasy w strefie dla poszczególnych czasów uśredniania stężeń PM _{2,5} , faza II		Decydująca metoda oceny	Symbol klasy strefy dla PM _{2,5}
			pomiar.	model		
1	strefa mazowiecka	PL1404	C	C	pomiar	C1

Źródło: Roczna ocena jakości powietrza w województwie mazowieckim raport za rok 2015 – WIOS Warszawa 2016

poziom dopuszczalny dla PM_{2,5}: – stężenie średnioroczne - 25 µg/m³;

- strefę mazowiecką zakwalifikowano do klasy A pod względem zawartości w pyłe PM₁₀ ołowiu, arsenu, kadmu, niklu

Tabela Nr 11: Klasyfikacja strefy mazowieckiej dla arsenu w pyłe PM₁₀, pod kątem ochrony zdrowia

Lp.	Nazwa strefy	Kod strefy	Symbol klasy w strefie dla poszczególnych czasów uśredniania stężeń As (PM ₁₀)		Decydująca metoda oceny	Symbol klasy strefy dla As (PM ₁₀)
			pomiar.	model		
1	strefa mazowiecka	PL1404	A	A	pomiar	A

Źródło: Roczna ocena jakości powietrza w województwie mazowieckim raport za rok 2015 – WIOS Warszawa 2016

stężenie dopuszczalne średnioroczne As - 6 ng/m³;

Tabela Nr 12: Klasyfikacja strefy mazowieckiej dla kadmu w pyłe PM₁₀, pod kątem ochrony zdrowia

Lp.	Nazwa strefy	Kod strefy	Symbol klasy w strefie dla poszczególnych czasów uśredniania stężeń Cd (PM ₁₀)		Decydująca metoda oceny	Symbol klasy strefy dla Cd (PM ₁₀)
			pomiar.	model		
1	strefa mazowiecka	PL1404	A	A	pomiar	A

Źródło: Roczna ocena jakości powietrza w województwie mazowieckim raport za rok 2015 – WIOS Warszawa 2016

stężenie dopuszczalne średnioroczne Cd - 5 ng/m³;

Tabela Nr 13: Klasyfikacja strefy mazowieckiej dla niklu w pyłe PM₁₀, pod kątem ochrony zdrowia

Lp.	Nazwa strefy	Kod strefy	Symbol klasy w strefie dla poszczególnych czasów uśredniania stężeń Ni (PM ₁₀)		Decydująca metoda oceny	Symbol klasy strefy dla Ni (PM ₁₀)
			pomiar.	model		
1	strefa mazowiecka	PL1404	A	A	pomiar	A

Źródło: Roczna ocena jakości powietrza w województwie mazowieckim raport za rok 2015 – WIOS Warszawa 2016

stężenie dopuszczalne średnioroczne Ni - 20 ng/m³;

- benzo(a)piren – poziomy stężenie benzo(a)pirenu oznaczane w pyłe PM10 w województwie mazowieckim były wysokie. Pomiary wykonywano na 11 stanowiskach pomiarowych przy 100% pokryciu systematycznymi pomiarami rozłożonymi równomiernie w ciągu roku. Do oceny wykorzystano serie pomiarowe ze wszystkich stanowisk pomiarowych. Poziomy docelowe przekroczone były na 11 stanowiskach pomiarowych. Najwyższe stężenia odnotowano na terenach, gdzie emisja niska z indywidualnego ogrzewania budynków jest dominująca. W sezonie grzewczym wielkości stężeń benzo(a)pirenu były bardzo wysokie, natomiast w okresie letnim znacznie niższe. W wyniku klasyfikacji klasę C otrzymały wszystkie strefy. Przy klasyfikacji metodą wspomagającą było modelowanie.

Tabela Nr 14: Klasyfikacja strefy mazowieckiej dla benzoapirenu w pyłe PM10, pod kątem ochrony zdrowia

Lp.	Nazwa strefy	Kod strefy	Symbol klasy w strefie dla poszczególnych czasów uśredniania stężeń B(a)P(PM10)		Decydująca metoda oceny	Symbol klasy strefy dla B(a)P(PM10)
			pomiar.	model		
1	strefa mazowiecka	PL1404	C	C	pomiar	C

Źródło: Roczna ocena jakości powietrza w województwie mazowieckim raport za rok 2015 – WIOŚ Warszawa 2016

stężenie dopuszczalne średnioroczne benzoapirenu - 1 ng/m³;

- ozon – poziomy stężenie ozonu monitorowane były na 11 stanowiskach pomiarowych. Stężenia ozonu sprawdzane były w dwóch kategoriach – dotrzymania poziomu docelowego oraz dotrzymania poziomu celu długoterminowego. Klasyfikacja stref dla ozonu wykonana została w oparciu o wyniki pomiarów z okresu trzech lat (2013, 2014, 2015), dla których obliczono średnią liczbę dni z przekroczeniem poziomu docelowego. W wyniku analiz serii pomiarowych oraz statystyk, na żadnym stanowisku pomiarowym nie stwierdzono przekroczenia poziomu docelowego, stąd 4 strefy województwa, w tym strefa mazowiecka, otrzymały klasę A. Dotrzymanie poziomu celu długoterminowego analizowano na podstawie wyników pomiarów z 2015 r. Na wszystkich stanowiskach pomiarowych odnotowano co najmniej jeden dzień z przekroczeniem wartości 120 µg/m³, stąd też oceniono, że cały obszar województwa nie spełnia wymagań określonych dla dotrzymania poziomu celu długoterminowego, który ma zostać osiągnięty w 2020 r. Jako metodę wspomagającą przy klasyfikacji stref wykorzystano wyniki modelowania krajowego.

Tabela Nr 15: Klasyfikacja strefy mazowieckiej z uwzględnieniem kryteriów określonych dla ozonu, pod kątem ochrony zdrowia (poziom docelowy)

Lp.	Nazwa strefy	Kod strefy	Symbol klasy w strefie dla poszczególnych czasów uśredniania stężeń O ₃ (poziom docelowy)		Decydująca metoda oceny	Symbol klasy strefy dla O ₃ (poziom docelowy)
			pomiar.	model		
1	strefa mazowiecka	PL1404	A	A	modelowanie	A

Źródło: Roczna ocena jakości powietrza w województwie mazowieckim raport za rok 2015 – WIOŚ Warszawa 2016

stężenie 8h ozonu – poziom docelowy - 120 µg/m³;

Tabela Nr 16: Klasyfikacja strefy mazowieckiej z uwzględnieniem kryteriów określonych dla ozonu, pod kątem ochrony zdrowia (poziom celu długoterminowego)

Lp.	Nazwa strefy	Kod strefy	Symbol klasy w strefie dla poszczególnych czasów uśredniania stężeń O ₃ (poziom docelowy)		Decydująca metoda oceny	Symbol klasy strefy dla O ₃ (poziom docelowy)
			pomiar.	model		
1	strefa mazowiecka	PL1404	D2	D2	pomiar	D2

Źródło: Roczna ocena jakości powietrza w województwie mazowieckim raport za rok 2015 – WIOS Warszawa 2016

W strefie mazowieckiej obowiązują programy ochrony powietrza, określające działania naprawcze, których wdrożenie ma skutkować poprawą jakości powietrza w strefie. Są to:

- program ochrony powietrza dla stref województwa mazowieckiego, w których został przekroczony poziom docelowy beznoapirenu w powietrzu,
- program ochrony powietrza dla strefy mazowieckiej, w której został przekroczony dopuszczalny poziom pyłu zawieszonego PM₁₀ i PM_{2,5} w powietrzu,
- plan działań krótkoterminowych dla strefy mazowieckiej, w której istnieje ryzyko występowania przekroczenia poziomu alarmowego i docelowego ozonu w powietrzu.

Głównym źródłem zanieczyszczenia powietrza może być emisja antropogeniczna pochodząca

z działalności przemysłowej (emisja punktowa), z sektora bytowego (emisja punktowa i powierzchniowa) oraz komunikacji (emisja liniowa).

Emisja punktowa to emisja zorganizowana pochodząca z procesów spalania paliw energetycznych i technologicznych (zakłady przemysłowe, usługowe, komunalne).

Na terenie Gminy Raciąż zanieczyszczenia do powietrza wprowadzane są przez źródła działalności usługowej, kotłownie lokalne obiektów użyteczności publicznej oraz kotłownie indywidualne budynków mieszkalnych. Źródłem emisji zanieczyszczeń powietrza jest również transport.

Wielkość emitowanych do powietrza zanieczyszczeń ze źródeł punktowych może być szacowana w oparciu o sprawozdawczość Głównego Urzędu Statystycznego lub na podstawie danych z opłat za gospodarcze korzystanie ze środowiska Urzędu Marszałkowskiego.

Dane emisyjne z Urzędu Marszałkowskiego przedstawia tabela Nr 17. (brak danych z GUS o emisji z terenu Gminy Raciąż).

Tabela Nr 17: Emisja zanieczyszczeń do powietrza w Gminie Raciąż w roku 2015 wg danych Urzędu Marszałkowskiego Województwa Mazowieckiego

Zanieczyszczenie	Emisja (Mg)
Pył ogółem	2,896782
Gazy ogółem	634,807995
Razem:	637,704777

Na terenie Gminy znajdują się obiekty działalności gospodarczych, użyteczności publicznej emitujące zanieczyszczenia do powietrza. Zaliczamy do nich między innymi:

- „Domino” Zakład Rozbioru Mięsa w m. Pólka-Raciąż,
- Przedsiębiorstwo „MIK” Roboty Ziemne I Drogowe w m. Kossobudy,
- ATM-RD Sp. z o.o. w Warszawie - Stacja Paliw w Sierakowie,
- BIO-MED Sp. z o.o. w Strożęcinie.

W gminie powstaną nowe źródła emisji w związku z wydanymi decyzjami środowiskowymi lub prowadzonym postępowaniem w sprawie OOS.

Presje na powietrze wywierają także kotłownie w instytucjach publicznych, w tym gminnych, które zostały wymienione w tabeli Nr 18.

Tabela Nr 18: Źródła emisji do powietrza jednostek publicznych

I.p.	Źródło	Rodzaj paliwa	Ilość zużytego paliwa w 2015 r. [Mg]	Moc kotła [Mg]
1.	Ośrodek Zdrowia w m. Koziębrody	Węgiel kostka	4,5	≤ 5
2.	Ośrodek Zdrowia w m. Nowe Gralewo	Gaz - propan	2,09	≤ 5
3.	Zespół Szkół w Koziębrodach	Olej opałowy	9,435	≤ 5
4.	Zespół Szkół w Krajkowie	Olej opałowy	6,8119	≤ 5
5.	Zespół Szkół w Starym Gralewie	Olej opałowy	10,285	≤ 5
		Węgiel	4	
		Owies	34,9	
6.	Zespół Szkół w Uniecku	Olej opałowy	14,195	≤ 5
7.	Szkoła Podstawowa w Kodłutowie (szkoła zlikwidowana w 2016 r.)	Eko-groszek	11	≤ 5

Źródło: Urząd Gminy Raciąż

Źródła te nie wymagają pozwolenia emisyjnego, wymagają zgłoszenia instalacji do Starosty Płońskiego. Wymienione powyżej obiekty emitują do atmosfery zanieczyszczenia powstające podczas spalania paliw do celów energetycznych. Są to głównie: pyły, dwutlenek siarki, tlenki azotu, tlenki węgla, węglowodory. Emisje zanieczyszczeń winne być poddane do Urzędu Marszałkowskiego Województwa Mazowieckiego.

Bardzo istotnym źródłem emisji zanieczyszczeń do powietrza jest niska emisja z lokalnych kotłowni opalanych węglem kamiennym (emisja powierzchniowa). Dotyczy

to w przeważającej ilości domów jednorodzinnych, budowy zagrodowej. Ważnym źródłem emisji zanieczyszczeń i odorów jest rolnictwo. Jest to emisja nieorganizowana.

Duży wpływ na jakość powietrza ma emisja liniowa ze środków transportu. Źródła te emitują zanieczyszczenia, w których duży udział stanowi tlenek węgla, dwutlenek azotu, pyły PM10, PM2,5 i węglowodory.

Czynnikiem mającym znaczący wpływ na wielkość emisji pyłu PM10, PM 2,5 do środowiska jest również pylenie wtórne z dróg, które powstaje m.in. w wyniku ścierania opon, klocków hamulcowych i nawierzchni jezdni, zwłaszcza dróg gruntowych. Duże zanieczyszczenie powietrza występuje wokół drogi krajowej Nr 60 przebiegającej przez teren Gminy.

Urząd Gminy odnotował skargi mieszkańców na zanieczyszczenia powietrza odorami z Zakładu BIO – MED., a informacje przekazał do załatwienia do WIOŚ Delegatura w Ciechanowie.

Urząd Gminy posiada projekt Założeń planu zaopatrzenia Gminy w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe. Ważne są inwestycje w energetykę odnawialną wykorzystujące zasoby naturalne, odnawialne (energii słońca, wiatru).

Na terenie gminy Raciąż istnieją dwie elektrownie wiatrowe:

- Elektrownia Witkowo dysponuje trasą linii energetycznej kablowej SN wraz z jedną stacją kontenerową pomiarową i słupem położoną przy elektrowni. Trasa linii kablowej składa się z 1 obwodu, średnica wirnika około $V = 90$ m i wysokość zawieszenia wirnika (wieży) na poziomie do $H = 110$ m, jednostka wytwórcza energii elektrycznej o mocy do $P = 2,0$ MW, a odległość od najbliższych zabudowań wynosi około 720 m.
- Elektrownia Pólka – Raciąż - przyłączy linii kablowej SN 15kV i słup energetyczny, droga dojazdowa z placem manewrowym, jedna stacja kontenerowa pomiarowa. Trasa linii kablowej składa z 1 obwodu. Elektrownia ma wirnik o średnicy około $V = 90$ m, wysokość zawieszenia wirnika na poziomie do $H = 110$ m, jednostka wytwórcza energii elektrycznej o mocy do $P = 2,0$ MW. Odległość od najbliższych zabudowań typu gospodarczego wynosi nie mniej niż 520 m na południowy wschód.

Gmina Raciąż znajduje się na obszarze Grudziądzko-Warszawskiego okręgu geotermalnego będącego jednym z większych (70 tys. km²) i najbardziej zasobnych na terenie kraju - objętość wód geotermalnych w pokładach triasowych oraz kredowych szacuje się na 3100 km³. Przeprowadzono analizy wykorzystania tych wód na terenie Gminy, ale okazało się nieopłacalne wykorzystanie wód ze względu na bardzo głębokie ich zaleganie (ponad 2000m).

Najważniejsze problemy:

- emisja napływowa z ościennych gmin, wpływ emisji z jednego obszaru na jakość powietrza w drugim,
- brak motywacyjnych bodźców ekonomicznych (np.: dopłat, niższych cen), zachęcających społeczeństwo do zmiany kotłowni z nie ekologicznego czynnika grzewczego (węgla) na paliwa przyjazne środowisku,
- niekorzystna sytuacja społeczno – ekonomiczna, która powoduje, że głównym, a czasami jedynym kryterium przy wyborze sposobu ogrzewania (szczególnie gospodarstw

domowych) jest czynnik ekonomiczny (spalanie węgla kamiennego jest znacznie tańsze niż wykorzystywanie, jako czynników grzewczych paliw ekologicznych, takich jak olej opałowy lekki, gaz ziemny, gaz płynny itp. czy odnawialnych źródeł energii),

- brak dostępu do gazu sieciowego,
- wpływ środków transportu na zanieczyszczenie powietrza, zwłaszcza z dróg krajowych,
- niewielkie wykorzystanie potencjalnych możliwości w zakresie stosowania odnawialnych źródeł energii,
- brak pomiarów jakości powietrza, mało informacji o emisji zanieczyszczeń do powietrza w zbiorach GUS, Urzędu Marszałkowskiego Województwa Mazowieckiego.

4.4. Zasoby geologiczne, powierzchnia ziemi

Obszar Gminy Raciąż pod względem geologicznym położony jest w obrębie jednostki geologicznej zwanej Niecką Mazowiecką. Nieckę budują margle kredowe, a wypełniają utwory trzeciorzędu i czwartorzędu. Margle i opokę kredową pokrywają ropy i mułki trzeciorzędowe mioceńskie i plioceńskie z przewarstwieniem piasków i węgla brunatnego. W skład utworów plejstoceniowych wchodzi: muły, piaski i żwiry akumulacji rzecznej, piaski i żwiry akumulacji lodowcowej i wodnolodowcowej, dwie serie glin morenowych, mułki i ropy serii zastoiskowej. Gmina Raciąż leży na obszarze zbudowanym z glin, piasków i żwirów przywleczonych głównie z północy przez lodowiec.

Na terenie Gminy Raciąż brak znaczących zasobów surowców naturalnych. Występuje tu wyłącznie kruszywo budowlane o znaczeniu lokalnym:

- kruszywa naturalne budowlane, występujące jako piaski wydmowe, piaski akumulacji rzecznej, piaski ze żwirem, pospółki i żwiry częściowo eksploatowane, o znaczeniu lokalnym,
- gliny i ropy nie eksploatowane o znaczeniu lokalnym, ich wydobycie wiąże się ze zdjęciem ponad 20 m nadkładu,
- torfy holoceniowe, wcześniej eksploatowane na własne potrzeby, obecnie eksploatacji nikt nie prowadzi.

Złóża torfów występujące w kilku miejscach Gminy nie zostały dotąd przebadane. Są to złoża nieduże, wpływające korzystnie na równowagę stosunków wodnych i jako ekosystemy seminaturalne podlegają ochronie. Wyznaczono rejon prognostyczny dla torfów wzdłuż rzeki Raciążnicy.

Tabela Nr 19: Koncesje na wydobywanie kruszywa naturalnego

Rok udzielenia koncesji	Firma	Złoże	Termin obowiązywania koncesji	Nr działki	Obszar górniczy [m ²]	Teren górniczy [m ²]
Koncesje wygasłe						
20.01.2005	Przedsiębiorstwo Transportowo-Handlowe "WAPNOPOL" Adam Nowakowski	Krajkowo IV kruszywa naturalne	31.12.2013 Koncesja wygasła z dniem 01.01.2014	238/2 238/3 238/4	17 271	17 920
22.10.2004 02.12.2004	Patryk Betlewicz Przedsiębiorstwo Handlowo-Usługowe "KAROBET"	Krajkowo Budki kruszywa naturalne	31.12.2012 Koncesja wygasła z dniem 01.01.2013	65	19 978,5	28 583,5
02.03.2009	Przedsiębiorstwo MIK Roboty Ziemne i Drogowe Jan Miklewski	Kossobudy kruszywa naturalne	31.12.2023 Koncesja wygasła z dniem 05.10.2012	154/1	19 553	22 379
02.03.2009	Usługi Budowlane i Transportowe Katarzyna Miklewska	Kossobudy I kruszywa naturalne	31.12.2023 Koncesja wygasła z dniem 05.10.2012	154/1	19 741	22 099
28.10.2009	Przedsiębiorstwo MIK Roboty Ziemne i Drogowe Jan Miklewski	Kossobudy II kruszywa naturalne	30.11.2019 Koncesja wygasła z dniem 08.03.2012	154/1	10 700	13 303
22.10.2009	Usługi Budowlane i Transportowe Katarzyna Miklewska	Kossobudy III kruszywa naturalne	30.11.2019 Koncesja wygasła z dniem 08.03.2012	154/1	9 410	12 927
Koncesje obowiązujące wydane przez Starostę Płońskiego						
12.08.2003 12.02.2009	Żwirownia Krzysztof Sikorski	Krajkowo II kruszywa naturalne	31.12.2016	352/2	19 989	25 365
02.12.2004 20.05.2008	Przedsiębiorstwo MIK Roboty Ziemne i Drogowe Jan Miklewski	Krajkowo III OG Krajkowo III-1 kruszywa naturalne	31.12.2018	255/1	13 850	21 324
27.05.2008	Przedsiębiorstwo MIK Roboty Ziemne i Drogowe Jan Miklewski	Krajkowo V kruszywa naturalne	31.12.2023	243/2 243/3 244/3	17 886	32 463
09.10.2008	Przedsiębiorstwo MIK Roboty Ziemne i Drogowe Jan Miklewski	Krajkowo VI OG Krajkowo VI/2 kruszywa naturalne	31.12.2023	233 234 235	18 426	25 734

29.10.2008	Usługi Budowlane i Transportowe Katarzyna Miklewska	Krajkowo VI OG Krajkowo VI/1 kruszywa naturalne	31.12.2023	231 232 233	16 256	20 474
02.03.2009	Usługi Budowlane i Transportowe Katarzyna Miklewska	Krajkowo VII kruszywa naturalne	31.12.2023	254 255/2 255/3	18 447	23 736
25.02.2009 07.10.2011	Przedsiębiorstwo MIK Roboty Ziemne i Drogowe Jan Miklewski	Krajkowo VIII kruszywa naturalne	31.12.2023	253 255/2	Pole N 4 760 Pole S 4 335	27 124
24.07.2009	Przedsiębiorstwo Transportowo-Handlowe "WAPNOPOL" Adam Nowakowski	Krajkowo Budki II kruszywa naturalne	31.12.2018	63/1 64	19 978,5	28 583,5
24.11.2009	Przedsiębiorstwo Transportowo - Handlowe "WAPNOPOL" Nowakowski Adam	Krajkowo IX kruszywa naturalne	31.12.2018	350/3 423	15 358	18 827
02.12.2010 20.12.2010	Przedsiębiorstwo MIK Roboty Ziemne i Drogowe Jan Miklewski	Kossobudy IV kruszywa naturalne	31.12.2025	154/1 155/2	19 500	21 821
02.12.2010	Usługi Budowlane i Transportowe Katarzyna Miklewska	Kossobudy V kruszywa naturalne	31.12.2025	154/1 155/2	19 510	23 431
18.01.2011	ARTIMEX S.A.	Krajkowo X kruszywa naturalne	31.12.2025	358/1 365/1	17 169	24 451
21.11.2011	Z.W.K.N. BRUDNICE II Piotr Sowa	Krajkowo XI kruszywa naturalne	31.12.2020	349	15 332,5	17 948,6
16.09.2013	PRZEDSIĘBIORSTWO TRANSPORTOWO-HANDLOWE "WAPNOPOL" Adam Nowakowski	KRAJKOWO XII kruszywa naturalne	31.12.2022	348 349	9 626	11 981
03.12.2014	Przedsiębiorstwo Transportowo - Handlowe "WAPNOPOL" Nowakowski Adam	KRAJKOWO IV kruszywa naturalne	31.12.2026	238/1 238/2	17 271	17 920

Źródło: Starostwo Powiatowe w Płońsku

Na terenie Gminy nie ma aktualnie koncesji na wydobywanie kopalin ze złoża, dla których właściwym organem koncesyjnym jest Marszałek Województwa Mazowieckiego.

Eksploracja kopalin powoduje powstawanie w środowisku naturalnym zmian często nieodwracalnych. Ograniczenie się eksploatacji do jednej warstwy z równoczesnym

przenoszeniem się z eksploatacją na inne złoża, powoduje niszczenie terenów oraz pozostawianie wartościowych partii złóż. Dotyczy to w szczególności wyrobisk o stosunkowo małej powierzchni, z reguły nie przekraczającej 1 ha. Zwykle są to wyrobiska o niewielkiej głębokości, czynne czasowo w miarę potrzeb. Wynikiem takiej działalności jest pokrycie terenu dużą ilością wyrobisk, często nie zrehabilitowanych.

Złoża: KOSSOBUDY, KOSSOBUDY I, KOSSOBUDY II, KOSSOBUDY III zostały zrehabilitowane, dla tych terenów zostały wydane decyzje uznające rekultywację gruntów za zakończoną. Podmioty eksploatujące pozostałe złoża kruszywa naturalnego na terenie Gminy Raciąż nie złożyli stosownych wniosków o wydanie decyzji w zakresie kierunku rekultywacji, w związku z tym nie są one zrehabilitowane.

Powierzchnia, która wymaga rekultywacji: obszar górniczy 37249,5m².

Na terenie gminy istnieją wyrobiska w m. Krajkowo - Budki, Pólka - Raciąż u wlotu drogi na Radzanów, Budy Kraszewskie, Kraszewo - Gaczuły (Pustki), Kraszewo - Falki, Kraszewo Podborne, Druchowo, Złotopole, Szczepkowo, Grzybowo, Charzyny (Borzemy) i Żukowo - Wawrzonki, głównie po wydobywym żwirze i pospółce w przeszłości.

Prawidłowe zrehabilitowanie zagłębień poeksploatacyjnych na cele wodne, leśne wpłynęłoby korzystnie na retencję wodną, powstałe zbiorniki wodne wzbogacają bowiem siedliska flory i fauny, mogą być wykorzystane rekreacyjnie. Zalesienia zwiększają lesistość, przeciwdziałają zmianom klimatu, erozji gleb. Potrzeba egzekucji organów koncesyjnych w celu rekultywacji zdegradowanych terenów.

Aby ograniczyć negatywny wpływ eksploatacji kopalin na środowisko należy eliminować „dziką eksploatację” i nie dopuszczać do podejmowania wydobywania kopalin bez wymaganej koncesji.

Gmina Raciąż ma charakter typowo rolniczy o wysokim poziomie rolnictwa, opartym o tradycyjnie wysoką kulturę rolną i dobre warunki przyrodniczo – glebowe.

Północna część Gminy Raciąż posiada największy udział użytków zielonych i przeważają tu gleby słabsze. W południowej części dominują gleby orne. Pod względem typologicznym gleby Gminy należą do pseudobielicowych, brunatnych wylugowanych i czarnych ziem. Gleby pobagiennie występują na obszarze dolin rzek Raciążnicy i Potok Zadębie. W dolinach rzecznych i obniżeniach wytworzyły się mady i gleby hydromorficzne.

Gleby w granicach Gminy są zróżnicowane jakościowo. Obszar Gminy znajduje się w dwóch regionach glebowo-rolniczych; południe w regionie Baboszewsko-Drobińskim, natomiast północ w regionie Radzanowsko-Szczutowskim. Na południu i częściowo na południowym zachodzie dominują gleby dobre i bardzo dobre ze znacznym udziałem kl. IIIa i IIIb. Większe płaty tych gleb występuje w rejonie wsi Stary Niedróż po Żukowo-Wawrzonki, Młodochowo, Kielbowo, Gralewo, na południe do wsi Złotopole i Wępiły i na południowym wschodzie w rejonie Kozolina. Gleby klasy IIIb i IVa występują również w północnej części gminy w rejonie wsi Charzyny, Unieck i Kocięcín. Gleby słabe, marginalne dla rolnictwa kl. V i VI znajdują się głównie w środkowej i północno-zachodniej, towarzysząc dolinie rzeki Raciążnicy i rzeki Potok Zadębie.

Tabela Nr 20: Struktura użytkowania gruntów (osoby fizyczne i prawne) wg klas - stan na 31 grudnia 2015r

Rodzaj gruntów	Powierzchnia fizyczna [ha]	Wg klas										
		II	III	III a	III b	IV	IV a	IV b	V	VI	VI z	bez kl.
Tereny zabudowane	407,2864	-	2,8240	12,7848	27,6633	10,6432	75,3991	77,2686	106,5450	94,0784	0,0800	-
Grunty zadrzewione	94,6038	-	3,9836	0,1788	0,5989	9,1795	2,8390	4,1548	27,6810	44,2796	-	1,7086
Ląki	1391,3774	-	102,5249	-	-	452,3945	638,4467	-	-	198,0113	-	-
Nieużytki	62,3494	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	62,3494
Pastwiska	2901,7307	-	561,3593	-	-	1181,4975	-	-	929,7893	228,3373	0,0947	0,6526
Grunty orne	14146,6211	1,0962	-	530,4717	1401,8276	-	2884,8599	3286,4710	3749,5437	2266,2740	26,0770	-
Sady	123,0501	-	1,4234	17,2642	12,4657	1,7083	19,9900	24,8565	30,5959	14,7461	-	-
Rowy	112,1423	-	0,7708	0,0495	0,2001	0,8352	0,1388	0,3296	0,5719	0,0400	-	109,2064
Wody	3,0481	-	-	-	0,3500	-	0,7500	-	-	1,6720	-	0,2761
Lasy (klasa V i VI)	3632,2567	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Pozostałe grunty	961,1241											
Razem	23835,5901	1,0962	674,5943	560,7490	1443,1056	1656,2582	3622,4235	3393,0805	4844,7268	2847,4387	26,2517	174,1931

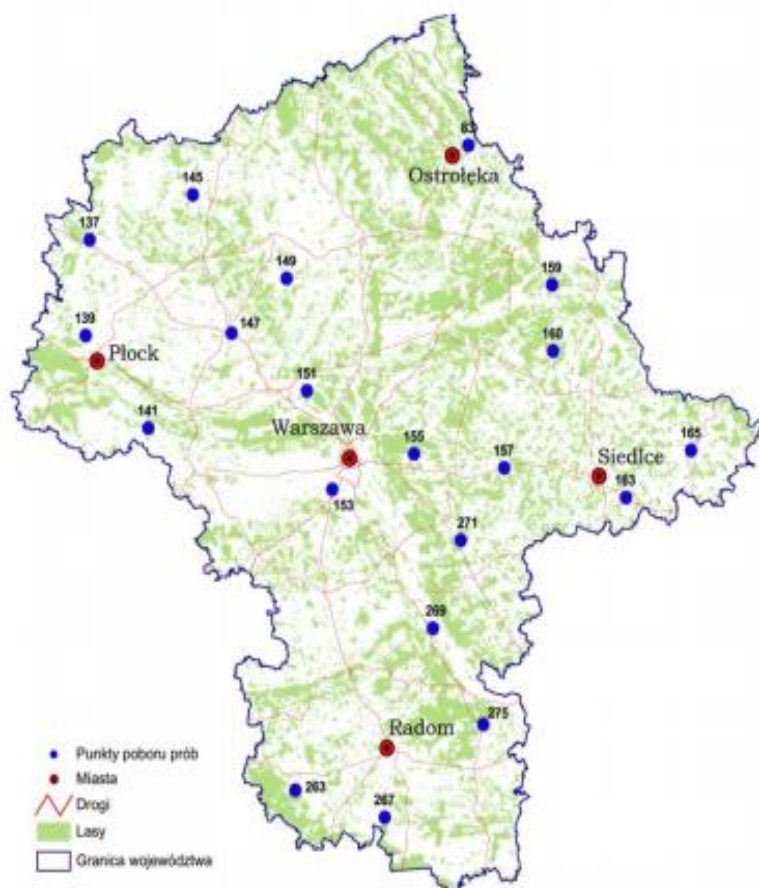
Źródło: Dane UG w Raciążu

Jednym z czynników degradujących środowisko przyrodnicze, a w szczególności tereny użytkowane rolniczo jest erozja gleb oraz lokalne i okresowe obniżenie wód podziemnych w wyniku eksploatacji ujęć wody a także suszy.

„Monitoring chemizmu gleb ornych Polski” stanowi podsystem Państwowego Monitoringu Środowiska w zakresie jakości gleb i ziemi. Celem badań jest obserwacja zmian szerokiego zakresu cech gleb użytkowanych rolniczo, szczególnie właściwości chemicznych, zachodzących w określonych przedziałach czasu pod wpływem rolniczej i pozarolniczej działalności człowieka.

Obowiązek prowadzenia monitoringu, obserwacji zmian i oceny jakości gleby i ziemi w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska wynika z zapisów art. 26 ustawy – Prawo ochrony środowiska. Zakres badań „Monitoring chemizmu gleb ornych Polski” określają Programy Państwowego Monitoringu Środowiska.

Monitoring chemizmu gleb ornych Polski jest realizowany od roku 1995. W 5-letnich odstępach czasowych pobierane są próbki glebowe z 216 stałych punktów pomiarowo-kontrolnych, zlokalizowanych na gruntach ornych charakterystycznych dla pokrywy glebowej kraju. Kolejna, czwarta tura Monitoringu przypadła na lata 2010-2012. Na terenie Gminy Raciąż nie wyznaczono żadnego punktu pomiarowo – kontrolnego. Natomiast na terenie powiatu płońskiego wyznaczono jeden punkt – pomiarowo – kontrolny w miejscowości Siedlin – ppk nr 147. Ponadto punkty pomiarowo kontrolne znajdujące się w sąsiednich powiatach to: punkty – pomiarowo kontrolne w miejscowościach: Liberadz – ppk nr 145 (gmina Sześć – powiat mławski), Studzieniec – ppk nr 137 (gmina Sierpc, powiat sierpecki), Biała ppk nr 139 (gmina Stara- Biała – powiat plocki), Skrobocin - ppk nr 149 (gmina Sońsk, powiat ciechanowski) i Jamno ppk nr 141 (gmina Słubice, powiat plocki). Lokalizację punktów prezentuje rysunek nr 6.

Rysunek Nr 6: Rozmieszczenie punktów pomiarowo-kontrolnych monitoringu chemizmu gleb ornych w województwie mazowieckim
Źródło: Monitoring chemizmu gleb ornych w Polsce w latach 2010-2012 – Inspekcja Ochrony Środowiska – Warszawa 2012

Zgromadzone w latach 1995-2010 dane pozwalają na ocenę zmian i identyfikację potencjalnych zagrożeń dla wielofunkcyjności gleb użytkowanych rolniczo, wpisując się w potrzeby działań określonych w Strategii Ochrony Gleb. Do zagrożeń tych należą m.in. ubytek materii organicznej, zanieczyszczenie gleb i zasolenie. Ocenie podlega jakość gleb i stan ich zanieczyszczenia w 15-letniej perspektywie czasowej, w zależności od wielu czynników, wśród których należy wymienić regionalne zróżnicowanie produkcji rolniczej, jej intensyfikację, oddziaływanie przemysłu i transportu oraz warunki środowiskowe decydujące o przebiegu procesów glebowych.

Wyniki badań w województwie mazowieckim potwierdzają brak lub małe zanieczyszczenie gleb metalami ciężkimi w niektórych gminach. Problemem dla województwa mazowieckiego jest zakwaszenie gleb, erozja wietrzna dotycząca zwłaszcza gleb lekkich, odlesionych, erozja wodna występująca głównie wzdłuż pradolin największych rzek, przeznaczenie terenów rolnych na cele budownictwa, zdegradowanie powierzchni ziemi w wyniku eksploatacji kopalni, zanieczyszczenie dzikimi składowiskami odpadów. Problemy te dotyczą częściowo Gminy Raciąż.

Główne problemy:

- degradacja gleb i powierzchni ziemi poprzez eksploatację kruszyw, brak rekultywacji terenów, co skutkuje erozją gruntów, ich zanieczyszczeniem i zajęciem terenu przez roślinność inwazyjną, dzikimi składowiskami odpadów, niebezpieczeństwem dla ludzi i środowiska,
- degradacja powierzchni ziemi związana z funkcjonowaniem kopalni odkrywkowych (zmiana stosunków wodnych, ukształtowania powierzchni terenu, zajęcie obszarów rolnych),
- przedostawanie pyłów do powietrza w wyniku prowadzenia wydobycia kruszyw metodą „na sucho”,
- zmiany klimatyczne powodują wzrost temperatury, (zmniejsza się ilość opadów), przesuszanie gruntów, ich erozję, utratę zdolności produkcyjnych i walorów przyrodniczych.

4.5. Charakterystyka hydrologiczna i hydrogeologiczna Gminy Raciąż

4.5.1. Wody powierzchniowe

W systemie zarządzania gospodarką wodną obszar Gminy należy do Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Warszawie.

Cały obszar Gminy znajduje się w dorzeczu rzeki Wkry, przy czym 85 % powierzchni leży w zlewni rzeki Raciążnicy (dopływu Wkry), która na tym obszarze jest główną rzeką. Całkowita długość rzeki wynosi 56,9 km, powierzchnia zlewni 616,7 km². Dopływami Raciążnicy są Potok Zadębie, Karsówka, Rokitnica, Dobrzyca. Na rzekach funkcjonuje 379 budowli wodnych. Są to: jazy, zastawki, progi, mosty i przepusty. Rzeka Raciążnica wraz z dopływami jest uregulowana, co ma swoje konsekwencje w obserwowanych deficytach wody.

W związku z objęciem obszaru gminy strefą najniższych opadów w Polsce, przy wysokim wskaźniku szybkiej utraty wód opadowych (wysokie parowanie i infiltracja poza strefę potamiczną) na terenie Gminy notujemy bardzo niskie wskaźniki odpływu powierzchniowego. Praktycznie spadają one poniżej 4 l/km²/s, co oznacza trudności z formowaniem się stałej sieci rzecznej. Wody płynące mają zatem niską, a w sensie gospodarczym praktycznie zerową zasobność w przypadku takich celów jak nawodnienia, hydroenergetyka, gospodarka stawowa a nawet rekreacja. Obszary podmokłe występujące w obrębie Pradoliny Raciąskiej nie mogą być traktowane jako zasób wód powierzchniowych. Wody gruntowe tych terenów powinny służyć utrzymaniu krajobrazów hydeogenicznych, które na obszarze Gminy należą do szczególnie cennych.

Stopniowa zmiana struktury opadów atmosferycznych w rezultacie globalnego ocieplenia prowadzić będzie do częstszego pojawiania się lokalnych zjawisk wywołanych opadami nawalnymi. Chodzi zatem o lokalne podtopienia oraz większe tzw. powodzie błyskawiczne (flash floods). Ich groźba na terenach płaskich jest niska, ale w strefie krawędziowej wysoczyzny zwiększona. Wspomniana zmiana struktury zasilania terenu przez opady wymusza inne podejście do postulatu retencjonowania wód. Większe znaczenie ma bardzo lokalne retencjonowanie w małych, ale głębokich zbiornikach oraz w dogodnych warstwach wodonośnych. Korzystniejsze jest także retencjonowanie wody w lasach.

Według prowadzonej obserwacji znaczna część zlewni Raciążnicy, powyżej ujścia rzeki Karsówki zagrożona jest występowaniem okresowych deficytów wody. Zasoby wód powierzchniowych rzeki w górnym odcinku są niewystarczające dla użytkowników i środowiska przyrodniczego. Sytuację można poprawić przy pomocy istniejących na terenie Gminy jazów kozłowych – 5 na rzece Raciążnicy i 1 na rzece Potok Zadębie.

Została wydana decyzja o środowiskowych uwarunkowaniach dla przedsięwzięcia polegającego na „Odbudowie jazu na rzece Potok Zadębie w km 0+700, gmina Raciąż, powiat płoński”, postępowanie toczyło się z wniosku Wojewódzkiego Zarządu Melioracji i Urządzeń Wodnych w Warszawie, Oddział Ciechanów. Przedsięwzięcie polegać będzie na odbudowie jazu na rzece Potok Zadębie w km 0+700 w miejscowości Kraszewo - Czubaki, obręb Kraszewo - Czubaki, gmina Raciąż.

Celem planowanej inwestycji będzie odtworzenie stanu pierwotnego istniejącego jazu, którego obecny stan techniczny nie pozwala na prowadzenie piętrzenia. Docelowa wysokość piętrzenia dla odbudowywanego obiektu na rzece Potok Zadębie w km 0+700 to 0,9 m.

Raciążnica wypływa koło miejscowości Kusek na wysokości 115 m npm. Na teren Gminy wpływa w km 41+050 i przyjmuje dopływy w km 35+830 rz. Potoku Zadębie, w km 30+600 rz. Karsówkę. Na km 20+300 rzeka opuszcza teren gminy. W km 32+950 do rzeki Raciążnicy wpływa rów melioracyjny odprowadzający wody z kompleksów melioracyjnych zachodniej części gminy tj. Druchowa, Młodego Niedroża, Kraszewa Podbornego, Koziebród, Małej Wsi i za jego pośrednictwem odprowadza ścieki z oczyszczalni typu Hydrolemna w Koziebrodach o wydajności 125 m³ na dobę, odległej od rzeki ok. 7,5 km. Bezpośrednim odbiornikiem ścieków z oczyszczalni w m. Koziebrody jest rów melioracyjny, następnie odbiornik: III rzędu – Wkra, II rzędu – Narew, I rzędu – Wisła

Na tym odcinku, aż do miasta Raciąż, poza wymienionym ściekami, na zły stan czystości rzeki wpływ ma spływ zanieczyszczeń z rolniczo zagospodarowanej zlewni .

W dolnym i środkowym odcinku rzeka Raciążnica jest względnie czysta. Wzrost zanieczyszczeń obserwuje się do punktu pomiarowego w Raciążu, czyli od przyjęcia ścieków przemysłowych i komunalnych z Raciąża.

Dolina rzeki Karsówki ma kierunek zbliżony do południkowego (*północ – południe*). Taras zalewowy wznosi się od 1,0 – 3,0 m nad średni poziom wody w rzece, a szerokość jego waha się od 100 – 200 m. W okresie stanów powodziowych taras jest zalewany tylko w obrębie zagłębień. Powierzchnia tarasu jest płaska, koryto rzeki uregulowane, wcięte w dno doliny od 1,5 – 2,5 m. II taras nadzalewowy rzeki Karsówki jest tarasem erozyjno – akumulacyjnym o powierzchni płaskiej wyniesionym od 2,5 - 5,0 m nad poziom wody w rzece.

W Gminie Raciąż znajduje się staw w miejscowości Dobrska Kolonia na rzece Dobrzyca o pow. 0,49ha – 7350m³.

Gmina Raciąż planuje realizację przedsięwzięcia wodnego polegającego na budowie zbiornika wodnego Kraszewo na rzece Raciążnicy na powierzchni około 93,49 ha.

Inwestycja realizowana będzie celem zwiększenia retencji w zlewni rzeki Raciążnicy oraz stabilizacji poziomu wody gruntowej na otaczającym terenie stanowiącym użytki rolne. Przedsięwzięcie planowane jest do realizacji w dolinie rzeki po jej obydwu stronach w km rzeki 33+41 do 34+862. Znaczną część terenów przeznaczonych pod inwestycję stanowią nieużytki (wyrobiska potorfowe) oraz tereny porośnięte roślinnością drzewiastą i krzewiastą.

Monitoring jakości wód powierzchniowych prowadzi Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Warszawie, a na ocenę wód składa się:

• ocena stanu/potencjału ekologicznego:	• ocena stanu chemicznego
- bardzo dobry	- stan dobry
- dobry	
- umiarkowany	- poniżej stanu dobrego
- słaby	
- zły	

W 2012r. WIOŚ przeprowadził badania dwóch JCWP rzeki Raciążnicy:

1. Raciążnica od dopływu spod Niedroża Starego do Rokitnicy bez Rokitnicy w punkcie pomiarowo kontrolnym: Raciążnica – Kielki (most przed ujściem Rokitnicy), *punkt ten leży w gminie Baboszewo, ale ocenia jakość wód wypływających z Gminy Raciąż*,
2. Raciążnica od Rokitnicy do ujścia w punkcie pomiarowo kontrolnym: Raciążnica – Sochocin Kol. (most).
3. Karsówka w punkcie pomiarowo – kontrolnym: Karsówka – Raciąż, most.

Tabela Nr 21: Stan czystości wód powierzchniowych na terenie Gminy Raciąż

Punkt pomiarowo kontrolny	Klasa elementów biologicznych	Klasa elementów fizykochemicznych	Stan/potencjał ekologiczny	Stan ogólny
Raciążnica – Kielki (most przed ujściem Rokitnicy)	III	PSD	umiarkowany	zły
Raciążnica – Sochocin Kol. (most)	II	PSD	umiarkowany	zły
Karsówka – Raciąż, most	II	PSD	umiarkowany	zły

*PSD – poniżej stanu dobrego

O złym stanie JCWP zdecydowały wskaźniki fizykochemiczne:

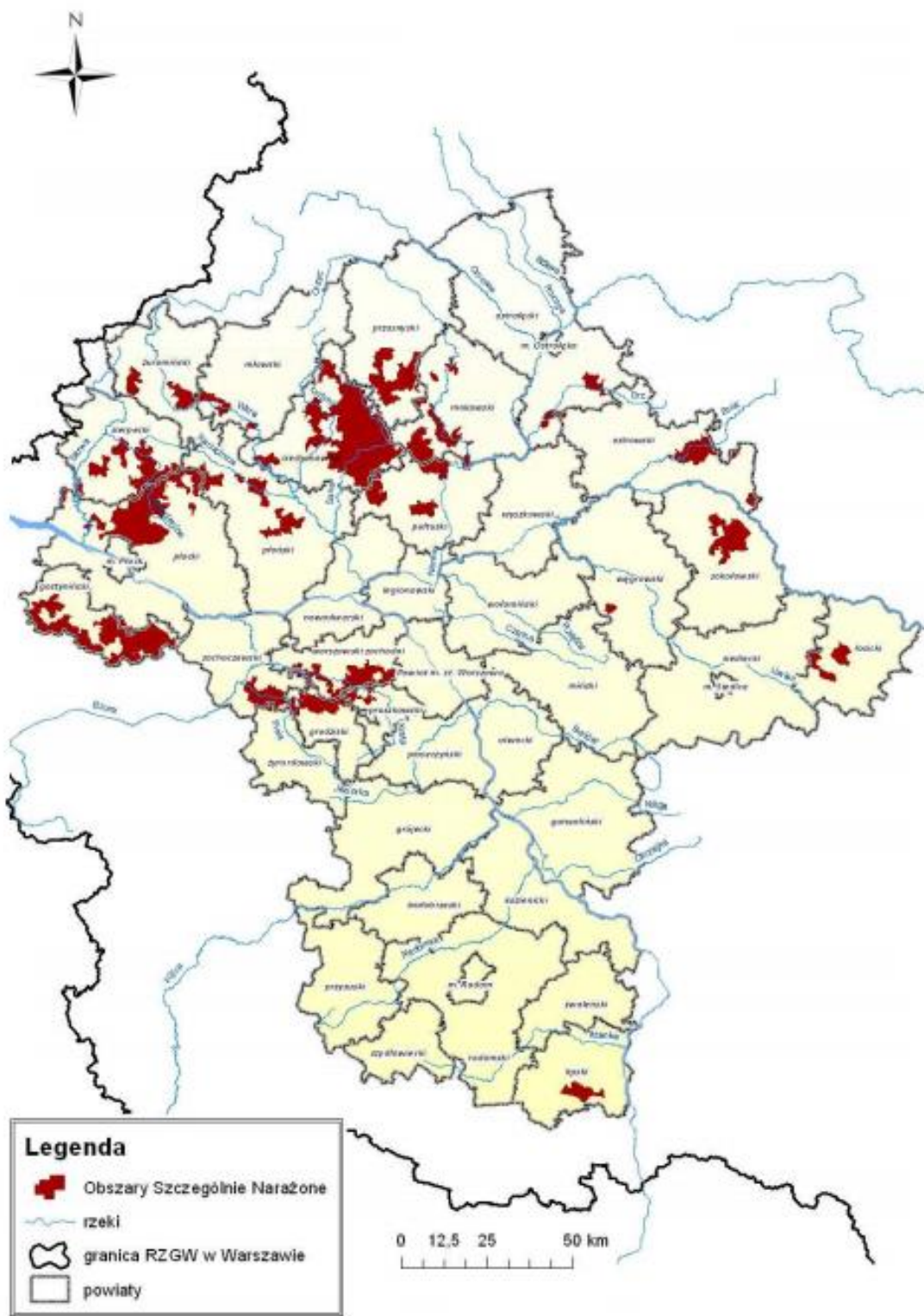
- w punkcie pomiarowo kontrolnym Raciążnica Kielki: fosforany,
- w punkcie pomiarowo kontrolnym Raciążnica Sochocin (fosforany, fosfor ogólny, azot Kiejdahla, BZT₅),
- punkcie pomiarowo kontrolnym Karsówka - Raciąż (most): fosforany .

23 miejscowości z terenu Gminy Raciąż położonych w pobliżu rzek: Karsówka i Raciążnica włączono do obszarów szczególnie narażonych na zanieczyszczenia związkami azotu ze źródeł rolniczych zgodnie z Rozporządzeniem Nr 4/2012 Dyrektora Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Warszawie z dnia 10 lipca 2012 r. w sprawie określenia wód powierzchniowych i podziemnych wrażliwych na zanieczyszczenie związkami azotu ze źródeł rolniczych oraz obszarów szczególnie narażonych, z których odpływ azotu ze źródeł rolniczych do tych wód należy ograniczyć.

Tabela Nr 22: Wykaz wód powierzchniowych i podziemnych położonych na terenie Gminy Raciąż wrażliwych na zanieczyszczenia związkami azotu ze źródeł rolniczych

Lp.	JCWP (rzeczne) / wody podziemne obszaru zasilania studni	kod JCWP*
1	Raciążnica od dopływu spod Niedróża Starego do Rokitnicy bez Rokitnicy	PLRW2000242687259
2	Raciążnica od Rokitnicy do ujścia	PLRW2000192687299
3	Karsówka	PLRW2000172687249

JCWP - jednolita część wód powierzchniowych

Rysunek Nr 7: Mapa położenia Obszarów Szczególnie Narażonych na zanieczyszczenia azotanami pochodzenia rolniczego na obszarze RZGW w Warszawie w województwie mazowieckim
Źródło: Załącznik Nr 2 do Rozporządzenia Nr 4/2012 Dyrektora RZGW w Warszawie z dnia 10 lipca 2012r.

Tabela Nr 23: Wykaz obrębów ewidencyjnych objętych OSN*

Lp.	WOJEWÓDZTWO	POWIAT	GMINA	NUMER EWIDENCYJNY OBRĘBU	NAZWA OSN*
1.	mazowieckie	płoński	Raciąż	142010_2.0002	OSN Wkra
2.	mazowieckie	płoński	Raciąż	142010_2.0005	OSN Wkra
3.	mazowieckie	płoński	Raciąż	142010_2.0011	OSN Wkra
4.	mazowieckie	płoński	Raciąż	142010_2.0018	OSN Wkra
5.	mazowieckie	płoński	Raciąż	142010_2.0036	OSN Wkra
6.	mazowieckie	płoński	Raciąż	142010_2.0042	OSN Wkra
7.	mazowieckie	płoński	Raciąż	142010_2.0049	OSN Wkra
8.	mazowieckie	płoński	Raciąż	142010_2.0051	OSN Wkra
9.	mazowieckie	płoński	Raciąż	142010_2.0060	OSN Wkra

OSN – obszar szczególnie narażony

Źródło: Załącznik 2 do Prognozy oddziaływania na środowisko projektu Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Mazowieckiego na lata 2014-2020 „Wody wrażliwe na zanieczyszczenia związkami azotu ze źródeł rolniczych oraz obszary szczególnie narażone”

Aby zapobiec zanieczyszczeniu wód ze źródeł rolniczych, konieczne jest zastosowanie się do zasad i zaleceń prowadzenia gospodarstwa rolnego w sposób ograniczający zanieczyszczenia i degradację środowiskową ujętych w kodeksie Dobrej Praktyki Rolniczej.

4.4.2. Wody podziemne

W Gminie Raciąż występuje trzecio i czwartorzędowe piętro wodonośne. Piętro trzecie występuje w formie szczątkowej i nie ma znaczenia użytkowego. Poziom czwartorzędowy o znaczeniu użytkowym występuje na południowy wschód od miasta Raciąż. Występuje tu zbiornik wód podziemnych w formie rynny wciętej w ły pstre plioceniczne, ciągnący się w kierunku południowo – wschodnim i łączy się z Rynną Płońską. Miąższość warstw wodonośnych wynosi od 58 do ponad 80 m. Parametry hydrologiczne wybudowanych studni są bardzo korzystne i świadczą o dobrym zasilaniu i odnawialności zasobów w obrębie rynny. **Niekorzystnym jest jednak brak warstw nieprzepuszczalnych odgradzających ujęcie od powierzchni terenu, co stwarza dogodne warunki infiltracji również zanieczyszczeń.** Głównymi źródłami zanieczyszczeń wód podziemnych są zanieczyszczenia z zagród gospodarstw rolniczych i obszarowe z terenów upraw rolniczych.

Wg informacji przekazanej przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Warszawie Inspektorat w Ciechanowie na terenie Gminy Raciąż badania wód podziemnych nie były prowadzone. Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Płońsku na podstawie badań wód ze stacji uzdatniania wody przekazywanych do spożycia przez ludzi z wodociągów publicznych w Gminie stwierdzał przydatność wody do picia.

Tabela Nr 24: Istniejące studnie głębinowe na terenie Gminy

Lokalizacja	Nr otw.	Właściciel.	Głębokość [m]	Rok wykonania	Wydajność [m ³ /h]	Depresja s(m)	Zasoby ujęcia [m ³ /h]	Akt zatwierdzający
Unieck	1	Urząd Gminy	49,0	1975	27,0	5,0	38,0	14/82
	2		49,0	1981	38,0	12,5		23.3.1982
Żukowo Wawrzonki	1	Agencja Nieruchomości Rolnych Skarbu Państwa	37,0	1968	18,0	6,4		ABGVIII73 1/134/69 nie użytk.
Strożęcin	1	W dyspozycji Kom. Sądu	25,0	1969	10,0	7,0		45/78
	2		25,0	1975				z 14.6.1978
	3		27,0	1977	11,0	7,0		r.nie użytk.
Stare Gralewo	1	Urząd Gminy	45,0	1977	53,0	10,5	53,0	66/77
	2		52,0	1998	45,0	13,1		z 24.11.1977
Drozdowo	1	Stanisław Mączewski	53,0	1975	20,0	5,0		42/76 z 7.09.1976r. nie użytk.
Kaczorowy	1	Urząd Gminy	25,0	1995	6,0			Nie użytk.
Witkowo	1	Gospodarstwo rolne	31,0	1978	13,0	7,5	13,0	46/78 z 14.6.1978r.
Witkowo	1	Gospodarstwa rolne	27,0	1979	16,0	3,0	16,0	98/79
	2		26,0	1979	21,0	1,0	21,0	z 31.12.79
Witkowo Miłaki	1	Urząd Gminy i Urząd Miasta po 1/2	70,0	1985	27,0	14,0	300,0	KDH/013/5 136/M/86
	2		80,0	1985	100,0	2,7		
	3		60,0	1985	80,0	2,65		
	4		50,0	1985	70,0	3,19		
Suw Miłaki	1	Zakład Mleczarski w Raciążu	87,5	1965	106,4	3,0		
	2		97,5	1965	151,5	3,0		
Koziebrody	1	ZOZ Płońsk	36,0	1978	16,0	5,0		
Koziebrody	2	Urząd Gminy	35,0	1988	18,0	8,0	30,0	74/88
	3		44,0	1988	30,0	11,0		z 9.10.79
Koziebrody	1	SKR Raciąż	21,0	1968	9,18			ABGVIII- 731/423/68 nie użytk
Koziebrody	1	Jan Cecelski	4,0	1977	0,72			Nie użytk.
	2		8,8	1977	0,28			
	3		4,0	1977	0,38			
Druchowo	1	Jan Cecelski	108,0	1989	18,0	8,5	18,0	3/91
	2		118					z 18.2.1991 r.
Szczepkowo	1	Urząd Gminy	50,0	1995	35,0	14,5	35,0	19/95 z 11.8.1995

Dane: Urząd Gminy w Raciążu

W ostatnich latach notuje się wzrost zużycia wody podziemnej. Spowodowane jest to zwiększonym zapotrzebowaniem na cele produkcji rolnej, zaś oszczędniejszą gospodarkę wodą w gospodarstwach domowych.

Łączna długość sieci wodociągowej na terenie gminy Raciąż wynosi 288,59 km. Sieć wodociągowa wykonana jest w całości z rur PCV. Stopień zwodociągowania ludności gminy wynosi około 91%. Liczba istniejących przyłączy wodociągowych 1993szt. W Gminie Raciąż jest 5 stacji uzdatniania wody.

Tabela Nr 25: Stacje uzdatniania wody na terenie Gminy Raciąż

-Stacja Uzdatniania Wody w Witkowie			
Zarządzający: Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej Sp. z o.o. Raciąż			
	Studnia nr 2 wyłączona z eksploatacji w 1999r.	Studnia nr 3	Studnia nr 4
Zasoby eksploatacyjne (przy założeniu obecnie eksploatowanych studni nr 3 i 4)		Q max dobowe = 3600,00m ³	
Zasoby eksploatacyjne	Q max dobowe = 7200,00 m ³		
Parametry techniczne studni	głębokość: 80m	głębokość: 60m	głębokość: 50m
Sposób uzdatniania wody		Woda uzdatniana jest jednostopniowo. Woda ze zbiornika napowietrzana jest w aeratorach powietrza, następnie jest tłoczona do 2 odżelaziaczy, a stąd poprzez hydrofory do sieci wodociągowej.	
Rodzaj wód	czwartorzędowe		
- Stacja Uzdatniania Wody w Szczepkowie			
Zarządzający: Zakład Usług Wodnych dla Potrzeb Rolnictwa w Mławie.			
	Studnia 1		
Zasoby eksploatacyjne	Q max dobowe = 289,0m ³ /dobę		
Parametry techniczne studni	Stacja jest wyposażona w jedną studnię, wybudowaną w 1995 roku. Zainstalowane są w niej: strumienica dł. 800mm o przepływie 20m ³ /h, zbiornik redukcji o poj. 8,5m ³ , dwie pompy CR-30-50 o wydajności 36m ³ /h, do czerpania wody ze zbiornika reakcji na filtry, zbiornik hydroforowy 2,5m ³ o ø 1200x2710mm, dwa filtry ciśnieniowe o ø 1200mm o pow. 1,13m ² każdy (równoległe), pompa typu 65 PJM 120 do płukania filtrów, chlorator, wodomierz.		
Faktyczny rozbiór wody, średni wynosi	35,0m ³ /godz		

- Stacja Uzdatniania Wody w Uniecku

Zarządzający: Zakład Usług Wodnych dla Potrzeb Rolnictwa w Mławie.

	Studnia nr 1	Studnia nr 2
Zasoby eksploatacyjne	Q max dobowe = 288 m ³ /d	
Faktyczny rozbiór wody, średni wynosi	27,00 m ³ /godz	38,35 m ³ /godz
Sposób uzdatniania wody	Uzdatnianie wody jest jednostopniowe. Woda napowietrzana tłoczona jest do czterech odżelaziaczy ø 1000, a następnie poprzez hydrofony dostarczana jest do sieci.	

- Stacja Uzdatniania Wody w Gralewie

Zarządzający: Zakład Usług Wodnych dla Potrzeb Rolnictwa w Mławie.

	Studnia nr 1	Studnia nr 2
Zasoby eksploatacyjne	Q max dobowe = 247,3 m ³ /d	
Faktyczny rozbiór wody, średni wynosi	45 m ³ /godz	53 m ³ /godz
Sposób uzdatniania wody	W stacji zamontowano dwa odżelaziacze ø 1500mm, oraz dwa hydrofony o poj. 2500l każdy.	

- Stacja Uzdatniania Wody w Koziębrodach

Zarządzający: Zakład Usług Wodnych dla Potrzeb Rolnictwa w Mławie.

	Studnia nr 1	Studnia nr 2
Zasoby eksploatacyjne	Q max dobowe = 456 m ³ /d	
Faktyczny rozbiór wody, średni wynosi	30 m ³ /godz	18 m ³ /godz
Sposób uzdatniania wody	Uzdatnianie wody jest dwustopniowe. Woda napowietrzana tłoczona jest do trzech odżelaziaczy – ø 1000. Następnie kierowana jest do 2 odmanganiaczy, a stamtąd poprzez hydrofor do sieci wodociągowej o ø 14.	

Dane: Urząd Gminy w Raciążu, PGKiM Sp. z o.o. w Raciążu.

Zużycie wody na terenie Gminy Raciąż – 119 500 m³.

W 2017 roku planowana jest modernizacja Stacji Uzdatnia Wody w Witkowie w zakresie systemu dezynfekcji wody uzdatnionej, renowacji zbiorników wody uzdatnionej, urządzeń studni głębinowych, robót ogólnobudowlanych obiektu.

W gminie Raciąż funkcjonują 3 oczyszczalnie ścieków w:

- **miejsowości Koziębrody** - oczyszczalnia o wydajności 125 m³ na dobę, biologiczno-mechaniczna typu „Hydrolemna „, wyposażona w punkt zlewny do przyjmowania ścieków dowożonych. W 2015r. odprowadziła do środowiska 23914m³ ścieków.

Schemat technologiczny oczyszczalni obejmuje gęstą kratę, piaskownik, przepompownię i dwa stawy. I staw napowietrzający obsługiwany jest automatycznie lub ręcznie. Jest on dzielony na kilka celi z dyfuzorowym dennym systemem napowietrzania do komory koagulacji ze zbiornika o poj. 2000 l, gdzie dostarczany jest siarczan glinu. II staw doczyszczający zbudowany jest z systemu kilku cel, które przetrzymują ścieki, z rzęsą na powierzchni stawu. Pomiar ścieków wypływających jest dokonywany przy pomocy urządzenia programowego. Osady ściekowe pozostają w stawie przez okres około 15 lat, a następnie będą poddawane dezynfekcji i przeznaczone do celów rolniczych.

- **miejsowości Stare Gralewo** – typu mechaniczno – biologicznego z kanałem odprowadzającym ścieki oczyszczone do rzeki Rokitnicy. Obsługuje południową część Gminy. W 2015r. odprowadziła do środowiska 5941m³ ścieków.

Wydajność oczyszczalni wynosi $Q_{d\acute{s}r} = 100 \text{ m}^3 / \text{dobę}$, przystosowana jest również do przyjmowania ścieków dowożonych taborem asenizacyjnym z możliwością rozbudowy oczyszczalni do wydajności $Q_{d\acute{s}r} = 220 \text{ m}^3 / \text{dobę}$, docelowo w okresie perspektywy z możliwością rozbudowy do wydajności $Q_{d\acute{s}r} = 300 \text{ m}^3 / \text{dobę}$. Potrzebna wydajność oczyszczalni będzie pochodną tempa realizacji sieci kanalizacyjnej oraz ilości podłączonych posesji i pozwoli na uniknięcie tzw. przeinwestowania. Podstawowa technologia oczyszczania ścieków oparta została na procesach tlenowych, prowadzonych w zamkniętych reaktorach w systemie SBR (porcjowym). Również stabilizacja osadów ściekowych prowadzona jest w warunkach tlenowych, w analogicznych reaktorach.

- **miejsowości Unieck** - biologiczna typu stawowego o przepustowości $Q_{\acute{s}rd} = 210 \text{ m}^3 / \text{d}$. W 2015r. odprowadziła do środowiska 4168m³ ścieków. Pracuje w dominującym układzie naturalnych procesów biologicznych. Jest prosta w obsłudze i tania w eksploatacji. Nie wymaga stałego dozoru eksploatacyjnego oraz prowadzenia stałej gospodarki osadowej. Prostota funkcjonowania oraz wysoki stopień niezawodności gwarantują wieloletnią trwałość bez konieczności prowadzenia doraźnych remontów lub nakładochłonnych konserwacji obiektów i urządzeń. Ponadto oczyszczalnię charakteryzuje: odporność na wysoką nierównomierność obciążenia; niskie koszty eksploatacji; niska energochłonność; brak bieżącej gospodarki osadowej; wysoki stopień niezawodności wynikający m.in. z bardzo ograniczonego wyposażenia w maszyny i urządzenia; proste czynności obsługowe i kontrolno pomiarowe; bardzo niski stan zatrudnienia personelu obsługi; zupełny brak szkodliwego

oddziaływania na otoczenie; wybitne walory dla otoczenia krajobrazowego; możliwość realizacji oczyszczalni w bardzo krótkim cyklu inwestycyjnym.

Tabela Nr 26: Oczyszczalnie komunalne ścieków w Gminie Raciąż

Gmina	Typ oczyszczalni	Miejscowość / zakład eksploatujący /	Przepustowość Q max (m ³ /d)	Odbiornik	Ilość ścieków [m ³ /rok] (dane za 2015r.)
Raciąż	biologiczna-mechaniczna	Koziebrody/ Zakład Usług Wodnych dla Potrzeb Rolnictwa w Mławie	125	Rów melioracyjny – -rz.Raciążnica	23914
Raciąż	Mechaniczno – biologiczna	Stare Gralewo/ZUW dla Potrzeb Rolnictwa w Mławie	133	Rokitnica/Raciążnica/Wkra	5941
Raciąż	biologiczna	Unieck/ZUW dla Potrzeb Rolnictwa w Mławie	210	Rów melioracyjny/ dopływ spod Krzeczanowa	4168

Dane: Urząd Gminy w Raciążu,

Centrum Medyczne Grupa Zdrowie Kraszewo-Czubaki posiada własną oczyszczalnię ścieków. Inne zakłady, chociaż jest ich niewiele, a także gospodarstwa rolne prowadzące hodowlę na skalę przemysłową nie posiadają własnych oczyszczalni ścieków. Niektóre posiadają przydomowe oczyszczalnie ścieków.

Ilość ścieków odprowadzonych do wód lub do ziemi na terenie Gminy Raciąż w 2015r wynosiła 53 192 m³, w tym 51 108 m³ ścieków bytowych z terenu Gminy.

Tabela Nr 27: Odprowadzanie ścieków do wód lub ziemi na terenie Gminy Raciąż – dane za 2015r.

Nazwa jednostki	Nazwa	Adres kolektora	Typ odbiornika	Nazwa odbiornika	Ścieki m ³	Substancje w ściekach	ilość [kg]
Zakład Usług Wodnych dla Potrzeb Rolnictwa w Mławie	Koziebrody - popłuczyny	Koziebrody 09-146 Raciąż	ziemia	odstojnik popłuczyn	740	BZT5	1,332
						CHZT met. dwuchromian.	7,4
						Zawiesiny ogólne	15,54
Zakład Usług Wodnych dla Potrzeb Rolnictwa w Mławie	Unieck - popłuczyny	Unieck 09-146 Raciąż	ziemia	odstojnik popłuczyn	708	BZT5	1,345
						CHZT met. dwuchromian.	7,08
						Zawiesiny ogólne	1,416
Zakład Usług Wodnych dla Potrzeb Rolnictwa w Mławie	Szczepkowo - popłuczyny	Szczepkowo 09-146 Raciąż	ziemia	odstojnik popłuczyn	168	BZT5	0,218
						CHZT met. dwuchromian.	1,68
						Zawiesiny ogólne	1,176
Zakład Usług Wodnych dla Potrzeb Rolnictwa w Mławie	Oczyszczalnia ścieków bytowych Koziebrody	Koziebrody 09-140 Raciąż	rzeka		23914	BZT5	217,857
						CHZT met. dwuchromian.	1959,274
						Zawiesiny ogólne	483,78
Zakład Usług Wodnych dla Potrzeb Rolnictwa w Mławie	Gralewo - popłuczyny	Gralewo 09-146 Raciąż	ziemia	odstojnik popłuczyn	468	BZT5	0,796
						CHZT met. dwuchromian.	4,68
						Zawiesiny ogólne	0,936
Zakład Usług Wodnych dla Potrzeb Rolnictwa w Mławie	Oczyszczalnia ścieków bytowych Stare Gralewo - od 2009	Stare Gralewo Raciąż	ziemia		5941	BZT5	37,725
						CHZT met. dwuchromian.	332,696
						Zawiesiny ogólne	69,51
Zakład Usług Wodnych dla Potrzeb Rolnictwa w Mławie	Unieck - oczyszczalnia ścieków bytowych		rzeka		4168	BZT5	38,971
						CHZT met. dwuchromian.	385,54
						Zawiesiny ogólne	62,312
Przedsiębiorstwo MIK Roboty Ziemi i Drogowe Jan Miklewski	przydomowa oczyszczalnia ścieków bytowych	Kossobudy 7 09-140 Raciąż	ziemia		500	BZT5	20
						CHZT met. dwuchromian.	75
						Zawiesiny ogólne	25
Poradnia Rodzinna Zdrowie Arkadiusz Chmieliński	nowa oczyszczalnia ścieków Kraszewo Czubaki	Kraszewo Czubaki	ziemia		16585	BZT5	359,065
						CHZT met. dwuchromian.	1211,866
						Zawiesiny ogólne	356,577
RAZEM					53192		

Źródło: Wojewódzki Bank Zanieczyszczeń Środowiska – dane Urzędu Marszałkowskiego Województwa Mazowieckiego.

Długość istniejącej sieci kanalizacyjnej 48,91 km. Liczba istniejących przyłączy kanalizacyjnych – 390 szt. Objętych siecią kanalizacyjną jest 20% mieszkańców. Liczba szamb – 1664. Liczba istniejących przyzagrodowych oczyszczalni ścieków 244 szt.

Wg danych GUS liczba osób korzystających z oczyszczalni ścieków w Gminie Raciąż w roku 2014 wyniosła: 1075.

Tabela Nr 28: Infrastruktura dotycząca gospodarki ściekowej i wodociągowej w Gminie Raciąż (stan na koniec 2015r.)

Lp.	Miejscowość	Liczba nieruchomości	Przyląca wodociągowe (szt.)	Przyląca kanalizacyjne (szt.)	Zbiorniki bezodpływowe (szamba) (szt.)	Indywidualne przydomowe oczyszczalnie ścieków
1	Bielany	32	32		32	
2	Bogucin	23	17		22	1
3	Budy Kraszewskie	39	30		33	6
4	Charzyny	25	23		18	7
5	Chyczewo	12	11		10	2
6	Cieciersk	41	41		31	10
7	Ćwiersk	34	31		32	2
8	Dobrska-Kolonia	42	42		30	12
9	Dobrska-Włościany	20	20		18	2
10	Draminek	15	12		15	
11	Drozdowo	43	43		34	9
12	Druchowo	26	21	16	10	
13	Folwark-Raciąż	30	27		27	3
14	Grzybowo	39	30		30	2
15	Jeżewo-Wesel	53	47		50	1
16	Kaczorowy	74	71		59	15
17	Kielbowo	26	24		15	11
18	Kiniki	31	28		12	19
19	Kocięcin Brodowy	28	23		23	5
20	Kocięcin-Tworki	12	12		12	
21	Kodłutowo	80	75		75	5
22	Kossobudy	58	55		58	
23	Koziebrody	175	171	64	109	2
24	Kozolin	35	32		27	8
25	Krajkowo	50	47		43	7
26	Krajkowo-Budki	16	13		16	
27	Kraszewo Podborne	34	30	19	15	
28	Kraszewo-Czubaki	40	33		34	6
29	Kraszewo-Falki	27	21	21	5	1
30	Kraszewo-Gaczuły	54	50	35	19	
31	Kraszewo-Rory	12	12		10	2
32	Kraszewo-Sławęcín	14	11		11	3
33	Kraśniewo	23	19		18	5
34	Kruszenica	19	16		18	1
35	Lipa	17	16		15	2
36	Łempinek	11	8		11	
37	Łempino	53	50		50	3
38	Malewo	10	10		6	4

39	Mała Wieś	30	28	28	2	
40	Młody Niedróż	20	17	10	10	
41	Nowe Gralewo	29	23	19	5	5
42	Nowe Młodochowo	29	23		26	3
43	Nowy Komunin	36	31		36	
44	Pęsy	13	10		4	9
45	Pólka-Raciąż	93	86		77	16
46	Sierakowo	44	41		43	1
47	Sikory	9	9		3	6
48	Stare Gralewo	68	66	48	17	3
49	Stare Młodochowo	12	12		8	4
50	Stary Komunin	33	32		32	1
51	Stary Niedróż	11	9	9	2	
52	Strożęcín	50	47		37	13
53	Szapsk	65	60	36	20	9
54	Szczepkowo	53	49		51	2
55	Unieck	121	113	85	35	1
56	Wępiły	35	29		35	
57	Witkowo	35	32		34	1
58	Zdunówek	21	18		19	2
59	Złotopole	23	21		13	10
60	Żukowo-Strusie	16	7		16	
61	Żukowo-Wawrzonki	44	41		43	1
62	Żychowo	44	41		43	1
Razem		2307	2099	390	1664	244

Źródło: Urząd Gminy w Raciążu

Należy stwierdzić, iż budowa oczyszczalni ścieków i kanalizacji nie nadąża za wodociągowaniem, następstwem czego jest konieczność budowy szczelnych szamb i wywożenia nieczystości do punktów zlewnych przy wybudowanych oczyszczalniach.

Znacznie więcej pobiera się wody, niż odprowadza oczyszczonych ścieków do środowiska. W niektórych wsiach brak jest we wszystkich nieruchomościach przyłączy wodociągowych. Natomiast na ogół sumuje się liczba przyłączy kanalizacyjnych, szamb i oczyszczalni przydomowych.

Problemem w Gminie Raciąż są małe zasoby wód powierzchniowych i zanieczyszczenie wód podziemnych czwartorzędowych. Następstwem tego jest konieczność uzdatniania wód podziemnych przekazywanych mieszkańcom.

Na jakość wód powierzchniowych wpływają uwarunkowania naturalne: warunki klimatyczne, hydrograficzne, tempo przebiegu procesów biohydrochemicznych w wodach (tzw. zdolność samooczyszczania się wód), presje antropogeniczne.

4.5.4. Melioracje wodne

Melioracje wodne polegają na regulacji stosunków wodnych w celu polepszenia zdolności produkcyjnej gleby, ułatwienia jej uprawy oraz na ochronie użytków rolnych przed powodzią.

Na terenie Gminy Raciąż dobre warunki glebowe oraz wysoki poziom rolnictwa wymusiły rozwój melioracji wodnych. Na początku wykonano systemy drenarskie i odwodnienie rowami, w późniejszych latach rozwinięto na użytkach zielonych system nawodnień podsiąkowych w oparciu o piętrzenie wodne na rzekach, kanałach i rowach melioracyjnych.

W ostatnim dziesięcioleciu zakres inwestycji melioracyjnych został zahamowany, a bieżące prace konserwacyjne nie są w stanie utrzymać urządzeń, które szybko ulegają dekapitalizacji.

Na obszarze Gminy Raciąż jest zmeliorowane 6492 ha użytków rolnych. Użytki rolne wymagające jeszcze zabiegów melioracyjnych obejmują powierzchnię 1870 ha. Należy zaznaczyć, iż na terenie Gminy Raciąż jest jeden z najnowocześniejszych w Polsce systemów nawadniających sady w Pęśach.

Ważnym jest właściwa konserwacja i utrzymywanie urządzeń melioracyjnych, co wymaga działań organizacyjnych i nakładów finansowych.

Niewłaściwa eksploatacja urządzeń melioracyjnych, brak ich konserwacji i susza jest główną przyczyną pogłębiania się deficytu wody. Jednostronne zabiegi odwadniające prowadzą do uszczuplenia wód dyspozycyjnych w okresie suszy na dużych obszarach. W wyniku postępującego przesuszania i przyspieszonego odpływu poziom wód gruntowych ulega obniżeniu.

Należy mieć na uwadze to, że melioracje są powodem zakłócenia pierwotnego reżimu wodnego prowadząc niejednokrotnie do osuszania terenów, co wywołuje niekorzystne skutki w środowisku przyrodniczym. Powoduje obniżenie poziomu wód gruntowych. Przyspieszają spływ wody, zmniejszając retencję. Mokradła są naturalnym magazynem wody, wiosną przyjmują jej nadmiar i umożliwiają przesączanie w głąb gleby i odnawianie zasobów wód gruntowych. Są ponadto miejscem życia wielu gatunków roślin i zwierząt. Łąki jednokośne są bogatsze w gatunki od łąk dwukośnych. Na łąkach jednokośnych gniazduje wiele gatunków ptaków, które wprowadzają potomstwo przed koszeniem, wiele rzadkich roślin zakwita i wydaje nasiona. Na dwukośnych łąkach pierwszy pokos jest wcześniej - w trakcie koszenia gniazda ptaków są niszczone, a rośliny ścinane przed wydaniem nasion. Niszczona jest bioróżnorodność.

Tabela Nr 29: Stan infrastruktury melioracyjnej w Gminie Raciąż

Lp.	Miejscowość	Nr statut. miejscowości	Zmeliorowane ha		Rzeki i kanały	
			użytki rolne	użytki rolne wymagające melioracji	długość	w tym uregulowane
1	Bielany	8426	14	-	2,1	2,1
2	Bogucin	8466	34	70	1,9	1,9
3	Budy Kraszewskie	8441	57	-	3,0	3,0
4	Charzyny	8416	323	-	-	-
5	Chyczewo	8468	107	-	-	-
6	Cieciersk	8440	31	-	-	-
7	Ćwiersk	8460	174	-	0,6	0,6
8	Dobrska-Kolonia	8477	200	-	2,6	2,6
9	Dobrska-Włóściany	8475	133	-	-	-
10	Draminek	8454	-	100	-	-
11	Drozdowo	8461	72	-	1,1	1,1
12	Druchowo	8435	191	-	-	-
13	Folwark-Raciąż	8455	-	50	0,6	0,6
14	Grzybowo	8423	-	40	-	-
15	Jeżewo-Wesel	8412	78	70	-	-
16	Kaczorowy	8459	155	-	1,7	1,7
17	Kielbowo	8467	187	-	-	-
18	Kiniki	8456	-	100	1,1	1,1
19	Kocięcin Brodowy	8421	79	-	-	-
20	Kocięcin-Tworki	8422	177	-	-	-
21	Kodlutowo	8418-19	197	80	2,5	2,5
22	Kossobudy	8449	-	150	-	-
23	Koziebrody	8428-30	302	-	-	-
24	Kozolin	8462	218	-	1,9	1,9
25	Krajkowo	8448	-	50	0,3	0,3
26	Krajkowo-Budki	8450	-	20	-	-
27	Kraszewo Podborne	8427	88	-	2,5	2,5
28	Kraszewo-Czubaki	8437	264	-	-	-
29	Kraszewo-Falki	8445	70	50	-	-
30	Kraszewo-Gaczuły	8432	88	-	-	-
31	Kraszewo-Rory	8444	31	-	-	-
32	Kraszewo-Sławęcin	8446	43	20	-	-

33	Kraśniewo	8478	110	-	2,5	2,5
34	Kruszenica	8451	-	50	-	-
35	Lipa	8447	11	100	-	-
36	Łempinek	8464	-	70	0,9	0,9
37	Łempino	8463	4	70	-	-
38	Malewo	8433	102	-	-	-
39	Mała Wieś	8431	116	-	-	-
40	Młody Niedróż	8434	106	-	-	-
41	Nowe Gralewo	8471	174	-	1,5	1,5
42	Nowe Młodochowo	8469	236		-	-
43	Nowy Komunin	8424	4	100	-	-
44	Pęsy	8457	-	100	-	-
45	Pólka-Raciąż	8442	-	150	-	-
46	Sierakowo	8452	11	100	1,2	1,2
47	Sikory	8417	135		-	-
48	Stare Gralewo	8470	120		-	-
49	Stare Młodochowo	8472	263		0,4	0,4
50	Stary Komunin	8425	9	50	-	-
51	Stary Niedróż	8436	120		-	-
52	Strożęcín	8458	70		-	-
53	Szapsk	8473	275		-	-
54	Szczepkowo	8420	198		1,5	1,5
55	Unieck	8413-15	410		-	-
56	Wępiły	8474	203		-	-
57	Witkowo	8465	-	120	0,4	0,4
58	Zdunówek	8453	-	80	0,7	0,7
59	Złotopole	8476	218		0,3	0,3
60	Żukowo-Strusie	8438	122		-	-
61	Żukowo-Wawrzonki	8439	144		-	-
62	Żychowo	8443	22	80	-	-
Razem Gmina Raciąż		102	6492	1870	31,3	31,3

Źródło: Strategia rozwoju Gminy Raciąż

Do głównych presji wywieranych na środowisko wodne należą:

- zmiany klimatyczne powodujące występowanie deszczy nawalnych, podtopienia, straty w rolnictwie, mieniu, konieczność budowy kanalizacji deszczowej,

zwłaszcza na terenach działalności gospodarczych, z drugiej strony zmiany klimatyczne powodują występowanie suszy, co powoduje negatywny wpływ na rolnictwo, siedliska przyrodnicze,

- mała ilość zbiorników retencyjnych, mała lesistość,
- odprowadzanie do środowiska ścieków nieoczyszczonych lub niedostatecznie oczyszczonych,
- dysproporcja pomiędzy stopniem zwodociągowania a skanalizowaniem oraz ilością pobranej wody i odprowadzonych ścieków,
- zanieczyszczenia obszarowe na obszarach rolniczych, co negatywnie wpływa na jakość wód powierzchniowych.

4.6. Klimat akustyczny

Klimat akustyczny jest kształtowany przez komunikację, przemysł, usługi i działalność bytową mieszkańców.

Oceny stanu akustycznego środowiska i obserwacji zmian dokonuje się w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska na podstawie wyników pomiarów poziomu hałasu. Obowiązkowo ocena dokonywana jest dla aglomeracji o liczbie mieszkańców większej niż 100 tysięcy i terenów poza aglomeracjami tj. dróg, linii kolejowych lub lotnisk, których eksploatacja może powodować negatywne oddziaływanie na znacznych obszarach. Dla terenów, na których poziom hałasu przekracza poziom dopuszczalny, tworzy się programy ochrony środowiska przed hałasem, których celem jest dostosowanie poziomu hałasu do dopuszczalnego.

Z badań przeprowadzonych przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Warszawie w 2014 roku wynika, że źródła komunikacyjne, przemysłowe i źródła punktowe związane z działalnością usługową są najistotniejszym źródłem hałasu na terenie województwa mazowieckiego.

W 2014 roku Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Warszawie wykonał badania hałasu komunikacyjnego w 15 punktach pomiarowych w większych miastach województwa oraz przy głównych drogach – żaden z punktów pomiarowych nie znajdował się na terenie Gminy Raciąż. Nigdy wcześniej też nie dokonano pomiaru hałasu na terenie Gminy.

Przez teren Gminy Raciąż przechodzi droga krajowa Nr 60 Łódź – Kutno – Płock – Ciechanów – Ostrów Mazowiecka – Białystok oraz linia kolejowa Nasielsk – Płońsk - Sierpc. Poziom hałasu od dróg dopuszczalny wynosi dla terenów zabudowy zagrodowej 65dB w dzień, 56 dB w nocy. Nie zgłaszano do Urzędu Gminy skarg na hałas.

Na klimat akustyczny na terenie gminy Raciąż nie ma wpływu hałas przemysłowy, który jest kształtowany indywidualnie dla każdego obiektu i zależy od parku maszynowego, zastosowanej izolacji hal produkcyjnych, a także prowadzonych procesów technologicznych oraz funkcji urbanistycznej sąsiadujących z nim terenów. Na terenie Gminy Raciąż brak zakładów przemysłowych uciążliwych pod względem emisji hałasu.

Zakłady usługowe mogą być źródłami hałasu o ograniczonym zasięgu oddziaływania; wpływają one na warunki klimatu akustycznego, jednakże wpływ ten ma charakter lokalny.

Do zakładów takich należą najczęściej: warsztaty mechaniki pojazdowej, blacharskie, ślusarskie, stolarskie, kamieniarskie i krawieckie. Takie stacjonarne źródła hałasu mogą powodować uciążliwości dla osób zamieszkujących w ich najbliższym sąsiedztwie. Hałas tego typu nie występuje w Gminie. Należy unikać jego powstawania, lokalizując działalności zgodnie z ustaleniami miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego i procedury ocen oddziaływania na środowisko planowanych przedsięwzięć. Poziom hałasu dopuszczalnego dla zabudowy zagrodowej od źródeł przemysłowych i działalności wynosi 55dB w dzień i 45 dB w nocy.

Również na klimat akustyczny w przypadku Gminy Raciąż nie ma wpływu hałas od działalności i życia mieszkańców. Według polskiej normy, poziom hałasu pochodzący od instalacji i urządzeń budynku może wynosić w ciągu dnia 30-40 dB, nocą 25-30 dB. Ponadnormatywny hałas mieszkaniowy spotykany jest w zabudowie wielorodzinnej - najczęściej w wyniku oszczędności na materiałach i konstrukcjach budowlanych, a także w wyniku wadliwego działania instalacji wodno - ściekowej, centralnego ogrzewania. Poza hałasem występującym wewnątrz budynków jest jeszcze hałas zewnętrzny spowodowany przez pracę silników samochodowych, wywożenie odpadów, dostawy do sklepów itd.

Tak więc najważniejszym problemem dla terenu Gminy Raciąż może być:

- wzrost zagrożenia hałasem komunikacyjnym przy dalszym wzroście liczby samochodów i innych pojazdów, co może spowodować przekroczenia poziomów dopuszczalnych określonych rozporządzeniem Ministra Środowiska,
- niezadawalający stan dróg przyczyną nadmiernego hałasu drogowego.

4.7. Pola elektromagnetyczne (PEM)

Promieniowanie elektromagnetyczne – zanieczyszczenie środowiska występujące w otoczeniu wszystkich urządzeń elektrycznych.

Do głównych źródeł antropogenicznych promieniowania elektromagnetycznego niejonizującego zalicza się: urządzenia i sieci energetyczne, urządzenia radiokomunikacyjne (np. stacje radiowe i telewizyjne, stacje bazowe telefonii komórkowej, radiotelefony, CB-radio), stacje radiolokacyjne i radionawigacyjne oraz urządzenia elektryczne wykorzystywane w zakładach pracy i w gospodarstwach domowych.

Szybki rozwój techniki powoduje, że w codziennym życiu spotykamy coraz to nowe źródła promieniowania elektromagnetycznego. Ochrona przed polami elektromagnetycznymi polega na zapewnieniu jak najlepszego stanu środowiska poprzez utrzymanie poziomów pól elektromagnetycznych poniżej dopuszczalnych wartości lub co najmniej na tych poziomach, albo zmniejszeniu poziomów co najmniej do dopuszczalnych, gdy nie są one dotrzymane.

Jednym ze źródeł PEM jest Główny Punkt Zasilania (tzw. GPZ) Gminy Raciąż tj. stacja elektroenergetyczna 110/15 kV „Raciąż”. Stacja składa się z dwóch transformatorów o mocach 16 MVA każdy. GPZ dawniej znajdował się na terenie wsi Pólka-Raciąż, ale po zmianie granic Gminy Raciąż w 2005r. teren na którym jest usytuowany GPZ, znajduje się w granicach administracyjnych miasta Raciąż.

Na terenie Gminy zlokalizowane są 173 stacje transformatorowe SN/nN o łącznej mocy zainstalowanej 11,8 MVA, średnia ich obciążalność wynosi 25%, średnie zapotrzebowanie na

energię elektryczną ogółem na terenie gminy wynosi 11 GWh. Przez teren gminy Raciąż przebiega 14 km linii wysokiego napięcia 110 kV: - „Płock - Raciąż”, - „Raciąż - Ciechanów”.

Elektroenergetyczna sieć rozdzielcza w gminie Raciąż składa się z linii średniego napięcia oraz linii niskiego napięcia.

Poszczególne długości tych linii:

- linie 15 kV – napowietrzne 228 km,
- linie 15 kV – kablowe 0,8 km,
- linie 0,4 kV – napowietrzne 256 km,
- linie 0,4 kV – kablowe 5,4 km.

Z analizy prognoz w gminie Raciąż zapotrzebowanie na moc szczytową w roku 2030 wzrośnie od 15% do 35%. Średnia obciążalność stacji transformatorowych 15/0,4kV wynosi w chwili obecnej ok. 25%. Oznacza to, że rezerwa dostępnej mocy na poszczególnych stacjach pozwala na ich dalszą bezproblemową pracę. Do 2030 roku nie będą konieczne instalacje stacji transformatorowych o większych mocach.

Na terenie Gminy Raciąż nie ma żadnych stacji telefonii komórkowej.

Ocenę oddziaływania pól elektromagnetycznych na środowisko przeprowadza się w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska na podstawie badań monitoringowych oraz informacji o źródłach emitujących pola. Zgodnie z wymaganiami rozporządzenia Ministra Środowiska na obszarze województwa mazowieckiego wyznaczono 135 punktów pomiarowych dla trzyletniego cyklu pomiarowego, po 45 punktów dla każdego roku. Na terenie Gminy Raciąż nie ma żadnego wyznaczonego punktu. W każdym z tych 45 punktów pomiary wykonuje się raz w roku kalendarzowym. Wobec powyższego w 2014 roku zgodnie z ww. rozporządzeniem powtórzono pomiary w tych samych miejscach co w 2011 roku.

Analiza wyników pomiarów wykazała, że występujące w środowisku poziomy pól elektromagnetycznych są mniejsze od poziomów dopuszczalnych (dopuszczalny poziom w zależności od częstotliwości zawiera się w przedziale od 7 V/m do 20 V/m).

Problemami wymagającymi rozwiązania są:

- informowanie władz Gminy o nowych źródłach pól elektromagnetycznych, przekazywanie danych pomiarowych o poziomach tych pól,
- wyegzekwowanie obowiązku oceny poziomu pól elektromagnetycznych w środowisku od prowadzących instalacje oraz użytkowników urządzeń emitujących PEM,
- stosowanie właściwych metod ochrony przed polami elektromagnetycznymi:
 - ✓ organizacyjnych (lokalizacja źródeł i instalacji zgodnie z obowiązującym prawem, miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego, znaki ostrzegawcze, obszary ograniczonego użytkowania),
 - ✓ techniczne (ekranowanie źródeł PEM),
- edukacja społeczeństwa.

4.8. Zasoby przyrody

4.8.1. Lesistość, zadrzewienia

Lasy odgrywają istotną rolę w zrównoważonym rozwoju Gminy, pełniąc ważne funkcje gospodarcze, społeczne i ekologiczne. Troska o zadrzewienia i tereny zieleni należy do ustawowych zadań rady gminy.

Na terenie Gminy Raciąż tereny lasów zajmują 3632,2567 ha, co stanowi 14,95% ogólnej powierzchni terenu Gminy (średnia w województwie 23,1%).

W 2015 roku liczba wyciętych drzew wyniosła 4097 szt., a powierzchnia wyciętych krzewów 1500 m². Brak danych o nowych nasadzeniach, także w ramach kompensacji przyrodniczej.

W lasach gatunkiem dominującym jest sosna, występuje również brzoza, dąb, olsza. Większe skupiska lasów wyodrębniają się w pasie północnym. W wielu przypadkach nie stanowią one zwartych połączy, są porozcinane gruntami rolnymi, użytkami zielonymi i nieużytkami. Dużą grupę stanowią małe kompleksy leśne porozrzucane po całej Gminie. W części rosną one na siedliskach podmokłych i spełniają rolę zadrzewień.

Stan zdrowotny drzewostanów stale się pogarsza i w dużym stopniu warunkowany jest ilością opadów w danym roku oraz mankamentami w gospodarce leśnej prowadzonej w lasach prywatnych, jak: nie wykonywanie niezbędnych zabiegów fitosanitarnych, nielegalne wyręby i brak planowych odnowień.

Na terenie lasów występuje niewielka ilość szkodników, wśród których dominuje brudnica mniszka.

Stan sanitarny lasów prywatnych jest obecnie gorszy niż lasów państwowych. Lasy niepaństwowe są rozdrobnione, działki bardzo małe i wąskie. Brak wyraźnych granic znacznie utrudnia ustalenie właściciela. Wszystko to ma wpływ na stan sanitarny tych lasów oraz utrudnia prowadzenie i kontrolę prawidłowej gospodarki leśnej.

Lasy wykorzystywane są głównie w celu pozyskania drewna grubego – na budulec i opał. Pozyskanie drewna na podane cele jest trudne do ustalenia ze względu na występowanie wrębów nielegalnych.

Celem zalesień jest świadome tworzenie zbiorowisk leśnych, sztucznych oraz skrócenie początkowej fazy procesu lasotwórczego zmierzającego do powstania ekosystemów leśnych, oraz absorbcja CO₂.

Nadzór nad zalesieniami sprawują Nadleśnictwa: Płońsk, Ciechanów. Rocznie na terenie gminy zalesia się około 5 do 10 ha gruntów porolnych.

Na podstawie planu zalesień powiatu płońskiego, który realizuje te zadania, wielkości te w poszczególnych latach przedstawia Tabela Nr 30.

Tabela Nr 30: Powierzchnia planowanych zalesień w latach 2001-2020

L.p.	Gmina	Powierzchnia w hektarach			
		2001-2005	2006-2010	2011-2015	2016-2020
1.	Raciąż	5,86	347	271	281

Na podstawie w/w wartości można oczekiwać sukcesywnego powiększania gruntów leśnych, co wpłynie korzystnie na zwiększenie stopnia lesistości w gminie Raciąż.

Brzegi rzek, a zwłaszcza teren źródeł rz. Potoku Zadębie porośnięte są zaroślami wikliny nadrzecznej, poprzetykanej brzozą przechodzącej w lasy olszowe.

Sporą część nadrzecznych obszarów zajmują również zespoły zalewanych łąk i pastwisk. Miejsca te są terenami łągowymi i miejscami wypoczynku ptaków wodno - błotnych (żurawi, mew, rybitw i sieweczek), w tym także gatunków zagrożonych wyginięciem w swoim bycie w skali całego kontynentu.

Na rzekach: Potok Zadębie i Raciążnicy w okolicy miejscowości Budy Kraszewskie osiedliły się bobry, obecnie w ilości około 100 szt.

Najważniejsze problemy:

- niska lesistość Gminy (mniejsza niż średnia w województwie, Polsce),
- rozdrobnienie lasów,
- zagrożenie lasów przez pożary,
- zanieczyszczenie lasów odpadami,
- duża ilość wycinanych drzew i krzewów, brak danych o nowych nasadzeniach drzew i krzewów.

4.8.2. Formy ochrony przyrody

Wielką wartością Gminy Raciąż jest różnorodność biologiczna, stanowiąca bogactwo przyrodnicze Ziemi, podstawę życia człowieka i jego dobrobytu. Celem Krajowej strategii ochrony i zrównoważonego użytkowania różnorodności biologicznej jest zapewnienie trwałości i możliwości zachowania bogactwa różnorodności biologicznej w skali lokalnej, krajowej i globalnej. Różnorodność biologiczna, bogactwo jej spotyka się w każdym sołectwie Gminy, w lasach, na polach, nad ciekami wodnymi, łąkach, pastwiskach, nie tylko na obszarach objętych ochroną prawną na podstawie ustawy o ochronie przyrody. Edukacja i świadomość ekologiczna są głównym narzędziem dla ochrony różnorodności biologicznej – ważnego priorytetu polityki ochrony środowiska Unii Europejskiej i Polski.

Na system prawnych form ochrony przyrody w Gminie Raciąż składają się:

- **fragment Obszaru Chronionego Krajobrazu** ustanowiony uchwałą nr 59/X/90 WRN w Ciechanowie z 23.04.1990r. Nadwkrzański Obszar Chronionego Krajobrazu, dla którego obowiązującym aktem prawnym jest Rozporządzenie Nr 24 Wojewody Mazowieckiego z dnia 15 kwietnia 2005 r. w sprawie Nadwkrzańskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu (Dz. Urz. Woj. Maz. Nr 91, poz. 2456, z 2007 r. Nr 67, poz. 1527).

Obszar Nadwkrzański związany jest z pradoliną Wkry i jej dopływów. Łączna powierzchnia Obszaru Nadwkrzańskiego w granicach Gminy Raciąż wynosi 8904,04 ha, tj. 35,6% ogólnej powierzchni i zajmuje północno – zachodnią część Gminy. Cechą charakterystyczną Obszaru Nadwkrzańskiego są tereny rolno-leśne i łąkowo-pastwiskowe. Pomimo przekształceń wiele gatunków roślinności leśnej, łąkowej i torfowiskowej pozostało na tych obszarach, tworząc bogactwo nisz ekologicznych, które powinny być objęte ochroną prawa miejscowego. Na uwagę zasługują tu kompleksy torfowo-bagienne:

- między Kocięcinem Brodowym, Komuninem Nowym, Gralewem łącznie z lasem olchowym w południowej części,
- bagno Rogale na gruntach wsi Charzyny,
- obszar bagienny na północnym skraju Gminy w gruntach wsi Unieck,
- obszar źródłowy rz. Potok Zadębie na północ od Żychowa, przechodzący na zachód w bagienną dolinę tego cieku, aż do Krzyżaka Kodłutowskiego, zamknięty od zachodu formacjami wydmy,
- kompleks bagienny-torfowy na północ od wsi Kraszewo Gaczuły towarzyszący dolinie rz. Raciążnicy z formacjami towarzyszącymi mu wydmy parabolicznych.

Nadzór nad Obszarem sprawuje Samorząd Województwa Mazowieckiego. Aktualnie Urząd Marszałkowski Województwa Mazowieckiego pracuje nad granicami Obszaru w celu przygotowania uchwały dot. Obszaru.

Na terenie Gminy Raciąż w m. Kraszewo – Czubaki powstał Zakład Opiekuńczo Lecznicy „Centrum Medyczne Zdrowie”, który znajduje się w granicach Nadwkrzańskiego Obszaru Chronionego. Położony jest w otoczeniu lasu, duża powierzchnia terenów wcześniej zakwalifikowanych jako lasy i rola została przekształcona i zajęta pod budynki szpitala i infrastrukturę towarzyszącą. Ponadto ZOL znajduje się w bliskiej odległości od rzeki Raciążnicy.

- **Zespół Przyrodniczo – Krajobrazowy „Pólka – Raciąż”**, utworzony Rozporządzeniem nr 27 Wojewody Mazowieckiego z dnia 16 września 2004r. w sprawie ustanowienia Zespołu Przyrodniczo - Krajobrazowego „Pólka – Raciąż” (Dz. Urz. Woj. Maz. Nr 239 poz. 6411 ze zm., z 2005r. Nr 97, poz. 2667). Zespół Przyrodniczo-Krajobrazowy Pólka-Raciąż ma na celu zachowanie bogactwa przyrody ożywionej i nieożywionej Równiny Raciąskiej. Na powierzchni 23,3 km² znajdziemy zróżnicowany zespół biocenoz: od suchych borów sosnowych porastających wydmy, przez łągi olszowo-jesionowe do obszarów bagiennych. Można tu spotkać kilka gatunków roślin objętych ścisłą ochroną: pełnik europejski, sasanka łąkowa, a nawet storczyki. Na obszarze Zespołu Przyrodniczo-Krajobrazowego Pólka-Raciąż występują liczne gatunki ssaków, gadów i płazów. Teren wyróżnia się także bogactwem awifauny; stwierdzono tu 100 gatunków ptaków, w tym 91 lęgowych. Gniazdują tu 4 gatunki zagrożone wyginięciem, umieszczone w Polskiej Czerwonej Księdze: bąk, zielonka, podróżniczek, wodniczka. Liczebność, skład gatunkowy ptactwa oraz malowniczy krajobraz wyróżniają teren na tle całego Województwa Mazowieckiego. Wśród okolicznych mieszkańców i miłośników przyrody bywa on nazywany Małą Biebrzą.

Nadzór nad Zespołem sprawuje Gmina Raciąż.

W granicach Zespołu znajduje się teren wskazany do włączenia do sieci obszarów Natura 2000 „Kłocie Raciąskie” o powierzchni 188,1 ha (kod 7230).

– **użytki ekologiczne:**

Na terenie Gminy Raciąż istnieją 3 użytki ekologiczne – ustanowione Rozporządzeniem Wojewody Ciechanowskiego Nr 1/1/96 z 30 października 1996r., znajdujące się w granicach Nadwkrzańskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu. Łączna powierzchnia użytków wynosi 6,0 ha.

Tereny te - to tereny leśne z dużym zróżnicowaniem warunków fizyczno – biologicznych w ich obrębie, z ekosystemami charakteryzującymi się dużą produktywnością biologiczną, zasługującymi na ochronę. Powinny one pełnić podstawowe funkcje:

- biocenetyczną polegającą na tworzeniu banków genów dzikich roślin i zwierząt; stanowią one ostoje dzikiej zwierzyny, są ostojami użytecznych gatunków roślin leczniczych, miododajnych itp.,
- fizjocenotyczną polegającą na tworzeniu wysp w lasach użytkowanych gospodarczo, uzupełniających.

Tabela Nr 31: Użytki ekologiczne na terenie Gminy Raciąż

Lp.	Miejscowość	Oddział leśny	Ewidencja gruntów	Powierzchnia w ha	Szczególny cel ochrony	Nazwa
1	Drozdowo	37 o, p, r Nadleśnictwo Płońsk	404/1	2,56	bagno	Użytek 441
2	Kruszenica	20 k Nadleśnictwo Płońsk	78 cz.	0,35	bagno	Użytek 442
3	Kruszenica	21 b Nadleśnictwo Płońsk	78 cz.	3,09	bagno	Użytek 443

Źródło: Dane Urząd Gminy Raciąż

– **parki zabytkowe:**

Parki zabytkowe wpisane do rejestru zabytków opisano w rozdziale 2.7. Programu.

Część parków podworskich uznano za zabytkowe, lecz nie są do tej pory objęte ścisłą ochroną konserwatorską. Są to parki lub jedynie ich pozostałości, a nawet ślady, we wsiach; Dobrska - Kolonia, Młody Niedróż, Strożęcín, Kraszewo - Sławęcín, Unieck, Wępiły, Stary Komunin, Kossobudy, Koziebrody, Łempino, Szapsk. Wszystkie te parki skupiają w swych granicach liczne egzemplarze drzew, w znakomitej ilości mające rangę pomników przyrody. Znaleźć tu można dęby szypułkowe, graby pospolite, lipy drobnolistne, kasztanowce, klony, buki, wiązy, modrzewie, jesiony, świerki pospolite. Wszystkie parki na terenie gminy są w bardzo złej kondycji, wymagają działań porządkowych i pielęgnacyjnych.

Pozostałe formy ochrony przyrody

Uzupełnieniem wielkoobszarowych form ochrony przyrody są: pomniki przyrody, stanowiska dokumentacyjne. Pomniki przyrody są to pojedyncze twory przyrody żywej i nieożywionej lub ich skupiska o szczególnej wartości przyrodniczej, naukowej, kulturowej, historycznej lub krajobrazowej oraz odznaczające się indywidualnymi cechami, wyróżniającymi je wśród innych tworów, okazałych rozmiarów drzew, krzewów gatunków rodzimych lub obcych, źródła, wodospady, wywierzyska, skałki, jary, głazy narzutowe oraz jaskinie.

Tabela Nr 32: Ustanowione pomniki przyrody na terenie Gminy Raciąż

Lp	Nazwa	Miejscowość	Lokalizacja	Informacja o powołaniu	Akt prawny obowiązujący	Informacje o obiekcie
1	Lipa drobnolistna	Dobrska - Kolonia	dz. o nr ewid. 48/1	Orzeczenie Nr 84/145/79 z dnia 12 października 1979 r. wydane przez Urząd Wojewódzki w Ciechanowie Wydział Rolnictwa, Leśnictwa i Skupu nr pisma – RLS.X.7141/19/3/79	Rozporządzenie Nr 41 Wojewody Mazowieckiego z dnia 18 sierpnia 2008 r. w sprawie pomników przyrody położonych na terenie powiatu płońskiego (DUWM.2008.152.5339) data publikacji 07.09.2008 r.	Obwód pnia ok. 326 cm Wysokość ok. 18 m Na terenie parku podworskiego, w sąsiedztwie dworku
2	Dąb Szypułkowy	Kocięcin - Tworki	dz. o nr ewid. 51	Orzeczenie Nr 353 Kierownika Wydziału Rolnictwa i Leśnictwa PWRN w Warszawie z dnia 16 lipca 1973 r. Zn.RLOP-831/135/73	Rozporządzenie Nr 40 Wojewody Mazowieckiego z dnia 18 sierpnia 2008 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody położonych na terenie powiatu płońskiego (DUWM.2008.152.5338) data publikacji 07.09.2008 r.	Obwód pnia ok. 550 cm Wysokość ok. 18 m
3	Dąb Szypułkowy	Kodłutowo	dz. o nr ewid. 338	Orzeczenie Nr 105/166/80 z dnia 6 października 1980 r. wydane przez Urząd Wojewódzki w Ciechanowie Wydział Rolnictwa, Gospodarki Żywnościowej i Leśnictwa nr pisma RŻL.X.7141-21/80	Rozporządzenie Nr 41 Wojewody Mazowieckiego z dnia 18 sierpnia 2008 r. w sprawie pomników przyrody położonych na terenie powiatu płońskiego (DUWM.2008.152.5339) data publikacji 07.09.2008 r.	Obwód pnia ok. 518 cm Wysokość ok. 20 m
4	Lipa Drobnolistna	Kodłutowo	dz. o nr ewid. 338	Orzeczenie Nr 94/155/80 z dnia 23 czerwca 1980 r. Urzędu Wojewódzkiego w Ciechanowie Wydziału Rolnictwa, Gospodarki Żywnościowej i Leśnictwa pismo nr RLS.X.7141/5/80	Rozporządzenie Nr 41 Wojewody Mazowieckiego z dnia 18 sierpnia 2008 r. w sprawie pomników przyrody położonych na terenie powiatu płońskiego (DUWM.2008.152.533 9) data publikacji 07.09.2008 r.	Obwód pnia ok. 323 cm Wysokość ok. 22 m
5	Jalowiec Pospolity	Budy Kraszewskie		Zarządzenie Wojewody Ciechanowskiego Nr 22/87 z dnia 2 grudnia 1987 r.	Rozporządzenie Nr 40 Wojewody Mazowieckiego z dnia 18 sierpnia 2008 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody położonych na terenie powiatu płońskiego (DUWM.2008.152.5338) data publikacji 07.09.2008 r.	Teren Nadleśnictwa Ciechanów oddział 548a Na działce o pow. 0,04 ha

6	Jesion Wyniosły	Wępiły	dz. o nr ewid. 21/1, 21/2	Orzeczenie Nr 320/381/89	Rozporządzenie Nr 41 Wojewody Mazowieckiego z dnia 18 sierpnia 2008 r. w sprawie pomników przyrody położonych na terenie powiatu płońskiego (DUWM.2008.152.5339) data publikacji 07.09.2008 r.	Obwód pnia ok. 370 cm Wysokość ok. 16 m Teren Parku wiejskiego południowa część obiektu
7	Buk Pospolity	Wępiły	dz. o nr ewid. 21/1, 21/2	Orzeczenie Nr 321/144/79	Rozporządzenie Nr 41 Wojewody Mazowieckiego z dnia 18 sierpnia 2008 r. w sprawie pomników przyrody położonych na terenie powiatu płońskiego (DUWM.2008.152.5339) data publikacji 07.09.2008 r.	Obwód pnia ok. 230 cm Wysokość ok. 18 m Teren Parku wiejskiego południowa część obiektu
8	Lipa Drobnolistna	Wępiły	dz. o nr ewid. 21/1, 21/2	Orzeczenie Nr 83/144/79 z dnia 12 października 1979 r. Urzędu Wojewódzkiego w Ciechanowie Wydziału Rolnictwa, Leśnictwa i Skupu Nr pisma – RLS.X.7141/19/2/79	Rozporządzenie Nr 41 Wojewody Mazowieckiego z dnia 18 sierpnia 2008 r. w sprawie pomników przyrody położonych na terenie powiatu płońskiego (DUWM.2008.152.5339) data publikacji 07.09.2008 r.	Obwód pnia ok. 327 cm Wysokość ok. 18 m Teren parku wiejskiego, południowa część obiektu
9	Grab Pospolity	Młody Niedróż	dz. o nr ewid. 3576/2	Zarządzenie Wojewody Ciechanowskiego Nr 4/85 z dnia 29 marca 1985 r.	Rozporządzenie Nr 41 Wojewody Mazowieckiego z dnia 18 sierpnia 2008 r. w sprawie pomników przyrody położonych na terenie powiatu płońskiego (DUWM.2008.152.5339) data publikacji 07.09.2008 r.	105 sztuk/aleja Obwód pnia od 45 cm do 183 cm Wysokość ok. 18 m Nadleśnictwo Ciechanów Leśnictwo Koziebrody oddział 576j, południowa granica osady

Ustanowienie pomnika przyrody, stanowiska dokumentacyjnego, użytku ekologicznego lub zespołu przyrodniczo-krajobrazowego następuje w drodze uchwały rady gminy, która określa m. in. nazwę danego obiektu lub obszaru, jego położenie, sprawującego nadzór, szczególne cele ochrony, w razie potrzeby ustalenia dotyczące jego czynnej ochrony oraz zakazy właściwe dla tego obiektu, obszaru lub jego części. Na terenach niezabudowanych, jeżeli nie stanowi to zagrożenia dla ludzi lub mienia, drzewa stanowiące pomniki przyrody podlegają ochronie aż do ich samoistnego, całkowitego rozpadu. Zniesienie formy ochrony przyrody następuje w razie utraty wartości przyrodniczych, ze względu na które ustanowiono formę ochrony przyrody lub w razie konieczności realizacji inwestycji celu publicznego lub zapewnienia bezpieczeństwa powszechnego. W stosunku do pomnika przyrody, stanowiska dokumentacyjnego, użytku ekologicznego lub zespołu przyrodniczo-krajobrazowego mogą być wprowadzone następujące zakazy:

- niszczenia, uszkodzenia lub przekształcania obiektu lub obszaru,
- wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu, z wyjątkiem prac związanych z zabezpieczeniem przeciwsztormowym lub przeciwpowodziowym albo budową, odbudową, utrzymywaniem, remontem lub naprawą urządzeń wodnych;
- uszkodzenia i zanieczyszczenia gleby,
- dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli zmiany te nie służą ochronie przyrody albo racjonalnej gospodarce rolnej, leśnej, wodnej lub rybackiej,
- likwidowania, zasypywania i przekształcania naturalnych zbiorników wodnych, starorzeczy oraz obszarów wodno-błotnych,
- wylewania gnojowicy, z wyjątkiem nawożenia użytkowanych gruntów rolnych,
- zmiany sposobu użytkowania ziemi,
- wydobywania do celów gospodarczych skał, w tym torfu, oraz skamieniałości, w tym kopalnych szczątków roślin i zwierząt, a także minerałów i bursztynu,
- umyślnego zabijania dziko występujących zwierząt, niszczenia nor, legowisk zwierzęcych oraz tarlisk i złożonej ikry, z wyjątkiem amatorskiego połowu ryb oraz wykonywania czynności związanych z racjonalną gospodarką rolną, leśną, rybacką i łowiecką,
- zbioru, niszczenia, uszkodzenia roślin i grzybów na obszarach użytków ekologicznych, utworzonych w celu ochrony stanowisk, siedlisk lub ostoj roślin i grzybów chronionych,
- umieszczania tablic reklamowych.

Zakazy nie dotyczą:

- prac wykonywanych na potrzeby ochrony przyrody po uzgodnieniu z organem ustanawiającym daną formę ochrony przyrody,
- realizacji inwestycji celu publicznego po uzgodnieniu z organem ustanawiającym daną formę ochrony przyrody,
- zadań z zakresu obronności kraju w przypadku zagrożenia bezpieczeństwa państwa,
- likwidowania nagłych zagrożeń bezpieczeństwa powszechnego i prowadzenia akcji ratowniczych.

Na terenie powiatu płońskiego wyznaczono obszary SOO- obszary objęte już wcześniej innymi formami ochrony przyrody. Są to następujące kompleksy ochronne wyznaczone w ramach obszarów Natura 2000:

- Obszary SOO (zatwierdzone Decyzją Komisji Europejskiej z dnia 10 stycznia 2011r.)
 - PLH 140054 – Aleja Pachnicowa – 1,1 ha
 - PLH 140029 – Kampinowska Dolina Wisły – 20 659,1 ha
- Obszary OSO (wyznaczone rozp. MŚ z dnia 12.01.2011r.w sprawie Obszarów Specjalnej Ochrony Ptaków – Dz.U. Nr 25, poz. 133 ze zm.)
 - PLB 140004 – Dolina Środkowej Wisły - 30 777,9 ha

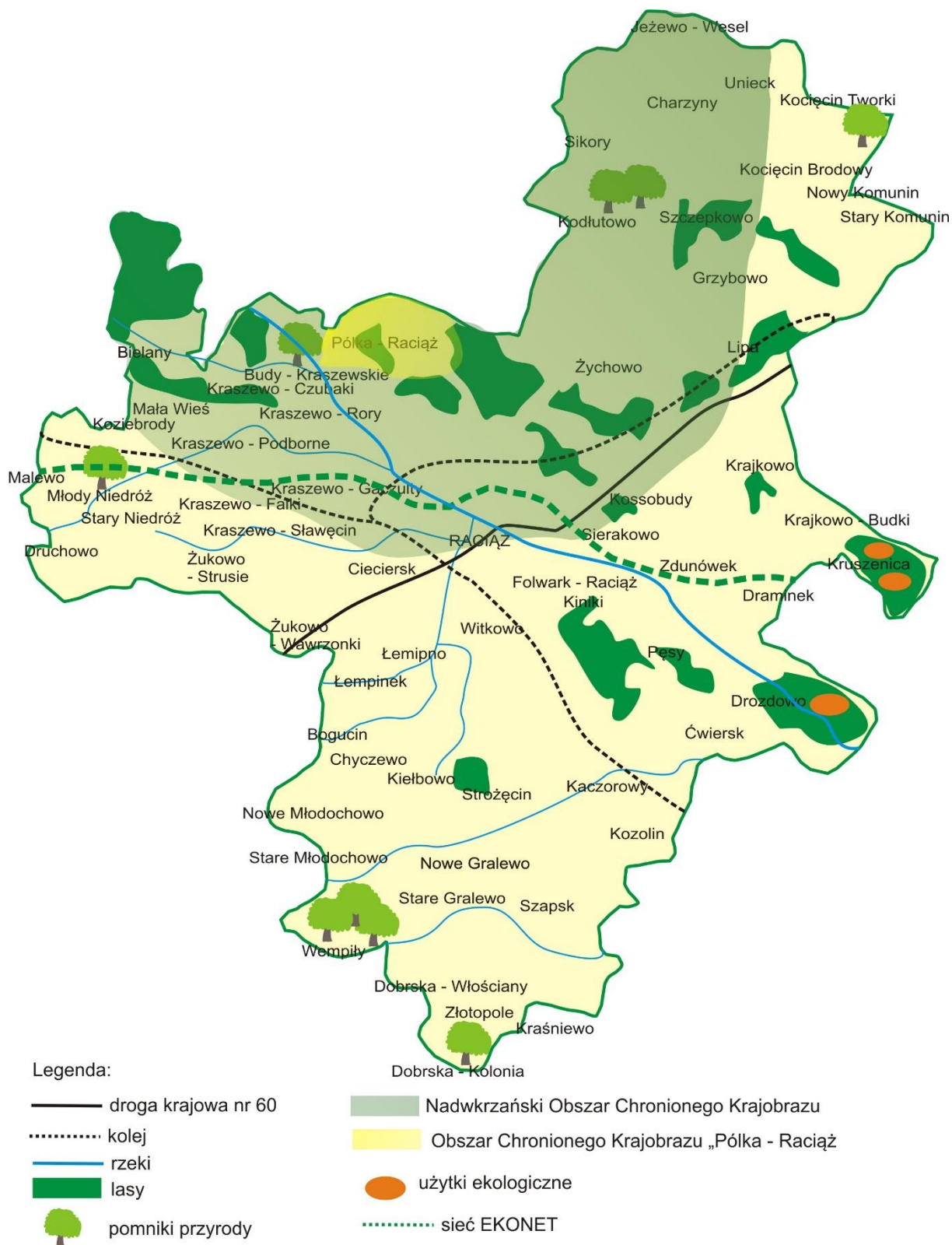
Obecnie na terenie Gminy Raciąż nie ma żadnego obszaru Natura 2000. Najbliżej położonymi obszarami Natura 2000 są obszary znajdujące się w sąsiednim powiecie żuromińskim (gmina Siemiątkowo bezpośrednio graniczy z Gminą Raciąż):

- obszar specjalnej ochrony ptaków – Dolina Wkry i Mławki – obejmujący obszar 28751,5 ha, w tym: 21861,8 ha położone w województwie mazowieckim na terenie gmin powiatu żuromińskiego – 8756,5 ha, w tym: Lubowidz (1914,3 ha), Lutocin (846,2 ha), Biezuń (3455,9 ha), Siemiątkowo (782,4 ha), Żuromin (1757,7 ha),
- specjalne obszary ochrony siedlisk – Baranie Góry (Gmina Kuczbork Osada), Ostoja Lidzbarska – gmina Lubowidz oraz Mszar Płociczno.

Są opracowania dotyczące włączenia do sieci Natura 2000:

Kłocie Raciąskie - 188,1 ha, woj. mazowieckie, region kontynentalny – jedyne i wielkie kłociowisko w mozaice z mechowiskami (7230) i ramienicowymi oczkami wodnymi (3140). Obiekt generalnie bardzo cenny przyrodniczo. Głównym walorem obiektu jest torfowisko nakredowe i mechowiska. (informacja od Polskiego Towarzystwa Ochrony Przyrodników SALAMANDRA Świebodzin-Poznań z 8 stycznia 2013r.)

Istniejący układ geomorfologiczny i przyrodniczy wyróżnia się w otaczającym krajobrazie kulturowym, m.in. ze względu na układ czterech bagien: dolina Karsówki, „Topiele”, Krzyżak–Kodłutowo i obszar źródłkowy strumyka Zadębie k. Żychowa, przecinany wydmami przy różnicy wzniesień dochodzących do 23 m wraz z rzeką Raciążnicą, przecinającą krajobraz polny, tworzy nierozzerwalny kompleks biocenoz wzajemnie powiązanych. Badania awifauny wykazały gniazdowanie na omawianym obszarze 4 gatunków zagrożonych wyginięciem (bąk, zielonka, podróżniczek, wodniczka) - wymienionych w Polskiej czerwonej księdze zwierząt a grupę tę uzupełniają: bocian biały, błotniak stawowy i łąkowy, kropiatka, żuraw, lelek, dzięcioł czarny, lerka, gąsiorek. Według dostępnych danych na obszarze zespołu przyrodniczo-krajobrazowego gniazduje 1,2% populacji krajowej bąka, co stawia ten obszar w grupie ostoi o randze krajowej. Jest to jednocześnie największa koncentracja par lęgowych tego gatunku w środkowo-wschodniej Polsce, bowiem na najliczniejszym dotychczas stanowisku w tej części kraju - stawach w Siedlcach (200 ha) odnotowano 13 samców. Wykryte 3 pary podróżniczka pod Szczepkowem wyróżniają ten teren wśród podobnych na Nizinie Mazowieckiej. W okresie przelotów podmokłe bagna są miejscem koncentracji rzadkich gatunków ptaków, takich jak batalion, czapla biała.

Rysunek Nr 8: Zasoby przyrody na terenie Gminy Raciąż

3.8.3. Zielone Płuca Polski

Gmina Raciąż należy do obszaru objętego koncepcją programową Zielone Płuca Polski, obejmującego północno - wschodnią część kraju (ok. 15% terytorium). Zielone Płuca Europy o łącznej powierzchni ok. 760 000 km² obejmują częściowo terytoria sześciu państw (Polski, Rosji, Litwy, Estonii, Białorusi i Ukrainy).

Za podstawowe cele rozwoju obszaru Zielonych Płuc Polski przyjęto:

- zachowanie i wzmocnienie naturalnych ekosystemów oraz kompleksową ochronę zasobów przyrodniczych, szczególnie wodnych i leśnych,
- stworzenie możliwości awansu cywilizacyjnego społeczności lokalnych, rozwijanie społeczeństwa obywatelskiego,
- aktywizację gospodarczą zharmonizowaną z wymogami środowiska przyrodniczego, poprzez realizację zasady trwałego, zrównoważonego rozwoju,
- zachowanie pełnej różnorodności kulturowej poprzez ochronę wartości narodowościowych, etnicznych i religijnych.

3.8.4. Sieć ECONET-Polska

Sieć ECONET-POLSKA pokrywa 46 % kraju. Składa się ona z obszarów węzłowych i łączących je korytarzy ekologicznych, wyznaczonych na podstawie takich kryteriów, jak naturalność, różnorodność, reprezentatywność, rzadkość i wielkość. Wyznaczono ogółem 78 obszarów węzłowych (46 międzynarodowych i 32 krajowe, które razem obejmują 31% powierzchni kraju) oraz 110 korytarzy ekologicznych (38 międzynarodowych i 72 krajowe, które razem obejmują 15 % powierzchni kraju).

Sieć Econet na terenie Gminy Raciąż wytycza bardzo ważny korytarz ekologiczny Pradoliny (Równiny) Raciąskiej. Jest to jedno z istotnych i dobrze wykształconych powiązań nizinno-pojeziernych o parametrach fizjograficznych, ale też społeczno-gospodarczych pozwalających na trwałe lokowanie tej struktury w planach rozwojowych. Opracowania szczegółowe, które powinny się pojawić, powinny wskazać uwarunkowania niezbędne do utrzymania funkcji przyrodniczych tego korytarza przy zachowaniu możliwości rozwoju społeczno-gospodarczego Gminy.

4.9. Odpady

Odpady to powstające w związku z bytowaniem człowieka albo jego działalnością gospodarczą substancje, przedmioty, których posiadacz pozbywa się, zamierza się pozbyć lub ma taki obowiązek. W województwie mazowieckim Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska w Warszawie podaje, iż około 80% odpadów wytwarza się w sektorze gospodarczym, 20% w sektorze komunalnym.

Wytwarzane odpady są jedną z najistotniejszych przyczyn zagrożenia środowiska, bowiem wpływają negatywnie niemal na wszystkie jego komponenty (powietrze, powierzchnię ziemi, wodę, przyrodę, krajobraz, klimat, człowieka).

Ustawa z dnia 14 grudnia 2012 roku o odpadach (Dz. U. z 2013, poz. 21, z późn. zm.) określa obowiązki dla wszystkich wytwarzających odpady, dla firm gospodarujących odpadami, a także dla organów administracji publicznej. Ustawa z dnia 1 lipca 2011r. o zmianie ustawy

o utrzymaniu czystości i porządku w gminach oraz niektórych innych ustaw a także kolejne zmiany ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach zmieniły kompetencje gmin i wytwórców odpadów komunalnych w zakresie gospodarowania tymi rodzajami odpadów. Z dniem 1 stycznia 2012r. władztwo nad odpadami komunalnymi wytwarzanymi przez mieszkańców przejęła gmina. Celem tych zmian było m. in. uszczelnienie niewłaściwego do tej pory systemu gospodarowania tymi rodzajami odpadów.

W projekcie Wojewódzkiego Planu Gospodarki Odpadami określono następujące cele dla gospodarki odpadami komunalnymi oraz innych grup odpadów powstających w Gminie Raciąż:

Cele krótkoterminowe 2016-2021:

- zmniejszenie ilości powstających odpadów (ograniczenie marnotrawienia żywności, wprowadzenie selektywnego zbierania bioodpadów z zakładów zbiorowego żywienia),
- zwiększanie świadomości społeczeństwa na temat należytego gospodarowania odpadami komunalnymi,
- planowanie systemów zagospodarowania odpadów zgodnych z hierarchią sposobów postępowania z odpadami (w szczególności w kontekście antycypowanej nadwyżki mocy istniejących i planowanych do budowy instalacji do termicznego przekształcania odpadów komunalnych):
 - ✓ osiągnięcie poziomu recyklingu i przygotowania do ponownego użycia frakcji: papieru, metali, tworzyw sztucznych i szkła z odpadów komunalnych w wysokości minimum 40% ich masy do 2020 roku,
 - ✓ w 2020 r, poddanie co najmniej 40% całości wytwarzanych odpadów komunalnych: w 10% termicznemu przekształcaniu wraz z odzyskiem energii, zaś w 50% - kierowanie do instalacji MBP (wykorzystując zainstalowane moce instalacji),
 - ✓ po 2020 r, po wybudowaniu planowanych ITPOK recyklingowi powinno być poddawane 40% odpadów komunalnych, termicznemu przekształcaniu nie więcej niż 30% odpadów, a w instalacji MBP – 30%,
- mając na uwadze założenia Komisji Europejskiej, ograniczenie masy odpadów komunalnych poddawanych termicznemu przekształcaniu, do 30%,
- zmniejszenie udziału zmieszanych odpadów komunalnych w całym strumieniu zbieranych odpadów (zwiększenie udziału odpadów zbieranych selektywnie),
 - ✓ objęcie wszystkich mieszkańców systemem selektywnego zbierania odpadów (selektywne zbieranie odpadów „u źródła”),
 - ✓ ujednoczenie systemu selektywnego zbierania odpadów komunalnych na terenie całego województwa – do końca 2016 r.,
 - ✓ systemy selektywnego zbierania odpadów powinny zapewnić jak najwyższą jakość zbieranych odpadów, w taki sposób, aby mogły zostać w możliwie najbardziej efektywny sposób poddane recyklingowi,

- ✓ wprowadzanie we wszystkich gminach systemów selektywnego odbierania odpadów zielonych i bioodpadów – do końca 2021 r.
- ✓ zmniejszenie ilości odpadów komunalnych ulegających biodegradacji kierowanych na składowiska odpadów, aby nie było składowanych w 2020r. więcej niż 35% masy tych odpadów w stosunku do masy odpadów wytworzonych w 1995 r.,
- zaprzestanie składowania odpadów ulegających biodegradacji selektywnie zebranych,
- opracowanie wskazań legislacyjnych odnośnie mechaniczno-biologicznego przetwarzania zmieszanych odpadów komunalnych w związku z uzgadnianiem nowych wymagań BAT dla przetwarzania odpadów (emisje z instalacji, m.in. odory),
- ograniczenie liczby miejsc nielegalnego składowania odpadów komunalnych.

Cele długoterminowe 2022-2027:

- dalsze zmniejszenie ilości powstających odpadów (ograniczenie marnotrawienia żywności, wprowadzenie selektywnego zbierania bioodpadów z zakładów zbiorowego żywienia),
- dalsze zwiększanie świadomości społeczeństwa na temat należytego gospodarowania odpadami komunalnymi,
- planowanie systemów zagospodarowania odpadów zgodnych z hierarchią sposobów postępowania z odpadami (w szczególności w kontekście antycypowanej nadwyżki mocy istniejących i planowanych do budowy instalacji do termicznego przekształcania odpadów komunalnych):
 - ✓ po 2025 r. planuje się osiągnąć recykling odpadów komunalnych w wysokości 50%, termicznemu przekształcaniu poddanych zostanie do 30%, metodami biologicznymi 20%,
- dalsze ograniczenie masy odpadów komunalnych poddawanych termicznemu przekształcaniu (do 30%),
- dalsze zmniejszenie udziału zmieszanych odpadów komunalnych w całym strumieniu zbieranych odpadów (zwiększenie udziału odpadów zbieranych selektywnie),
- osiągnięcie poziomu recyklingu i przygotowania do ponownego użycia ogólnej masy odpadów komunalnych w wysokości 50% do 2025 r.,
- dalsze zaprzestawanie składowania odpadów ulegających biodegradacji selektywnie zebranych,
- dalsze wspieranie działań, których celem jest eliminacja nielegalnych składowisk odpadów,
- dalsze opracowywanie wskazań legislacyjnych odnośnie mechaniczno-biologicznego przetwarzania zmieszanych odpadów komunalnych w związku z uzgadnianiem nowych wymagań BAT dla przetwarzania odpadów (emisje z instalacji, m.in. odory),
- dalsze ograniczanie liczby miejsc nielegalnego składowania odpadów komunalnych.

Zużyte baterie i akumulatory

Cele krótkoterminowe 2016-2021

- wzrost świadomości społeczeństwa oraz przedsiębiorców na temat odpowiedniego sposobu postępowania ze użytymi bateriami i użytymi akumulatorami,
- osiągnięcie do 26 września 2016 r. i w latach następnych – poziomu zbierania użytych baterii przenośnych i użytych akumulatorów przenośnych, w wysokości co najmniej 45% masy wprowadzonych baterii i akumulatorów przenośnych,
- utrzymanie poziomu wydajności recyklingu:
 - ✓ w przypadku użytych baterii kwasowo-ołowiowych i użytych akumulatorów kwasowo-ołowiowych - 65%,
 - ✓ w przypadku użytych baterii niklowo-kadmowych i użytych akumulatorów niklowo-kadmowych - 75%,
 - ✓ w przypadku pozostałych użytych baterii niklowo-kadmowych i użytych akumulatorów niklowo-kadmowych -50%.

Cele długoterminowe 2022-2027

- dalsze podnoszenie świadomości społeczeństwa oraz przedsiębiorców na temat odpowiedniego sposobu postępowania ze użytymi bateriami i użytymi akumulatorami,
- dalsze utrzymanie poziomu wydajności recyklingu:
 - ✓ w przypadku użytych baterii kwasowo-ołowiowych i użytych akumulatorów kwasowo-ołowiowych - 65%,
 - ✓ w przypadku użytych baterii niklowo-kadmowych i użytych akumulatorów niklowo-kadmowych –75%,
 - ✓ w przypadku pozostałych użytych baterii niklowo-kadmowych i użytych akumulatorów niklowo-kadmowych -50%.

Zużyty sprzęt elektryczny i elektroniczny (ZSEE)

Cele krótkoterminowe 2016-2021

- przeciwdziałanie nieuczciwym i nielegalnym praktykom stosowanym w zakresie funkcjonowania zakładów zajmujących się zbieraniem i zagospodarowywaniem ZSEE,
- zwiększenie świadomości społeczeństwa na temat odpowiedniego sposobu postępowania z ZSEE,
- zapewnienie osiągnięcia odpowiedniego poziomu zbierania użytego sprzętu:
 - ✓ do dnia 31 grudnia 2015 r. nie mniej niż 35% średniorocznej masy sprzętu wprowadzanego do obrotu,
 - ✓ od dnia 1 stycznia 2016 r. do dnia 31 grudnia 2017 r. nie mniej niż 40% średniorocznej masy sprzętu wprowadzanego do obrotu, a w przypadku sprzętu oświetleniowego, z wyjątkiem opraw oświetleniowych do lamp fluorescencyjnych oraz pozostałego sprzętu oświetleniowego do celów rozprowadzania lub regulacji światła – nie mniej niż 50% średniorocznej masy sprzętu wprowadzanego do obrotu,

- ✓ od dnia 1 stycznia 2018 r. do dnia 31 grudnia 2020 r. nie mniej niż 40% średniorocznej masy sprzętu wprowadzanego do obrotu, a w przypadku lamp – nie mniej niż 50% średniorocznej masy sprzętu wprowadzonego do obrotu,
- ✓ do dnia 1 stycznia 2021 r. nie mniej niż 65% średniorocznej masy sprzętu wprowadzonego do obrotu albo 85% masy zużytego sprzętu wytwarzanego na terenie województwa,
 - zapewnienie osiągnięcia odpowiednich poziomów odzysku i recyklingu zużytego sprzętu:
- ✓ od dnia 1 stycznia 2016r. do dnia 31 grudnia 2017 r.:
 - dla zużytego sprzętu powstałego ze sprzętu należącego do grup sprzętu nr 1 (wielkogabarytowe urządzenia gospodarstwa domowego) i 10 (automaty wydające): odzysku (80% masy zużytego sprzętu) oraz przygotowania do ponownego użycia i recyklingu (80% masy zużytego sprzętu),
 - dla zużytego sprzętu powstałego ze sprzętu należącego do grup sprzętu nr 3 (sprzęt informatyczny i telekomunikacyjny) i 4 (sprzęt konsumencki i panele fotowoltaiczne): odzysku (80% masy zużytego sprzętu) oraz przygotowania do ponownego użycia i recyklingu (70% masy zużytego sprzętu),
 - dla zużytego sprzętu powstałego ze sprzętu należącego do grup sprzętu nr 2 (małogabarytowe urządzenia gospodarstwa domowego) i 5-9 (sprzęt oświetleniowy; narzędzia elektryczne i elektroniczne, z wyjątkiem wielkogabarytowych stacjonarnych narzędzi p[przemysłowych; zabawki, sprzęt rekreacyjny i sportowy; wyroby medyczne, z wyjątkiem wszelkich wyrobów wszczepionych i zainfekowanych; przyrządy monitorowania i kontroli: odzysku (75% masy zużytego sprzętu) oraz przygotowania do ponownego użycia i recyklingu (55% masy zużytego sprzętu),
 - dla zużytych gazowych lamp wyładowczych: recyklingu zużytych lamp wyładowczych w wysokości 80% masy tych zużytych lamp,
- ✓ od 1 stycznia 2018 r.:
 - dla zużytego sprzętu powstałego ze sprzętu należącego do grup sprzętu nr 1 (sprzęt działający na zasadzie wymiany temperatury) i 4 (sprzęt wielkogabarytowy, którego którykolwiek z zewnętrznych wymiarów przekracza 50 cm): odzysku (85% masy zużytego sprzętu) oraz przygotowania do ponownego użycia i recyklingu (80% masy zużytego sprzętu),
 - dla zużytego sprzętu powstałego ze sprzętu należącego do grup sprzętu nr 2 (ekrany, monitory i sprzęt zawierający ekrany o powierzchni większej niż 100 cm²): odzysku (80% masy zużytego sprzętu) oraz przygotowania do ponownego użycia i recyklingu (70% masy zużytego sprzętu),
 - dla zużytego sprzętu powstałego ze sprzętu należącego do grup sprzętu nr 5 (sprzęt małogabarytowy, którego żaden z zewnętrznych wymiarów nie przekracza 50 cm): odzysku (75% masy zużytego sprzętu) oraz przygotowania do ponownego użycia i recyklingu (55% masy zużytego sprzętu),

- dla zużytego sprzętu powstałego ze sprzętu należącego do grupy sprzętu nr 3 (lampy): recyklingu w wysokości 80% masy tego zużytego sprzętu,
- ograniczenie uciążliwości dla środowiska odpadów poprzez wzrost liczby wytwarzanych w województwie mazowieckim produktów objętych ekoznakowaniem,
- zwiększenie liczby podmiotów legitymujących się zweryfikowanym systemem zarządzania środowiskowego (posiadających aktualną rejestrację w EMAS).

Cele długoterminowe 2022-2027

- dalsze przeciwdziałanie nieuczciwym i nielegalnym praktykom stosowanym w zakresie funkcjonowania zakładów zajmujących się zbieraniem i zagospodarowywaniem ZSEE,
- dalsze zwiększanie świadomości społeczeństwa na temat odpowiedniego sposobu postępowania ze ZSEE,
- dalsze dążenie do osiągnięcia założonych poziomów oraz utrzymanie osiągniętych efektów,
- dalsze ograniczanie uciążliwości dla środowiska odpadów poprzez wzrost liczby wytwarzanych w województwie mazowieckim produktów objętych ekoznakowaniem,
- dalsze zwiększanie liczby podmiotów legitymujących się zweryfikowanym systemem zarządzania środowiskowego (posiadających aktualną rejestrację w EMAS).

Pojazdy wycofane z eksploatacji

Cele krótkoterminowe 2016-2021

- osiągnięcie minimalnych poziomów odzysku i recyklingu odniesionych do masy pojazdów przyjętych do stacji demontażu w skali roku na poziomie odpowiednio: 95% i 85% od dnia 1 stycznia 2015 r.,
- ograniczenie nieuczciwych praktyk w zakresie funkcjonowania zakładów zajmujących się zbieraniem i zagospodarowywaniem pojazdów wycofanych z eksploatacji (w tym zwiększenie ilości pojazdów wycofanych z eksploatacji kierowanych do legalnych stacji demontażu),
- ograniczenie liczby pojazdów sprowadzanych z zagranicy bezpośrednio do wojewódzkich stacji demontażu, których sprowadzanie odbywa się w sposób nielegalny.

Cele długoterminowe 2022-2027

- utrzymywanie minimalnych poziomów odzysku i recyklingu odniesionych do masy pojazdów przyjętych do stacji demontażu w skali roku,
- dalsze ograniczanie nieuczciwych praktyk w zakresie funkcjonowania zakładów zajmujących się zbieraniem i zagospodarowywaniem pojazdów wycofanych z eksploatacji (w tym zwiększenie ilości pojazdów wycofanych z eksploatacji kierowanych do legalnych stacji demontażu),
- dalsze ograniczanie liczby pojazdów sprowadzanych z zagranicy bezpośrednio do wojewódzkich stacji demontażu, których sprowadzanie odbywa się w sposób nielegalny.

Odpady zawierające azbest

Osiąganie celów założonych w Programie Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032 oraz Programie usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu Województwa Mazowieckiego:

Cele krótkoterminowe 2016-2021

- usuwanie wyrobów zawierających azbest z terenu woj. mazowieckiego poprzez stopniową eliminację tych wyrobów oraz ich bezpieczne unieszkodliwienie przez składowanie,
- minimalizacja negatywnych skutków zdrowotnych powodowanych kontaktem z włóknami azbestu,
- likwidacja szkodliwego oddziaływania azbestu na środowisko.

Cele długoterminowe 2022-2027

- dalsze sukcesywne usuwanie wyrobów zawierających azbest,
- kontynuacja działań minimalizujących negatywne skutki zdrowotne powodowane kontaktem z włóknami azbestu,
- dalsze działania polegające na likwidacji szkodliwego oddziaływania azbestu.

Oleje odpadowe

Cele krótkoterminowe 2016-2021

- zapobieganie powstawaniu olejów odpadowych,
- dążenie do zwiększenia ilości zbieranych olejów odpadowych,
- monitorowanie sytuacji w zakresie gospodarowania olejami odpadowymi połączone z dążeniem do utrzymania poziomu odzysku na poziomie co najmniej 50%, a recyklingu rozumianego jako regeneracja na poziomie co najmniej 35%,
- w przypadku preparatów smarowych wzrost poziomów odzysku i recyklingu docelowo do poziomu 35% recyklingu oraz poziomu odzysku 50% w roku 2020.
- dążenie do pełnego wykorzystania mocy przerobowych instalacji do regeneracji olejów odpadowych,
- zapewnienie selektywnego zbierania i odzysku olejów odpadowych.

Cele długoterminowe 2022-2027

- dalsze zapobieganie powstawaniu olejów odpadowych,
- dalsze dążenie do zwiększenia ilości zbieranych olejów odpadowych,
- dalsze monitorowanie sytuacji w zakresie gospodarowania olejami odpadowymi połączone z dążeniem do utrzymania poziomu odzysku na poziomie co najmniej 50%, a recyklingu rozumianego jako regeneracja na poziomie co najmniej 35%,
- dalsze dążenie do pełnego wykorzystania mocy przerobowych instalacji do regeneracji olejów odpadowych,
- dalsze doskonalenie systemu selektywnego zbierania i odzysku olejów odpadowych.

Przeterminowane środki ochrony roślin

Cele krótkoterminowe 2016-2021

- kształtowanie systemu zbierania przeterminowanych środków ochrony roślin i opakowań po nich pochodzących z bieżącej produkcji i stosowania w rolnictwie.

Cele długoterminowe 2022-2027

- dalsze kształtowanie systemu zbierania przeterminowanych środków ochrony roślin i opakowań po tych środkach pochodzących z bieżącej produkcji i stosowania w rolnictwie.

Odpady pozostałe

Zużyte opony

Cele krótkoterminowe 2016-2021

- utrzymywanie dotychczasowego poziomu odzysku na poziomie co najmniej 75%, a recyklingu na poziomie co najmniej 15%,
- zwiększenie świadomości społeczeństwa (w tym przedsiębiorców) na temat właściwego tj. zrównoważonego użytkowania pojazdów (w tym opon) oraz dozwolonych przepisami prawa sposobów postępowania ze zużytymi oponami.

Cele długoterminowe 2022-2027

- dalsze utrzymywanie odzysku na poziomie co najmniej 75%, a recyklingu na poziomie co najmniej 15%,
- dalsze zwiększanie świadomości społeczeństwa (w tym przedsiębiorców) na temat właściwego tj. zrównoważonego użytkowania pojazdów (w tym opon) oraz dozwolonych przepisami prawa sposobów postępowania ze zużytymi oponami.

Odpady z budowy, remontów i demontażu obiektów budowlanych oraz infrastruktury drogowej

Cele krótkoterminowe 2016-2021

- utrzymanie poziomu przygotowania do ponownego użycia, recyklingu oraz innych form odzysku materiałów budowlanych i rozbiórkowych, wynoszącego wagowo 70%,
- wprowadzenie rozwiązań na rzecz kształtowania pożądanych postaw wśród inwestorów oraz podmiotów wytwarzających odpady z budowy, remontów i demontażu obiektów budowlanych oraz infrastruktury drogowej w zakresie należytego postępowania ze strumieniem w/w odpadów (w szczególności w zakresie selektywnego zbierania oraz recyklingu).

Cele długoterminowe 2022-2027

- dalsze dążenie do osiągnięcia poziomu przygotowania do ponownego użycia, recyklingu oraz innych form odzysku materiałów budowlanych i rozbiórkowych, wynoszącego wagowo 70%,
- dalsze wprowadzanie rozwiązań na rzecz kształtowania pożądanych postaw wśród inwestorów oraz podmiotów wytwarzających odpady z budowy, remontów i demontażu obiektów budowlanych oraz infrastruktury drogowej w zakresie należytego postępowania ze strumieniem w/w odpadów (w szczególności w zakresie selektywnego zbierania oraz recyklingu).

Komunalne osady ściekowe

Cele krótkoterminowe 2016-2021

- uporządkowanie zagadnień (również w rozumieniu sporządzenia odpowiednich zaleceń wytycznych operacyjnych) z zakresu stosowanej terminologii dotyczącej wytwarzania, obróbki i przetwarzania komunalnych osadów ściekowych,
- całkowite zaniechanie składowania osadów ściekowych,

- zwiększenie ilości komunalnych osadów ściekowych przetwarzanych przed wprowadzeniem do środowiska oraz osadów przekształconych metodami termicznymi,
- zwiększenie efektywności kontroli nad stosowaniem osadów ściekowych na terenach gmin i powiatów, ze zwróceniem szczególnej uwagi na miejsca stosowania osadów,
- zmniejszenie stopnia obciążenia osadów ściekowych szkodliwymi substancjami i organizmami chorobotwórczymi poprzez ograniczanie zrzutu zanieczyszczeń pochodzenia przemysłowego, trafiających do komunalnych osadów ściekowych,
- maksymalizacja stopnia wykorzystania substancji biogenych zawartych w osadach przy jednoczesnym spełnieniu wszystkich wymogów dotyczących bezpieczeństwa sanitarnego, chemicznego oraz środowiskowego,
- dążenie do usystematyzowania informacji na temat komunalnych osadów ściekowych celem podjęcia adekwatnych sposobów gospodarowania tymi odpadami.

Cele długoterminowe 2022-2027

- dalsze uporządkowywanie zagadnień (również w rozumieniu sporządzenia odpowiednich zaleceń wytycznych operacyjnych) z zakresu stosowanej terminologii dotyczącej wytwarzania obróbki i przetwarzania komunalnych osadów ściekowych,
- całkowite zaniechanie składowania osadów ściekowych,
- dalsze zwiększanie ilości komunalnych osadów ściekowych przetwarzanych przed wprowadzeniem do środowiska oraz osadów przekształconych metodami termicznymi,
- dalsze zwiększenie efektywności kontroli nad stosowaniem osadów ściekowych na terenach gmin i powiatów, ze zwróceniem szczególnej uwagi na miejsca stosowania osadów,
- dalsze zmniejszenie stopnia obciążenia osadów ściekowych szkodliwymi substancjami i organizmami chorobotwórczymi poprzez ograniczanie zrzutu zanieczyszczeń pochodzenia przemysłowego, trafiających do komunalnych osadów ściekowych,
- dalsza maksymalizacja stopnia wykorzystania substancji biogenych zawartych w osadach przy jednoczesnym spełnieniu wszystkich wymogów dotyczących bezpieczeństwa sanitarnego, chemicznego oraz środowiskowego,
- dalsze dążenie do usystematyzowania informacji na temat komunalnych osadów ściekowych celem podjęcia adekwatnych sposobów gospodarowania tymi odpadami.

Odpady ulegające biodegradacji inne niż komunalne

Cele krótkoterminowe 2016-2021

- w okresie do 2022 r. i w latach następnych utrzymanie masy składowanych odpadów na poziomie nie większym niż 40% masy wytworzonych odpadów.

Cele długoterminowe 2022-2027

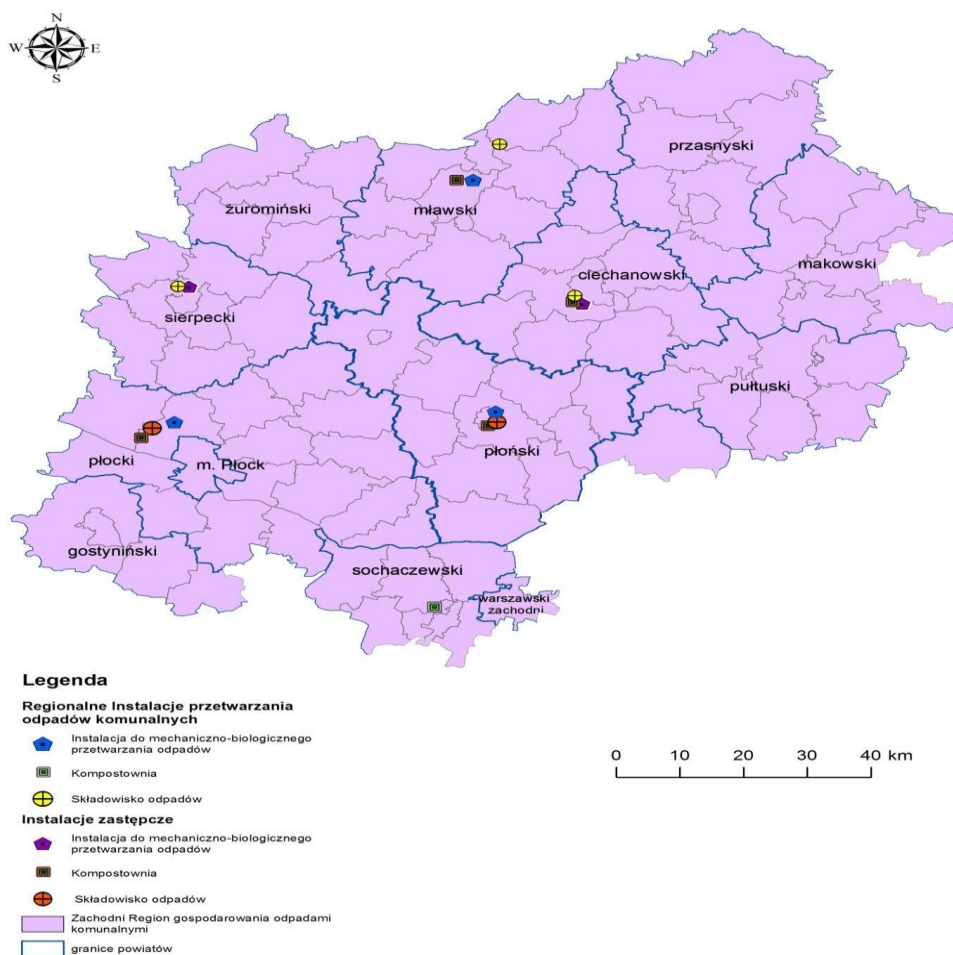
- kontynuacja działań mających na celu zmniejszenie masy składowanych odpadów.

Odpady opakowaniowe

Cele krótkoterminowe 2016-2021

- rozwój regulacji z zakresu zasad Rozszerzonej Odpowiedzialności Producenta w aktualnym wojewódzkim systemie gospodarowania odpadami opakowaniowymi (w celu zminimalizowania ryzyka niezrealizowania wymagań co do wykonania określonych poziomów recyklingu i odzysku odpadów opakowaniowych),
- zmniejszenie masy odpadów opakowaniowych w stosunku do masy produktów.

W WPGO 2016 województwo mazowieckie zostało podzielone na 4 regiony gospodarki odpadami komunalnymi, w ramach województwa mazowieckiego oraz 2 regiony międzywojewódzkie planowane do utworzenia z województwem łódzkim i podlaskim. Gmina Raciąż jest w Regionie Zachodnim, który jest największym obszarowo regionem. W skład tego obszaru zaliczono 95 gmin z powiatów: ciechanowskiego, gostynińskiego, makowskiego, mławskiego, nowodworskiego, płockiego, płońskiego, przasnyskiego, pułtuskiego, sierpeckiego, sochaczewskiego, warszawskiego zachodniego, żuromińskiego oraz m. Płock.

Rysunek Nr 9: Gminy wchodzące w skład regionu zachodniego wraz z regionalnymi i zastępczymi instalacjami przetwarzania odpadów komunalnych

Źródło: projekt *Wojewódzkiego Planu Gospodarki Odpadami dla województwa mazowieckiego na lata 2016 - 2021 z uwzględnieniem lat 2022 – 2027*

Na terenie regionu zachodniego istnieją 3 regionalne instalacje MBP, 2 składowiska, 4 instalacje zastępcze oraz 1 kompostownia, które przedstawiono w poniższych tabelach.

Tabela Nr 33: Instalacje regionalne do mechaniczno-biologicznego przetwarzania zmieszanych odpadów komunalnych w regionie zachodnim

Lp.	Gmina	Nazwa i adres instalacji	Podmiot odpowiedzialny za eksploatację instalacji	Przepustowość części mechanicznej [Mg/rok]	Przepustowość części biologicznej [Mg/rok]
1	Płońsk	Poświętne, 09-100 Płońsk	Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej w Płońsku Sp. z o.o., ul. Adama Mickiewicza 4, 09-100 Płońsk	60 000	28 820
2	Wiśniewo	Kosiny Bartosowe 57, 06-521 Wiśniewo	NOVAGO Sp. z o.o., ul. Płocka 102, 06-500 Mława	100 000	100 000
3	Stara Biała	09-413 Sikórz; Kobierniki 42	Przedsiębiorstwo Gospodarowania Odpadami; 09-413 Sikórz; Kobierniki 42	60 000	35 000

Tabela Nr 34: Istniejące regionalne kompostownie odpadów zielonych i innych odpadów ulegających biodegradacji zbieranych selektywnie w regionie zachodnim

Lp.	Gmina	Nazwa i adres instalacji	Podmiot eksploatujący instalacje	Zdolność przerobowa roczna [Mg/rok]
1	Sochaczew	Bielice, działka nr ewid. 10	Ziemia Polska Sp. z o.o., ul. Partyzantów 4, 05-850 Ożarów Mazowiecki	2 300

Tabela Nr 35: Istniejące regionalne składowiska odpadów komunalnych w regionie zachodnim

Lp.	Gmina	Nazwa i adres składowiska	Podmiot eksploatujący instalacje	Pojemność całkowita [m3]	Pojemność wypełniona [m3]	Pojemność pozostała [m3]
1	Wieczfnia Kościelna	Uniszki-Cegielna	NOVAGO Sp. z o.o., ul. Płocka 102, 06-500 Mława	750 000	155 209,1	594 790,9
2	Sierpc	Rachocin	ZGKiM Sp. z o.o. ul. Traugutta 30, 09-200 Sierpc	883 490,4	457 365,4	426 125

Tabela Nr 36: Zastępcze instalacje do mechaniczno – biologicznego przetwarzania odpadów na terenie regionu zachodniego

Lp.	Gmina	Nazwa i adres instalacji	Podmiot eksploatujący instalacje	Zdolność przerobowa roczna [Mg/rok]
1	Ciechanów	Instalacja do mechaniczno – biologicznego przetwarzania odpadów w Woli Pawłowskiej	PUK Sp. z o.o. ul. Gostkowska 83 06 -400 Ciechanów	cz. mech. 50 000 cz. biol. 24 000
2	Sierpc	Sortownia odpadów zmieszanych i selektywnie zebranych w Rachocinie	ZGKiM Sp. z o.o. ul. Traugutta 30 09 – 300 Sierpc	22 000

Tabela Nr 37: Zastępcze kompostownie odpadów zielonych i bioodpadów na terenie regionu zachodniego

Lp.	Gmina	Nazwa i adres instalacji	Podmiot odpowiedzialny za eksploatację instalacji	Przepustowość [Mg/rok]
1	Stara Biała	Kobierniki, 09-413 Sikórz	Przedsiębiorstwo Gospodarowania Odpadami; 09-413 Sikórz; Kobierniki 42	3 000
2	Płońsk	Poświętne, 09-100 Płońsk	Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej w Płońsku Sp. z o.o., ul. Adama Mickiewicza 4, 09-100 Płońsk	1 000
3	Wiśniewo	Kosiny Bartosowe 57, 06-521 Wiśniewo	NOVAGO Sp. z o.o., ul. Płocka 102, 06-500 Mława	1 400

Odpady z terenu Gminy Raciąż przekazane zostają do:

- Przedsiębiorstwa Gospodarki Komunalnej w Płońsku Zakładu Zagospodarowania Odpadów w Poświętnem.

Niektóre uchwały dot. gospodarowania odpadami na terenie Gminy Raciąż:

1. Program usuwania azbestu dla Gminy Raciąż na lata 2013 – 2032 przyjęty uchwałą Rady Gminy Raciąż Nr XXV/135/2012 z dnia 14 grudnia 2012r..
2. Uchwała Nr VI.27.2015 Rady Gminy Raciąż z dnia 27 marca 2015r. w sprawie wyboru metody ustalenia opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi oraz ustalenia stawki tej opłaty
3. Uchwała Nr XXX/175/2013 Rady Gminy Raciąż z dnia 24 lipca 2013 r. zmieniająca uchwałę Nr XXV/139/2012 Rady Gminy Raciąż z dnia 14 grudnia 2012r. w sprawie wyboru metody ustalenia opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi oraz ustalenia stawki opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi
4. Uchwała Nr XVII.108.2016 Rady Gminy Raciąż z dnia 1 lipca 2016 r. w sprawie poboru opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi w drodze inkasa oraz wyznaczenia inkasentów i określenia wysokości wynagrodzenia za inkaso.
5. Uchwała Nr XVII.109.2016 Rady Gminy Raciąż z dnia 1 lipca 2016 r. w sprawie określenia terminu, częstotliwości i trybu uiszczania opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi na terenie Gminy Raciąż
6. Uchwała Nr XVII.110.2016 Rady Gminy Raciąż z dnia 1 lipca 2016 r. w sprawie uchwalenia Regulaminu utrzymania czystości i porządku na terenie Gminy Raciąż

7. Uchwała Nr XVIII.117.2016 Rady Gminy Raciąż z dnia 9 sierpnia 2016 r. w sprawie szczegółowego sposobu i zakresu świadczenia usług w zakresie odbierania odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości, na których zamieszkują mieszkańcy i zagospodarowania tych odpadów, w zamian za uiszczoną przez właściciela nieruchomości opłatę za gospodarowanie odpadami komunalnymi
8. Uchwała Nr XVIII.118.2016 Rady Gminy Raciąż z dnia 9 sierpnia 2016 r. w sprawie określenia wzoru deklaracji o wysokości opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi składanej przez właściciela nieruchomości.

Wysokość opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi na terenie Gminy Raciąż powstającymi na nieruchomościach zamieszkałych stanowi iloczyn liczby mieszkańców zamieszkujących daną nieruchomość oraz stawki opłaty ustalonej (9 zł miesięcznie od osoby zamieszkującej daną nieruchomość, jeśli odpady są zbierane i odbierane w sposób selektywny; 16 zł miesięcznie od osoby zamieszkującej daną nieruchomość, jeżeli odpady nie są zbierane i odbierane w sposób selektywny). Zwolnione są z opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi odpady wytworzone przez trzecie i następne dziecko zamieszkałe w rodzinie wielodzietnej (rodzinę zamieszkałą na terenie gminy Raciąż, mającą na utrzymaniu troje lub więcej dzieci w wieku do 18 roku życia lub do ukończenia 25 roku życia, jeżeli kontynuują naukę w szkole). Zwolnienie z opłaty przysługuje pod warunkiem złożenia deklaracji (korekty deklaracji) o wysokości opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi wraz ze stosownym oświadczeniem.

Obowiązek ponoszenia opłaty powstaje za okres 3 miesięcy. Opłatę należy wносить każdorazowo za okres 3 miesięcy w terminach do dnia: 20 marca, 20 maja, 20 września, 20 listopada.

W zamian za uiszczoną opłatę za gospodarowanie odpadami komunalnymi odbierane są odpady powstałe na nieruchomościach, na których zamieszkują mieszkańcy:

- odpady komunalne zmieszane – w ilości do 60 litrów miesięcznie na jednego mieszkańca zamieszkującego nieruchomość.
- odpady komunalne zbierane w sposób selektywny określony w Regulaminie utrzymania czystości i porządku na terenie Gminy Raciąż - w każdej ilości.

Odpady komunalne powstałe na terenie nieruchomości zbierane w sposób selektywny niezgodny z zasadami określonymi w Regulaminie utrzymania czystości i porządku na terenie Gminy Raciąż, traktowane są jako odpady komunalne zmieszane, a ich odbiór w zamian za uiszczoną opłatę, następuje w ilości, która po uwzględnieniu pozostałych zebranych odpadów zmieszanych, nie przekroczyła ilości określonej.

Odpady komunalne zmieszane, w zamian za uiszczoną opłatę, odbierane są od właścicieli nieruchomości, na której zamieszkują mieszkańcy raz w miesiącu.

Odpady komunalne zbierane w sposób selektywny, w zamian za uiszczoną opłatę, odbierane są od właścicieli nieruchomości, na których zamieszkują mieszkańcy, raz na dwa miesiące.

Właściciele nieruchomości mogą niektóre rodzaje odpadów selektywnie zebranych dostarczyć na własny koszt do punktu selektywnego zbierania odpadów komunalnych - PSZOK lub oddać do mobilnej zbiórki odpadów. Mobilna zbiórka odpadów dotyczy jedynie: zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego, odpadów wielkogabarytowych oraz opon

samochodów osobowych. Odpady te muszą być wcześniej zgłoszone do Urzędu Gminy. Odbiorowi podlegają te odpady komunalne, które zostały wystawione przed posesję w sposób umożliwiający ich odbiór z drogi publicznej. Odpady komunalne wystawione w innych miejscach, do których nie jest zapewniony dojazd pojazdem odbierającym te odpady, nie podlegają odbiorowi. Odbiorowi podlegają te odpady komunalne, które zostały zgłoszone do siedziby Urzędu Gminy Raciąż.

Odbieranie odpadów odbywa się zgodnie z harmonogramem ustalonym przez przedsiębiorcę, który został wyłoniony w drodze przetargu, z którym Gmina Raciąż zawarła umowę na odbiór i zagospodarowanie odpadów. Harmonogram odbioru odpadów komunalnych z terenu Gminy Raciąż jest opublikowany na stronie internetowej Urzędu Gminy oraz podany do wiadomości mieszkańców w sposób zwyczajowo przyjęty.

Odpady komunalne niebezpieczne powstające na nieruchomościach, na których zamieszkują mieszkańcy, w szczególności:

- resztki farb, lakierów, klejów, żywic, środków do konserwacji i ochrony drewna oraz opakowania po nich;
- rozpuszczalniki, środki czyszczące, substancje do wywabiania plam i opakowania po nich;
- zbiorniki po aerozolach, pozostałości po domowych środkach dezynfekcji i dezynsekcji oraz opakowania po nich;
- lampy fluorescencyjne i inne odpady zawierające rtęć, w tym świetlówki, termometry, przełączniki;
- baterie i akumulatory;
- zużyte kartridże i tonery;
- przepracowane oleje

przyjmowane są w punkcie selektywnego zbierania odpadów komunalnych, po ich dostarczeniu przez mieszkańców na własny koszt.

Właściciele nieruchomości obowiązani są do prowadzenia selektywnego zbierania następujących rodzajów odpadów komunalnych:

- niesegregowanych (zmieszanych) odpadów komunalnych;
- papieru;
- szkła;
- opakowań wielomateriałowych;
- tworzyw sztucznych;
- metalu;
- odpadów ulegających biodegradacji, w tym odpadów opakowaniowych ulegających biodegradacji;
- odpadów zielonych;
- zużytych baterii i akumulatorów;
- zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego;
- mebli i innych odpadów wielkogabarytowych;
- zużytych opon z samochodów osobowych;
- przeterminowanych leków i chemikaliów;
- odpadów budowlanych i rozbiórkowych.

Przedsiębiorca odbierający odpady komunalne zobowiązany jest odbierać odpady określone w sposób gwarantujący ich niez mieszanie z innymi rodzajami odpadów zbieranych selektywnie.

Dopuszcza się, aby odpady ulegające biodegradacji oraz odpady zielone, były zbierane i kompostowane w przydomowych kompostownikach przez właścicieli nieruchomości.

Pozbywanie się odpadów komunalnych przez właścicieli nieruchomości odbywa się poprzez ich umieszczenie w odpowiednich pojemnikach lub w workach, a następnie przekazanie ich odbierającemu odpady. Właściciel nieruchomości obowiązany jest udostępnić pojemniki i przekazać worki przeznaczone do zbierania odpadów komunalnych, na czas odbierania tych odpadów, w szczególności poprzez ich wystawienie przed posesję w sposób umożliwiający ich swobodny odbiór z drogi publicznej. Wystawienie pojemników i worków powinno odbywać się nie wcześniej, niż w dniu odbioru.

Właściciele nieruchomości niezamieszkałych, na których powstają odpady komunalne, zobowiązani są do zawarcia umów na odbieranie odpadów komunalnych z przedsiębiorcą wpisanym do rejestru działalności regulowanej w Gminie Raciąż oraz udokumentowania na żądanie Wójta Gminy sposobu wywiązywania się z obowiązku wynikających z ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminie.

Tabela Nr 38: Rejestr działalności regulowanej w zakresie odbioru odpadów komunalnych

L.p.	Data złożenia wniosku	Data wpisu	Nazwa firmy/adres
1.	28.01.2013	13.02.2013	Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej w Płońsku Sp. z o. o. A. Mickiewicza 4 , 09 - 100 Płońsk
2.	15.03.2013	18.03.2013	BYŚ ² WOJCIECH BYŚKINIEWICZ ul. Arkuszowa 43 , 01 -934 Warszawa
3.	11.02.2013	26.02.2013	ŁYSK -BIS Sp. z o. o. ul. Armii Krajowej 1 , 06 -200 Maków Mazowiecki
4.	11.12.2012	12.12.2012	SITA PŁOCKA GOSPODARKA KOMUNALNA Sp. z o. o. ul. Przemysłowa 31, 09 -400 Płock
5.	27.08.2012	28.08.2012	A&M PARTNERS, EKO-PARTNER Adam Bujakiewicz Batorego 18 lok. 233/23, 02-591 Warszawa
6.	22.10.2012	23.10.2012	REMONDIS DROBIN Komunalna Sp. z o. o. ul. Tupadzka 7 , 09 -210 Drobin
7.	25.02.2013	26.02.2013	EKO -MAZ Sp. z o.o. z siedzibą w Płocku ul. Gierzyńskiego 17 , 09 -407 Płock
8.	29.04.2013	30.04.2013	ZIEMIA POLSKA Sp. z o.o. ul. Partyzantów 4 , 05 -850 Ożarów Mazowiecki
9.	10.12.2012	11.12.2012	REMONDIS Sp. z o.o. ul. Zawodzie 16 02 -981 Warszawa Oddział w Płocku, ul. Przemysłowa 32, 09 -400 Płock
10.	18.12.2012	21.12.2012	Zakład Gospodarki Komunalnej w Wyszogrodzie ul. Szkolna 16 , 09 -450 Wyszogród
11.	05.04.2016	11.04.2016	CARBON -ŁĘG Sp. z o. o. 09 -210 Drobin , Łęg Kościelny 19a

Wcześniej tj. przed 1 lipca 2013r. Gmina wydierzała pojemniki do zmieszanej zbiórki odpadów dla mieszkańców, którzy zobowiązali się do zbiórki odpadów, od Przedsiębiorstwa Gospodarki Komunalnej w Płońsku. Po wejściu w życie nowych przepisów Gmina wykupiła te pojemniki od Przedsiębiorstwa i do tej pory większość mieszkańców korzysta z tych pojemników, a są one własnością Gminy.

Obecnie mieszkańcy gminy Raciąż którzy nie posiadali wcześniej pojemników są zobowiązani sami zaopatrzyć się w pojemniki na odpady zmieszane (na własny koszt), natomiast jeśli chodzi o worki do zbiórki selektywnej to przedsiębiorca odbierający odpady jest odpowiedzialny za zaopatrzenie w nie (nieodpłatnie) wszystkich właścicieli nieruchomości, którzy zadeklarowali segregowanie odpadów. Worki są przekazywane mieszkańcom podczas odbioru odpadów zebranych selektywnie z nieruchomości, w ilości takiej jaka została wystawiona do odbioru. W razie potrzeby uzyskania większej ilości worków, istnieje możliwość odebrania ich (nieodpłatnie) w Urzędzie Gminy Raciąż.

Podmioty prowadzące działalność w zakresie odbierania odpadów komunalnych zobowiązane są:

- rejestrować masę poszczególnych rodzajów odpadów komunalnych odbieranych od poszczególnych właścicieli nieruchomości zbierających te odpady,
- przekazywać odbierane odpady, zgodnie z umową, do instalacji spełniających wymogi najlepszych dostępnych technik i zgodnie z uchwałą Samorządu Województwa mazowieckiego w sprawie wdrażania WPGO.

Padłe zwierzęta należy usuwać niezwłocznie, przekazując je przedsiębiorcy posiadającemu zezwolenie na odbiór i transport zwłok zwierzęcych do najbliższej położonej spalarni zwłok zwierzęcych i ich części. Odpady padłych zwierząt zbiera firma Hetman i przekazuje do zakładu unieszkodliwiania w Olszówce.

Gmina Raciąż jest gminą typowo wiejską, co ma wpływ na strukturę wytwarzanych odpadów komunalnych. Odbierane są odpady z mniejszym udziałem materii organicznej, papieru oraz relatywnie większej zawartości tworzyw sztucznych oraz szkła. Niektóre z rodzajów wytworzonych odpadów, tj. odpady organiczne, papier, tektura, popiół i żużel zagospodarowywane są na własne potrzeby mieszkańców, a więc odzyskiwane w miejscu ich wytwarzania i nie podawane w sprawozdaniach.

Wg Urzędu Gminy na terenie Gminy Raciąż ilość odpadów komunalnych zmieszanych wytworzona w roku 2015 wyniosła 1060 Mg tj. 108kg/mieszkańca. Ilość wytwarzanych odpadów komunalnych w kg/mieszkańca/rok segregowanych - 184,4, w tym: makulatura 1Mg/rok, szkło 47,2 Mg/rok, tworzywa sztuczne 27,3 Mg/rok, metale 0,2 Mg/rok, odpady wielkogabarytowe 10,7 Mg/rok.

Ilość odpadów budowlanych wydzielonych ze strumienia odpadów komunalnych (Mg/rok) – 2,1. Łącznie wytworzono około 292,4 kg/mieszkańca/rok (średnia w województwie mazowieckim 262 kg/mieszkańca/rok) odpadów komunalnych.

78 % mieszkańców Gminy objęto w 2015 roku selektywną zbiórką odpadów komunalnych.

Na terenie Gminy Raciąż funkcjonuje Punkt Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych w miejscowości Koziebrody. PSZOK to zadaszona wiata stalowa o powierzchni 204 m²

obudowa stalową blachą wraz z posadzką wewnątrz i stolarką drzwiową. Elementy prefabrykowane – boksy na wyselekcjonowane odpady komunalne – 4 szt.

Wyposażenie wiaty: kontener 1100L – 3 szt.; pojemniki 120L – 2 szt.; tablice informacyjne – 9 szt.

W PSZOK-u zbierane są: odpady wielkogabarytowe (stare meble), zużyty sprzęt elektryczny i elektroniczny (RTV, AGD itp.), zużyte opony (tylko od samochodów osobowych), **a także przeterminowane leki i chemikalia, zużyte baterie i akumulatory oraz odpady budowlane i rozbiórkowe, powstałe w wyniku remontów, które mieszkańcy przeprowadzili sami (nie za pośrednictwem firmy budowlano-remontowej).**

W 2015r. do PSZOK - u dostarczono:

- 2,2 Mg zużytych opon,
- 0,7 Mg papieru i makulatury,
- 0,8 Mg zużytych urządzeń elektrycznych i elektronicznych,
- 4,0 Mg odpadów wielkogabarytowych.

Tabela Nr 39: Gospodarowanie odpadami w Gminie Raciąż

Lp.	Miejscowość	Liczba nieruchomości	Liczba pojemników do	
			Zbiórki odpadów zmieszanych <small>(kosze o pojemności 120 l lub 240 l, w zależności od ilości osób zamieszkujących na nieruchomości)</small>	Selektywnej zbiórki odpadów <small>(liczba nieruchomości, których właściciele segregują odpady; jest to workowy system zbiórki; worki: zielony-szko kolorowe; biały-szko białe; żółty-papier, tektura, metal, plastik i tworzywa sztuczne; mieszkańcy mają prawo oddać tyle worków, ile udało im się zebrać, nie są ograniczeni ilością)</small>
1	Bielany	32	30	23
2	Bogucin	23	15	13
3	Budy Kraszewskie	39	34	32
4	Charzyny	25	24	22
5	Chyczewo	12	9	8
6	Cieciersk	41	47	44
7	Ćwiersk	34	28	23
8	Dobrska-Kolonia	42	33	26
9	Dobrska-Włóściany	20	16	12
10	Draminek	15	18	14
11	Drozdowo	43	40	33
12	Druchowo	26	20	19
13	Folwark-Raciąż	30	28	22
14	Grzybowo	39	26	23
15	Jeżewo-Wesel	53	49	37
16	Kaczorowy	74	72	53
17	Kiełbowo	26	24	21
18	Kiniki	31	27	20
19	Kocięcin Brodowy	28	28	23
20	Kocięcin-Tworki	12	12	7
21	Kodłutowo	80	75	62
22	Kossobudy	58	51	48

23	Koziębrody	175	193	124
24	Kozolin	35	37	29
25	Krajkowo	50	73	60
26	Krajkowo-Budki	16	12	7
27	Kraszewo Podborne	34	33	30
28	Kraszewo-Czubaki	40	37	32
29	Kraszewo-Falki	27	29	25
30	Kraszewo-Gaczuły	54	52	45
31	Kraszewo-Rory	12	12	10
32	Kraszewo-Sławęcin	14	13	12
33	Kraśniewo	23	26	22
34	Kruszenica	19	14	8
35	Lipa	17	18	15
36	Łempinek	11	7	5
37	Łempino	53	53	42
38	Malewo	10	10	10
39	Mała Wieś	30	30	27
40	Młody Niedróż	20	21	16
41	Nowe Gralewo	29	36	31
42	Nowe Młodochowo	29	29	29
43	Nowy Komunin	36	38	33
44	Pęsy	13	12	10
45	Pólka-Raciąż	93	83	67
46	Sierakowo	44	45	43
47	Sikory	9	8	7
48	Stare Gralewo	68	67	52
49	Stare Młodochowo	12	10	10
50	Stary Komunin	33	29	19
51	Stary Niedróż	11	11	8
52	Strożęcin	50	61	45
53	Szapsk	65	63	46
54	Szczepkowo	53	55	54
55	Unieck	121	117	88
56	Wępiły	35	35	32
57	Witkowo	35	36	30
58	Zdunówek	21	16	15
59	Złotopole	23	22	20
60	Żukowo-Strusie	16	13	8
61	Żukowo-Wawrzonki	44	61	57
62	Żychowo	44	26	19
Razem		2307	2249	1827

Źródło: Urząd Gminy w Raciążu

Różnice w ilości nieruchomości a ilości pojemników do zbiórki odpadów zmieszanych wynikają głównie z faktu, że na wielu nieruchomościach została złożona więcej niż jedna deklaracja – w 1 budynku mieszkają 2 lub 3 rodziny i każda z rodzin ma złożoną oddzielną deklarację oraz oddzielny pojemnik na odpady. Wójt składa informacje Radzie Gminy o gospodarowaniu odpadami komunalnymi.

Problemy:

- nielegalne pożywanie się odpadów, które znajdują się w rowach, lasach, co powoduje negatywny wpływ na środowisko,
- spalanie odpadów w domowych kotłowniach,
- nie wszyscy właściciele nieruchomości segregują odpady.

4.10. Poważne awarie

Pod pojęciem poważnych awarii przemysłowych rozumiemy zdarzenia, w szczególności emisję, pożar lub eksplozję powstałe w trakcie procesu przemysłowego, magazynowania lub transportu, w których występuje jedna lub więcej niebezpiecznych substancji, prowadzące do natychmiastowego zagrożenia życia, zdrowia ludzi lub środowiska lub powstania takiego zagrożenia z opóźnieniem.

Potencjalne zagrożenia wystąpieniem awarii stwarzają:

- transport materiałów i substancji niebezpiecznych głównie na drogach krajowych, wojewódzkich i powiatowych,
- magazynowanie materiałów i substancji niebezpiecznych.

Bardzo ważne jest przeciwdziałanie poważnym awariom przemysłowym, a w razie ich wystąpienia, szybkie usuwanie ich skutków. W Polsce istnieje system nadzoru nad istniejącymi instalacjami mogącymi stworzyć zagrożenie poważnych awarii, sprawowany przez służby Państwowej Straży Pożarnej i Inspekcji Ochrony Środowiska, dostosowany do przepisów unijnych (Dyrektywa Rady 90/82/WE z dnia 9 grudnia 1996r. w sprawie kontroli niebezpieczeństwa poważnych awarii związanych z substancjami niebezpiecznymi zmieniona dyrektywą 2003/105/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 16 grudnia 2003r).

Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Rozwoju z dn. 29 stycznia 2016r. w sprawie rodzajów i ilości znajdujących się w zakładzie substancji niebezpiecznych, decydujących o zaliczeniu zakładu do zakładu o zwiększonym lub dużym ryzyku wystąpienia poważnej awarii przemysłowej (Dz.U. z 2016r., poz.138) na terenie Gminy nie zlokalizowano zakładów zaliczanych do zakładów o zwiększonym lub dużym ryzyku wystąpienia poważnych awarii przemysłowych. Pewne zagrożenie może stworzyć stacja paliw zlokalizowana w Gminie Raciąż.

Istotnym zagrożeniem możliwością wystąpienia awarii przemysłowych jest przebiegający przez gminę gazociąg „JAMAŁ-EUROPA” o średnicy 2 x 1 420 mm pod ciśnieniem roboczym 8,4 Mpa, który ma charakter tranzytowy, gdzie źródłami wycieków mogą być niekontrolowane prace ziemne.

Wynikiem każdej awarii rurociągów transportujących gaz może być ogromna skala zanieczyszczeń środowiska (powietrza, gleby, wody, szaty roślinnej); mogą być też zagrożenia dla ludzi, pożary.

Drogami: krajową i powiatowymi przewożone są substancje niebezpieczne, co w przypadku wystąpienia wypadków drogowych może spowodować zanieczyszczenie środowiska oraz zagrożenie dla ludzi. Największe zagrożenie spowodowane może być podczas przewożenia materiałów niebezpiecznych w/w drogami, zwłaszcza amoniaku, chloru, kwasów. Brak jest parkingów dla pojazdów przewożących substancje niebezpieczne.

Jednym z przyczyn wystąpienia poważnych awarii są pożary. Najczęściej występują one w rolnictwie, w lokalnych zakładach usługowych, w lasach, budownictwie indywidualnym. Pożary w pewnych grupach obiektów ulegają sezonowemu nasileniu. W okresie wczesnowiosennym, letnim i jesiennym wzrasta liczba pożarów na obszarach leśnych i nieużytkach, zwłaszcza podczas nielegalnego wypalania ściernisk, traw, odpadów na powierzchni ziemi.

Inne zagrożenia

Innymi zagrożeniami, które mogą wystąpić na terenie Gminy Raciąż, są gwałtowne opady atmosferyczne, susze i huragany.

W naszej strefie klimatycznej zjawiskami naturalnymi groźnymi dla ludzi, ich dobytku, środowiska, zwłaszcza w epoce zmian klimatu mogą być: powódzie, ulewne deszcze, huragany, susze. W Gminie Raciąż nie przewiduje się powodzi spowodowanej wodami cieków płynących przez teren, ale w epoce zmian klimatu nie można wykluczyć podtopień spowodowanych ulewnymi, nawalnymi deszczami, utrudnień w ruchu drogowym spowodowanych nadmiernymi opadami śniegu, oblodzeniem dróg. Trzeba do nich przygotować służby utrzymania dróg. Nie można również wykluczyć prawdopodobieństwa wystąpienia huraganu, przejść trąb powietrznych. Trudno określić obszary zagrożeń. Mogą się pojawić wszędzie i na znacznych przestrzeniach. Trzeba do nich przygotować mieszkańców, właścicieli budynków, odpowiednio zabezpieczyć dachy, okiennice itp.

Zwłaszcza huragan, marznący deszcz, szron może powalać drzewa, uszkadzać linie energetyczne, pozbawiając dostaw energii elektrycznej. W naszej strefie klimatycznej, w epoce zmian klimatu jest to zjawisko możliwe do wystąpienia, zwłaszcza na terenie ubogim w lasy, którym jest Gmina Raciąż. Susze mogą najczęściej występować w okresie letnim, ale także o innych porach roku. Szczególnie istotne są zjawiska suszy w okresie o niedoborach opadów. Są one szczególnym zagrożeniem dla rolnictwa na glebach lekkich, terenach odlesionych. Okresowe występowanie suszy jest charakterystyczne dla terenów Polski. W ostatnim pięćdziesięcioleciu globalnie susza wystąpiła w latach: 1959, 1963, 1964, 1969, 1976, 1982, 1983, 1984, 1989, 1992, 2003, 2015.

Skutkom suszy można przeciwdziałać, budując małą retencję (małe oczka wodne, stawy), zostawiając bagna, zalesiając i zadrzewiając gleby niskich klas bonitacyjnych, gospodarując wodami opadowymi np. poprzez właściwą eksploatację urządzeń melioracji, gromadzenie wód deszczowych i wykorzystanie zgromadzonej wody do utrzymania zieleni w okresie suszy. Do oceny zagrożeń suszą utworzono System Monitoringu Suszy Rolniczej, który

proceedzi Państwowy Instytut Badawczy Instytutu Upraw Nawożenia i Gleboznawstwa w Puławach. System ten ma za zadanie wskazać obszary, na których potencjalnie wystąpiły straty spowodowane suszą dla poszczególnych upraw uwzględnione w ustawie o dopłatach do ubezpieczeń rolnych i zwierząt gospodarskich w Polsce (Dz. U. z 2005r., Nr 150, poz. 1249 ze zm). **Zgodnie z definicją tej ustawy susza oznacza szkodę spowodowaną wystąpieniem w dowolnym sześciodekadowym okresie od 1 kwietnia do 30 września danego roku – klimatycznego bilansu wodnego poniżej określonej wartości dla poszczególnych grup gatunków roślin uprawnych lub kategorii glebowych.** Problem suszy dla rolniczej Gminy Raciąż jest bardzo ważny, dlatego należy zwrócić szczególną uwagę na:

- oszczędne gospodarowanie wodą,
- przestrzegać ustaleń dotyczących poboru wody w pozwoleniach wodno – prawnych, umowach na dostarczanie wody,
- dbać o właściwą konserwację urządzeń melioracji,
- zaplanować i zrealizować system małej retencji wodnej,
- zwiększyć lesistość oraz powierzchnię terenów zadrzewionych.

4.11. Inne działania horyzontalne w Gminie Raciąż

4.11.1. Planowanie przestrzenne

Gmina posiada uchwalone „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Raciąż” (2008) - dokument obejmujący uwarunkowania rozwoju Gminy w zakresie stanu i zasobów środowiska przyrodniczego, kulturowego, struktury społeczno – demograficznej, spraw gospodarczych, infrastruktury technologicznej. Kierunki zagospodarowania przestrzennego określają podstawowe problemy, możliwości, szanse rozwoju Gminy, strukturę funkcjonalno – przestrzenną, główne kierunki zagospodarowania przestrzennego w jednostkach strukturalno – przestrzennych, tereny wskazane do sporządzenia miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

Gmina ma uchwalone miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego dla miejscowości: Budy Kraszewskie, Kraszewo – Gaczułty, Kraszewo – Rory, Pólka – Raciąż, fragmentów miejscowości: Budy Kraszewskie, Cieciersk, Dobrska - Kolonia, Dobrska - Włóściany, Draminek, Druchowo, Stare Gralewo, Nowe Gralewo, Grzybowo, Kaczorowy, Kiniki, Kielbowo, Kossobudy, Koziebrody, Krajkowo, Nowy Komunin, Kraszewo Gaczułty, Kraszewo Podborne, Lipa, Łempin, Nowe Młodochowo, Folwark Raciąż, Pólka-Raciąż, Szapsk, Sierakowo, Strożęcín, Unieck, Witkowo, Żukowo - Wawrzonki, Żychowo. Warto podjąć działania, aby uchwalić miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla całego terenu Gminy.

4.11.2. Świadomość ekologiczna mieszkańców

Ważną rolę w ochronie środowiska naturalnego odgrywa świadomość ekologiczna mieszkańców, władz gminy, urzędników, właścicieli i zarządzających firmami prowadzącymi działalność gospodarczą. Świadomość ekologiczna w/w wyraża się w działaniach na rzecz poprawy stanu środowiska. Świadomość ekologiczną kształtuje prowadzona edukacja

ekologiczna. W Gminie Raciąż nie ma ośrodka edukacji ekologicznej. Edukacja prowadzona jest:

- w sposób bezpośredni wśród uczniów przez nauczycieli szkół, wychowawców przedszkoli poprzez udział w konkursach, kampaniach np. z okazji Sprzątania Świata, Dnia Ziemi,
- wśród mieszkańców przez Wójta, pracowników Urzędu Gminy podczas spotkań z mieszkańcami, spotkań sołeckich,
- przez upowszechnienie różnych materiałów informacyjnych (broszur) dotyczących
 - ✓ zwłaszcza nowych, istotnych spraw np. gospodarowania odpadami komunalnymi, oszczędzania wody, ochrony wód przed zanieczyszczeniami związkami biogennymi,
- audycje radiowe i telewizyjne, prasa dot. spraw ekologicznych,
- ogłoszenia u sołtysów, BIP-ie informacji o prowadzonych postępowaniach w sprawie ocen oddziaływania na środowisko dla planowanych przedsięwzięć, planów i programów zgodnie z ustawą z dnia 3 października 2008r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (j.t. Dz. U. z 2016r., poz. 353 z póź. zm). Ustawa wprowadza m.in. procedurę udziału społeczeństwa w przypadku podejmowania decyzji jak i przygotowania programów, planów. Społeczeństwo uczestniczy w postępowaniach w sprawie ooś, zwłaszcza wówczas, kiedy planowane przedsięwzięcie może negatywnie oddziaływać na życie ludzi (np. budowa ferm, instalacji wiatraków, biogazowni).

Nie badano poziomu stanu świadomości ekologicznej społeczeństwa, ale widać większe zaangażowanie mieszkańców w sprawy ochrony środowiska po wdrożeniu w życie uchwał Rady Gminy Raciąż dotyczących gospodarowania odpadami komunalnymi, czy zainteresowania zdejmowaniem wyrobów zawierających azbest w celu jego unieszkodliwiania czy budowy przydomowych oczyszczalni ścieków.

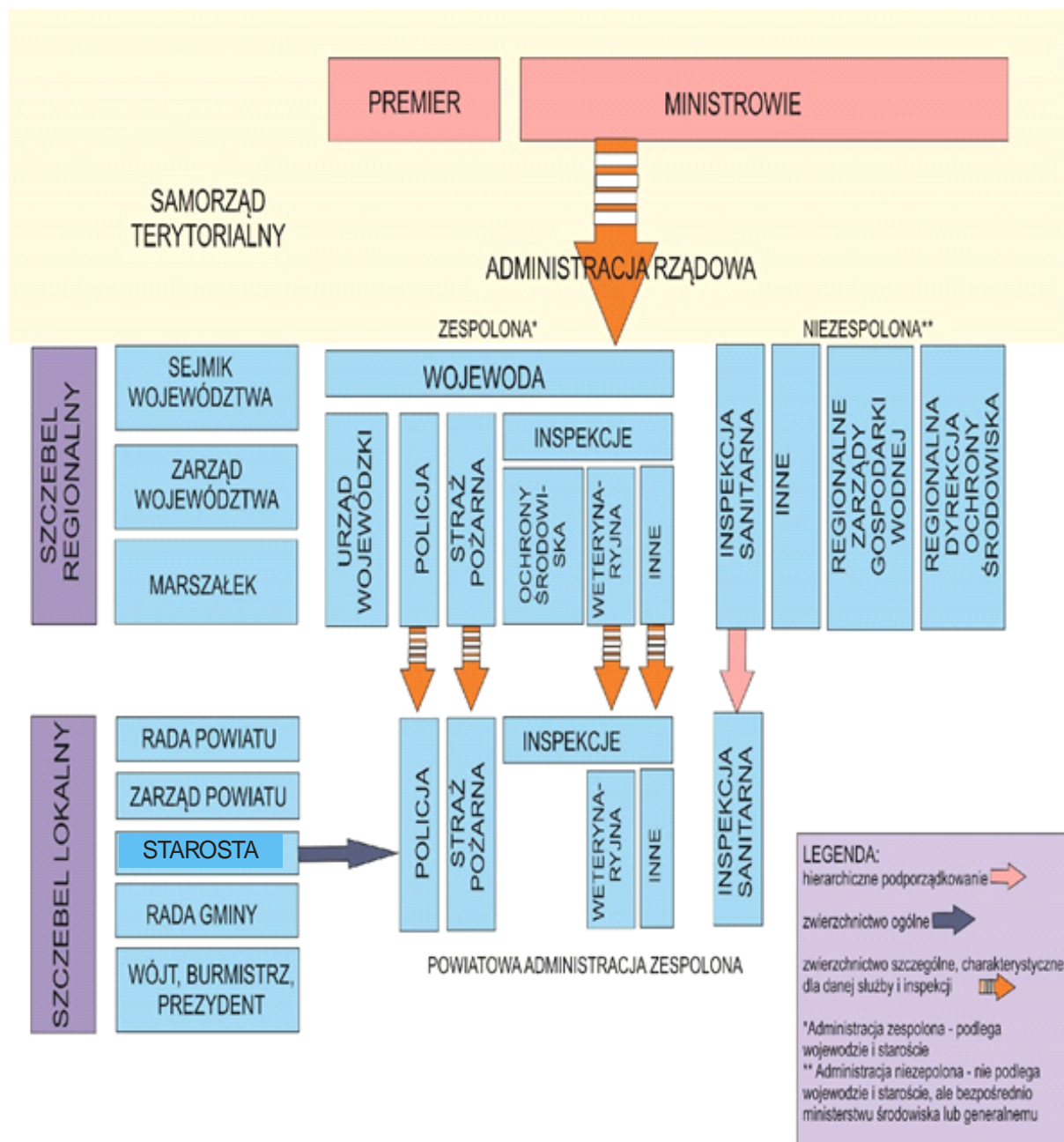
W związku z innowacjami w ochronie środowiska oraz zmianą prawa niezbędne jest poszerzenie i uzupełnienie kompetencji i kwalifikacji osób pracujących na rzecz ochrony środowiska, stosowanie nowoczesnych technologii informacyjno – komunikacyjnych wynikających z postępu technologicznego. Ważne jest także wykształcenie pracowników, społeczeństwa w zakresie zielonych zamówień i zielonych zakupów pozwalających na kształtowanie takich wzorców produkcji i konsumpcji, które nie będą powodować dużej presji na środowisko. Przyjazne środowisku wybory konsumentów kształtują rynek zielonych zamówień, którego rozwój stanowi zachętę dla firm do stosowania technologii środowiskowych w procesie produkcji. Upowszechnienie zielonych zamówień wpłynie korzystnie na rozwój rynku technologii środowiskowych oraz usług okołosrodowiskowych.

4.11.3. Zarządzanie ochroną środowiska

Reformy ustrojowe państwa i nowe przepisy w ochronie środowiska spowodowały znaczące zmiany w strukturze organizacyjnej ochrony środowiska. Jest ona obecnie niezwykle złożona. Funkcjonuje na poziomach: centralnym, regionalnym, wojewódzkim, powiatowym i gminnym. Odrębnie działają sieci branżowe (np. zarządzanie lasami Skarbu Państwa). Struktura organizacyjna, ochrona środowiska nie ma charakteru hierarchicznego. Składają się

na nie odrębne i niezależne od siebie organy samorządowe, a także organy rządowe. Dany szczebel administracji realizuje w zasadzie tylko te zadania, które wynikają z ustaw, których nie realizuje inny szczebel.

Na rys. Nr 7 poniżej przedstawiona została w uproszczony sposób podstawowa struktura administracji publicznej w Polsce, która realizuje także zadania związane z zarządzaniem ochroną środowiska, uwzględniając obowiązujące przepisy prawne.

Rysunek Nr 10: Organizacja służb ochrony środowiska

Powietrze, ochrona klimatu	
mocne strony	słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> – dobra jakość powietrza, – brak dużych źródeł emisji zanieczyszczeń powietrza, – dobre warunki solarne dla energetyki odnawialnej, korzystne warunki dla lokalizacji siłowni wiatrowych, możliwości rozwoju energetyki z biomasy, 	<ul style="list-style-type: none"> – niewykorzystanie energii ze źródeł odnawialnych, – znaczny wpływ na jakość powietrza działalności rolniczej, komunikacji samochodowej, ogrzewania domów, stosowania niskiej jakości węgla, spalania odpadów, – przekroczenie poziomów dopuszczalnych PM₁₀, PM_{2,5}, poziomu alarmowego i docelowego ozonu w powietrzu, – energochłonność budynków i oświetlenia,
szanse	zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> – uchwalenie przez Sejmik Województwa Mazowieckiego programów ochrony powietrza w zakresie pyłu PM₁₀, PM_{2,5} benzoapirenu i ozonu w celu osiągnięcia dopuszczalnych poziomów, – wymiana samochodów, innych pojazdów na nowoczesne, niskoemisyjne, – rozwój ścieżek rowerowych, – wdrożenie tzw. ustawy antysmogowej, – upowszechnienie stosowania odnawialnych źródeł energii, – możliwość pozyskania środków w ramach RPOWM 2014-2020 na cele związane z ochroną powietrza i klimatu, 	<ul style="list-style-type: none"> – dalszy wzrost liczby samochodów i innych pojazdów korzystających z dróg publicznych i wzrost emisji zanieczyszczeń, – napływ zanieczyszczeń spoza terenu Gminy, – małe środki finansowe zewnętrzne wspomagające realizację OZE, stosowanie paliw ekologicznych, – brak regulacji prawnych dot. jakości paliw, – brak spójnej polityki energetyczno - klimatycznej.

Zasoby geologiczne, powierzchnia ziemi	
mocne strony	słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> – dobra jakość gleb, – duża ilość terenów niezdegradowanych, niezanieczyszczonych, – brak terenów zagrożonych ruchami masowymi, – zrehabilitowana znaczna część wyrobisk po eksploatacji surowców, 	<ul style="list-style-type: none"> – brak ważnych zasobów surowcowych na terenie Gminy, – zagrożenie dla jakości gleb, chemizacja rolnictwa, – występujące wyeksploatowane wyrobiska, wymagające rekultywacji, – zagrożenie erozją wietrzną powierzchni ziemi na skutek długotrwałej suszy, małej lesistości.
szanse	zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> – wdrożenie polityki i przepisów dotyczących ochrony powierzchni ziemi, gospodarowania ziemią, surowcami naturalnymi. 	<ul style="list-style-type: none"> – utrata gleb biologicznie czynnych i ich przekształcenie na cele budowlane, infrastrukturalne, – zmiany klimatyczne powodujące m.in. przesuszanie gruntów, – zagrożenie dzikimi składowiskami odpadów.
Wody	
mocne strony	słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> – wysoki stopień zwodociągowania Gminy, rozwój sieci wodociągowej – dobra jakość wód z ujęć, – wystarczająca przepustowość 3 oczyszczalni ścieków o wysokim stopniu oczyszczania ścieków, – rozwój budowy indywidualnych, przydomowych oczyszczalni ścieków i budowy zbiorowych sieci kanalizacyjnych. 	<ul style="list-style-type: none"> – brak izolacji wód czwartorzędowych, narażenie wód powierzchniowych i podziemnych na zanieczyszczenia, – zła jakość wód powierzchniowych, – niewystarczająca retencja wodna, – nielegalny zrzut ścieków lub odprowadzanie ścieków nieoczyszczonych do środowiska, – brak kanalizacji opadowej, – niski stopień skanalizowania terenu Gminy, – negatywne oddziaływanie rolnictwa na jakość wód.

szanse	zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> – realizacja programu małej retencji, – możliwość pozyskania środków zewnętrznych na budowę systemu retencji i kanalizacji. 	<ul style="list-style-type: none"> – słaba izolacja czwartorzędowego piętra wodonośnego, – występujący deficyt wodny spowodowany coraz częstszym występowaniem suszy, – zanieczyszczenia wód substancjami ze spływów powierzchniowych w wyniku działalności rolniczej, – brak zainteresowania mieszkańców oczyszczaniem ścieków, – wzrost zagrożenia podtopieniami spowodowanymi opadami nawalnymi na skutek zmiany klimatu, – wzrost zagrożenia suszą na skutek zmian klimatu.
Hałas	
mocne strony	słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> – brak źródeł uciążliwego hałasu przemysłowego, 	<ul style="list-style-type: none"> – brak pomiarów stanu hałasu na terenach chronionych, – niezadawalający stan dróg,
szanse	zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> – uwzględnienie w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego ograniczeń wynikających z dopuszczalnych poziomów hałasu dla różnych sposobów gospodarowania terenami. 	<ul style="list-style-type: none"> – wzrost liczby samochodów korzystających z dróg, powstawanie działalności gospodarczych z udziałem źródeł o wysokim poziomie mocy akustycznych.
Pola elektromagnetyczne	
mocne strony	słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> – brak przekroczeń dopuszczalnych poziomów PEM w środowisku, 	<ul style="list-style-type: none"> – brak pomiarów poziomów PEM w środowisku,
szanse	zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> – rozwój osadnictwa mieszkaniowego, rekreacyjnego z racji braku przekroczeń PEM. 	<ul style="list-style-type: none"> – atrakcyjność terenu powodująca presję na lokalizowanie inwestycji będących źródłem PEM.

Formy ochrony przyrody	
mocne strony	słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> – znaczna powierzchnia terenów cennych przyrodniczo z bogatą różnorodnością biologiczną objętych formami ochrony przyrody, – walory krajobrazowe, przyrodnicze stwarzające możliwość rozwoju turystyczno – rekreacyjnego, 	<ul style="list-style-type: none"> – słaby nadzór nad obszarem chronionego krajobrazu i innymi formami ochrony przyrody, – brak danych w Urzędzie Gminy nt. nowych zadrzewień, zakładania zieleni, – brak inwentaryzacji przyrodniczej, – znaczne rozdrobnienie lasów, niska lesistość, – brak najwyższych form ochrony przyrody, – degradacja pomników przyrody i starodrzewia w zabytkowych parkach, – degradacja terenów leśnych na skutek nadmiernej penetracji ludzi i ekspansji gatunków obcych,
szanse	zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> – wykorzystanie funduszy zewnętrznych na ochronę, pielęgnację obszarów cennych przyrodniczo i pomników przyrody oraz zwiększenie lesistości, – współpraca z administracją lasów państwowych, Powiatem Płońskim, Zarządem Mazowieckich Parków Krajobrazowych, – powołanie nowych form ochrony przyrody, krajobrazu jako szansa dla rozwoju ekoturystyki, 	<ul style="list-style-type: none"> – częste zmiany przepisów prawnych dotyczących ochrony przyrody, – małe zainteresowanie terenem przez RDOŚ, Urząd Marszałkowski Województwa Mazowieckiego, administrację lasów państwowych, – wzrost presji urbanizacyjnej, – małe zainteresowanie społeczeństwa ochroną przyrody i krajobrazu.
Świadomość ekologiczna	
mocne strony	słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> – zaangażowanie nauczycieli, szkół i przedszkoli w edukację ekologiczną społeczeństwa, 	<ul style="list-style-type: none"> – nie badano poziomu świadomości ekologicznej społeczeństwa, – brak ośrodka edukacji ekologicznej,

– zaangażowanie pracowników Urzędu Gminy w rozpowszechnienie informacji o środowisku i jego ochronie wśród społeczeństwa,	– małe zainteresowanie społeczeństwa procedurami oos oraz informacjami o środowisku,
szanse	zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> – możliwość pozyskania środków zewnętrznych na edukację ekologiczną, – możliwość współpracy Urzędu Gminy, szkół z Regionalnym Centrum Edukacji Ekologicznej w Płocku, ośrodkami edukacji przyrodniczo – leśnej prowadzonej przez Nadleśnictwa, Zarząd Mazowieckich Parków Krajobrazowych, – nowe trendy w edukacji ekologicznej urzędników, radnych, społeczeństwa. 	– brak zainteresowania udziałem Gminy, społeczeństwa w projektach edukacyjnych.
Poważne awarie, inne zagrożenia ekstremalne	
mocne strony	słabe strony
– brak zakładów stwarzających poważne awarie przemysłowe,	<ul style="list-style-type: none"> – potencjalne zagrożenie z racji transportu drogowego materiałów niebezpiecznych, gazu – gazociągiem, – brak parkingów dla samochodów przewożących materiały niebezpieczne,
szanse	zagrożenia
– bezpieczeństwo ekologiczne mieszkańców,	– potencjalne zagrożenia naturalne (susza, ulewne deszcze, wichury itp.).

Odpady	
mocne strony	słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> – poprawa sytuacji w gospodarce odpadami komunalnymi, – wzrost zainteresowania mieszkańców segregacją odpadów i usuwaniem wyrobów zawierających azbest, – funkcjonujący PSZOK, – realizacja programu usuwania wyrobów zawierających azbest, 	<ul style="list-style-type: none"> – brak badań składu morfologicznego odpadów, – niski stan świadomości mieszkańców, firm dot. gospodarki odpadami, – objęcie tylko części nieruchomości selektywną zbiórką odpadów.
szanse	zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> – gospodarowanie odpadami w obiegu zamkniętym, ograniczenie marnotrawstwa żywności, 	<ul style="list-style-type: none"> – niska egzekucja prawa dot. gospodarki odpadami przez administrację publiczną.
Zagadnienia horyzontalne	
szanse	zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> – wzrost znaczenia Mazowsza na mapie gospodarczej, społecznej i znacząca pozycja w Unii Europejskiej, – środki finansowe ze źródeł krajowych i Unii Europejskiej na realizację przedsięwzięć proekologicznych, – innowacje, postęp technologiczny w ochronie środowiska sprzyjający zielonym technologiom, zielonym zakupom, – popyt w Warszawie i krajach Unii Europejskiej na żywność produkowaną metodami ekologicznymi, – położenie Gminy w pobliżu Warszawy, Ciechanowa, Płońska, Płocka, – współpraca z sąsiednimi gminami, – tworzenie zielonych miejsc pracy, 	<ul style="list-style-type: none"> – ciągle zmieniające się prawo ekologiczne, nakładające na Gminę nowe zadania, – brak spójnych rozwiązań instytucjonalnych w zakresie ochrony środowiska.

6. Prognoza trendów w polityce ochrony środowiska w Gminie Raciąż

Prognoza trendów w ochronie środowiska ma istotne znaczenie w kontekście przedstawionych w następnym rozdziale celów i kierunków interwencji.

Do najważniejszych wyzwań należy:

- osiągnięcie standardów Unii Europejskiej w zakresie jakości powietrza (głównie dopuszczalnych poziomów pyłów i docelowych benzoapirenu),
- zrównoważone, oszczędne i racjonalne gospodarowanie zasobami naturalnymi, aby zapewnić dostęp do nich następnym pokoleniom.

Wobec spodziewanych zmian klimatu należy:

- ✓ efektywnie korzystać z zasobów środowiska przyrodniczego,
- ✓ zmniejszyć emisję substancji zanieczyszczających powietrze, w tym gazów cieplarnianych, pyłów, benzoapirenu,
- odpowiednio wykorzystać bogactwo różnorodności biologicznej, podejmując działania:
 - ✓ we właściwie prowadzonej polityce przestrzennej, procedurach oos biorąc pod uwagę zasoby przyrodnicze i interesy społeczności lokalnej,
 - ✓ pełnego zinventaryzowania zasobów siedlisk i gatunków przyrodniczych,
 - ✓ prawidłowo prowadzonych procedur oos dotyczących przedsięwzięć,
- wobec prognozowanych w kraju zjawisk ekstremalnych, zwłaszcza powodzi, suszy, deficytu wody ważna jest odpowiednio prowadzona gospodarka wodą, a zwłaszcza:
 - ✓ zabezpieczenie terenów przed podtopieniami,
 - ✓ odpowiednie planowanie przestrzenne uwzględniające wykorzystanie zasobów wody i problem powodzi,
 - ✓ działania na rzecz retencji wodnej, oszczędzania wody, dostarczenie mieszkańcom dobrej jakości wody,
- dla poprawy jakości wód ważne są działania na rzecz oczyszczania ścieków, usuwania związków azotu i fosforu, nie dopuszczania ich do środowiska, a więc stosowania dobrych praktyk w rolnictwie, konserwacja urządzeń melioracji wodnych,
- dla poprawy jakości środowiska ważne jest zmniejszenie ilości i rodzajów wytworzonych odpadów oraz właściwe ich przetwarzanie z wykorzystaniem nowoczesnych technologii gospodarowania odpadami w obiegu zamkniętym.

Realizując w/w kierunki działań, należy pamiętać, aby korzystać z najnowszych technologii w ochronie środowiska, a więc stawiać na innowacyjność. Wiąże się ten kierunek działań z akceptacją Programu przez społeczeństwo, a więc z kształtowaniem postaw prośrodowiskowych i wzrostem wiedzy, umiejętności władz Gminy, urzędników, przedstawicieli firm.

7. Cele, kierunki interwencji i zadania

Realizacja działań zaproponowanych w *Programie ochrony środowiska Gminy Raciąż na lata 2017 – 2020 z perspektywą do roku 2023* w znacznym stopniu stanowić będzie

kontynuację dotychczasowych działań na rzecz ochrony środowiska prowadzonych w Gminie.

Nadrzędnym celem polityki ochrony środowiska na lata 2017 – 2020 będzie, podobnie jak w latach poprzednich, dążenie do:

osiągnięcia zrównoważonego rozwoju Gminy Raciąż poprzez zachowanie walorów i zasobów środowiska przyrodniczego, poprawę jakości środowiska, rozwój infrastruktury ochrony środowiska oraz wysokie bezpieczeństwo ekologiczne.

Aby zapewnić, że cel nadrzędny będzie osiągnięty, a jakość środowiska przyrodniczego i poziom infrastruktury ochrony środowiska gwarantować będą wysoki, bezpieczny poziom życia mieszkańców Gminy, prowadzone będą działania aby osiągnąć następujące cele główne:

- poprawa jakości powietrza, ochrona klimatu i adaptacje do zmian klimatu,
- ochrona przed hałasem,
- ochrona przed polami elektromagnetycznymi (PEM),
- oszczędne gospodarowanie wodami i ochrona wód,
- ochrona powierzchni ziemi i surowców naturalnych,
- właściwe gospodarowanie odpadami,
- ochrona zasobów przyrodniczych,
- ochrona przed poważnymi awariami i zjawiskami ekstremalnymi,
- wyższa świadomość ekologiczna mieszkańców i edukacja ekologiczna.

Realizacja wyznaczonych celów i wdrażanie zaplanowanych kierunków interwencji będą miały ogromne znaczenie dla poprawy jakości życia mieszkańców Gminy, na którą jakość środowiska przyrodniczego ma istotny wpływ. Są one też konieczne dla właściwego poziomu ochrony zdrowia mieszkańców Gminy i zapewnienia, że zanieczyszczenie poszczególnych komponentów środowiska nie będzie stwarzać zagrożenia dla zdrowia ludzi i trwałości układów przyrodniczych.

W dalszej części przedstawiono cele szczegółowe w odniesieniu do w/w celów głównych, kierunki interwencji oraz zadania, jakie w latach 2017 – 2020 (z perspektywą do 2023 roku) będą wdrażane dla zapewnienia, aby przyjęte cele zostały osiągnięte. Przedstawiony został także system wdrażania zaplanowanych kierunków interwencji, w tym m.in.: podmiot odpowiedzialny za realizację zadania, istniejące istotne ryzyka, które mogą utrudnić ich wdrożenie, wskaźniki pozwalające na monitorowanie osiągnięcia celów.

Tak szczegółowe rozpisanie zaplanowanych zadań pozwoli z jednej strony na ich efektywne i skuteczne wdrażanie, a z drugiej na monitorowanie postępów we wdrażaniu *Programu*. System wdrażania wraz z harmonogramem, szacowanymi kosztami zaplanowanych prac oraz planowanymi źródłami ich finansowania. oraz jego ewaluacji został opisany w rozdziałach 8 i 9.

7.1. Poprawa jakości powietrza, ochrona klimatu i adaptacja do zmian klimatu

Dane aerosanitarne pochodzące z sieci stacji PIOŚ dotyczące pyłu zawieszonego nie oddają rzeczywistych warunków panujących w konkretnych miejscowościach w zdecydowanej

większości nie objętych siecią pomiarową, a nawet programem pomiarów doraźnych i interwencyjnych. W przypadku PM 10 i PM 2,5 struktura przestrzenna koncentracji jest niezwykle złożona, zmienna oraz uzależniona od wielu czynników emisyjnych, fizjograficznych i meteorologicznych. Nie istnieje dobry algorytm pozwalający na szacowanie zagrożeń pyłem zawieszonym w konkretnych sytuacjach zabudowy i otoczenia.

Trudność ta konkretnie dotyczy gminy Raciąż, a w szczególności tych skupisk ludności, które znajdują się w gorszych warunkach klimatyzujących lokalne ogniska zanieczyszczeń z niskich emitorów, skupionej zabudowy, sąsiedztwa ruchliwych dróg. Należy także zauważyć, że Gmina znajduje się na dalszych pozycjach listy dochodów ludności, co w tym przypadku oznacza wyraźnie większy udział niskostandardowych palenisk domowych, większą skłonność do spalania przypadkowych paliw stałych, zwiększony udział pojazdów o niskich parametrach aerosanitarnych. Porównanie warunków aerosanitarnych w centrach miejscowości o wspomnianych cechach z liczbą opalanych zabudowań co najmniej kilkadziesiąt z terenem otwartym wskazuje na utrzymywanie się stężeń pyłu zawieszonego o dwa-cztery rzędy wielkości wyższe w obrębie terenu zabudowanego. W przypadku Gminy Raciąż dotyczy to przede wszystkim złych warunków aerosanitarnych z powodu koncentracji niskiej emisji pyłowej gęstszych fragmentów zabudowy wsi: Kodłutowo, Koziębry, Krajkowo, Kraszewo oraz Szpsk.

Pewną orientację dotyczącą skali tego zagrożenia daje estymacja stężenia benzoapirenu wyliczona na podstawie pomiarów marszrutowych. Raciąż (miasto) należy do miejscowości, gdzie przekroczenia stężeń dopuszczalnych BaP są permanentne i osiągają wartości zbliżone do notowanych w centrach szczególnie zagrożonych miast województwa, to znaczy przekraczające 3 ng/m^3 . Stężenia BaP na wszystkich punktach pomiarowych w województwie są zdecydowanie przekroczone. Dane WIOŚ pozwalają zauważyć aż 60 takich miejsc. Symptomatyczne jest także wysokie tło imisyjne BaP w południowej, zachodniej i środkowej części województwa ze stężeniami w pobliżu normy. Tylko północno-wschodnie ale nie północno-zachodnie Mazowsze jest relatywnie wolne od tego kancerogenu. W okresie letnim obserwuje się zbyt wysokie stężenia ozonu troposferycznego. Ten groźny utleniacz generujący stany smogu fotochemicznego powinien być zredukowany do stężeń docelowych. Tymczasem prognoza dla Mazowsza na 2020 r szacuje, że przekroczenia tego poziomu wystąpią średnio podczas 10 dni, przy czym w dużych miastach nawet 15.

Jeszcze więcej niepewności, ale jednocześnie obaw o zagrożenie aerosanitarnie mieszkańców Gminy dotyczy stężeń lokalnych tlenku węgla. Mowa tu nie o awaryjnych sytuacjach gospodarstw domowych wywołanych złymi parametrami spalania, ale o nadzwyczajnie wysokich stężeniach tego gazu w sąsiedztwie skupisk pojazdów o niskich parametrach technicznych.

Omówione tu zagrożenia wymagają konsekwentnych i długofalowych działań. Po pierwsze pełniejszego rozpoznania zjawiska. Po drugie usunięcia szczególnie silnych emitorów (paleniska z notorycznym spalaniem odpadów, piece o fatalnych warunkach spalania). Po trzecie edukacji skierowanej do użytkowników palenisk domowych oraz właścicieli pojazdów. W przypadku Raciąża uzasadnione są także posunięcia planistyczne i

organizacyjne (rozproszenie zabudowy, przekierowanie ruchu z tzw. „dolin urbanistycznych”).

Jak wskazano w rozdziale II na terenie Gminy Raciąż nadal występują przekroczenia stężeń dopuszczalnych niektórych substancji (pyłu PM₁₀, PM_{2,5}, benzo(a)pirenu, O₃ – poziomu celu długoterminowego) co, niestety, nie pokrywa się z danymi obliczeniowymi WIOŚ Del. w Ciechanowie. Dlatego też działania w tym obszarze muszą uzyskać szczególny priorytet (wynika to też z przyjętych programów ochrony powietrza przez Samorząd Województwa Mazowieckiego). **Podstawowymi celami szczegółowymi w zakresie tego obszaru, w latach 2017 – 2020 w perspektywie do 2023 roku będą:**

- zapewnienie dobrej jakości powietrza w Gminie i ograniczenie stężenia zawartych w nim zanieczyszczeń do poziomu dopuszczalnego określonego standardami jakości powietrza. Głównymi kierunkami działań podejmowanych dla osiągnięcia tego celu będą:
 - ✓ zmniejszanie wielkości emisji z lokalnych źródeł niskiej emisji komunalnej (kotły indywidualne i piece w instytucjach, firmach, osób fizycznych opalane paliwami stałymi), oraz w firmach stosowanie technologii ograniczających emisję pyłów, benzo(a)pirenu,
 - ✓ ograniczanie emisji z rolnictwa (w tym związków odorowych),
 - ✓ zmniejszenie emisji związanej z gospodarowaniem odpadami,
 - ✓ edukacja mieszkańców i firm w zakresie zanieczyszczeń powietrza, ochrony klimatu
 - ✓ ograniczenie emisji z transportu.
- redukcja emisji gazów cieplarnianych o 20% w 2020 roku w stosunku do emisji w roku bazowym 2007. Głównymi kierunkami działań podejmowanych dla osiągnięcia tego celu będą:
 - ✓ poprawa efektywności energetycznej i wspieranie działań w tym zakresie prowadzonych przez wszystkich użytkowników energii w Gminie;
 - ✓ wspieranie i promocja odnawialnych źródeł energii.

Adaptacja do zmian klimatu

Adaptacja do zmian klimatu nie jest oddzielnym obszarem interwencji Programu. Działania związane z adaptacją do oczekiwanych zmian klimatu zawarte są w innych obszarach, m.in. w:

- ochronie wód i gospodarce wodnej (zwiększanie retencji wód w glebie oraz pojemności retencyjnej, budowa systemu kanalizacji deszczowej), właściwa konserwacja urządzeń wodnych,
- poprawie jakości powietrza (zwiększanie udziału OZE w wytwarzaniu energii elektrycznej, ciepłej);
- ochronie powierzchni ziemi (rekultywacja terenów zdegradowanych w kierunku wodnym, leśnym),
- ochronie zasobów przyrodniczych Gminy (tworzenie i utrzymanie enklaw zieleni, dających ochronę przed upałem w trakcie występowania długotrwałych upałów, zalesienia).

Działania te nie mają charakteru kompleksowego i nie gwarantują, że prace adaptacyjne wdrażane w nadchodzących latach obejmą wszystkie potencjalne zagrożenia

7.2. Ochrona przed hałasem

Uciążliwości akustyczne aktualnie nie są problemem środowiska w Gminie, jednak ze względu na ciągły wzrost liczby samochodów, przebieg przez teren Gminy drogi krajowej, problem uciążliwości akustycznej może występować wkrótce. **Dlatego też w latach 2017 – 2020 w tym zakresie prowadzone będą następujące działania zmierzające do osiągnięcia celu:**

- zapewnienia dobrego klimatu akustycznego na terenie Gminy poprzez:
 - ✓ procedury oceny i planowania przestrzennego minimalizujące narażenie mieszkańców Gminy na ponadnormatywny hałas,
 - ✓ prowadzenie monitoringu narażenia mieszkańców Gminy na hałas poprzez pomiary kontrolne i podejmowanie działań ograniczających występowanie hałasu ponadnormatywnego.

7.3. Ochrona przed polami elektromagnetycznymi

Pomimo lokalizacji na terenie Gminy wielu źródeł promieniowania elektromagnetycznego do chwili obecnej nie stwierdzono przekroczenia dopuszczalnego poziomu tego promieniowania. **Należy dążyć do tego, aby i w kolejnych latach poziomy dopuszczalne PEM nadal nie były przekraczane. Cel zapewnienia nie przekroczenia dopuszczalnego poziomu PEM będzie realizowany poprzez:**

- działania w zakresie procedur oceny zapewniając odpowiedni poziom ochrony mieszkańców i środowiska przed promieniowaniem elektromagnetycznym, w tym m.in. poprzez:
 - ✓ uwzględnianie zasady ograniczonego użytkowania terenów położonych w zasięgu źródeł promieniowania elektromagnetycznego z linii elektroenergetycznych,
 - ✓ wprowadzenie pasa technologicznego wzdłuż linii elektroenergetycznych (w pasie tym, zgodnie z obowiązującymi przepisami, nie mogą być lokalizowane budynki mieszkalne, szkoły, przedszkola i inne budynki przeznaczone do stałego pobytu ludzi).
- prowadzenie monitoringu pól elektromagnetycznych i podejmowanie działań naprawczych w przypadku stwierdzenia przekroczeń dopuszczalnych poziomów PEM w środowisku,
- edukację ekologiczną społeczeństwa dotyczącą oddziaływania PEM.

7.4. Oszczędne gospodarowanie wodami i ochrona wód

Dzięki zrealizowanym i zakończonym w ostatnich latach inwestycjom w gospodarce wodno – ściekowej poziom ochrony wód w Gminie poprawił się. Szczególnie zmalała presja wywierana na jakość wód Raciążnicy i jej dopływów, choć w dalszym ciągu jakość wód powierzchniowych jest zła. Największy wpływ na ich jakość, w tej części rzek, które przepływają przez Gminę Raciąż, ma efektywność działań ochronnych prowadzona przez gminy i podmioty położone w zlewni Raciążnicy w górnej części jej biegu. Jest dysproporcja pomiędzy zwodociągowaniem i skanalizowaniem w Gminie, ilością pobieranej wody i odprowadzanych ścieków.

Cele szczegółowe w zakresie gospodarowania wodami i ochrony wód, to:

- poprawa jakości wód powierzchniowych i podziemnych na terenie Gminy i dążenie do osiągnięcia dobrego stanu wszystkich wód w Gminie. Cel ten będzie realizowany m.in. poprzez:
 - ✓ dalszą rozbudowę sieci kanalizacyjnej, likwidację nielegalnych zrzutów ścieków do środowiska, nieszczelnych szamb oraz dotrzymanie parametrów oczyszczania ścieków wynikających z Prawa wodnego i pozwoleń wodno - prawnych;
 - ✓ budowę systemu przydomowych oczyszczalni ścieków na terenach, gdzie nie będzie zbiorczej kanalizacji;
 - ✓ monitorowanie jakości wód podziemnych i powierzchniowych, podejmowanie działań naprawczych w przypadku stwierdzenia pogarszania się jakości tych wód;
 - ✓ kontrolę gospodarowania ściekami, kontrolę właścicieli nieruchomości w zakresie posiadania przez nich umów na wywóz nieczystości, zachęcanie do przyłączania nieruchomości do gminnej sieci kanalizacyjnej bądź budowy przydomowych oczyszczalni ścieków.
- ochrona przed deficytem wody, suszą i powodzią w Gminie w związku ze zmianami klimatu. Cel ten będzie realizowany poprzez:
 - ✓ wspieranie efektywnego i racjonalnego wykorzystania wód przez wszystkich użytkowników: mieszkańców, podmioty gospodarcze, instytucje publiczne;
 - ✓ modernizację, rozbudowę i efektywne wykorzystywanie urządzeń wodnych wspierających ochronę przed deficytem wody, suszą i powodzią;
 - ✓ zwiększenie retencji wodnej i gruntowej, w tym budowę zbiornika retencyjnego w dolinie Raciążnicy oraz lokalne retencjonowanie w małych zbiornikach.
- zapewnienie wody pitnej wysokiej jakości dla wszystkich mieszkańców Gminy, co będzie realizowane poprzez:
 - ✓ modernizację i rozbudowę urządzeń stacji uzdatniania wody oraz gminnej sieci wodociągowej;
 - ✓ realizację prac w celu skutecznej ochrony ujęć wody i niedopuszczanie do pogorszenia jakości ujmowanych wód;
 - ✓ monitorowanie jakości wody do picia i podejmowanie działań naprawczych w przypadku stwierdzenia niewłaściwej jakości wody.

Ochrona wód będzie realizowana poprzez procedury oos oraz edukację ekologiczną społeczeństwa.

7.5. Ochrona powierzchni ziemi i surowców naturalnych

Część gleb w Gminie to gleby antropogenne zmienione w wyniku działalności człowieka. Ale większość gleb, to gleby naturalne, wykorzystywane rolniczo. Dlatego też ochrona gleb naturalnych przed ich przekształceniem lub trwałym wyłączeniem z użytkowania rolniczego lub leśnego jest ważnym priorytetem polityki ochrony środowiska w Gminie. Stąd też podstawowe cele szczegółowe w tym obszarze to:

- ochrona powierzchni ziemi przed degradacją. Cel ten będzie osiąganym poprzez:
 - ✓ ograniczenie trwałego przekształcania gleb i zabudowy terenów biologicznie czynnych poprzez stosownie procedur oos i w decyzjach o warunkach zabudowy minimalnej powierzchni takich terenów,

- ✓ przeciwdziałanie zanieczyszczeniu gleb, w tym ograniczenie nadmiernej chemizacji rolnictwa, stosowania osadów ściekowych, gnojowicy,
- ochrona zasobów surowców naturalnych, poprzez:
 - ✓ racjonalną i efektywną eksploatację surowców zgodnie z koncesjami geologicznymi,
 - ✓ rekultywację wyrobisk po eksploatacji surowców w kierunku wodnym lub leśnym.

7.6. Właściwe gospodarowanie odpadami

Dzięki podejmowanym w okresie od 2012r. działaniom legislacyjnym, organizacyjnym znacząco zmalała ilość składowanych odpadów komunalnych i wzrósł poziom odzysku surowców wtórnych w nich zawartych. Zwiększył się odsetek właścicieli nieruchomości gromadzących odpady komunalne, zbierających odpady w sposób selektywny. Podstawowym parametrem dla systemu gospodarki odpadami komunalnymi są: poziom recyklingu, przygotowania do ponownego użycia następujących frakcji odpadów komunalnych: papieru, metali, tworzyw sztucznych i szkła oraz poziom recyklingu, przygotowania do ponownego użycia i odzysku innymi metodami innych niż niebezpieczne odpady budowlane i rozbiórkowe, a także ograniczenia kierowania odpadów biodegradowalnych na składowisko. Przed 2013 rokiem Gmina miała z tym poważne problemy.

Gospodarka odpadami przemysłowymi oraz odpadami typu komunalnego powstałymi na nieruchomościach niezamieszkałych jest obowiązkiem przedsiębiorców, instytucji. Prawidłowe działania w tym zakresie podejmowane są przez samodzielne podmioty prowadzące działalność w zakresie gospodarowania odpadami zgodnie z przepisami prawa. W związku z tym właściwe organy prowadzić winny kontrole przedsiębiorców zgodnie z posiadanymi kompetencjami w tym zakresie.

Najważniejszymi celami szczegółowymi w Programie będą:

- doskonalenie systemu gospodarowania odpadami komunalnymi poprzez:
 - ✓ kontrolę gospodarowania odpadami i egzekwowanie przepisów prawa,
 - ✓ rozwijanie gminnego systemu selektywnego zbierania odpadów komunalnych,
 - ✓ prowadzenie działań informacyjnych i edukacyjnych w zakresie zmniejszania wytwarzania odpadów komunalnych oraz ich selektywnej zbiórki,
 - ✓ sprawozdawczość w zakresie gospodarowania odpadami firm, gminy,
 - ✓ kontrolę prawidłowości prowadzenia gospodarki odpadami przemysłowymi przez ich wytwórców oraz podmioty prowadzące działania w zakresie zbierania i transportu odpadów,
- osiągnięcie wymaganych poziomów recyklingu i przygotowania do ponownego użycia określonych rodzajów odpadów,
- doskonalenie systemu gospodarowania odpadami innymi niż komunalne, w tym odpadami zawierającymi azbest, odpadami komunalnymi, komunalnymi osadami ściekowymi i odpadami niebezpiecznymi.

7.7. Ochrona zasobów przyrodniczych

Szczególnym bogactwem Gminy Raciąż są jej zasoby przyrodnicze. Nadwkrzański Obszar Chronionego Krajobrazu, Zespół Przyrodniczo – Krajobrazowy Pólka – Raciąż, użytki ekologiczne, pomniki przyrody, obszary zieleni śródpolnej, przydrożnej. Obszary cenne przyrodniczo mają nie tylko decydujący wpływ na charakter Gminy, ale są ważnymi obiektami przyrodniczymi z punktu widzenia wojewódzkiego i krajowego systemu przyrodniczego. Dlatego ochrona tych terenów i wzbogacanie zasobów przyrodniczych Gminy stanowi bardzo ważny element Programu. Będzie on wdrażany poprzez realizację następujących celów szczegółowych:

- wzmocnienie i integrację systemu zarządzania terenami zieleni i obszarami cennymi przyrodniczo w Gminie poprzez:
 - ✓ sprawowanie nadzoru nad obszarami i obiektami objętymi różnorodnymi formami ochrony przyrody;
- zachowanie istniejących zasobów przyrodniczych Gminy poprzez:
 - ✓ uwzględnienia w decyzjach środowiskowych i decyzjach o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu problemów dot. ochrony różnorodności biologicznej, walorów przyrodniczych i krajobrazowych na terenie Gminy,
 - ✓ uwzględnienie obszarów cennych przyrodniczo, zieleni w decyzjach środowiskowych i decyzjach o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu aby zachować korytarz ekologiczny, zapobiegać fragmentaryzacji przestrzeni przyrodniczej;
 - ✓ ograniczenie antropopresji na tereny o znacznych walorach przyrodniczych (m.in. oddziaływania budownictwa, transportu).
- poprawa struktury przyrodniczej i krajobrazowej w Gminie, osiągnąć m.in. poprzez:
 - ✓ rewitalizację istniejących obiektów zieleni, pomników przyrody, zabytkowych parków podworskich;
 - ✓ ochronę lasów, wzbogacanie w nich różnorodności biologicznej, zwiększenie lesistości;
 - ✓ poprawę warunków bytowania dziko żyjących zwierząt w Gminie;
 - ✓ poprawę warunków bytowania zwierząt domowych,
 - ✓ edukację przyrodniczą.

7.8. Ochrona przed poważnymi awariami i zjawiskami ekstremalnymi

W Gminie Raciąż nie wystąpiły zdarzenia mające znamiona poważnej awarii. Nie ma zakładów, które byłyby źródłem poważnej awarii przemysłowej. Ale do zdarzeń takich może dojść z racji przebiegu drogi krajowej i transportu nią substancji niebezpiecznych, w tym paliw, gazów. Przez teren Gminy przebiega gazociąg wysokiego ciśnienia – Jamał – Europa Zachodnia. Wobec zmian klimatu może dojść także do: ulewnych deszczy, podtopień, a także suszy hydrologicznej, huraganów. Dlatego przygotowanie do ewentualnego wystąpienia takich zadań jest ważne dla władz Gminy, jednostek OSP i mieszkańców Gminy i do reagowania w przypadku ich wystąpienia. **Dlatego też jednym z celów Programu jest zapobieganie wystąpieniu awarii i zjawisk ekstremalnych oraz eliminacja**

i minimalizacja ich skutków, jeśli do nich dojdzie. Dla realizacji tego celu w latach 2017 – 2020 wdrażane będą działania w ramach następujących kierunków interwencji:

- rejestr zagrożeń poważnymi awariami i zjawiskami ekstremalnymi w Gminie i monitorowanie działań podejmowanych dla minimalizacji prawdopodobieństwa ich wystąpienia;
- kontrola instalacji stwarzających ryzyko wystąpienia poważnej awarii, współpraca z instytucjami,
- zapewnienie odpowiedniego wyposażenia jednostek OSP odpowiedzialnych za ochronę mieszkańców przed skutkami awarii i zjawisk ekstremalnych;
- informowanie i edukacja mieszkańców w zakresie źródeł zagrożenia poważnymi awariami i zjawiskami ekstremalnymi i sposobów postępowania w przypadku ich wystąpienia.

7.9. Wyższa świadomość ekologiczna mieszkańców i edukacja ekologiczna

Podstawowym celem działań w zakresie edukacji ekologicznej jest podniesienie poziomu świadomości ekologicznej mieszkańców Gminy, organizacji społecznych i zwiększenie poziomu wiedzy, umiejętności w zakresie zachowań proekologicznych. Dzięki temu mieszkańcy Gminy w większym stopniu akceptować będą działania podejmowane przez władze Gminy oraz podmioty gospodarcze dla poprawy jakości środowiska w Gminie Raciąż, a dzięki pożądanym sposobom zachowania ograniczać będą wielkość presji wywieranej na środowisko. Działania w zakresie edukacji ekologicznej podejmowane będą zarówno w ramach w/w obszarów aktywności Programu (jakość powietrza, ochrona wód, gospodarka odpadami itp.) jak też jako oddzielny obszar interwencji. Główne kierunki działań w tym obszarze, to:

- edukacja ekologiczna dzieci i młodzieży, dorosłych oraz podnoszenie kwalifikacji przez nauczycieli, zarządzających firmami i pracowników, rolników;
- upowszechnianie informacji i większy udział mieszkańców w zakresie zachowań sprzyjających efektywnej ochronie środowiska przyrodniczego;
- organizacja gminnych imprez i kampanii ekologicznych,
- propagowanie dostępu społeczeństwa do informacji o środowisku.

W tabelach poniżej przedstawiono cele główne i cele szczegółowe jakie powinny zostać osiągnięte w okresie realizacji Programu, wskaźniki pozwalające na monitorowanie osiągnięcia celów w poszczególnych obszarach interwencji (wraz z wartościami bazowymi dla 2015 roku i docelowymi do 2020 roku), przypisane im kierunki interwencji i zadania własne Gminy lub monitorowane podmioty odpowiedzialne za realizację zadań oraz istotne ryzyka dla realizacji zadania (uzależnione głównie od pozyskania środków finansowych, nieprzestrzegania ustalonych decyzji środowiskowych, warunków zabudowy i zagospodarowania terenów).

7.1. Poprawa jakości powietrza, ochrona klimatu i adaptacja do zmian klimatu							
Cel	Wskaźniki			Kierunek interwencji	Zadania	Podmiot odpowiedzialny	Ryzyko
	Nazwa – źródło danych	Wartość					
		Bazowa	Docelowa				
1	2	3	4	5	6	7	8
1. Zapewnienie dobrej jakości powietrza w Gminie i ograniczenie stężeń zawartych w nich zanieczyszczeń oraz redukcja emisji gazów cieplarnianych o 20%	<i>WIOŚ w Warszawie, Del. w Ciechanowie</i> - PM10 (µg/m ³), - PM2,5 (µg/m ³), - SO ₂ (µg/m ³), - NO ₂ (µg/m ³), - CO (µg/m ³), - benzen (µg/m ³), - Pb (µg/m ³) <i>Urząd Marszałkowski Dep. Opłat Środowiskowych.</i>	20,0 16,0 4,0 6,0 320,0 0,6 0,05	40,0 25 25 40 10000 5 0,5	Zmniejszenie wielkości emisji z lokalnych źródeł (kotły indywidualne i piece w instytucjach, firmach opalane paliwem stałym) oraz w firmach stosowanie technologii ograniczających emisję pyłów, benzoapirenu.	- zamiana kotłowni z paliwa stałego niskiej jakości na paliwa ekologiczne,	właściciele kotłowni	brak środków finansowych
					- realizacja założeń programów ochrony powietrza uchwalonych przez Samorząd Województwa Mazowieckiego,	Wójt we współpracy z Dyr. Dep. Polityki Ekologicznej, Geologii i Łowiectwa Woj. Maz.	brak środków finansowych
					- opracowanie i realizacja Planu ograniczenia „niskiej emisji”,	Wójt	brak środków finansowych
					- modernizacja instalacji technologicznych oraz instalacji spalania paliw do celów technologicznych,	firmy	opór przedsiębiorców
	- emisja pyłów (Mg)	2,8967	Ograniczenie emisji z rolnictwa, w tym związków odorowych.	- stosowanie Dobrych Praktyk Rolniczych w prowadzeniu hodowli zwierząt, chemizacji rolnictwa, nawożeniu gruntów.	MODR o/Poświętne, rolnicy	brak środków finansowych	
	- emisja gazów (Mg)	634,8079		Zmniejszenie emisji związanej z gospodarowaniem odpadami	- kontrola przestrzegania zakazu spalania odpadów w paleniskach domowych, na powierzchni ziemi i właściwej gospodarki odpadami biodegradowalnymi,	Wójt	
	<i>dane Urząd Gminy</i> długość dróg utwardzonych (km): - krajowych - powiatowych - gminnych	13,569 102,2 128,23		13,569 102,2 439,49	Ograniczenie emisji z transportu	- budowa i przebudowa, utwardzenie dróg gminnych, utwardzenie poboczy, - ograniczenie pylenia wtórnego poprzez oczyszczanie dróg.	Wójt, zarządzający drogami

Zakup energii elektrycznej dla obiektów gminy – wytwarzanie energii ciepłej.	brak danych	brak danych	Poprawa efektywności energetycznej i wspieranie działań w tym prowadzonych poprzez użytkowników energii w Gminie.	– audyty energetyczne w budynkach firm i osób fizycznych i realizacja ich ustaleń,	właściciele budynków	brak środków finansowych
				– termomodernizacja budynków indywidualnych,	właściciele budynków	
				– modernizacja i rozbudowa energooszczędnych źródeł oświetlenia	Wójt, właściciele budynków	
			Zwiększenie udziału OZE w zużyciu energii końcowej w Gminie, wspieranie OZE, promocja OZE	– promocja OZE, w tym instalacja kolektorów słonecznych, ogniów fotowoltaicznych, pomp ciepła w budynkach podległych Gminie oraz u osób prywatnych,	Wójt, właściciele budynków, Mazowiecka Agencja Energetyczna	brak środków finansowych
				– pomoc inwestorom w budowie OZE (elektrowni wiatrowych, produkcja energii z biomasy, możliwość upraw roślin energetycznych) – przy wydawaniu decyzji środowiskowych	Wójt	
			Planowanie przestrzenne oraz procedury oos służące poprawie jakości powietrza i ochronie klimatu.	– stosowanie w decyzjach środowiskowych i decyzjach o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu zapisów służących redukcji zanieczyszczeń powietrza, budowie OZE i egzekwowanie zapisów dotyczących stosowania w nowych i przebudowywanych obiektach systemów energetycznych nie powodujących emisji substancji szkodliwych.	Wójt RDOŚ	
			Monitoring jakości powietrza.	– współpraca z WIOŚ Del. W Ciechanowie w zakresie prowadzenia monitoringu jakości powietrza.	Wójt we współpracy z WIOŚ Del. w Ciechan.	Brak współpracy z WIOŚ
Rozwój infrastruktury terenów zieleni jako elementu wpływającego na jakość powietrza i ochronę klimatu	– zadania przedstawiono w części dot. zasobów przyrodniczych.					

7.2. Ochrona przed hałasem							
Cel	Wskaźniki			Kierunek interwencji	Zadania	Podmiot odpowiedzialny	Ryzyko
	Nazwa – źródło danych	Wartość					
		Bazowa	Docelowa				
1	2	3	4	5	6	7	8
1. Zapewnienie dobrego klimatu akustycznego na terenie Gminy	Udział ludności narażonej na ogólny poziom hałasu od dróg powyżej:			Planowanie przestrzenne oraz procedury oos mające minimalizować narażenie mieszkańców na ponadnormatywny hałas	– uwzględnienie w decyzjach o środowiskowych uwarunkowaniach i decyzjach o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu zapisów o dopuszczalnym poziomie hałasu.	Wójt we współpracy z RDOŚ w W-wie, PPIS w Płońsku	
	- LAegD 65dB (w dzień)	brak danych	65dB				
	- LAegN 56dB (w nocy)	brak danych	56dB	Prowadzenie monitoringu narażenia mieszkańców Gminy na hałas poprzez pomiary kontrolne i podejmowanie działań ograniczających występowanie hałasu ponadnormatywnego.	– współpraca z WIOŚ Del. w Ciechanowie, Starostą Płońskim, Marszałkiem Województwa Mazowieckiego w zakresie ograniczania narażenia mieszkańców na ponadnormatywny hałas	Wójt we współpracy z WIOŚ Del. w Ciechanowie	brak współpracy z WIOŚ
	od działalności gospodarczych:						
- LAegD 55dB,	brak danych	55dB		– budowa i modernizacja dróg, w tym gminnych,	Wójt we współpracy z zarządami dróg	brak środków finansowych	
- LAegN 45dB	brak danych	45dB					

7.3. Ochrona przed polami elektromagnetycznymi							
Cel	Wskaźniki			Kierunek interwencji	Zadania	Podmiot odpowiedzialny	Ryzyko
	Nazwa – źródło danych	Wartość					
		Bazowa	Docelowa				
1	2	3	4	5	6	7	8
1. Zapewnienie nie przekroczenia dopuszczalnego poziomu PEM	Składowa elektryczna dla terenów zamieszkałych 7V/m do 20 V/m	0,37V/m	7V/m do 20 V/m	Procedury osób zapewniające odpowiedni poziom ochrony mieszkańców i środowiska przed PEM	– uwzględnienie w decyzjach środowiskowych i decyzjach o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu zapisów o źródłach PEM, sposobu korzystania z obszarów położonych w sąsiedztwie źródeł PEM (tzw. pasy technologiczne wzdłuż linii energetycznych).	Wójt we współpracy z zarządzającymi PEM, RDOŚ w W-wie, PPIS w Płońsku	
				Prowadzenie monitoringu PEM i podejmowanie działań naprawczych w przypadku stwierdzenia przekroczeń PEM	– współpraca z WIOŚ Del. w Ciechanowie, Starostą Płońskim i Marszałkiem w zakresie monitoringu PEM i podejmowania działań naprawczych w przypadku stwierdzenia przekroczeń PEM,	Wójt we współpracy ze Starostą Płońskim i Marszałkiem Woj. Mazowieckiego, WIOŚ Del w Ciechanowie	brak współpracy z WIOŚ
				Edukacja ekologiczna społeczeństwa dot. oddziaływania PEM	– właściwa lokalizacja oraz poprawne użytkowanie urządzeń i instalacji emitujących PEM,	zarządzający źródłami PEM	brak działań firm
				– zadania w części Edukacja ekologiczna społeczeństwa			

7.4. Oszczędne gospodarowanie wodami i ochrona wód							
Cel	Wskaźniki			Kierunek interwencji	Zadania	Podmiot odpowiedzialny	Ryzyko
	Wartość		Docelowa				
	Nazwa – źródło danych	Bazowa					
1. Poprawa jakości wód powierzchniowych i podziemnych, dążenie do osiągnięcia dobrego stanu wód.	<i>Dane WIOŚ Del. Ciechanów:</i> - stan wód powierzchniowych	zły	dobry	- rozbudowa sieci kanalizacyjnej	- rozbudowa sieci kanalizacyjnej	Wójt	brak środków finansowych
	<i>Dane Urząd Gminy:</i> - stopień skanalizowania Gminy, - liczba przyłączy kanalizacyjnych	20%	30%	- likwidacja nielegalnych zrzutów ścieków do środowiska, - kontrola gospodarowania ściekami,	- kontrola szamb właścicieli nieruchomości, egzekucja wymogów dotyczących właściwej gospodarki ściekami i osadami ściekowymi, - budowa kanalizacji opadowej w działaniach gospodarczych,	Wójt, WIOŚ Del. w Ciechanowie przedsiębiorcy	brak środków finansowych
		390	410	-budowa indywidualnych przydomowych oczyszczalni ścieków,	- budowa przydomowych oczyszczalni ścieków na terenach wsi, gdzie budowa kanalizacji zbiorczej jest nieuzasadniona,	Wójt, właściciele nieruchomości	brak środków finansowych
	- liczba przydomowych oczyszczalni ścieków,	244	300	-redukcja zanieczyszczeń wód spowodowanych działalnością rolniczą,	- wyposażenie gospodarstw rolnych w zbiorniki na gnojowicę i płyty obornikowe,	Rolnicy, MODR o/Poświętne	brak środków finansowych
	- liczba szamb, - liczba oczyszczalni ścieków zbiorczych	1664	1500	- monitorowanie jakości wód powierzchniowych i podziemnych, w tym wody do picia, - podejmowanie działań naprawczych w przypadku pogorszenia się jakości wód,	- współpraca z WIOŚ Del. w Ciechanowie w zakresie monitoringu wód, - badanie jakości wód ujmowanych ze studni głębinowych przez zarządzających SUW,	Wójt, WIOŚ Del. w Ciechanowie PGKiM Sp. z o.o. w Raciążu i ZUW w Mławie	brak środków finansowych
	-przepustowość oczyszczalni (m ³ /d)	3	3				
	- ilość odprowadzonych ścieków (m ³ /rok)	468	468				
	51108	51300					

1	2	3	4	5	6	7	8
2. Ochrona przed deficytem wody, suszą i powodzią	<i>Dane Urząd Gminy:</i> - ilość zbiorników wodnych	1	2	- zwiększenie retencji wodnej i gruntowej, w tym budowa zbiornika wodnego w Dolinie Raciążnicy	- budowa zbiornika wodnego w m. Kraszewo w Dolinie Raciążnicy	Wójt WZMiUW o/Ciechanów	brak środków finansowych
	- ilość urządzeń melioracji podstawowych	72	72	- modernizacja, rozbudowa i efektywne wykorzystanie urządzeń wodnych wspierających ochronę przed deficytem wody, suszą i powodzią,	- odbudowa jazu na rzece Potok Zadębie,	WZMiUW o/Ciechanów	brak środków finansowych
	- tereny zmeliorowane (ha)	6492	8362	- lokalne retencjonowanie wody w małych zbiornikach,	- konserwacja urządzeń melioracji wodnych	rolnicy	brak środków finansowych
					- budowa małych zbiorników wodnych,	rolnicy	brak środków finansowych
3. Zapewnienie wody pitnej wysokiej jakości dla mieszkańców	<i>Dane Urzędu Gminy:</i> - stopień zwodociągowania	91%	95%	- modernizacja i rozbudowa stacji uzdatniania wody, skuteczna ochrona ujęć wód,	- budowa przepompowni strefowej wraz ze zbiornikami retencyjnymi w m. Galewo i m. Niedróż,	Wójt	brak środków finansowych
	- stacje uzdatniania wody,	5	5		- modernizacja SUW w Witkowie	PGKiM Sp. zo.o w Raciążu	
	- zużycie wody (m ³ /rok)	119500	11950	- rozbudowa sieci wodociągowej	- budowa wodociągów w miejscowościach: ✓ Młodochowo o dł. 2,487 km ✓ Kossobudy o dł. 0,998 km, ✓ Galewo – Dobrska Kolonia o dł.0,991km.	Wójt	brak środków finansowych
				- planowanie przestrzenne, procedury oos dot. ochrony wód	- ujmowanie w decyzjach środowiskowych i decyzjach o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu problematyki ochrony wód powierzchniowych i podziemnych,	Wójt RDOŚ	brak zainteresowania
				- edukacja społeczeństwa dotycząca oszczędzania wody, budowy zbiorników retencyjnych, systemu oczyszczania ścieków,	- zadania w części Edukacja ekologiczna społeczeństwa		

7.5. Ochrona powierzchni ziemi i surowców naturalnych

Cel	Wskaźniki		Kierunek interwencji	Zadania	Podmiot odpowiedzialny	Ryzyko	
	Nazwa – źródło danych	Wartość					
		Bazowa					Docelowa
1. ochrona powierzchni ziemi przed degradacją	Dane Starostwo Powiatowe w Płońsku - tereny zdegradowane wymagające rekultywacji (obszar górniczy) [m ²]	37249,5	0	- ograniczenie trwałego przekształcenia gleb i zabudowy terenów biologicznie czynnych poprzez określenie w procedurach ooś i decyzjach o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenów minimalnej powierzchni takich terenów,	- uwzględnienie w decyzjach środowiskowych i decyzjach o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu terenów biologicznie czynnych wymagających ochrony,	Wójt RDOŚ	
				- przeciwdziałanie zanieczyszczeniom gleb poprzez ograniczenie nadmiernej chemizacji rolnictwa, stosowania gnojowicy, osadów ściekowych,	- promocja i stosowanie zasad Dobrej Praktyki Rolniczej, - promocja ochrony gleb w pakietach rolno – środowiskowych,	MODR o/Poświętne	brak środków finansowych
2. Ochrona zasobów surowców naturalnych	Dane Starostwo Powiatowe w Płońsku - ilość koncesji na wydobywanie kopalin - powierzchnia obszarów górniczych [m ²]	15	15	- rekultywacja wyrobisk po eksploatacji surowców w kierunku wodnym lub leśnym,	- egzekwowanie rekultywacji wyrobisk po eksploatacji surowców w kierunku wodnym lub leśnym.	Starosta Płoński	niechęć właścicieli
				- racjonalne gospodarowanie surowcami naturalnymi zgodnie z koncesjami geologicznymi,	- uwzględnienie w decyzjach środowiskowych i decyzjach o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu zasobów surowców naturalnych we współpracy ze Starostą Płońskim i Marszałkiem Województwa Mazowieckiego,	Wójt, Starosta Płoński, Marszałek Woj. Mazowieckiego, RDOŚ	
		46503,5	46503,5		- eliminacja nielegalnej eksploatacji kopalin, kontrola koncesji,	Starosta Płoński	

7.6. Właściwe gospodarowanie odpadami							
Cel	Wskaźniki			Kierunek interwencji	Zadania	Podmiot odpowiedzialny	Ryzyko
	Nazwa – źródło danych	Wartość					
		Bazowa	Docelowa				
1. Doskonalenie systemu gospodarowania odpadami komunalnymi zgodnie z hierarchią postępowania z odpadami i ustaleniami prawa	<i>Dane Urząd Gminy:</i>				- doskonalenie systemu gospodarki odpadami,	Wójt	
	- % mieszkańców objętych selektywną zbiórką	78%	80%		- kontrola gospodarowania odpadami komunalnymi właścicieli nieruchomości i egzekwowania przepisów prawa,	Wójt	
	- liczba PSZOK	1	1	- rozwijanie gminnego systemu selektywnego zbierania odpadów komunalnych,	- kontrola firm zbierających odpady komunalne,	Wójt	
	- % mieszkańców objętych zbiórką odpadów zmieszanych,	100%	100%		- analiza sprawozdań przekazywanych przez podmioty zbierające odpady i właścicieli nieruchomości niezamieszkałych wytwarzających odpady komunalne,	Wójt	
	- ilość wytworzonych odpadów(kg/mieszkańca/rok):			- kontrola działań w zakresie gospodarowania odpadami i monitoring efektywności gospodarowania odpadami,	- roczne sprawozdania z realizacji zadań dotyczących gospodarki odpadami komunalnymi,	Wójt	
	a) zmieszanych	108	100				
	b) segregowanych	194	200		- analiza każdego roku efektów gospodarowania odpadami komunalnymi i doskonalenie systemu,	Wójt	

2. Osiągnięcie wymaganych poziomów odzysku, recyklingu i przygotowania do ponownego użycia określonych rodzajów odpadów	<i>Dane Urząd Gminy:</i> - poziom recyklingu papieru, metalu, tworzyw, szkła	14%	50%	- osiągnięcie wskaźników odzysku surowców wtórnych wytwarzanych i zbieranych na terenie Gminy,	- doskonalenie systemu selektywnej zbiórki odpadów,	Wójt	
	- poziom recyklingu innych niż niebezpieczne odpadów budowlanych	38%	70%		- współpraca z Miastem Płońsk w zakresie gospodarowania odpadami komunalnymi,	Wójt	
	- poziom ograniczenia odpadów ulegających biodegradacji przekazanych do składowania	50%	35%		- informacja społeczeństwa, firm, instytucji w zakresie gospodarki odpadami,	- prowadzenie działań informacyjnych społeczeństwa w zakresie prawidłowego gospodarowania odpadami komunalnymi i innymi niż komunalne	Wójt we współpracy z ośrodkami edukacji ekologicz.
3. Doskonalenie systemu gospodarowania odpadami innymi niż komunalne, w tym odpadami zawierającymi azbest i komunalne osady ściekowe	- dane z programu usuwania azbestu dla Gminy Raciąż:	188,66	500,00	- realizacja zadań z zakresu gospodarowania odpadami zawierającymi azbest – zgodnie z Programem usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Raciąż oraz innymi odpadami	- demontaż i utylizacja wyrobów zawierających azbest,	Wójt, właściciele budynków	Brak środków finansowych
	- ilość wyrobów zawierających azbest (Mg)				- właściwe zagospodarowanie komunalnych osadów ściekowych, odpadów niebezpiecznych,	Zarządzający oczyszczalniami, WIOŚ, firmy	

7.7. Ochrona zasobów przyrodniczych										
Cel	Wskaźniki			Kierunek interwencji	Zadania	Podmiot odpowiedzialny	Ryzyko			
	Wartość		Nazwa – źródło danych							
	Bazowa	Docelowa								
1	2	3	4	5	6	7	8			
1.Wzmocnienie i integracja systemu zarządzania terenami zieleni i obszarami cennymi przyrodniczo. 2.Zachowanie istniejących zasobów przyrodniczych.	<i>Dane Urzędu Gminy:</i> - powierzchnia obszarów chronionych (ha), - powierzchnia obszarów chronionych (%)	8933,34	8933,34	- wzmocnienie zarządzania terenami zieleni i obszarami cennymi przyrodniczo,	- współpraca z nadleśnictwem, RDOŚ w Warszawie, Urzędem Marszałkowskim dotycząca ochrony obszarów cennych przyrodniczo,	Wójt				
	- użytki ekologiczne (ha) - ilość pomników przyrody (szt.), - lesistość w gminie (%)	6	6	9	9	14,95	16	- uwzględnienie zieleni, gatunków chronionych, obszarów cennych przyrodniczo w decyzjach środowiskowych, decyzjach o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu, - ograniczenie negatywnego wpływu budownictwa, transportu na obszary cenne przyrodniczo i gatunki,	- uwzględnienie w decyzjach środowiskowych i decyzjach o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu wymogów dotyczących ochrony różnorodności biologicznej, walorów przyrodniczych i krajobrazowych na terenie Gminy w celu zachowania korytarzy ekologicznych,	Wójt RDOŚ

3. Poprawa struktury przyrodniczej w Gminie.	- liczba wyciętych drzew (szt.)	4097	3500	- rewitalizacja istniejących pomników przyrody, zieleni w parkach zabytkowych, innych formach ochrony przyrody,	- działania dotyczące ochrony pomników przyrody, ich oznakowanie, rewitalizacja,	Wójt, zarządzający parkami zabytkowymi	Brak środków finansowych
	- powierzchnia wyciętych krzewów (m ²)	1500	1000	- zwiększenie lesistości i ochrona lasów, wzbogacenie w nich różnorodności biologicznej,	- realizacja wojewódzkiego programu zwiększenia lesistości,	właściciele gruntów, nadleśnictwo we współpracy z Marszałkiem Woj. Mazowieckiego ARiMR	Brak zainteresowania właścicieli gruntów
				- poprawa warunków bytowania dziko żyjących zwierząt i zwierząt domowych,	- działania na rzecz opieki nad zwierzętami domowymi,	Wójt	
					- działania na rzecz opieki nad zwierzętami dzikimi,	koła łowieckie	Brak zainteresowania kół łowieckich
				- ochrona zadrzewień i zakrzewień, zwiększenie terenów zielonych,	- zwiększenie dbałości właścicieli nieruchomości o właściwy stan zadrzewień i zakrzewień, nowe zadrzewienia	Wójt, właściciele nieruchomości	Brak środków finansowych
					- kompensacja przyrodnicza dotycząca wyciętych drzew i krzewów,	właściciele terenów	
				- edukacja ekologiczna	- zadania w dziale Edukacja ekologiczna		

7.8. Ochrona przed poważnymi awariami i zjawiskami ekstremalnymi							
Cel	Wskaźniki			Kierunek interwencji	Zadania	Podmiot odpowiedzialny	Ryzyko
	Nazwa – źródło danych	Wartość					
		Bazowa	Docelowa				
1	2	3	4	5	6	7	8
1. Zapobieganie występowaniu poważnych awarii przemysłowych i zjawisk ekstremalnych a w razie ich wystąpienia, likwidacja i minimalizacja ich skutków dla środowiska.	Ilość awarii przemysłowych	0	0	- rejestr zagrożeń poważnymi awariami i zjawiskami ekstremalnymi, monitorowania działań podejmowanych dla minimalizacji prawdopodobieństwa ich wystąpienia,	- rejestr awarii przemysłowych i komunikacyjnych	Wójt we współpracy z KPPSP w Płońsku WZMiUW o/Ciechanów rolnicy	
				- budowa urządzeń małej retencji, konserwacja melioracji pozwalających magazynować wodę z opadów i wiosennych roztopów,			
				- kontrola instalacji stwarzających ryzyko występowania pożarów przez KPPSP, współpraca z instytucjami	- monitoring budynków w zakresie zapobiegania pożarom,	KPPSP w Płońsku	
				- zapewnienie odpowiedniego wyposażenia OSP odpowiedzialnych za usuwanie skutków awarii, zjawisk ekstremalnych,	- egzekucja zakazu wypalania traw, ściernisk,	Policja, OSP	
					- doposażenie jednostek OSP.	Wójt	
	- edukacja ekologiczna		- zadania w części Edukacja ekologiczna				

7.9. Wyższa świadomość ekologiczna mieszkańców i edukacja ekologiczna							
Cel	Wskaźniki			Kierunek interwencji	Zadania	Podmiot odpowiedzialny	Ryzyko
	Wartość		Nazwa – źródło danych				
	Bazowa	Docelowa					
1	2	3	4	5	6	7	8
1. Podniesienie poziomu świadomości ekologicznej mieszkańców, zwiększenie poziomu wiedzy i umiejętności w zakresie proekologicznych zachowań	- ośrodki edukacji ekologicznej	0	0	- podniesienie kwalifikacji przez nauczycieli, zarządzających firmami, pracowników, rolników,	<ul style="list-style-type: none"> - przygotowanie edukatorów, bazy edukacyjnej poprzez ✓ badanie poziomu świadomości ekologicznej, ✓ utworzenie w szkołach działów dot. ekologii; ✓ szkolenia i warsztaty dla nauczycieli z zakresu metod, form, treści edukacji ekologicznej; ✓ szkolenia i warsztaty dla sołtysów, radnych, rolników, biznesu z zakresu wdrażania realizacji i monitoringu Programu ochrony środowiska, 	Wójt we współpracy z dyrektorami szkół, przedszkoli, centrami edukacji ekologicznej	brak chętnych
	- ilość informacji o środowisku w Internecie	60	60				
	- ilość sesji Rady Gminy poświęconych ochronie środowiska	4	4	- edukacja ekologiczna dzieci i młodzieży,	<ul style="list-style-type: none"> - organizacja konkursów, wystaw prac konkursowych nt.: ✓ gospodarki odpadami, ochrony przyrody, oszczędzania zasobów środowiska, w tym: powietrza, klimatu, wód ✓ wykorzystanie prac konkursowych w wydawnictwach, kalendarzach, ulotkach; 	Wójt we współpracy z dyrektorami szkół, przedszkoli	
					<ul style="list-style-type: none"> - działania na rzecz różnych form edukacji ekologicznej: ✓ wycieczki do zakładu przetwarzania odpadów, 	- dyrektorzy szkół, we współpracy z PGK w Płońsku	

				<p>- upowszechnienie informacji o środowisku i większy udział mieszkańców w sprawach ochrony środowiska.</p>	<p>- działania edukacyjne instytucji, organizacji społecznych, mediów:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ szkolenia dla rolników nt. stosowania Dobrej Praktyki Rolniczej, dobrostanu zwierząt, gospodarowania odpadami, w tym niebezpiecznymi, oczyszczania ścieków, stosowania nawozów, gnojowicy w związku z narażeniem wód na azotany, konserwacji urządzeń melioracyjnych, budowy zbiorników wodnych, zalesień, ochrony lasów i zadrzewień, możliwości rozwoju rolnictwa ekologicznego, gospodarowania odpadami ✓ współpraca z mediami dot: prezentacji pozytywnych działań na rzecz ochrony środowiska i skutków tych działań, przekazanie informacji o wdrażaniu Programu ochrony środowiska, ✓ współpraca z rodziną (kształtująca postawy przyjazne środowisku, dotycząca zmiany stylu życia na przyjazny środowisku), 	<p>MODR o/Poświętne</p> <p>Wójt, media</p> <p>Wójt we współpracy z dyrektorem szkół, przedszkoli</p>	
				<p>-organizacja gminnych imprez i kampanii</p>	<p>- organizacja gminnych kampanii edukacyjnych z okazji:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Międzynarodowego Dnia Ziemi, ✓ Europejskiego Dnia bez Samochodu, ✓ Kampanii Sprzątanie Świata 	<p>Wójt we współpracy z ośrodkiem edukacji ekologicznej, dyrektorami szkół, przedszkoli</p>	

				-propagowanie dostępu społeczeństwa do informacji o środowisku	<ul style="list-style-type: none"> - doskonalenie metod i udostępniania informacji o środowisku, - szkolenia dla sołtysów, radnych, biznesu nt. procedury oos 	Wójt	
					<ul style="list-style-type: none"> - prowadzenie akcji promocyjnych i edukacyjnych w zakresie ochrony powietrza i klimatu, - prowadzenie kampanii edukacyjnych dot. szkodliwości zanieczyszczeń powietrza dla zdrowia, 	Wójt szkoły MODR o/Poświętne Ośrodki edukacji ekologicznej	
				- usprawnienie zarządzanie środowiskiem	<ul style="list-style-type: none"> - współpraca między instytucjonalna w zakresie rozwiązywania problemów ekologicznych z samorządami: Powiatu Płońskiego, Województwa Mazowieckiego, RDOŚ, WIOŚ, Nadleśnictwami, sąsiednimi gminami, - partnerstwo z organizacjami społecznymi dot. działań na rzecz zrównoważonego rozwoju (współpraca przy realizacji zadań Programu ochrony środowiska), - doskonalenie pracowników w zakresie stosowania prawa ekologicznego, 	Wójt	

				<p>– edukacja społeczeństwa</p>	<p>Edukacja ekologiczna społeczeństwa w zakresie:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ oddziaływania PEM na zdrowie ludzi, ✓ racjonalnej gospodarki wodnej, ochrony zasobów wód i ich jakości, ✓ ochrony powierzchni ziemi, ✓ gospodarowania odpadami, zapobiegania wytwarzaniu odpadów komunalnych, ✓ ochrony różnorodności biologicznej, form ochrony przyrody, krajobrazu, ochrony lasów, ochrony zadrzewień, zakazu wypalania traw, ✓ zachowań na wypadek awarii i przystosowania budynków na wypadek huraganów, opadów, pożarów. 	<p>Wójt we współpracy z centrami edukacji ekologicznej</p> <p>Wójt we współpracy z WZMiUW o/Ciechanów</p> <p>MODR o/Poświętne</p> <p>Wójt we współpracy z ośrodkami edukacji ekologicznej</p> <p>Wójt we współpracy z Nadleśnictwem, Urzędem Marszałk., RDOŚ w W-wie</p> <p>Wójt we współpracy z Policją, KPPSP w Płońsku</p>	<p>Małe zainteresowanie społeczeństwa</p>
--	--	--	--	--	---	---	---

Zadanie	Podmiot odpowiedzialny za realizację	Szacunkowy koszt (tys. zł)	Źródło finansowania	Efekty/termin realizacji
8.1. Poprawa jakości powietrza, ochrona klimatu i adaptacja do zmian klimatu				
– kontrola przestrzegania zakazu spalania odpadów w paleniskach domowych, na powierzchni ziemi i właściwej gospodarki odpadami biodegradowalnymi.	Wójt	4	budżet Gminy	mniejsze uciążliwości dla mieszkańców 2017-2020
– budowa i przebudowa, utwardzenie dróg gminnych, utwardzenie poboczy, – ograniczenie pylenia wtórnego poprzez oczyszczanie dróg,	Wójt	6	Środki własne zarządców dróg, środki krajowe RPO WM 2014-2020	Mniej CO ₂ , NO _x , węglowodorów w środowisku 2017-2020
– stosowanie w decyzjach środowiskowych i decyzjach o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu zapisów służących redukcji zanieczyszczeń powietrza, budowie OZE i egzekwowania zapisów dotyczących stosowania w nowych i przebudowywanych obiektach systemów energetycznych nie powodujących emisji substancji szkodliwych.	Wójt		budżet Gminy,	mniej zanieczyszczeń do powietrza, nowe OZE 2017-2020
– opracowanie i realizacja Planu ograniczenia „niskiej emisji”,	Wójt	20	budżet Gminy NFOŚiGW WFOŚiGW	zmniejszenie do środowiska emisji pyłów, SO ₂ , benzoαpirenu 2017-2020
– promocja OZE, w tym instalacja kolektorów słonecznych, ogniw fotowoltaicznych, pomp ciepła w budynkach podległych Gminie oraz u osób prywatnych,	Wójt, właściciele budynków, Mazowiecka Agencja Energetyczna	2700	budżet Gminy, WFOŚiGW RPO WM 2014-2020 PROW 2014-2020	Więcej OZE, ochrona klimatu 2017-2020
– pomoc inwestorom w budowie OZE (elektrowni wiatrowych, produkcja energii z biomasy, możliwość upraw roślin energetycznych) – przy wydawaniu decyzji środowiskowych,	Wójt		środki własne inwestorów RPO WM 2014-2020 RPOW 2014-2020	więcej OZE 2017-2020

– współpraca z WIOŚ Del. W Ciechanowie w zakresie prowadzenia monitoringu jakości powietrza.	Wójt we współpracy z WIOŚ Del. w Ciechanowie		budżet WIOŚ	informacje o jakości powietrza, trafniejsze decyzje wójta 2017-2020
– realizacja założeń programów ochrony powietrza uchwalonych przez Samorząd Województwa Mazowieckiego,	Wójt we współpracy z Dyrektorem Departamentu Polityki Ekologicznej, Geologii i Łowiectwa Woj. Mazowieckiego		budżet gminy, RPO WM 2014-2020	zmniejszenie emisji do powietrza pyłów, SO ₂ , benzo(a)pirenu 2017-2020
– audyty energetyczne w budynkach firm i osób fizycznych i realizacja ich ustaleń,	właściciele budynków	5 tys/audyt	WFOŚiGW RPO WM 2014-2020 PROW 2014-2020	oszczędzanie energii, mniej zanieczyszczeń do środowiska 2017-2020
– modernizacja i rozbudowa energooszczędnych źródeł oświetlenia,	Wójt właściciele budynków	100	WFOŚiGW RPO WM 2014-2020 PROW 2014-2020	
– termomodernizacja budynków indywidualnych,	właściciele budynków		WFOŚiGW RPO WM 2014-2020 PROW 2014-2020	
– zamiana kotłowni z paliwa stałego niskiej jakości na paliwa ekologiczne,	właściciele kotłowni	ok. 8 tys zł/kotłownia	WFOŚiGW RPO WM 2014-2020	zmniejszenie do środowiska emisji pyłów, SO ₂ , benzo(a)pirenu 2017-2020
– modernizacja instalacji technologicznych oraz instalacji spalania paliw do celów technologicznych,	firmy		Środki firm, RPO WM 2014-2020	
– stosowanie Dobrych Praktyk Rolniczych w prowadzeniu hodowli zwierząt, chemizacji rolnictwa, nawożeniu gruntów.	MODR o/Poświętne rolnicy	6	MODR PROW 2014-2020	zmniejszenie emisji odorów 2017-2020

8.2. Ochrona przed hałasem				
– współpraca z WIOŚ Del. w Ciechanowie, Starostą Płońskim, Marszałkiem Województwa Mazowieckiego, w zakresie ograniczania narażenia mieszkańców na ponadnormatywny hałas	Wójt we współpracy z WIOŚ Del. w Ciechanowie		budżet WIOŚ	zachowanie standardów akustycznych w środowisku 2017-2020
– uwzględnienie w decyzjach środowiskowych i decyzjach o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu zapisów o dopuszczalnym poziomie hałasu.	Wójt we współpracy z RDOŚ w Warszawie, PPIS w Płońsku		budżet Gminy,	
– budowa i modernizacja dróg, w tym gminnych,	Wójt we współpracy z zarządami dróg	2000	budżet Gminy, zarządy dróg	

8.3. Ochrona przed polami elektromagnetycznymi				
– uwzględnienie w decyzjach środowiskowych i decyzjach o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu zapisów o źródłach PEM, sposobie korzystania z obszarów położonych w sąsiedztwie źródeł PEM (tzw. pasy technologiczne wzdłuż linii energetycznych).	Wójt we współpracy z zarządzającymi PEM, RDOŚ w W-wie, PPIS w Płońsku		budżet Gminy, zarządzających PEM	zachowanie standardów PEM w środowisku, 2017-2020
– współpraca z WIOŚ Del. w Ciechanowie, Starostą Płońskim i Marszałkiem Województwa Mazowieckiego w zakresie monitoringu PEM i podejmowania działań naprawczych w przypadku stwierdzenia przekroczeń PEM	Wójt we współpracy ze Starostą Płońskim i Marszałkiem Województwa Mazowieckiego, WIOŚ Del. w Ciechanowie		budżet Gminy, WIOŚ	
– właściwa lokalizacja oraz poprawne użytkowanie urządzeń i instalacji emitujących PEM,	zarządzający źródłami PEM		budżet firm zarządzających PEM	

8.4. Oszczędne gospodarowanie wodami i ochrona wód				
- budowa przepompowni strefowej wraz ze zbiornikami retencyjnymi w m. Gralewo i m. Niedróż	Wójt	547	budżet Gminy, RPO WM 2014-2020	więcej dobrej jakości wody dla mieszkańców 2017-2020
- rozbudowa sieci wodociągowej w miejscowościach: ✓ Młodochowo o dł. 2,487 km ✓ Kossobudy o dł. 0,998 km, ✓ Gralewo – Dobrska Kolonia o dł. 0,991km.	Wójt	1 000	budżet Gminy, RPO WM 2014-2020	
- ujmowanie w decyzjach środowiskowych i decyzjach o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu problematyki ochrony wód powierzchniowych i podziemnych,	Wójt RDOŚ		budżet Gminy,	lepszą jakość wód - mniej nieoczyszczonych ścieków w środowisku 2017-2020
- rozbudowa sieci kanalizacyjnej	Wójt	6 500	RPOWM 2014-2020	zmniejszenie ilości ścieków nieoczyszczonych odprowadzonych do środowiska poprawa jakości wód, zmniejszenie ilości ścieków nieoczyszczonych odprowadzonych do środowiska 2017-2020
- współpraca z WIOŚ Del. w Ciechanowie w zakresie monitoringu wód,	Wójt we współpracy z WIOŚ		budżet WIOŚ	
- budowa przydomowych oczyszczalni ścieków na terenach wsi, gdzie budowa kanalizacji zbiorczej jest nieuzasadniona,	Wójt, właściciele nieruchomości	2 000	środki PROW2014-2020	
- kontrola szamb właścicieli nieruchomości i egzekucja wymogów dotyczących właściwej gospodarki ściekami i osadami ściekowymi,	Wójt, WIOŚ Del. w Ciechanowie		budżet Gminy, budżet WIOŚ	

- budowa zbiornika wodnego w m. Kraszewo w Dolinie Raciążnicy	Wójt WZMiUW o/Ciechanów	51000	środki UE, budżet WZMiUW	zwiększenie retencji wodnej 2017-2020
- budowa kanalizacji opadowej w działalnościach gospodarczych,	przedsiębiorcy		środki firm, RPOWM 2014-2020	poprawa jakości wód 2017-2020
- modernizacja SUW w Witkowie	PGKiM Sp. z o.o. w Raciążu	550	środki RPOWM2014- 2020	lepszej jakości woda do picia 2017-2020
- wyposażenie gospodarstw rolnych w zbiorniki na gnojowicę i płyty obornikowe,	rolnicy, MODR o/Poświętne		środki PROW2014-2020	poprawa jakości wód powierzchniowych i podziemnych 2017-2020
- badanie jakości wód ujmowanych ze studni głębinowych przez zarządzających SUW,	PGKiM Sp. z o.o. w Raciążu i ZUW w Mławie	20	budżet PGKiM Sp. z o.o. w Raciążu i ZUW w Mławie	
- odbudowa jazu na rzece Potok Zadębie,	WZMiUW o/Ciechanów	1000		dobra jakość wody do picia
- konserwacja urządzeń melioracji wodnych	rolnicy		środki PROW2014-2020	zwiększenie retencji wody dla mieszkańców 2017-2020
- budowa małych zbiorników wodnych	rolnicy			

8.5. Ochrona powierzchni ziemi i surowców naturalnych				
– uwzględnienie w decyzjach środowiskowych i decyzjach o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu terenów biologicznie czynnych wymagających ochrony,	Wójt RDOŚ		budżet Gminy,	właściwe gospodarowanie ziemią 2017-2020
– uwzględnienie w decyzjach środowiskowych i decyzjach o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu zasobów surowców naturalnych we współpracy ze Starostą Płońskim i Marszałkiem Województwa Mazowieckiego,	Wójt, Starosta Płoński, Marszałek Województwa Mazowieckiego RDOŚ		budżet Gminy	chronione surowce naturalne 2017-2020
– promocja i stosowanie zasad Dobrej Praktyki Rolniczej,	MODR o/Poświętne	8	budżet MODR PROW2014-2020	dotrzymanie standardów jakości gleby 2017-2020
– promocja ochrony gleb w pakietach rolno – środowiskowych,	MODR o/Poświętne			
– eliminacja nielegalnej eksploatacji kopalin, kontrola koncesji geologicznych,	Starosta Płoński		budżet Powiatu	chronione surowce naturalne 2017-2020
– egzekwowanie rekultywacji wyrobisk po eksploatacji surowców w kierunku wodnym lub leśnym.	Starosta Płoński		budżet Powiatu	przywrócenie gruntów zdegradowanych do właściwego stanu 2017-2020

8.6. Właściwe gospodarowanie odpadami				
- doskonalenie systemu gospodarki odpadami,	Wójt	3240	budżet Gminy WFOŚiGW	- brak uciążliwości odpadów dla środowiska, - właściciele nieruchomości stosują się do zasad gospodarowania odpadami w tym segregują odpady, - osiągnięcie poziomów odzysku i recyklingu odpadów. 2017-2020
- kontrola gospodarowania odpadami komunalnymi właścicieli nieruchomości i egzekwowania przepisów prawa,	Wójt			
- kontrola firm zbierających odpady komunalne,	Wójt			
- analiza sprawozdań przekazywanych przez podmioty zbierające odpady i właścicieli nieruchomości niezamieszkałych wytwarzających odpady komunalne,	Wójt			
- roczne sprawozdania z realizacji zadań dotyczących gospodarki odpadami komunalnymi,	Wójt			
- analiza każdego roku efektów gospodarowania odpadami komunalnymi i doskonalenie systemu,	Wójt			
- doskonalenie systemu selektywnej zbiórki odpadów,	Wójt			
- współpraca z Miastem Płońsk w zakresie gospodarowania odpadami	Wójt			
- prowadzenie działań informacyjnych społeczeństwa w zakresie prawidłowego gospodarowania odpadami komunalnymi i innymi niż komunalne,	Wójt we współpracy z ośrodkami edukacji ekologicznej	120	budżet Gminy	- właściwe gospodarowanie odpadami przez firmy odbierające i transportujące odpady 2017-2020
- demontaż i utylizacja wyrobów zawierających azbest,	Wójt, właściciele budynków			- wyższa świadomość ekologiczna społeczeństwa 2017-2020
- demontaż i utylizacja wyrobów zawierających azbest,	Wójt, właściciele budynków	120	budżet Gminy	- mniej wyrobów zawierających azbest, 2017-2020
- właściwe zagospodarowanie komunalnych osadów ściekowych, odpadów niebezpiecznych	Zarządzający oczyszczalniami, WIOŚ Del. w Ciechanowie, firmy		budżet zarządzających oczyszczalniami, budżet WIOŚ, firm	- osady ściekowe nie stwarzające uciążliwości dla środowiska

8.7. Ochrona zasobów przyrodniczych					
– współpraca z nadleśnictwem, RDOŚ w Warszawie, Urzędem Marszałkowskim dotycząca ochrony obszarów cennych przyrodniczo,	Wójt			budżet Gminy	- zachowanie różnorodności biologicznej na terenie Gminy, 2017-2020
– uwzględnienie w decyzjach środowiskowych i decyzjach o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu wymogów dotyczących ochrony różnorodności biologicznej, walorów przyrodniczych i krajobrazowych na terenie Gminy w celu zachowania korytarzy ekologicznych,	Wójt RDOŚ				
– działania na rzecz opieki nad zwierzętami domowymi,	Wójt, Powiatowy Lekarz Weterynarii	4		budżet Gminy	- właściwa opieka nad zwierzętami domowymi 2017-2020
– działania dotyczące ochrony pomników przyrody, ich oznakowanie, rewitalizacja,	Wójt, zarządzający parkami zabytkowymi	10		budżet Gminy WFOŚiGW	- lepszy stan pomników przyrody 2017-2020
– zwiększenie dbałości właścicieli nieruchomości o właściwy stan zadrzewień i zakrzewień, nowe zadrzewienia,	Wójt, właściciele nieruchomości			budżet Gminy PROW2014-2020	- zwiększenie zadrzewień, 2017-2020
– realizacja wojewódzkiego programu zwiększenia lesistości,	właściciele gruntów, nadleśnictwo we współpracy z Marszałkiem Województwa Mazowieckiego, ARiMR o/Płońsk			PROW2014-2020	- zwiększenie lesistości 2017-2020
– działania na rzecz opieki nad zwierzętami dzikimi,	koła łowieckie, nadleśnictwo			budżet kół łowieckich	- właściwa opieka nad zwierzętami dzikimi 2017-2020
– kompensacja przyrodnicza dotycząca wyciętych drzew i krzewów.	właściciele terenów			budżet właścicieli terenów	- zwiększenie zadrzewień, - nowe nasadzenia 2017-2020

8.8. Zagrożenie poważnymi awariami i zjawiskami ekstremalnymi				
– doposażenie jednostek OSP	Wójt	100	WFOŚiGW Urząd Marszałkowski Województwa Mazowieckiego	- bezpieczeństwo mieszkańców 2017-2020
– rejestr awarii przemysłowych i komunikacyjnych,	Wójt we współpracy z KPPSP w Płońsku		budżet Gminy	-informacja o awariach i zjawiskach ekstremalnych, 2017-2020
– budowa urządzeń małej retencji, konserwacja melioracji pozwalających magazynować wodę z opadów i wiosennych roztopów,	WZMiUW o/Ciechanów, rolnicy		PROW2014-2020	- pomoc w walce z suszą i podtopieniami 2017-2020
– monitoring budynków w zakresie zapobiegania pożarom,	KPPSP w Płońsku		budżet Gminy	- bezpieczeństwo mieszkańców 2017-2020
– egzekucja zakazu wypalania traw, ściernisk,	Policja, OSP		budżet Gminy	

8.9. Wyższa świadomość ekologiczna mieszkańców i edukacja ekologiczna				
<p>Usprawnienie zarządzania środowiskiem:</p> <ul style="list-style-type: none"> - współpraca między instytucjonalna w zakresie rozwiązywania problemów ekologicznych z samorządami: Powiatu Płońskiego, Województwa Mazowieckiego, RDOŚ, WIOŚ, Nadleśnictwami, sąsiednimi gminami - partnerstwo z organizacjami społecznymi dot. działań na rzecz zrównoważonego rozwoju (współpraca przy realizacji zadań Programu ochrony środowiska), - doskonalenie pracowników w zakresie stosowania prawa ekologicznego. 	Wójt	10	budżet Gminy	- trafniejsze decyzje administracyjne, mniej skarg, interwencji w sprawach ochrony środowiska, lokalizacji przedsięwzięć 2017-2020
<ul style="list-style-type: none"> - doskonalenie metod i udostępniania informacji o środowisku, - szkolenia dla sołtysów, radnych, biznesu nt. procedury oos 	Wójt	2	- budżet Gminy, WFOŚiGW w W-wie	- postawy ludzi przyjazne środowisku,
<ul style="list-style-type: none"> - przygotowanie edukatorów, bazy edukacyjnej, poprzez: <ul style="list-style-type: none"> ✓ badanie poziomu świadomości ekologicznej, ✓ utworzenie w szkołach działów dot. ekologii; ✓ szkolenia i warsztaty dla nauczycieli z zakresu metod, form, treści edukacji ekologicznej; ✓ szkolenia i warsztaty dla sołtysów, radnych, rolników, biznesu z zakresu wdrażania, realizacji i monitoringu Programu ochrony środowiska, 	Wójt we współpracy z dyrektorami szkół, przedszkoli, centrami edukacji ekologicznej	10	budżet Gminy, WFOŚiGW	- przygotowani edukatorzy, beneficjenci i realizatorzy edukacji ekologicznej, - baza edukacyjna, - postawy proekologiczne mieszkańców.
<ul style="list-style-type: none"> - działanie edukacyjne instytucji, organizacji społecznych, mediów, <ul style="list-style-type: none"> ✓ szkolenia dla rolników nt. stosowania Dobrej Praktyki Rolniczej, dobrostanu zwierząt, gospodarowania odpadami, w tym niebezpiecznymi, oczyszczania ścieków, stosowania nawozów, gnojowicy w związku 	MODR o/Poświętne	4	- budżet MODR o/Poświętne	- działalność rolników przyjazna środowisku , - wzrost lesistości, zadrzewień,

<p>z narażaniem wód na azotany, konserwacji urządzeń melioracyjnych, budowy zbiorników wodnych, zalesień, ochrony lasów i zadrzewień, możliwości rozwoju rolnictwa ekologicznego, gospodarowania odpadami,</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ współpraca z mediami dot: prezentacji pozytywnych działań na rzecz ochrony środowiska i skutków działań, przekazanie informacji o wdrażaniu Programu ochrony środowiska, ✓ współpraca z rodziną (kształtująca postawy przyjazne środowisku, dotycząca zmiany stylu życia na przyjazny środowisku), <p>- Organizacja gminnych kampanii edukacyjnych z okazji:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Międzynarodowego Dnia Ziemi, ✓ Europejskiego Dnia bez Samochodu, ✓ Kampanii Sprzątanie Świata 	<p>Wójt, media</p> <p>Wójt we współpracy z dyrektorami szkół, przedszkoli,</p> <p>Wójt z ośrodkiem edukacji ekologicznej, dyrektorzy szkół, przedszkoli</p>	<p>1</p> <p>3</p>	<p>- budżet Gminy</p> <p>- budżet Gminy</p> <p>- budżet Gminy</p>	<p>- społeczeństwo pozna problemy ekologiczne Gminy, sposoby ich rozwiązywania</p> <p>- styl życia rodziny przyjazny środowisku,</p> <p>- znajomość przez społeczeństwo problemów ekologicznych Gminy,</p> <p>2017-2020</p>
<p>– edukacja społeczeństwa w zakresie:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ oddziaływania PEM na zdrowie ludzi, ✓ racjonalnej gospodarki wodnej, ochrony zasobów wód i ich jakości, ✓ ochrony powierzchni ziemi, ✓ gospodarowania odpadami, zapobiegania wytwarzaniu odpadów komunalnych, 	<p>Wójt we współpracy z centrami edukacji ekologicznej</p> <p>Wójt we współpracy z WZMiUW o/Ciechanów</p> <p>MODR o/Poświętne</p> <p>Wójt we współpracy z ośrodkami edukacji ekologicznej</p>		<p>budżet Gminy, WFOŚiGW</p>	<p>- wyższa świadomość ekologiczna mieszkańców</p> <p>2017-2020</p>

<ul style="list-style-type: none"> ✓ ochrony różnorodności biologicznej, form ochrony przyrody, krajobrazu, ochrony lasów, ochrony zadrzewień, zakazu wypalania traw, ✓ zachowań na wypadek awarii i przystosowania budynków na wypadek huraganów, opadów, pożarów. 	<p>Wójt we współpracy z Nadleśnictwem, Urzędem Marszałkowskim, RDOŚ w Warszawie</p> <p>Wójt we współpracy z Policją, KPPSP w Płońsku</p>			
<ul style="list-style-type: none"> - organizacja konkursów, wystawa prac konkursowych nt.: <ul style="list-style-type: none"> ✓ gospodarki odpadami, ochrony przyrody, oszczędzania zasobów środowiska, w tym powietrza, klimatu, wody, ✓ wykorzystanie prac konkursowych w wydawnictwach, kalendarzach, ulotkach; 	- Wójt we współpracy z dyrektorami szkół, przedszkoli	10	budżet Gminy, WFOŚiGW	- większa wiedza i umiejętności społeczeństwa nt. właściwej gospodarki odpadami, obszary zasobów przyrodniczych, ochrony wód, klimatu 2017-2020
<ul style="list-style-type: none"> - prowadzenie akcji promocyjnych i edukacyjnych w zakresie ochrony powietrza i klimatu, - prowadzenie kampanii edukacyjnych dot. szkodliwości zanieczyszczeń powietrza dla zdrowia ludzi. 	Wójt Szkoły MODR o/Poświętne, ośrodki edukacji ekologicznej	5	WFOŚiGW PROW 2014-2020	wyższa świadomość ekologiczna społeczeństwa dot. zmian klimatu i jakości powietrza, stosowanie paliw ekologicznych
<ul style="list-style-type: none"> - działania na rzecz różnych form edukacji ekologicznej: ✓ wycieczki do zakładu przetwarzania odpadów, 	- dyrektorzy szkół, we współpracy z PGK w Płońsku	1	budżet Gminy, WFOŚiGW	- zrozumienie zasad gospodarki odpadami, ochrony różnorodności biologicznej 2017-2020

10. SYSTEM REALIZACJI PROGRAMU

10.1. Wdrożenie, zarządzanie i monitoring realizacji zadań Programu.

Program ochrony środowiska jest ważnym narzędziem władz gminy umożliwiającym kompleksowe planowanie i realizację działań mających na celu poprawę stanu środowiska oraz zapobieganie jego pogorszeniu a wraz z innymi dokumentami Gminy, o których pisano we wcześniejszych rozdziałach, stanowiących zestaw narzędzi warunkujących poprawę jakości środowiska, a przez to także jakości życia ludzi.

Planowanie działań nakierowanych na poprawę stanu środowiska musi wynikać ze zrozumienia wzajemnych powiązań na linii człowiek-środowisko. Interakcje takie można przedstawić za pomocą tzw. modelu D-P-S-I-R, prezentującego czynniki sprawcze (D-driving forces), presje (P-pressure), stan środowiska (S-state), wpływy na człowieka i ekosystemy (I-impact) oraz podejmowane w związku z tym akcje (R-responses). Model ten można odczytywać następująco.

Czynniki, które powodują konieczność zmian w zakresie jakości środowiska naturalnego są odczuwalne przez człowieka efekty pogorszenia tej jakości, np. pogorszenie jakości powietrza, czystości wód, zanieczyszczenie gleb, widoczne przekształcenia terenu (wyrobiska), wzrost hałasu oraz wszelkie inne wpływające na szeroko rozumianą działalność człowieka i jego życie. Pogorszenie się stanu środowiska powoduje bezpośrednie straty związane ze zdrowiem ludzi bądź też z funkcjonowaniem rynku żywności, mniejszej dostępności zasobów (np. czystej wody). Część skutków może mieć niekorzystny wpływ na czynniki sprawcze lub presje środowiska, tworząc mniejszy cykl omijający środki naprawcze. W związku z tego typu niedogodnościami powstaje potrzeba poprawy jakości środowiska. Istnieje szereg środków, dzięki którym można to osiągnąć. Należy pamiętać o opóźnieniach i szerokich zależnościach występujących w przyrodzie, ponieważ realne skutki niektórych działań mogą być odczuwalne dopiero po kilku lub kilkunastu latach, a niektóre (jeśli będą nieodpowiednio dobrane lub zaprojektowane) mogą w ogóle nie przynieść rezultatów (pomimo dużych nakładów finansowych). Zastosowane środki naprawcze mogą bezpośrednio oddziaływać na presje lub stan środowiska, jednak wiele z nich wpływa na tzw. czynniki sprawcze tj. styl życia ludzi, system prawny i ekonomiczny, rozwój czystych technologii czy też demografię. Dzięki zmianom w tych obszarach zostają ograniczone presje na środowisko, przez co powinna następować jego poprawa.

Istotne jest dobre zrozumienie interakcji zachodzących pomiędzy człowiekiem a środowiskiem, aby móc odpowiednio zaplanować i wdrożyć cały system różnorodnych działań, dzięki którym nastąpi ogólna i długotrwała poprawa stanu środowiska.

10.2. Cykl zarządzania

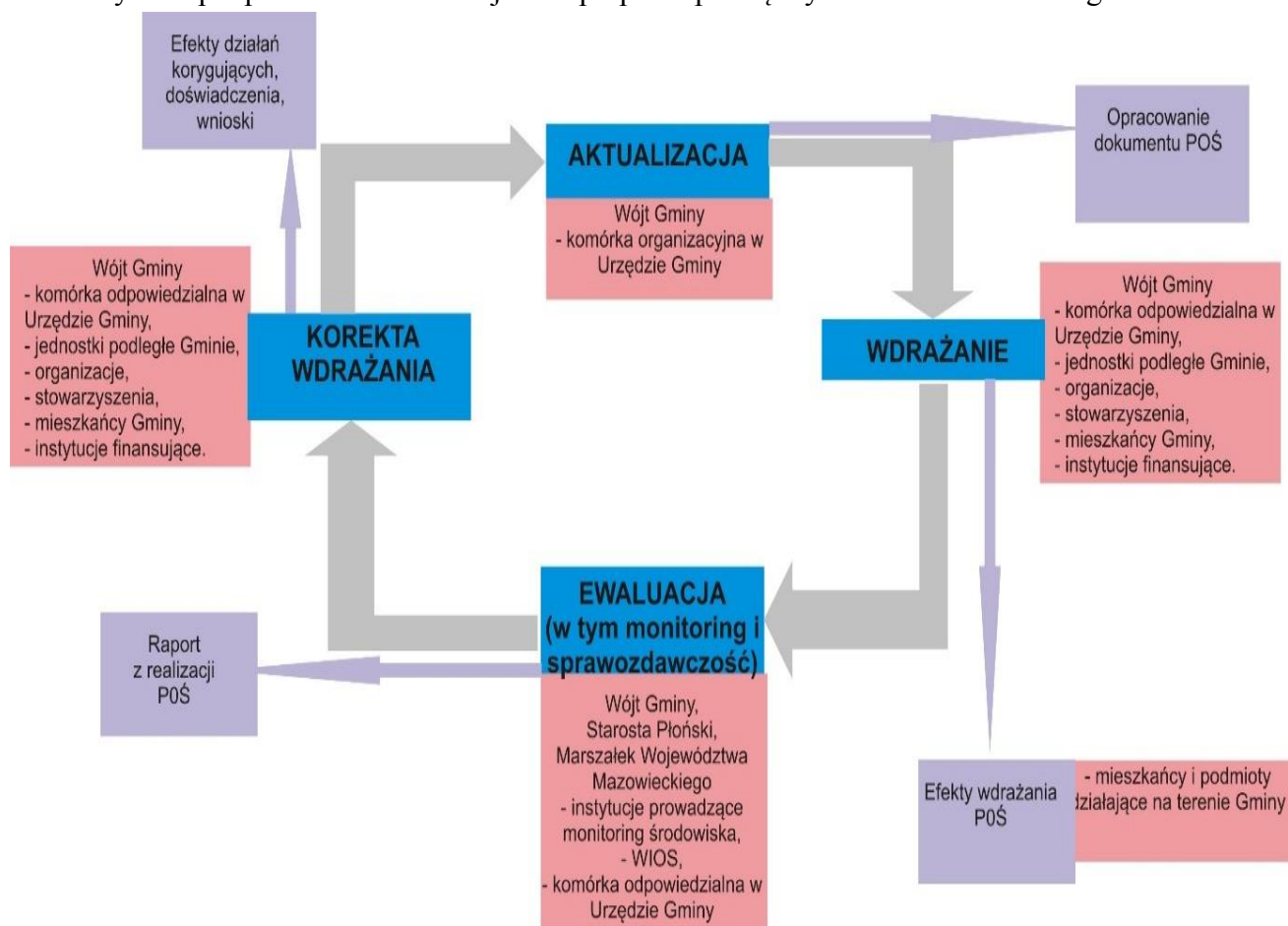
Zarządzanie gminnym programem ochrony środowiska jest obowiązkiem nałożonym na Wójta Gminy, który jest również częściowo jego wykonawcą. Realizacja celów i poszczególnych zadań wynikających z Programu spoczywa także w dużym stopniu na innych podmiotach, co wymaga nadzoru i koordynacji. Nadzór oraz koordynację nad planowaniem zadań służących ochronie środowiska, stanem ich realizacji oraz monitoringiem środowiska pełni wyodrębniona komórka w Urzędzie Gminy Raciąż. Do jej zadań należy

także, w ramach ewaluacji Programu, sporządzanie co 2 lata raportów z wykonania Programu, które przedstawiane są Radzie Gminy oraz przekazywane Zarządowi Powiatu Płońskiego.

Zgodnie z Wytycznymi do opracowania wojewódzkich, powiatowych i gminnych programów ochrony środowiska na realizację Programu składają się: współpraca ze społeczeństwem, opracowanie treści Programu, realizacja, monitoring i okresowa sprawozdawczość oraz ewaluacja i aktualizacja. Elementy te można podzielić na etapy, do których należą:

- **aktualizacja** – w tym opracowanie dokumentu Programu na kolejne lata, która następuje w oparciu o wyniki ewaluacji oraz doświadczenia i efekty uzyskane dzięki działaniom korygującym,
- **wdrażanie** – czyli realizacja zadań zawartych w Programie, a przez to osiągnięcie zamierzonych celów,
- **ewaluacja** – częścią której jest monitoring prowadzony przez odpowiednie jednostki, a także sprawozdawczość, czyli opracowywanie co 2 lata raportów z realizacji programu ochrony środowiska. Jest to bardzo istotny etap pokazujący ewentualne rozbieżności pomiędzy celami zawartymi w Programie, a stanem rzeczywistym ich realizacji oraz konieczność podjęcia działań korygujących. Raporty ukazują także dotychczasową efektywność prac w powiązaniu z nakładami finansowymi i faktycznymi efektami środowiskowymi (wskaźniki środowiskowe);
- **działania korygujące** – w wyniku ewaluacji (po okresie 2 lat) możliwa jest korekta niektórych zadań tak, aby udało się osiągnąć zaplanowane w Programie cele.

Na każdym etapie prac bardzo istotna jest współpraca pomiędzy interesariuszami Programu.

Rysunek Nr 11: Schemat zarządzania Programem ochrony środowiska

10.3. Podmioty zaangażowane w realizację Programu

Głównym podmiotem biorącym czynny udział w każdym etapie zarządzania Programem jest Wójt Gminy, który odpowiada za przygotowanie Programu, prowadzi nadzór nad realizacją zadań i sam wraz z kadrą Urzędu częściowo je realizuje oraz monitoruje efekty środowiskowe (w oparciu o dane z jednostek realizujących). Proces aktualizacji Programu jest prowadzony we współpracy z jednostkami podlegającymi Gminie, Powiatem Płońskim, podmiotami gospodarczymi i organizacjami działającymi w zakresie ochrony środowiska, jednostkami finansującymi oraz mieszkańcami Gminy.

We wdrażaniu i realizacji zadań Programu biorą udział różnego rodzaju jednostki działające na terenie Gminy Raciąż, w tym m.in.:

- jednostki podległe Gminie Raciąż,
- Starosta Płoński,
- Samorząd Województwa Mazowieckiego,
- Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad,
- Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Warszawie,
- Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej,
- Mazowiecka Jednostka Wdrażania Programów Unijnych,
- Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Warszawie Delegatura w Ciechanowie,
- Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Warszawie,
- Wojewódzki Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych w Warszawie, o/Ciechanów, Inspektorat w Płońsku,
- Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe, Nadleśnictwo Płońsk,
- Mazowiecki Ośrodek Doradztwa Rolniczego w W-wie o/Poświętne,
- Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Warszawie,
- Państwowa Straż Pożarna, Komenda Powiatowa w Płońsku,
- Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej Sp. z o.o w Raciążu,
- Komenda Powiatowa Policji w Płońsku,
- Zakład Usług Wodnych w Mławie,
- Firmy z terenu Gminy,
- organizacje pozarządowe,
- mieszkańcy Gminy.

Za etap ewaluacji obejmujący monitoring i sprawozdawczość odpowiedzialny jest Wójt Gminy. Oprócz sporządzania raportów z realizacji Programu, Wójt powinien także opiniować powiatowy program ochrony środowiska w celu zapewnienia spójności między tymi programami. Na tym etapie istotna jest współpraca i wymiana informacji z WIOŚ oraz innymi podmiotami prowadzącymi monitoring środowiska.

Głównymi odbiorcami efektów realizacji Programu są mieszkańcy Gminy, którzy bezpośrednio lub pośrednio będą korzystać z powstałych efektów rzeczowych oraz środowiska.

Wszystkie ww. podmioty powinny współpracować w zakresie sukcesywnego wdrażania Programu. W tym celu niezwykle istotne jest zaangażowanie społeczeństwa podczas całego procesu wdrażania i ewaluacji Programu.

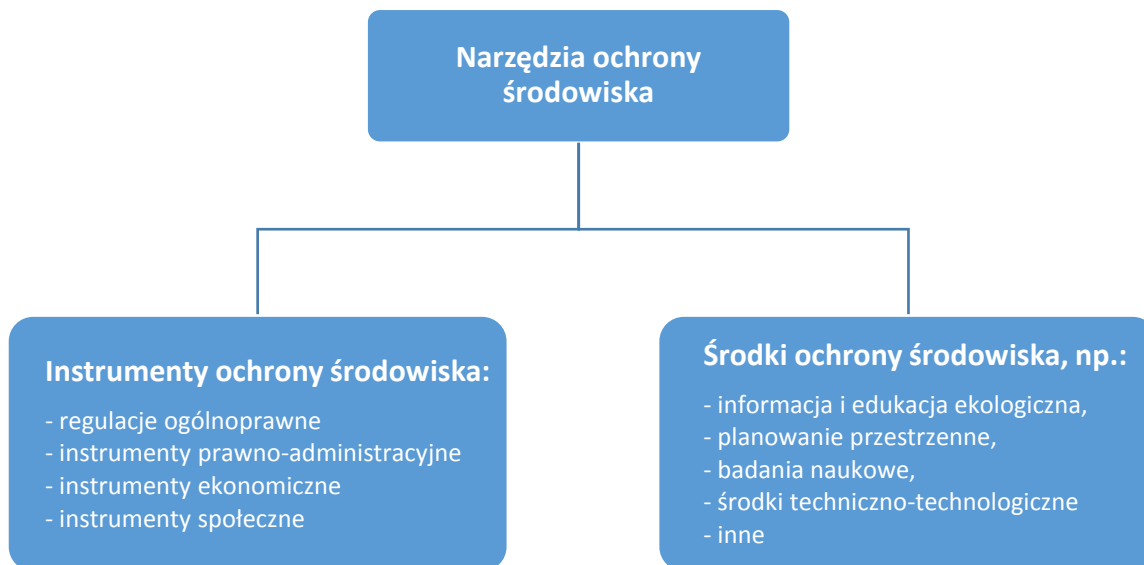
10.4. Bariery w realizacji Programu

W proces realizacji Programu na obszarze Gminy Raciąż zaangażowanych jest wiele podmiotów współpracujących ze sobą i korzystających z różnych źródeł finansowania. Czynniki te, wraz z obszarem objętym przez Program oraz kompleksowym podejściem do ochrony środowiska, wpływają na złożoność całego procesu. Można spodziewać się szeregu barier utrudniających realizację zadań Programu. Bariery te można podzielić na:

- bariery ekonomiczne i organizacyjne związane np. z brakiem zachęt do stosowania ekologicznych rozwiązań i brakiem możliwości finansowania niektórych działań (mała retencja wodna, zmiana systemów wytwarzania energii, zalesianie gruntów) lub zbyt niskimi karami i opłatami za działania niekorzystne dla środowiska (np. wycinka drzew, gospodarowanie odpadami); oprócz tego problemem może być zbyt mała ilość pracowników mogących realizować i koordynować ochronę środowiska w Gminie;
- bariery społeczne, wśród których znajduje się m. in. niedostateczna świadomość ekologiczna społeczeństwa w zakresie zanieczyszczenia powietrza, wody, gleb, spalania odpadów w piecach domowych; ponadto konsumpcyjny styl życia, który odnosi się do znacznej części społeczeństwa;
- bariery formalno –prawne, tj.:
 - ✓ brak bezpośrednich zapisów prawa zobowiązujących konkretne podmioty do realizacji zadań m.in. małej retencji, zalesiania, zmiany systemów wytwarzania energii,
 - ✓ problemy własnościowe terenów inwestycyjnych.
- bariery informacyjne związane m. in. z niespójnością danych pochodzących z różnych źródeł (brak jednolitej bazy danych o środowisku, brak monitoringu powietrza, hałasu, PEM, gleb), z nierzetelnym uzupełnianiem ankiet przekazywanych podmiotom na potrzeby monitorowania, realizacji Programu, brakiem prawnego obowiązku udostępnienia danych potrzebnych do opracowania Raportu, a także mierzalnością niektórych wskaźników monitorowania.

10.5. Instrumenty realizacji Polityki ochrony środowiska w Gminie

Różnorodne narzędzia ochrony środowiska mogą wpływać na poprawę jego stanu. Polityka ochrony środowiska jest prowadzona na podstawie Strategii Rozwoju Gminy, programów i dokumentów krajowych, wojewódzkich, z których jednym z głównych jest Strategia Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko (BEIŚ) oraz projekt Strategii na Rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju. W skali Gminy strategia ta realizowana jest przez gminny program ochrony środowiska. Aby w pełni móc realizować zapisy tej polityki niezbędny jest zestaw narzędzi, które można podzielić na instrumenty oraz środki. Środki ochrony środowiska nie mają charakteru norm sterujących, w przeciwieństwie do instrumentów, które określają zadania, kierunki i sposoby działania w zakresie ochrony środowiska.

Rysunek Nr 12: Narzędzia ochrony środowiska

Regulacje ogólnoprawne

Regulacje ogólnoprawne tworzą podstawy systemu zarządzania środowiskiem i można je podzielić na dwie grupy:

- ustrojowe, w tym konstytucja określająca ogólne zasady relacji pomiędzy gospodarką a środowiskiem, ustanawiające odpowiedzialność cywilną, karną i administracyjną;
- problemowe ustanawiające i zapewniające funkcjonowanie systemu zarządzania środowiskiem (ustawy, dyrektywy, porozumienia, traktaty i konwencje).

Instrumenty prawno – administracyjne

Instrumenty prawno-administracyjne to ustanowione na mocy aktów prawnych ograniczenia w działaniu lub sposoby postępowania, mające na celu uregulowanie korzystania ze środowiska oraz zapewnienie jego ochrony, przy bezpośrednim wpływie na zachowanie podmiotów gospodarczych. Działanie tych instrumentów niesie ze sobą odpowiednie sankcje prawne.

Do instrumentów prawno-administracyjnych zalicza się m.in.:

- zakazy i nakazy, które często stosuje się łącznie z innymi instrumentami (pozwoleniami, standardami), w tym:
 - ✓ zakazy całkowite dotyczące np. emisji substancji niebezpiecznych dla środowiska i zdrowia człowieka (np. dioksyn), stosowania technologii niebezpiecznych dla środowiska,
 - ✓ nakazy dotyczące np. ograniczenia produkcji ze względu na nadmierną emisję zanieczyszczeń, zamknięcia instalacji ze względu na jej uciążliwość dla ludzi i środowiska.

- standardy z zakresu:
 - ✓ jakości środowiska (normy emisji), czyli kryteria jakie muszą być spełnione w określonym czasie przez środowisko lub jego elementy na danym obszarze, np. standardy określające maksymalne stężenia zanieczyszczeń w powietrzu, wodzie, glebie, poziomy hałasu i promieniowania,
 - ✓ wielkości emisji – określają ile i jakich zanieczyszczeń można wprowadzić do środowiska z danego źródła; mogą być określane indywidualnie dla wybranego źródła zanieczyszczeń (instalacji) lub powszechnie obowiązujące, narzucone aktem prawnym dla wybranych typów instalacji,
 - ✓ techniki i technologii – określające rodzaj i maksymalną ilość zanieczyszczeń mogących powstać w danym procesie produkcyjnym lub urządzeniu (np. BAT Najlepsza Dostępna Technologia, Technika);
 - ✓ sposobu postępowania – dotyczą powszechnych czynności, ale trudnych do monitorowania i kontroli, np. przewóz substancji niebezpiecznych, gospodarowania energią,
 - ✓ produktów, określające proekologiczne parametry i cechy produktów, których użycie lub zużycie może być uciążliwe dla środowiska lub człowieka (np. zawartości metali ciężkich w opakowaniach).
- pozwolenia administracyjne – są to decyzje administracyjne, które określają indywidualne wymagania w stosunku do konkretnego podmiotu.
 - ✓ emisyjne – dotyczą wprowadzania do środowiska substancji lub energii, m. in. wprowadzania ścieków do wód lub ziemi, wprowadzania gazów lub pyłów do powietrza, wytwarzania odpadów, emitowania hałasu, emitowania pól elektromagnetycznych; szczególnym rodzajem jest pozwolenie zintegrowane, w którym bierze się pod uwagę oddziaływanie na wiele elementów środowiska lub na jego całość;
 - ✓ eksploatacyjno-reglamentacyjne – dotyczą użytkowania środowiska i są to koncesje na wydobywanie kopalin ze złóż, pozwolenia na wycinanie drzew i krzewów, pozwolenia wodnoprawne (w zakresie wykonywania urządzeń wodnych, poboru wód podziemnych, powierzchniowych, rolniczego wykorzystania ścieków, decyzje ustalające warunki regulacji cieków wodnych, budowy wałów przeciwpowodziowych, robót melioracyjnych, odwodnień budowlanych, odprowadzania ścieków).
- procedury administracyjne - stanowią określony sposób postępowania, wymuszający rozpoznanie i uwzględnienie problemów użytkowania i ochrony środowiska przy podejmowaniu działań wymagających decyzji administracyjnych. Do najważniejszych w polskim systemie prawnym zalicza się procedury:
 - ✓ w sprawie oceny oddziaływania na środowisko skutków realizacji planów i programów (strategiczne oceny oddziaływania na środowisko),
 - ✓ w sprawie ocen oddziaływania na środowisko przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko lub na obszar Natura 2000 (oceny oddziaływania przedsięwzięć),

- ✓ zapewnienia udziału społeczeństwa w postępowaniu administracyjnym dotyczącym korzystania ze środowiska,
- ✓ dostępu społeczeństwa do informacji o środowisku.

Instrumenty ekonomiczne

Pełnią rolę uzupełniającą bądź wzmacniającą działanie narzędzi prawnych i administracyjnych, jako zachęty natury ekonomicznej do przestrzegania ich wymagań. Zalicza się do nich m. in.:

- podatki i opłaty. Wśród nich rozróżnia się opłaty:
 - ✓ ekologiczne za emisję zanieczyszczeń do środowiska,
 - ✓ produktowe i depozytowe,
 - ✓ za korzystanie ze środowiska, np. koncesyjne za eksploatację kopalni,
 - ✓ za degradację środowiska, np. za przeznaczanie gruntów rolnych lub leśnych na cele nierolnicze i nieleśne,
 - ✓ usługowe – za wykonanie usługi unieszkodliwiającej zanieczyszczenia.
 - ✓ za wycinanie drzew i krzewów, podatek leśny.
- subwencje, do których zalicza się też bezzwrotne dotacje, kredyty preferencyjne itp.
- uprawnienia zbywalne, czyli inaczej rynki uprawnień do emisji zanieczyszczeń, np. system handlu uprawnieniami do emisji gazów cieplarnianych (EU ETS).
- administracyjne kary pieniężne m. in. za:
 - ✓ przekroczenie określonej w pozwoleniu ilości lub rodzaju gazów i pyłów wprowadzanych do powietrza, ilości pobranej wody bądź ilości, stanu lub składu ścieków odprowadzanych do wód lub do ziemi,
 - ✓ wycinanie drzew i krzewów bez pozwolenia,
 - ✓ naruszenie warunków decyzji określającej rodzaj, miejsce oraz sposób magazynowania i składowania odpadów albo decyzji zatwierdzającej instrukcję eksploatacji składowiska odpadów,
 - ✓ niszczenie zieleni podczas robót ziemnych.
- systemy depozytowe i ubezpieczenia ekologiczne:
 - ✓ depozyty np. za złomowanie aut, baterii, akumulatorów,
 - ✓ ubezpieczenia ekologiczne stosowane najczęściej dla przedsiębiorstw, których działalność związana jest z wysokim ryzykiem ekologicznym.

Instrumenty społeczne

Instrumenty te odnoszą się do kształtowania postaw, świadomości i wiedzy ekologicznej obywateli i podmiotów. Dzieli się na:

- formalne (edukacja ekologiczna realizowana w procesie nauczania od przedszkola do studiów, dostęp do informacji o środowisku),
- nieformalne:
 - ✓ edukacja ekologiczna prowadzona przez centra edukacji ekologicznej, na podstawie informacji środków masowego przekazu, poprzez udział w pracy w różnych organizacjach i grupach,

- ✓ działania informacyjne m.in. ulotki, broszury, seminaria, szkolenia, masowe akcje i kampanie np.: Sprzątanie Świata, Dzień Ziemi, Dzień Bez Samochodu;
 - ✓ instrumenty nacisku społecznego m.in. petycje, zbieranie podpisów, manifestacje, demonstracje.
- instrumenty dobrowolnego stosowania - nie mające mocy wiążącej (wszelkiego rodzaju dobrowolne umowy, procedury i zalecenia ekologiczne, np. zalecenia w zakresie oszczędzania energii, systemy zarządzania środowiskiem w przedsiębiorstwach - (ISO 14001, EMAS).

10.6. Źródła finansowania przedsięwzięć środowiskowych

Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko 2014-2020 (POIŚ)

Infrastruktura i Środowisko 2014-2020 to największy program finansowany z Funduszy Europejskich. Dokument realizuje założenia strategii Europa 2020, z którą powiązany jest jego cel główny - wsparcie gospodarki efektywnie korzystającej z zasobów i przyjaznej środowisku oraz sprzyjającej spójności terytorialnej i społecznej.

W okresie 2014-2020 projekty przyczyniające się do poprawy stanu środowiska będą mogły być realizowane głównie w ramach następujących osi priorytetowych:

- ✓ zmniejszenie emisyjności gospodarki (oś I),
- ✓ ochrona środowiska, w tym adaptacja do zmian klimatu (oś II),
- ✓ rozwój niskoemisyjnego transportu zbiorowego w miastach (oś VI),
- ✓ poprawa bezpieczeństwa energetycznego (oś VII)

Beneficjenci otrzymują dofinansowanie w formie refundacji lub zaliczki.

Program Operacyjny Inteligentny Rozwój 2014-2020 (PO IR)

Program Operacyjny Inteligentny Rozwój ma na celu m. in. pobudzenie popytu przedsiębiorstw na innowacje i prace badawczo-rozwojowe. W dokumencie nie ma wprost określonych priorytetów odnoszących się do środowiska, natomiast projekty w tym zakresie będą mogły uzyskać wsparcie, jeśli spełnią wymagania PO IR i wpiszą się w innowacyjność i rozwój technologii.

Jego beneficjenci (głównie przedsiębiorstwa, jednostki naukowe) mogą realizować projekty samodzielnie lub we współpracy z sektorem nauki. Pomoc jest przekazywana w formie refundacji lub zaliczki.

Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego 2014-2020 (RPO WM)

W ramach RPO WM na lata 2014-2020 promowane będą projekty wspierające tzw. inteligentne specjalizacje regionu, czyli obszary o największym potencjale rozwojowym, do których zaliczono: wysoką jakość życia, bezpieczną żywność, inteligentne systemy zarządzania oraz nowoczesne usługi dla biznesu. Projekty w zakresie środowiska będą mogły być realizowane przede wszystkim w ramach osi:

- IV - Przejście na gospodarkę niskoemisyjną, w tym:
 - ✓ wspieranie wytwarzania i dystrybucji energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych,

- ✓ wspieranie efektywności energetycznej, inteligentnego zarządzania energią i wykorzystywania odnawialnych źródeł energii w budynkach publicznych i w sektorze mieszkaniowym,
- ✓ promowanie strategii niskoemisyjnych dla wszystkich rodzajów terytoriów, w szczególności dla obszarów miejskich, w tym wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej i działań adaptacyjnych mających oddziaływanie łagodzące na zmiany klimatu;
- V - Gospodarka przyjazna środowisku, w tym:
 - ✓ wspieranie inwestycji ukierunkowanych na konkretne rodzaje zagrożeń, przy jednoczesnym zwiększeniu odporności na klęski i katastrofy i rozwijaniu systemów zarządzania klęskami i katastrofami,
 - ✓ inwestowanie w sektor gospodarki odpadami celem wypełnienia zobowiązań określonych w dorobku prawnym Unii w zakresie środowiska oraz zaspokojenia wykraczających poza te zobowiązania potrzeb inwestycyjnych określonych przez państwa członkowskie,
 - ✓ zachowanie, ochrona, promowanie i rozwój dziedzictwa naturalnego i kulturowego,
 - ✓ ochrona i przywrócenie różnorodności biologicznej, ochrona i rekultywacja gleby oraz wspieranie usług ekosystemowych, także poprzez program „Natura 2000” i zieloną infrastrukturę;
- VI - Jakość życia – w tym projekty związane z termomodernizacją (w ramach rewitalizacji)
- VII - Rozwój regionalnego systemu transportowego – w tym projekty związane z rozwojem transportu kolejowego (ograniczenie hałasu).

Maksymalny wkład środków UE na Mazowszu nie może przekroczyć 80% wartości projektu.

Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 (PROW)

Głównym celem PROW 2014-2020 jest poprawa konkurencyjności rolnictwa, zrównoważone zarządzanie zasobami naturalnymi i działania w dziedzinie klimatu oraz zrównoważony rozwój terytorialny obszarów wiejskich. Pomoc finansowa skierowana jest zwłaszcza do sektora rolnego. Nowe działanie Rolnictwo ekologiczne ma na celu wzrost rynkowej produkcji ekologicznej. Przedsięwzięcia z zakresu ochrony środowiska (w tym wody, gleb, krajobrazu) i zachowania bioróżnorodności będą finansowane w ramach działań rolnośrodowiskowo-klimatycznych i zalesień. Ponadto wsparcie inwestycyjne w związku z realizacją celów środowiskowych mogą otrzymać gospodarstwa położone na obszarach Natura 2000 i na obszarach narażonych na zanieczyszczenie wód azotanami pochodzenia rolniczego. Pomoc na realizację projektów środowiskowych można uzyskać w ramach następujących działań:

- ✓ gospodarka wodno-ściekowa,
- ✓ inwestycje w rozwój obszarów leśnych i poprawę żywotności lasów,
- ✓ działanie rolnośrodowiskowo-klimatyczne,
- ✓ rolnictwo ekologiczne,

- ✓ wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy Leader, w tym realizacji celów przekrojowych w zakresie ochrony środowiska i klimatu oraz inwestycje na obszarach Natura 2000.
- ✓ zrównoważony rozwój sektora rybołówstwa i nadbrzeżnych obszarów rybackich 2014-2020 (PO RYBY).

RPO WM przewiduje wsparcie finansowe z Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego, zastępując Europejski Fundusz Rybacki, wdrażany w latach 2007-2013. Dokument zakłada realizację 42 środków w podziale na siedem priorytetów, przy czym projekty związane z ochroną środowiska mogą uzyskać wsparcie głównie w ramach priorytetu II obejmującego akwakulturę i obejmującego m. in.:

- ✓ zmniejszanie negatywnego lub zwiększanie pozytywnego oddziaływania na środowisko gospodarstw akwakultury,
- ✓ wspieranie zrównoważonej akwakultury świadczącej usługi w zakresie ochrony środowiska (działania wodno-środowiskowe), wspieranie przejścia sposobu prowadzenia akwakultury z systemu klasycznego na system recykulacyjny.

Program LIFE - program działań na rzecz środowiska i klimatu (2014-2020)

Program LIFE jest jedynym instrumentem finansowym Unii Europejskiej dedykowanym wyłącznie projektom z dziedziny ochrony i poprawy jakości środowiska oraz wpływu człowieka na klimat i dostosowania się do jego zmian. Głównymi celami są: wspieranie wdrażania wspólnotowego prawa ochrony środowiska, realizacja unijnej polityki w tym zakresie, a także identyfikacja i promocja nowych rozwiązań dla problemów dotyczących środowiska, w tym przyrody.

W okresie 2014-2020 będzie on realizowany w podziale na dwa podprogramy:

- ✓ na rzecz środowiska, w ramach którego można realizować działania związane z ochroną środowiska i efektywnym gospodarowaniem zasobami, z przyrodą i różnorodnością biologiczną oraz zarządzaniem i informacją w zakresie środowiska,
- ✓ na rzecz klimatu – projekty dotyczące ograniczenia wpływu człowieka na klimat, dostosowania się do skutków zmian klimatu oraz zarządzania i informacji w zakresie klimatu.

Beneficjentami programu mogą być przedsiębiorcy, administracja publiczna i organizacje pozarządowe.

Norweski Mechanizm Finansowy i Mechanizm Finansowy Europejskiego Obszaru Gospodarczego (EOG)

Norweski Mechanizm Finansowy oraz Mechanizm Finansowy Europejskiego Obszaru Gospodarczego jest formą bezzwrotnej pomocy zagranicznej przyznanej przez Norwegię, Islandię i Liechtenstein nowym członkom UE. Głównymi celami funduszy norweskich i funduszy EOG są: przyczynianie się do zmniejszania różnic ekonomicznych i społecznych w obrębie EOG oraz wzmocnienie stosunków dwustronnych pomiędzy państwami-darczyńcami a państwem-beneficjentem.

W zakresie ochrony środowiska mogą być finansowane projekty:

- ✓ bioróżnorodność i monitoring środowiska,
- ✓ oszczędzanie energii, odnawialne źródła,
- ✓ innowacje w zakresie zielonych technologii.

Beneficjenci mogą się ubiegać o dofinansowanie projektów do 85 proc. kosztów kwalifikowanych projektu, a w niektórych przypadkach możliwe jest uzyskanie 90% lub 100% finansowania.

Szwajcarsko-Polski Program Współpracy (Fundusz Szwajcarski)

Program umożliwia uzyskanie dofinansowania dla działań z zakresu ochrony środowiska i infrastruktury, w tym:

- ✓ odbudowy, przebudowy i rozbudowy infrastruktury środowiska oraz poprawy stanu środowiska (m.in. zarządzanie odpadami stałymi, systemy energii odnawialnej, poprawa wydajności energetycznej, poprawa publicznych systemów transportowych),
- ✓ bioróżnorodności i ochrony ekosystemów oraz wsparcia transgranicznych inicjatyw środowiskowych.

Beneficjentami są przede wszystkim instytucje sektora publicznego i prywatnego oraz organizacje pozarządowe. Poziom dofinansowania wynosi od 60% do 100% całkowitych kosztów projektu.

Program dla Europy Środkowej (PEŚ)

Tematyka programu obejmuje innowacje i zwiększenie konkurencyjności, strategie niskoemisyjne, zasoby naturalne i kulturowe oraz powiązania transportowe. Głównym celem programu jest wzmocnienie spójności terytorialnej, promowanie wewnętrznej integracji oraz poprawa konkurencyjności obszaru Europy Środkowej.

Projekty w zakresie środowiska mogą być realizowane w ramach osi:

- ✓ współpraca w dziedzinie innowacyjności dla podniesienia konkurencyjności,
- ✓ współpraca w zakresie strategii niskoemisyjnych w Europie Środkowej,
- ✓ współpraca w dziedzinie zasobów naturalnych i kulturowych.

Poziom dofinansowania do 85% kosztów kwalifikowanych projektu.

Program PolSEFF2

PolSEFF2 jest drugą edycją Polskiego Programu Finansowania Zrównoważonej Energii opracowanego przez Europejski Bank Odbudowy i Rozwoju. Jest on wdrażany w ramach Programu Priorytetowego Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (Programu NF) i przy wsparciu Unii Europejskiej.

Wsparcie (do 100% kosztów) jest udzielane za pośrednictwem banków w formie kredytów małym i średnim przedsiębiorstwom na finansowanie inwestycji poprawiających ich efektywność energetyczną. Inwestycje muszą charakteryzować się wskaźnikiem oszczędności energii minimum 30%.

Projekty kwalifikujące się do programu można podzielić na dotyczące:

- ✓ poprawy efektywności energetycznej,
- ✓ termomodernizacji budynków.

Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (NFOŚiGW)

NFOŚiGW oferuje dofinansowania w formie oprocentowanej pożyczki, w tym pożyczki przeznaczonej na zachowanie płynności finansowej przedsięwzięć współfinansowanych ze środków Unii Europejskiej w formie dotacji oraz poprzez inne formy wsparcia określone w Ustawie POŚ. Szczegółowe zasady dofinansowania określają regulaminy/procedury naborów lub przepisy wprowadzające dany program priorytetowy.

W ramach funduszu podstawowego finansowane są działania w podziale na programy tj.:

- ✓ ochrona i zrównoważone gospodarowanie zasobami wodnymi,
- ✓ racjonalne gospodarowanie odpadami i ochrona powierzchni ziemi,
- ✓ ochrona atmosfery,
- ✓ ochrona różnorodności biologicznej i funkcji ekosystemów,
- ✓ międzydziedzinowe (m. in. w zakresie monitoringu, przeciwdziałania zagrożeniom środowiska, edukacji ekologicznej, współfinansowania projektów LIFE, innowacyjnych technologii).

Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Warszawie (WFOŚiGW)

W ramach Funduszu można ubiegać się o pomoc dotyczącą głównie:

- ✓ gospodarki wodnej,
- ✓ ochrony wód,
- ✓ ochrony ziemi,
- ✓ ochrony atmosfery,
- ✓ ochrony przyrody,
- ✓ edukacji ekologicznej,
- ✓ zapobieganiu zagrożeniom środowiska i poważnym awariom oraz usuwania ich skutków.

Pomoc udzielana jest w formie pożyczek na preferencyjnym oprocentowaniu do 100% kosztów, dotacji od 50 do 100% kosztów, przekazania środków państwowym jednostkom budżetowym, dopłat do oprocentowania kredytów bankowych, częściowej spłaty kapitału kredytów bankowych oraz dopłat do oprocentowania lub ceny obligacji.

Bank Ochrony Środowiska S.A (BOŚ)

Bank, dzięki współpracy z WFOŚiGW, oferuje preferencyjne kredyty na inwestycje proekologiczne, w tym inwestycje w nowe technologie i urządzenia obniżające zużycie energii, projekty z obszaru efektywności energetycznej, energii odnawialnej oraz termomodernizacji budynków. Można uzyskać dopłatę do kredytu w wysokości 15% kosztów kwalifikowanych.

Bank Gospodarstwa Krajowego (BGK)

Bank Gospodarstwa Krajowego dysponuje środkami z Europejskiego Banku Inwestycyjnego na preferencyjne kredyty dla samorządów na inwestycje m. in. infrastrukturalne w zakresie ochrony środowiska. Możliwe jest otrzymanie kredytu do 100% kosztów finansowego przedsięwzięcia.

Samorządowy Program Pożyczkowy (SPP)

SPP umożliwia udzielanie preferencyjnych pożyczek dla samorządów gminnych i powiatowych na finansowanie inwestycji infrastrukturalnych na terenach wiejskich, w tym na budowę i modernizację sieci i stacji wodociągowych, budowę i modernizację zbiorowego odprowadzania i oczyszczania ścieków oraz zaopatrzenia w energię z wykorzystaniem lokalnych odnawialnych źródeł energii. Finansowanie do 100% wartości zadania inwestycyjnego brutto.

Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa

W ramach dopłat bezpośrednich przewidziane są tzw. płatności „zielone” uzależnione od spełnienia wymagań w zakresie dywersyfikacji upraw, utrzymania trwałych użytków zielonych oraz przeznaczenia części powierzchni na cele proekologiczne.

Szacowane koszty realizacji Programu

Koszty realizacji Programu przyjęto na podstawie cen rynkowych z 2016 roku z informacji Urzędu Gminy, jednostek budżetowych, instytucji, przedsiębiorców w zakresie zaplanowanych do realizacji działań. Na czas opracowania projektu Programu przy wielu zadaniach nie były znane potrzebne środki finansowe na realizację zadań. W tabeli Nr 40 podano tylko szacunkowe koszty realizacji zadań. Program ochrony środowiska będzie na bieżąco monitorowany i będą wówczas doprecyzowane potrzebne środki finansowe.

Tabela Nr 40:. Szacowane nakłady na realizację Programu w latach 2017-2020

Lp.	Obszar interwencji	Szacowane nakłady na realizację Programu w latach 2017-2020 [tys. zł]
1.	Poprawa jakości powietrza, ochrona klimatu i adaptacja do zmian klimatu	2836
2.	Ochrona przed hałasem	2000
3.	Ochrona przed polami elektromagnetycznymi	0
4.	Gospodarowanie wodami i ochrona wód	62617
5.	Ochrona powierzchni ziemi i surowców naturalnych	8
6.	Gospodarowanie odpadami	3360
7.	Ochrona zasobów przyrodniczych	14
8.	Zagrożenie poważnymi awariami i zjawiskami ekstremalnymi	100
9.	Wyższa świadomość ekologiczna mieszkańców i edukacja ekologiczna	46
OGÓLEM		70981

10.7. Monitoring realizacji Programu

Proponowana koncepcja monitoringu wdrażania Programu zakłada określenie mierzalnych wskaźników dla ujętych w dokumencie kierunków interwencji. Dla każdego wskaźnika określono zależnie od obszaru interwencji jego wartość w roku bazowym (rozdział 7 Programu).

Okresowej ocenie i analizie w ramach działań monitoringowych należy poddawać:

- ✓ stopień realizacji zadań,
- ✓ poziom wykonania przyjętych celów,
- ✓ rozbieżności pomiędzy przyjętymi celami i zadaniami a ich realizacją,
- ✓ przyczyny ww. rozbieżności.

Zarządzanie programem ochrony środowiska leży po stronie Wójta Gminy Raciąż, który jest również częściowo jego wykonawcą. Realizacja Programu spoczywa na wielu podmiotach i wymaga koordynacji. Z tego względu Urząd Gminy zajmuje się planowaniem i koordynacją realizacji zadań, służących ochronie oraz poprawie stanu środowiska. Do jego zadań należy również sporządzanie co 2 lata raportów z wykonania programu ochrony środowiska (zgodnie z art. 18 Ustawy POŚ), które następnie przedstawiane będą Radzie Gminy i Zarządowi Powiatu Płońskiego. Wnioski ze sporządzanych raportów powinny być brane pod uwagę przy aktualizacji i tworzeniu kolejnych edycji programu ochrony środowiska.

Jednym z najważniejszych problemów w skutecznej realizacji Programu, a zarazem w zarządzaniu jakością środowiska jest niespójność danych pochodzących z różnych źródeł oraz często brak możliwości pozyskiwania danych środowiskowych, brak danych monitoringu środowiska. W celu sprawnego i efektywnego raportowania o stanie środowiska przyrodniczego w Gminie, wskaźniki monitorowania określono w rozdziale 7. Są one adekwatne do wskaźników monitorowania przyjętych przez GUS, Urząd Marszałkowski, WIOŚ.

10.8. Harmonogram procesu wdrażania Programu

W tabeli poniżej przedstawiono harmonogram procesu wdrażania Programu, obejmujący wyznaczanie celów oraz kierunków interwencji oraz działań w ramach monitoringu. W procesie wdrażania Programu, harmonogram ten może ulegać zmianom w oparciu o ocenę postępu osiągnięcia założonych celów oraz w oparciu o uwarunkowania zewnętrzne.

Tabela Nr 41: Harmonogram wdrażania Programu

L.p.	Rok/zadania	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
1	Uchwalenie Programu ochrony środowiska dla Gminy Raciąż								
1.1.	Cele	x				x			x
1.2.	Kierunki interwencji i zadania	x				x			x
2.	Monitoring realizacji Programu								
2.2.	Monitoring stanu środowiska	x	x	x	x	x	x	x	x
2.2.1	Monitoring polityki środowiskowej								
2.2.2	Mierniki efektywności Programu			X		X		X	
2.2.3	Raporty z realizacji Programu			x		x		x	
2.2.4	Ocena realizacji celów i kierunków interwencji					x		x	
2.2.5	Aktualizacja Programu ochrony środowiska					x			x

11. WYKAZ SKRÓTÓW

BEiS - Strategia Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko – perspektywa do 2020r.
GDDKiA - Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad
GUS - Główny Urząd Statystyczny
JCWP - jednolite części wód powierzchniowych
KP PSP - Komenda Powiatowa Państwowej Straży Pożarnej w Płońsku
Kpgo2014 - Krajowy Plan Gospodarki Odpadami 2014
KPP - Komenda Powiatowa Policji w Płońsku
MODR - Mazowiecki Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Warszawie Oddział w Płońsku
NFOŚiGW - Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Warszawie
ONZ - Organizacja Narodów Zjednoczonych
OSP - Ochotnicza Straż Pożarna
PEM - pola elektromagnetyczne
PGK - Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej w Płońsku Zakład Zagospodarowania Odpadów w Poświętnem
PGKiM - Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej Sp. z o.o. Raciąż
POKZA - Program Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032
POŚ - ustawa z dnia 27 kwietnia 2001r. Prawo ochrony środowiska (t.j. Dz.U. z 2013r., poz. 1232 ze zm.)
PPJS - Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Płońsku
PROW - Program Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014-2020
RDOŚ - Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Warszawie
RPOWM - Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego na lata 2014-2020
RZGW - Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej
SOR - Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju (SOR)
UE - Unia Europejska
WFOŚiGW - Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Warszawie
WIOŚ - Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Warszawie
WPGO - Wojewódzki Plan Gospodarki Odpadami dla woj. mazowieckiego na lata 2016-2021 z uwzględnieniem lat 2022-2027
WZMIUW - Wojewódzki Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych
ZUW - Zakład Usług Wodnych dla Potrzeb Rolnictwa w Mławie

12. MATERIAŁY ŹRÓDŁOWE

1. Strategia Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko – perspektywa do 2020r. (BEiŚ), Warszawa 2014r. (M.P. 2014, poz. 469)
2. Projekt Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju (2016)
3. Krajowy Plan Gospodarki Odpadami 2014 (KPGO2014), Warszawa 2014
4. Program oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032 (Warszawa 2010)
5. Wytyczne Ministra Środowiska do opracowania wojewódzkich, powiatowych i gminnych programów ochrony środowiska (2015)

6. Narodowa Strategia Edukacji Ekologicznej, Warszawa 2001
7. Programy ochrony powietrza dla strefy mazowieckiej uchwalone przez Samorząd Województwa Mazowieckiego, w której zostały przekroczone poziomy dopuszczalne pyłów, benzo(a)pirenu
8. Plan działań krótkoterminowych dla strefy mazowieckiej, w której istnieje ryzyko występowania przekroczenia poziomu alarmowego i docelowego ozonu w powietrzu
9. Stan środowiska w woj. mazowieckim w 2014r. – WIOŚ, Warszawa 2015r.
10. Roczna ocena jakości środowiska w woj. mazowieckim 2016r.
11. Czyste powietrze – lepsza jakość życia mieszkańców Mazowsza, RCEE w Płocku, 2016
12. Ocena stanu (potencjału ekologicznego oraz stanu chemicznego w 152 JCW przebadanych w latach 2010-2014, WIOŚ, Warszawa, 2015r.
13. Raport z realizacji Programu ochrony środowiska dla gminy Raciąż do 2011 roku
14. Sprawozdanie wójta Gminy Raciąż z zakresu gospodarowania odpadami komunalnymi za 2015r.
15. Projekt Programu ochrony środowiska dla woj. mazowieckiego do roku 2022
16. Projekt Wojewódzkiego Planu Gospodarki Odpadami dla woj. mazowieckiego na lata 2016-2021 z uwzględnieniem lat 2022-2027
17. Program oceny środowiska pow. płońskiego na lata 2013-2017 z perspektywą do roku 2021
18. Program zwiększenia lesistości dla woj. mazowieckiego do roku 2020
19. Program usuwania azbestu dla Gminy Raciąż na lata 2013-2032
20. Projekt założeń planu zaopatrzenia Gminy Raciąż w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe
21. Strategia Rozwoju Gminy Raciąż
22. Obowiązujące przepisy prawa ekologicznego
23. Zarządzanie środowiskiem, Poskrobko B., Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 2002
24. Ochrona środowiska przyrodniczego, Dobrzański B., Dobrzański G., Kielczewski D., PWN SA, Warszawa 2008
25. Strony internetowe zarządzających funduszami UE, ochrony środowiska i innymi funduszami polskimi i zagranicznymi
26. Strony internetowe Urzędu Gminy w Raciążu, Urzędu Marszałkowskiego Województwa Mazowieckiego, WIOŚ w Warszawie, UCBnŚPiZR w Warszawie
27. Zarządzanie jakością: teoria i praktyka, Hamrol A., Mantura W., Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2008

13. SPIS TABEL

- **Tabela Nr 1:** Liczba ludności w Gminie Raciąż z podziałem na miejscowości.....39
- **Tabela Nr 2:** Przyrost naturalny ludności w Gminie Raciąż.....41
- **Tabela Nr 3:** Organizacje pozarządowe i społeczne Gminy Raciąż.....45
- **Tabela Nr 4:** Zabytki w Gminie Raciąż.....46
- **Tabela Nr 5:** Klasyfikacja strefy mazowieckiej na podstawie parametrów kryterialnych określonych dla SO₂, pod kątem ochrony zdrowia.....51
- **Tabela Nr 6:** Klasyfikacja strefy mazowieckiej na podstawie parametrów kryterialnych określonych dla NO₂, pod kątem ochrony zdrowia.....51
- **Tabela Nr 7:** Klasyfikacja strefy mazowieckiej na podstawie parametrów kryterialnych określonych dla CO, pod kątem ochrony zdrowia.....51
- **Tabela Nr 8:** Klasyfikacja strefy mazowieckiej na podstawie kryteriów określonych dla benzenu, pod kątem ochrony zdrowia.....52
- **Tabela Nr 9:** Klasyfikacja stref z uwzględnieniem parametrów dla różnych czasów uśredniania stężeń – PM₁₀, pod kątem ochrony zdrowia.....52
- **Tabela Nr 10:** Klasyfikacja strefy mazowieckiej z uwzględnieniem parametrów dla różnych czasów uśredniania stężeń – PM_{2,5}, pod kątem ochrony zdrowia.....53
- **Tabela Nr 11:** Klasyfikacja strefy mazowieckiej dla arsenu w pyłe PM₁₀, pod kątem ochrony zdrowia.....53
- **Tabela Nr 12:** Klasyfikacja strefy mazowieckiej dla kadmu w pyłe PM₁₀, pod kątem ochrony zdrowia.....53
- **Tabela Nr 13:** Klasyfikacja strefy mazowieckiej dla niklu w pyłe PM₁₀, pod kątem ochrony zdrowia.....53
- **Tabela Nr 14:** Klasyfikacja strefy mazowieckiej dla benzo(a)pirenu w pyłe PM₁₀, pod kątem ochrony zdrowia,54
- **Tabela Nr 15:** Klasyfikacja strefy mazowieckiej z uwzględnieniem kryteriów określonych dla ozonu, pod kątem ochrony zdrowia (poziom docelowy).....54
- **Tabela Nr 16:** Klasyfikacja strefy mazowieckiej z uwzględnieniem kryteriów określonych dla ozonu, pod kątem ochrony zdrowia (poziom celu długoterminowego)...55
- **Tabela Nr 17:** Emisja zanieczyszczeń do powietrza w Gminie Raciąż w roku 2015 wg danych Urzędu Marszałkowskiego Województwa Mazowieckiego.....55
- **Tabela Nr 18:** Źródła emisji do powietrza jednostek publicznych.....56
- **Tabela Nr 19:** Koncesje na wydobywanie kruszywa naturalnego.....59
- **Tabela Nr 20:** Struktura użytkowania gruntów (osoby fizyczne i prawne) wg klas..62
- **Tabela Nr 21:** Stan czystości wód powierzchniowych na terenie Gminy Raciąż.....67
- **Tabela Nr 22:** Wykaz wód powierzchniowych i podziemnych położonych na terenie Gminy Raciąż wrażliwych na zanieczyszczenia związkami azotu ze źródeł rolniczych...67
- **Tabela Nr 23:** Wykaz obrębów ewidencyjnych objętych OSN.....69
- **Tabela Nr 24:** Istniejące studnie głębinowe na terenie Gminy.....70
- **Tabela Nr 25:** Stacje uzdatniania wody na terenie Gminy Raciąż.....71
- **Tabela Nr 26:** Oczyszczalnie komunalne ścieków w Gminie Raciąż.....74

– Tabela Nr 27: Odprowadzanie ścieków do wód lub ziemi na terenie Gminy Raciąż..	75
– Tabela Nr 28: Infrastruktura dotycząca gospodarki ściekowej i wodociągowej w Gminie Raciąż	76
– Tabela Nr 29: Stan infrastruktury melioracyjnej w Gminie Raciąż.....	79
– Tabela Nr 30: Powierzchnia planowanych zalesień w latach 2001-2020.....	84
– Tabela Nr 31: Użytki ekologiczne na terenie Gminy Raciąż	87
– Tabela Nr 32: Ustanowione pomniki przyrody na terenie Gminy Raciąż.....	88
– Tabela Nr 33: Instalacje regionalne do mechaniczno-biologicznego przetwarzania zmieszanych odpadów komunalnych w regionie zachodnim.....	103
– Tabela Nr 34: Istniejące regionalne kompostownie odpadów zielonych i innych odpadów ulegających biodegradacji zbieranych selektywnie w regionie zachodnim.....	103
– Tabela Nr 35: Istniejące regionalne składowiska odpadów komunalnych w regionie zachodnim.....	103
– Tabela Nr 36: Zastępcze instalacje do mechaniczno – biologicznego przetwarzania odpadów na terenie regionu zachodniego.....	104
– Tabela Nr 37: Zastępcze kompostownie odpadów zielonych i bioodpadów na terenie regionu zachodniego.....	104
– Tabela Nr 38: Rejestr działalności regulowanej w zakresie odbioru odpadów komunalnych	107
– Tabela Nr 39: Gospodarowanie odpadami w Gminie Raciąż.....	109
– Tabela Nr 40: Szacowane nakłady na realizację Programu w latach 2017-2020.....	171
– Tabela Nr 41: Harmonogram wdrażania Programu.....	173

14. SPIS RYSUNKÓW

– Rysunek Nr 1: Gmina Raciąż.....	35
– Rysunek Nr 2: Położenie Gminy Raciąż na mapie województwa mazowieckiego i powiatu płońskiego.....	36
– Rysunek Nr 3: Struktura użytkowania gruntów w Gminie Raciąż (%).....	38
– Rysunek Nr 4: Mapa dróg krajowych.....	43
– Rysunek Nr 5: Obwodnica Raciąży.....	43
– Rysunek Nr 6: Rozmieszczenie punktów pomiarowo-kontrolnych monitoringu chemizmu gleb ornych w województwie mazowieckim.....	63
– Rysunek Nr 7: Mapa położenia Obszarów Szczególnie Narażonych na zanieczyszczenia azotanami pochodzenia rolniczego na obszarze RZGW w Warszawie w województwie mazowieckim.....	68
– Rysunek Nr 8: Zasoby przyrody na terenie Gminy Raciąż.....	92
– Rysunek Nr 9: Gminy wchodzące w skład regionu zachodniego wraz z regionalnymi i zastępczymi instalacjami przetwarzania odpadów komunalnych.....	102
– Rysunek Nr 10: Organizacja służb ochrony środowiska.....	115
– Rysunek Nr 11: Schemat zarządzania Programem ochrony środowiska.....	160
– Rysunek Nr 12: Narzędzia ochrony środowiska.....	163

Ciechanów, 2016.07.11

CI-MO.7016.1.129.2016.AF

**Regionalne Centrum Edukacji
Ekologicznej w Płocku
ul. 1 Maja 7b
09-402 Płock**

Odpowiadając na wniosek z dnia 29.06.2016 r. informuję, że aktualny stan jakości powietrza do celów projektowych (wartości średnioroczne) dla Gminy Raciąż (województwo mazowieckie) wynosi:

- dwutlenek azotu - 6,0 $\mu\text{g}/\text{m}^3$,
- dwutlenek siarki - 4,0 $\mu\text{g}/\text{m}^3$,
- tlenek węgla - 320,0 $\mu\text{g}/\text{m}^3$,
- pył zawieszony PM10 - 20,0 $\mu\text{g}/\text{m}^3$,
- pył zawieszony PM2,5 - 16,0 $\mu\text{g}/\text{m}^3$,
- benzen - 0,6 $\mu\text{g}/\text{m}^3$,
- ołów - 0,05 $\mu\text{g}/\text{m}^3$.

Aktualny stan jakości powietrza określono dla substancji wymienionych w rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 24 sierpnia 2012 r. w sprawie poziomów niektórych substancji w powietrzu (Dz. U. z 2012 r. poz. 1031).

Jednocześnie proszę o dokonanie wpłaty należności za powyższe w terminie 14 dni zgodnie z załączonym rachunkiem wystawionym na podstawie rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 12 listopada 2010 r. w sprawie opłat za udostępnianie informacji o środowisku (Dz. U. Nr 215, poz. 1415).

Otrzymują:

1. adresat
2. aa

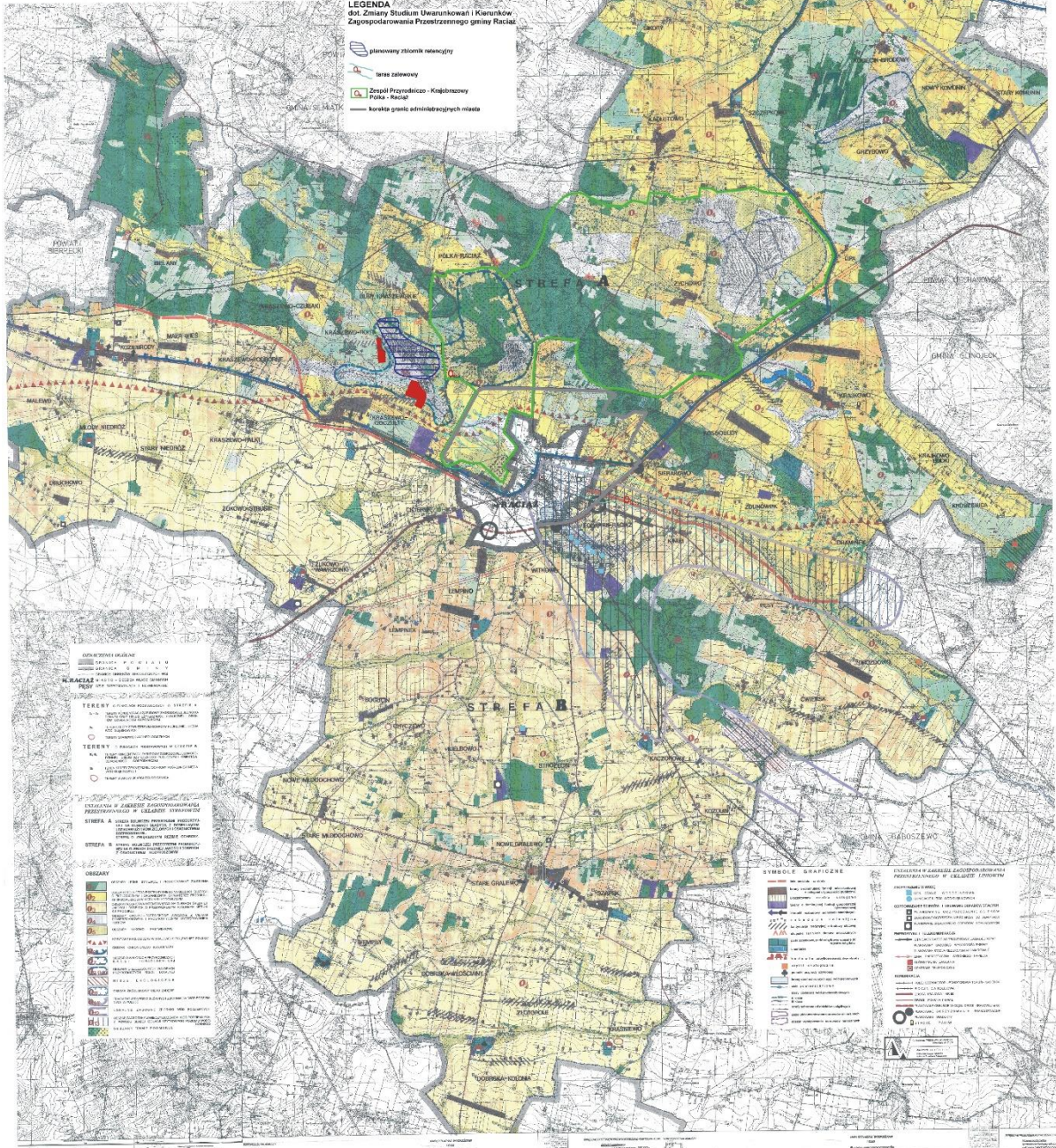
Z up. Mazowieckiego Wojewódzkiego
Inspektora Ochrony Środowiska
Andrzej Burszta, Czaplückt
KIEROWNIK Biurolegacji w Ciechanowie

GM. RACIAŻ

ZMIANA
STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW
ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO
KIERUNKI ZAGOSPODAROWANIA
PRZESTRZENNEGO

WOJ. MAZOWIECKIE
POWIAŁ PŁOCKI
SKALA 1 : 20 000

**REGIONALNY DYREKTOR
OCHRONY ŚRODOWISKA
W WARSZAWIE**

WOŚ-III.410.700.2016.JD

Warszawa, dnia 17 listopada 2016 r.

W P L Y N E Ł O	
URZĄD GMINY RACIĄŻ	
DATA 21. 11. 2016	
L. p. 2168	zł.
podpis

P. Komarowska
21. 11. 2016

Wójt Gminy Raciąż
09-140 Raciąż

W odpowiedzi na pismo z dnia 19.10.2016 r. znak: RRG.602.5.2016 w sprawie odstąpienia od konieczności przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko dla projektu Programu ochrony środowiska dla Gminy Raciąż na lata 2017-2020 z perspektywą do 2023 roku, po zapoznaniu się z przedłożoną dokumentacją stwierdzam, co następuje.

Przedmiotowy projekt nie jest dokumentem, dla którego, zgodnie z art. 46 i art. 47 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2016 r., poz. 353, ze zm.), wymagane jest przeprowadzenie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko, gdyż z analizy uwarunkowań, o których mowa w art. 49 ww. ustawy wynika, iż:

- realizacja ustaleń przedmiotowego dokumentu nie spowoduje znaczącego oddziaływania na środowisko,
- realizacja ustaleń przedmiotowego dokumentu nie spowoduje znaczącego oddziaływania na obszar Natura 2000,
- przedmiotowy dokument nie wyznacza ram dla późniejszej realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko.

Przedmiotowy dokument jest narzędziem umożliwiającym władzom gminy kompleksowe planowanie i realizację działań mających na celu poprawę stanu środowiska oraz zapobieganie jego pogorszeniu. Zawiera on diagnozę oraz cele, kierunki interwencji i zadania, a także zasady wdrażania oraz monitoringu realizacji programu.

Na terenie gminy Raciąż, występują niżej wymienione formy ochrony przyrody, chronione na podstawie przepisów ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2015 r. poz. 1651, ze zm.):

- Nadwkrzański Obszar Chronionego Krajobrazu, dla którego obowiązującym aktem prawnym jest Rozporządzenie Nr 24 Wojewody Mazowieckiego z dnia 15 kwietnia 2005 r. w sprawie Nadwkrzańskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu (Dz. Urz. Woj. Maz. Nr 91, poz. 2456, ze zm.);
- zespół przyrodniczo-krajobrazowy „Pólka-Raciąż”, utworzony Rozporządzeniem Nr 27 Wojewody Mazowieckiego z dnia 16 września 2004 r. w sprawie ustanowienia zespołu przyrodniczo-krajobrazowego „Pólka-Raciąż” (Dz. Urz. Woj. Maz. Nr 239, poz. 6411, ze zm.);
- w granicach zespołu znajduje się teren wskazany do włączenia do sieci obszarów Natura 2000 „Kłocie Raciąskie” o powierzchni 188,1 ha (kod 7230);
- 3 użytki ekologiczne (bagna), położone na terenie wsi Kruszenica i Drozdowo, ustanowione Rozporządzeniem Wojewody Ciechanowskiego Nr 1/1/96 z dnia 30 października 1996 r., znajdujące się w granicach Nadwkrzańskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu, łączna powierzchnia użytków wynosi 6,0 ha;

– 9 pomników przyrody, którymi są okazałych rozmiarów drzewa i aleja drzew, utworzonych dla zachowania wartości przyrodniczych, krajobrazowych, naukowych, kulturowych i historycznych, położonych na terenie całej gminy (według wyciągu z rejestru pomników przyrody prowadzony przez RDOŚ w Warszawie).

Planowane w przedmiotowym programie przedsięwzięcia nie kolidują z ww. formami ochrony przyrody, na których obowiązują zasady gospodarowania wynikające z przepisów odrębnych. Realizacja postanowień zawartych w analizowanym dokumencie, nie spowoduje negatywnego oddziaływania na ochronę przyrody oraz nie naruszy ograniczeń wynikających z art. 24, art. 33, art. 45 oraz art. 51 ust. 1 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody.

Przedstawione w przedmiotowym dokumencie cele i działania znacząco wpłyną na poprawę stanu środowiska w gminie oraz zmniejszą występujące obecnie niekorzystne oddziaływania na środowisko.

Należy pamiętać, że wszelkie planowane inwestycje powinny uwzględniać oddziaływanie na obszary cenne przyrodniczo i bioróżnorodność, tak aby nie został zachwiany ich stan oraz nie zostało zniszczone bogactwo przyrodnicze.

Z up. Regionalnego Dyrektora
Ochrony Środowiska w Warszawie
A. Michalski
Arkadiusz Michalski
Główny Specjalista

PAŃSTWOWY WOJEWÓDZKI INSPEKTOR SANITARNY W WARSZAWIE

WOJEWÓDZKA STACJA SANITARNO - EPIDEMIOLOGICZNA W WARSZAWIE

ul. Żelazna 79, 00-875 Warszawa, NIP: 527-020-98-30, REGON 000291799

Centrala: (022) 620 90 01/06; 654 79 21/24; Dyskretne: tel. (022) 620 37 19

www.nisw.waw.pl; e-mail: sekretariat@nisw.waw.pl

ZS.9022.2050.2016
PK

WIELKOPOLSKA	
URZĄD GMINY RACIĄŻ	
DATA 16.11.2016	
Lp. 2161
podpis

Warszawa 09 listopada 2016 r.

Wójt Gminy Raciąż
ul. Kilińskiego 2
09-140 Raciążp. Tomaszewski
16.11.2016**Opinia sanitarna**

Działając na podstawie art. 58 ust. 1 pkt 2 w związku z art. 48 ust. 1 ustawy z dnia 3 października 2008 r. *o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko* (Dz. U. z 2016 r., poz. 353, ze zm.) oraz art. 3 pkt 1 ustawy z dnia 14 marca 1985 r. *o Państwowej Inspekcji Sanitarnej* (tekst jednolity: Dz. U. z 2015 r., poz. 1412), po rozpatrzeniu wniosku Wójta Gminy Raciąż, z dnia 19.10.2016 r., znak: RRG.602.5.2016, dotyczącego odstąpienia od przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko dla dokumentu pn. „Program ochrony środowiska dla Gminy Raciąż na lata 2017 - 2020 z perspektywą do 2023 roku.”, Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny w Warszawie:

nie stwierdza

potrzeby przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko dla dokumentu pn. „Program ochrony środowiska dla Gminy Raciąż na lata 2017 - 2020 z perspektywą do 2023 roku”.

Uzasadnienie

„Program ochrony środowiska dla Gminy Raciąż na lata 2017 - 2020 z perspektywą do 2023 roku” przedstawia charakterystykę gminy i stanu środowiska naturalnego; główne ustalenia Programu (cel główny, priorytety ekologiczne, cele szczegółowe, operacyjne i działania); opis systemu zarządzania i monitoringu Programu. Przewidziane w opracowaniu działania, takie jak: rozbudowa sieci wodociągowej i kanalizacyjnej, budowa i modernizacja dróg, termomodernizacja budynków; edukacja ekologiczna mieszkańców itp., przyczynią się do poprawy stanu środowiska i służyć będą zrównoważonemu rozwojowi gminy Raciąż.

Zgodnie z art. 48 ust. 2 ustawy z dnia 3 października 2008 r. *o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko* (Dz. U. z 2013 r., poz. 1235, ze zm.) odstąpienie od przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko może dotyczyć wyłącznie projektów dokumentów stanowiących niewielkie modyfikacje przyjętych już dokumentów lub projektów dokumentów dotyczących obszarów w granicach jednej gminy. „Program ochrony środowiska dla Gminy Raciąż na lata 2017 - 2020 z perspektywą do 2023 roku” dotyczy obszarów w granicach jednej gminy. Realizacja postanowień zawartych w ww. opracowaniu nie spowoduje znaczącego

oddziaływania na środowisko; ukierunkowane są na dotrzymanie standardów środowiska, a ich realizacja ma przyczynić się do poprawy jego jakości.

Biorąc pod uwagę powyższe okoliczności, Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny w Warszawie zajął w sprawie stanowisko jak na wstępie.

Uwaga:
Dokumentację pozostawiono w aktach WSSE.

ZASTĘPCA
PAŃSTWOWEGO WOJEWÓDZKIEGO
INSPEKTORA SANITARNEGO
w Warszawie

Kazimierz Rakocki